

T.C.
KARA HARP OKULU
SAVUNMA BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

KARA AVCILIĞI KANUNUNA MUHALEFET SUÇLARINI
İŞLEYENLERİN SOSYO-KÜLTÜREL YAPISI:
DENİZLİ İLİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
J. Mly. Yzb. Hakan ELMAS

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Zafer İLBARS

Eş Tez Danışmanı
J. Öğ. Alb. Kadir GÜNDOĞAN

ANKARA – 2008

TEZ TANITIM FORMU

TEZİN TARİHİ: 10.03.2008

TEZİN TİPİ: Yüksek Lisans Tezi

TEZİN BAŞLIĞI: Kara Avcılığı Kanununa Muhalefet Suçlarını İşleyenlerin Sosyo-Kültürel Yapısı: Denizli İli Örneği

TEZİN YAPILDIĞI BİRİM: Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Bilimleri Ana Bilim Dalı

SPONSOR KURULUŞ: -

DAĞITIM LİSTESİ : Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü Tez Hazırlama, Onay, Dağıtım ve Muhafaza Esasları Kılavuzunda belirtilen yerlere.

TEZİN ÖZETİ: Av suçları nedeni ile haklarında yasal işlem yapılan avcılarının, sosyal ve kültürel durumları ortaya konurken, suç davranışları ve nedenleri çeşitli suç teorilerini yardımı ile incelenmeye çalışılmıştır. Elde edilecek verilerle, av ve yaban hayatına yönelik suçların önlenmesinde kullanılabilecek tedbirler geliştirilmeye çalışılmıştır. Araştırma alanı olarak Denizli ili seçilmiş ve bu ilde ikamet eden ve haklarında işlem yasal yapılmış 52 kişi ile yüz yüze görüşülerek anket uygulanmıştır. Ayrıca kolluk görevlileri ve sivil toplum örgütlerinin yöneticileri ile görüşülerek fikirlerinden faydalanılmıştır. Araştırma sonunda, av suçlarının ortaya çıkmasındaki en önemli nedenin eğitim ve denetim eksiklikleri olduğu sonucuna varılmıştır.

ANAHTAR KELİMELER: Avcılık, Av Kolluğu, Suç, Kara Avcılığı Kanunu.

SAYFA SAYISI: 166

GİZLİLİK DERECEŚİ: Tasnif Dışı

**T.C.
KARA HARP OKULU
SAVUNMA BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI**

**KARA AVCILIĞI KANUNUNA MUHALEFET SUÇLARINI
İŞLEYENLERİN SOSYO-KÜLTÜREL YAPISI:
DENİZLİ İLİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
J. Mly. Yzb. Hakan ELMAS**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Zafer İLBARS**

**Eş Tez Danışmanı
J. Öğ. Alb. Kadir GÜNDOĞAN**

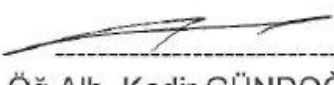
ANKARA - 2008

KARA HARP OKULU

SAVUNMA BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

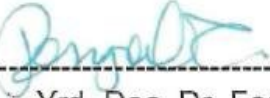
J.Mly. Yzb. Hakan ELMAS'ın Kara Avcılığı Kanununa Muhalefet Suçlarını İşleyenlerin Sosyo-Kültürel Yapısı: Denizli İli Örneği konulu tez çalışması, jürimiz tarafından GÜVENLİK BİLİMLERİ Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir

Başkan
Prof.Dr. Zafer İLBARS
(Danışman)

Üye
J. Öğ. Alb. Kadir GÜNDOĞAN
(Eş Danışman)

Üye
Prof. Dr. Kurtuluş KAYALI

Üye
Dr.Top.Yb. Emin AKGÜL

Üye
Yrd. Doç. Dr. Feryal TURAN

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

10 / 03 / 2008

Taner ALTUNOK
Prof. Dr.Y.Müh.Alb.
Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Kara Avcılığı Kanunu'na muhalefet edenlerin sosyo-kültürel yapısı konulu tez çalışmasında bilgi birikimi ve tecrübesi ile beni yönlendiren destek olan tez danışmanım Prof. Dr. Sayın Zafer İLBARS'a ve eş danışmanım J. Öğ. Alb. Kadir GÜNDOĞAN'a, avcılık konusunda engin bilgilerini, tecrübelerini, arşivini ve değerli zamanını paylaşan Sayın Mehmet Emin BORA'ya, alan çalışmasının her aşamasında yardımlarını esirgemeyen Denizli İl Çevre ve Orman Müdürlüğü Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürü Sayın Mustafa KALLIMCI ve Şube Müdürlüğü çalışanlarına, çalışma boyunca bana her türlü desteği vererek sevgisini hissettiren eşime sonsuz saygı ve şükranlarımı sunarım.

T.C.
KARA HARP OKULU
SAVUNMA BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
ANKARA 2008

KARA AVCILIĞI KANUNUNA MUHALEFET SUÇLARINI
İŞLEYENLERİN SOSYO-KÜLTÜREL YAPISI:
DENİZLİ İLİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

J. Mly. Yzb. Hakan ELMAS

ÖZET

Av ve yaban hayatı, toplumlar için çok önemli ve vazgeçilmez doğal kaynaklardandır. Bu nedenle, pek çok ülkede olduğu gibi ülkemizde de yasalarla koruma altına alınmıştır. Ancak, çok geniş alanda devam eden av ve yaban hayatının sadece yasalarla veya devlet görevlilerince korunması mümkün değildir. Kaynağın en önemli kullanıcısı olan avcılar tarafından da bilinçli kullanımı ve korunması gereklidir.

Araştırmada, insandaki avlanma içgüdüsünün kaynağı ve avcılığın sosyal yapının gelişimine katkısı incelenmiş, avcılık ilkelerinin neler olması gerektiğine yer verilmiştir. Konunun yasal boyutu ve yasalara aykırı davranışların yani suç davranışlarının kaynağına inilmeye çalışılmıştır. Av suçları, sosyal yapı ve süreç teorileri kullanılarak yorumlanmıştır. Failler ile yasalara uygun avlanan avcılar arasındaki davranış farklılıkları ortaya konulmuştur.

Alan çalışmasında, Denizli ilinde, av suçları konusunda haklarında yasal işlem yapılmış 52 kişi ile yüz yüze görüşülerek anket uygulanmış, resmi

görevliler ve sivil toplum örgütleri yöneticilerinin de fikirlerinden faydalanılmıştır.

Bulguların incelenmesi sonucunda, avcılarının eğitimsiz ve bilinçsiz oldukları görülmüştür. Avcılar arasında etik değerlerin oluşumu yönünde gelişme görülse de halen grup normu haline gelememiştir. Bu nedenle de kaynağın kullanıcısı olarak yaban hayatını koruması gereken avcılarının, av suçları konusunda kayıtsız kaldıkları tespit edilmiştir. Suçla mücadelenin sadece kolluk güçlerine bırakılması ile av ve yaban hayatının denetimsiz ve kontrolsüz kaldığı, bunun sonucunda yasadışı avlanmada artış olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler : Avcılık, Kara Avcılığı Kanunu, Av Kolluğu, Suç.

Tez Yöneticisi : Prof. Dr. Zafer İLBARS

Sayfa Sayısı : 166

**T.C.
TURKISH MILITARY ACADEMY
DEFENSE SCIENCES INSTITUTE
DEPARTMENT OF SECURITY SCIENCES
ANKARA 2008**

**SOCIO-CULTUREL PROFILES OF THE HUNTERS WHO
VIOLATED THE LAW OF HUNTING:
THE CASE OF DENIZLI PROVINCE**

MASTER THESIS

J. Mly. Yzb. Hakan ELMAS

ABSTRACT

Hunting and wild life are the most significant and indispensable resources for society. Therefore, like in many countries, wild life is protected by laws and hunting is restricted by the some way in Turkey. But, it is impossible to protect wild life only by law and administrative regulations together with hunting which both of them operate in vast areas. It is necessary for hunters consciously protect and use their very vital resource.

The reason behind hunting instinct of human and the contribution of hunting to the social life is analyzed in this research. The question should be necessary principles of hunting are also inquired in the research. The effort is put on the legal dimensions of the issue and an additional effort is also put on the root causes of criminal behavior related to issue of hunting. Hunting crime is interpreted by using social organism and process theory. In addition, the differences between offenders and law-abiding hunters are introduced.

In this field work, a survey in rural neighborhood of Denizli province is carried out. During the field work a questionnaire was given to 52 people, and

also interviews with government officers and NGO's were done in order to benefit from the ideas of those.

After analyzing the results, author found that hunters are uneducated and unconscious about hunting. Although there is a development on ethical values among hunters, ethical values still cannot be regarded as a group norm. Thus, such a consciousness make hunters who also have to protect the wild world are unaware of hunting crimes. Finally, only using police forces for prevention of crime is inadequate measure because hunting and wild life is still uncontrolled. Such findings indicate that similar facts cause an increase in illegal hunting.

Keywords : Hunting, Law of Hunting, Hunting Police, Crime.

Advisor : Prof. Dr. Zafer İLBARS

Number of Pages : 166

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
ÖN SÖZ	xiv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE YÖNTEMİ

1. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	3
2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	4
3. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI	5
4. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI	6
5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	6
6. YÖNTEM.....	8
a.Evren ve Örneklem	8
b.Verİ Toplama ve Değerlendirme Tekniğı	8

İKİNCİ BÖLÜM

AVCILIK KÜLTÜRÜ

1. AVCILIĞIN İNSANLIK TARİHİ İÇERİSİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ.....	11
a. Homo-Habilis ve Avcılık	13
b. Homo-Erectus ve Avcılık.....	14
c. Homo-Sapiens ve Avcılık	16
2. ESKİ TÜRKLERDE AV	17
a. Avcılık ve Beslenme.....	18
b. Avcılık ve Savaşlara Hazırlanma	19
c. Avcılık ve Sosyal Yaşam	21

ç. Avcılığın İnanç Sistemi ve Dinsel Kültüre Etkisi	23
3. SELÇUKLULAR DÖNEMİNDE AVCILIK.....	27
4. OSMANLI İMPARATORLUĞU DÖNEMİNDE AVCILIK	29
a. Tarihçe	29
b. Osmanlı Sarayında Avcı Kuruluşları	32
(1) Doğancıbaşı ve Doğancı Koğuşu	33
(2) Şıkar Halkı ve Ağaları.....	34
(a) Çakırcıbaşı	34
(b) Şahincibaşı	35
(c) Atmacıbaşı	35
(3) Av Köpekleriyle İlgili Ocaklar	36
5. GÜNÜMÜZDE AVCILIK	36
a. Avcılığın Özü.....	39
b. Avcı Ahlakı ve Avlanma Etiği	41
c. Avcılığın Basamakları.....	45
(1) Öğrenme Basamağı	46
(2) Sınırlara Ulaşım Basamağı	46
(3) Trofe Basamağı.....	46
(4) Metot Basamağı	47
(5) Sportmenlik Basamağı	47

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SUÇ KAVRAMI

1. SAPMA KAVRAMI	49
2. SUÇ KAVRAMI	51
3. SUÇ YAKLAŞIMLARI.....	53
a. Sosyal Problem Bakış Açısı	54
b. Sosyal Sorumluluk Bakış Açısı	55
4. SAPMA VE SUÇTA GÖRECELİLİK.....	55
5. SUÇ DAVRANIŞINI AÇIKLAYAN TEORİLER.....	56
a. Sosyolojik Teoriler.....	57
(1) Sosyal Yapı Teorileri	58
(a) Fonksiyonalist Yapısal Yaklaşım	59
(b) Gerilim Teorisi	60
(c) Alt Kültür Teorileri	63

(2) Sosyal Süreç Teorileri	64
(a) Sosyal Öğrenme Teorileri	64
(b) Sosyal Kontrol Teorileri	68
b.Duruma Dayalı Teoriler	70
(1) Rasyonel Tercih Teorisi.....	70
(2) Rutin Aktivite Teorisi	72
6. TOPLUM ODAKLI SUÇ ÖNLEME YAKLAŞIMI	73

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

AVCILIK HUKUKU

1. AV HUKUKUNUN GELİŞİMİ	77
a. Osmanlı İmparatorluğunda Av Hukuku	78
b. Türkiye Cumhuriyeti'nde Av Hukuku	79
2. KARA AVCILIĞINI DÜZENLEYEN YASALAR	80
a. Anayasal Düzenlemeler	80
b. 3167 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu	81
c. 4915 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu.....	83
(1) Genel Esaslar.....	84
(a) Tanımlar	84
(b) Avcılıkla İlgili Konuları Düzenleyen Makamlar	86
(c) Av ve Yaban Hayvanlarının Korunması ve Koruma Alanları...	88
(ç) Avlaklar	88
(d) İzne Tabi, Yasak ve Serbest Av Sahaları	90
(e) Av Sezonu	90
(f) Avlanma Esas ve Usulleri.....	91
(g) Avcılık Belgesi ve Avlanma İzni	91
(2) Kabahat ve Suç Oluşturan Eylemler	92
(a) Kabahat Oluşturan Eylemler.....	92
(b) Suç Oluşturan (Adli Cezayı Gerektiren) Eylemler	96
(c) Çevre Kanununa Göre Cezalandırılacak Eylemler	99
(3) Av Kolluğu	99
(a) Kolluk Kavramı	99
(b) Kolluk Yetkilerinin Çatışması ve Yarışması	100
(c) Özel Kolluk Olarak Av Kolluğu	101

(ç) Genel Kolluk	103
(d) Kır ve Köy Bekçileri ile Köy Muhtarları	104
(e) Fahri Av Müfettişleri	105
(f) Av Kolluğunun Görev ve Yetkileri	106

BEŞİNCİ BÖLÜM

ALANA İLİŞKİN BULGULAR

1. ÜLKEMİZDE AV KORUMA VE DENETİM FAALİYETLERİ	111
2. BÖLGEYE AİT ÖZELLİKLER.....	117
3. ALAN ARAŞTIRMASI SONUÇLARI	121
a. Katılımcıların Yaş Durumları	122
b. Katılımcıların Eğitim Durumları	124
c. Katılımcıların Medeni Durumları	125
ç. Katılımcıların Ekonomik Durumları ve Meslek Grupları	126
d. Katılımcıların Avcılıkla İlgili Durumları ve Görüşleri.....	127
e. Av Suçlarının Öğrenildiği Çevre	132
f. Av Suçlarının Bulgulara Göre Değerlendirilmesi	139
e. Katılımcıların Yasal Mevzuatla İlgili Görüşleri	142
f. Av Suçlarının Önlenmesi Konusunda Katılımcıların Görüşleri	144
g. Katılımcıların Avcılıkla İlgili İnançları	146
ğ. Katılımcılara Göre Av Hayvanlarının Korunması ve Avcılığın Geliştirilmesi.....	147
h. Katılımcılara Göre Avcılığın Sorunları	149
4. AV SUÇLARINA YÖNELİK SUÇ ÖNLEME YAKLAŞIMLARI	149

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

KAYNAKÇA	160
EKLER	166

TABLÖLER LİSTESİ

Sayfa

Tablo-1: Av Koruma ve Kontrol Çalışmaları	115
Tablo-2: Kontrol Edilen Avcıların Yasal İşlem Yapılma Oranları	116
Tablo-3: 4915 Sayılı Kanun Kapsamında Yasal İşlem Yapılan Avcı Sayısı ve İdari Para Cezası	117
Tablo-4: Ele Geçen Av Hayvanı, Suç Aleti, Silah ve Vasıta Sayıları	117
Tablo-5: Denizli İlinde Açılan Avcı Eğitim Kursları.....	119
Tablo-6: Katılımcıların Yaş Ortalamaları, Medyanları ile En Düşük ve En Yüksek Değerleri.....	122
Tablo-7: Türkiye’de Suçluluk Yaşları ile Anket Bulgularının Karşılaştırılması	123
Tablo-8: Katılımcıların ve Türkiye Genelindeki Avcıların Eğitim Durumları ..	124
Tablo-9: Katılımcıların ve Türkiye Genelindeki Avcıların Mesleki Durumları	126
Tablo-10: Katılımcıların Avcılıkla İlgili Motivasyonları.....	127
Tablo-11: Katılımcıların Avcılık Süreleri Ortalamaları, Meydanları, En Düşük ve En Yüksek Değerleri	128
Tablo-12: Katılımcıların Mesleklerine Göre Bir Av Sezonunda Yaptıkları Harcamalar	129
Tablo-13: Katılımcıların Meslek Gruplarına Göre Avcılıkla İlgili Eğitim Programına Katılma Durumu	130
Tablo-14: Katılımcıların Mesleki Durumlarına Göre, Av Suçlarına Karşı Tutumları ve İhbar Etme Eğilimleri	134
Tablo-15: Katılımcıların Mesleki Durumlarına Göre, Av Suçlarına Şahit Olma ve İhbarda Bulunma Durumları.....	135
Tablo-16: Katılımcıların Mesleki Durumlarına Göre Suç Sonrası Duygu ve Düşünceleri	137
Tablo-17: Katılımcılara Göre Av Suçlarının Ağırlık Sıralaması	139
Tablo-18: Katılımcıların Suç Kabul Edilen Eylemlerle ve Kendi Yaptıkları Eylemlerle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırması	141
Tablo-19: Katılımcıların Mesleki Durumlarına Göre Suç Sonrası Duygu ve Düşünceleri	143

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil-1: Yıllar İtibari ile Köy Tüzel Kişiliklerine Aktarılan Koruma Bedelleri ..	112
Şekil-2: Kontrol Edilen ve Yasal İşlem Yapılan Avcı Sayılarının Karşılaştırılması	116
Şekil-3: Türkiye Genelinde Av Dönemleri İtibarı ile Avlanma İzin Kartı Satışı.....	119
Şekil-4: Suç Tutanakların Hangi Birimler Tarafından Tutulduğu.....	120
Şekil-5: Suçla İlgili Kanun Maddeleri	120
Şekil-6: Türkiye’de Suçluluk Yaşları ile Anket Bulgularının Karşılaştırılması	123
Şekil-7: Avcı Eğitimine Katılan Avcıların Doğum Tarihlerine Göre Yaş Dağılımları	124
Şekil-8: Türkiye Genelindeki Avcılar ve Katılımcıların Eğitim Durumlarının Karşılaştırılması	125
Şekil-9: Katılımcıların Aylık Ortalama Gelir Durumu	126
Şekil-10: Bir Av Sezonunda Çıkılan Toplam Av Günü.....	131
Şekil-11: Katılımcılara Göre Genel Olarak Avcılar Arasındaki Av Suçlarına Karşı Tutumlar	133
Şekil-12: Katılımcıların Çevrelerindeki Av Suçlarından Ceza Almış Kişilerin Suç Sonrası Duygu ve Düşünceleri	136
Şekil-13: Katılımcılara Göre Av Suçlarının Engellenmesi İçin Alınabilecek Tedbirlerin Ağırlıkları	145

KISALTMALAR LİSTESİ

MAK : Merkez Av Komisyonu

TCK : Türk Ceza Kanunu

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

YHGS : Yaban Hayatı Geliştirme Sahası

YHKS : Yaban Hayatı Koruma Sahası

ÖN SÖZ

Türkiye, dünya üzerindeki stratejik öneminin yanında, çok zengin bitki ve hayvan çeşitliliğine sahip olması nedeni ile biyolojik çeşitlilik açısından da önemli bir konuma sahiptir. Yapılan tespitlere göre ülkemizde, 9.000'den fazla bitki, 152 memeli, 459 kuş, 106 sürüngen, 345 balık türü ile birlikte 80.000 canlı türü yaşamaktadır.

Toplumun tüm bireylerine ve gelecek kuşaklara ait olan doğal yaşamın korunması, devletin asli görevleri arasında yer almaktadır. Bu kapsamda, av ve yaban hayatı, 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu ile düzenlenmiştir. Bu kanunun amacı 1'inci maddesinde, "sürdürülebilir av ve yaban hayatı yönetimi için av ve yaban hayvanlarının doğal yaşam ortamları ile birlikte korunmalarını, geliştirilmelerini, avlanmalarının kontrol altına alınmasını, avcılığın düzenlenmesini, av kaynaklarının millî ekonomi açısından faydalı olacak şekilde değerlendirilmesini ve ilgili kamu ve özel hukuk tüzel kişileri ile işbirliğini sağlamaktır." şeklinde ifade edilmiştir.

Bütün dünyada olduğu gibi, ülkemizde de, av ve yaban hayatı yaşanan nüfus artışı, teknolojik gelişmeler ve özellikle insanların doğayı hiç tükenmeyen bir kaynak olarak görmeleri gibi nedenlerle büyük tahribata uğramıştır.

Avlanma, insanlık tarihi boyunca bazen beslenme zorunluluğu içerikli, bazen dinsel içerikli, bazen soyluların eğlence aracı, bazen askeri tatbikat ve askeri eğitim amaçlı, bazen de bir hobi veya spor amaçlı olarak tarihin her döneminde varolmuştur.

Bu gün için bir çok avcı "ben vurmasam, nasıl olsa başkası vuracak" gibi ilkel bir düşünceyi taşıyarak avlanmakta ve gelecek nesillere bırakma yükümlülüğü taşıdığımız doğayı acımasızca yok etmektedir. Bu durum doğaya ve avladığı hayvana saygı göstermesini bilen avcılarını rencide etmekte ve insanların tabiatla bütünleşme faaliyetlerinden olan avcılığa toplum tarafından kötü bir önyargı ile yaklaşılmaya neden olmaktadır.

Mevcut olan bu kötü manzaranın geri planında, yasal boşluklar, eğitimsizlik ve doğal hayatın insanlar tarafından kötü yönetilmesi bulunmaktadır.

Bu nedenle, kara avcılığı ile ilgili suçların engellenmesi sadece cezaların ağırlığı veya kolluk önlemlerinin arttırılması ile mümkün değildir. Avcıların eğitilerek, toplumun tamamına ait olan doğal kaynakların daha özenli kullanmaları gerektiğinin bilincinde olarak, düzenli ve bilinçli bir şekilde avcılık faaliyetini icra etmeleri sağlanmalıdır.

GİRİŞ

Avcılık insanoğlunun varoluşu ile başlayan ve çeşitli şekillerde devam ederek günümüze kadar varlığını sürdüren bir olgudur. Tarihin ilk dönemlerinde insanların yaşamlarını sürdürme amacıyla yapılan avcılık, günümüzde spor ve zevk için yapılan bir faaliyet haline gelmiştir.

Bu faaliyetin devam etmesi ancak doğada yaşayan hayvanların korunması ile mümkündür. Bugün dünyanın pek çok ülkesinde av ve yaban hayatı kaynaklarının sunduğu ürün ve hizmetlerden yararlanmada akılcı kısıtlamalar geçerlidir. Ancak, kısıtlama tek başına bir çözüm değildir. Bunun yanı sıra, bilgilendirme, eğitim, katılım, örgütlenme, ekonomik çıkar sağlama gibi av ve yaban hayatı kaynaklarını talan etme veya toplumun ortak varlığına haksız biçimde el atma anlayışından uzaklaştıran, avcının düzenleyici olma işlevini öne çıkaran bir anlayışın önemsenmesi ve yaşama geçirilmesi gereklidir.

İnsanın olduğu yerde eylem vardır ve eylemler üstün ilkeler, normlar, değerler ile sarmalanmalıdır. Avcılık için en önemli değer, yaşama gösterilmesi gereken saygıdır. Yeryüzünde bir canlının başka bir canlıyı zevk için öldürdüğü tek eylem, insanların yaptığı avcılıktır. Bu nedenle avlanma etkinliğinin salt zevk olarak öldürme amacından çıkarak, doğada av hayvanı ile mücadele şekline dönüştürülmesi gereklidir. Avcının, av hayvanını ele geçirme eyleminin yanında, göstereceği çabalardan da zevk alması sağlanmalıdır. Bu amacın gerçekleşmesi avlanmanın etik değerlerinin oluşması ile mümkündür. Ancak avlanma eylemindeki değerlerin sadece avcılar için değil, doğal yaşamın gerçek sahibi toplumun ve yöneticilerin de değerleri haline gelmesi de çok önemlidir.

Sosyal bir etkinlik olan avcılık, belli gruplarda öğrenilmekte ve sürdürülmektedir. Bu nedenle av ve yaban hayatının korunmasında, grup değerlerinin, doğaya zarar vermeyecek şekilde oluşturulması gerekir. Bu değerler yasalarla desteklenmeli ve geliştirilmelidir.

Yıllar süren ilgisizlik ve yanlış politikalar nedeni ile av ve yaban hayvanlarının sayıları azalmış ve nesilleri tükenme noktasına gelmiştir. Yaban hayatına yönelik tehditler, ziraat ilaçları, yerleşim alanların genişlemesi, yasadışı avlanma, doğal yaşam alanlarının bozulması,vb. şeklinde çoğaltılabilir. Ancak avcılarının mücadelesi ve katkısı olmadan, av ve yaban hayatının korunması ve geliştirilmesi mümkün değildir. Bu nedenle doğal kaynakların en önemli kullanıcılarından olan avcılarının, bilinçli olması zorunludur.

Yasalarla yapılan koruma faaliyetleri, toplumun tüm kurumları tarafından desteklenmeli ve geliştirilmelidir. Çünkü doğal yaşamda oluşacak tahribatın etkilerinin giderilmesi çok uzun süren ve maliyeti çok fazla olan bir uğraştır. Bu nedenle doğal hayatın önemli bir parçası olan av ve yaban hayatına yönelik suçların engellenmesi önem arz etmektedir.

Bu kapsamda tezin amacı av suçlarının faillerinin sosyo-kültürel özelliklerinin neler olduğu, suç davranışlarına ilişkin değişkenlerinin tespit edilmesi, bu suçların nasıl önlenebileceği şeklinde özetlenebilir. Elde edilecek sonuçların, özellikle avcılarının eğitiminde ve bilinçlendirilmesinde kullanılması, av suçlarını azaltacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE YÖNTEMİ

1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Tezin amacı, Kara Avcılığı Kanunu'na muhalefet edenlerin sosyo-kültürel durumlarını, av suçları ile ilgili tutumlarını incelemek ve buradan çıkarılacak sonuçlarla av kolluğunun alabileceği önlemleri ortaya koymaktır. Bu bağlamda, avcılarının, yaban hayatına yaklaşımları ve bu yaklaşımların av suçları ile mücadelede nasıl kullanılabileceği değerlendirilmiştir.

Sosyolojik kuramlar suçun ve suçlu faaliyetleri ile ilgili normların, değerler ve davranışların sosyal yapının bir ürünü olduğunu kabul eder. Bir başka deyişle suçun oluşmasında sosyo-kültürel yapının da etkisi bulunmaktadır. Suç eyleminin ortaya çıkma nedenlerinden birisi de çevresel ve kültürel deneyimdir. Başka bir ifade ile suç yaşanan grupta veya çevrede öğrenilen bir davranıştır. Bu nedenle av suçları ile mücadelede de, çevresel ve kültürel deneyimlerin dikkate alınması önemlidir. Araştırmada ulaşılmak istenen sonuçlardan birisi de, Kara Avcılığı Kanunu'na muhalefet suçu işlemiş kişilerin bu suçlara yönelmesinde belirleyici etkisi olduğu düşünülen sosyalleşme sürecinde yer alan değişkenleri sosyal ve kültürel boyutta değerlendirmektir.

Bütün dünyada olduğu gibi, ülkemizde de, av ve yaban hayatı; yaşanan nüfus artışı, teknolojik gelişmeler ve özellikle insanların doğayı hiç tükenmeyen bir kaynak olarak görmeleri gibi nedenlerle büyük tahribata uğramıştır. Av ve yaban hayatının korunarak gelecek nesillere aktarılabilmesi günümüz dünyasının en önemli meselelerinden birisi durumuna gelmiştir. Bu nedenle araştırmada kullanılan yöntemin, ulaşılan sonuçların ve yapılan değerlendirmelerin, yaşadığımız çevrenin korunmasında yararlı olması hedeflenmiştir.

2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Ülkemizde, av hayvanlarının ve bunların barındıkları doğal ortamların; çevre kirliliği, yaşama ortamlarının tahribi ve usulsüz avcılık nedeni ile azaldığı görülmektedir. Çevre sorunları ile ilgili günümüzde bir çok araştırma yapılmaktadır. Bu bağlamda çevre, doğal hayatı koruma, vb. konularda insanların eskiye oranla daha fazla bilinçli olduğu gözlenmektedir. Sivil toplum örgütleri, bilim çevreleri ve bireyler tarafından doğal hayatın korunmasına yönelik çalışmalar ve araştırmaların sayısı her geçen gün artmaktadır. Tüm dünyada artarak devam eden benzer çalışmalar neticesinde, çevre ve doğal hayat, devletler tarafından yasalarla da korunmaya başlanmıştır. Hemen hemen tüm ülkelerde çevre ve doğal hayat konularında işlenen suçlara ağır cezalar ve yaptırımlar uygulanmaktadır. Örneğin, orman suçlarına verilen önemin göstergesi olarak, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda orman suçları af kapsamının dışında tutulmaktadır.

Ancak ülkemizde doğal yaşama yasalarla verilen özel önem, maalesef sadece ormanlarla sınırlı kalmıştır. Ormanlarda veya orman dışında yaşayan yaban hayvanları ihmal edilmiştir. Yaban hayvanlarına (av hayvanlarına) yönelen suçlarla ilgili, av kolluğu tarafından önleyici kolluk hizmetleri ihmal edilmiş ve bu suçlarla mücadele genellikle ihbarların değerlendirilmesi veya genel kontroller esnasında tesadüfen yakalananlara işlem yapılması ile olmuştur. Hatta bazı suçlular yaptıkları eylemlerin suç olduğunu ancak haklarında işlem yapıldığında öğrenmişlerdir.

Bu açıdan değerlendirildiğinde, av suçları kavramını ülkemiz insanı açısından daha anlaşılır kılmak amacıyla, avcılarının sosyal, ekonomik ve kültürel niteliklerinin değişik çalışmalarla saptanması, av ve yaban hayatı konusunda bilgilendirilmeleri ve onları suça iten sosyo-kültürel etkenlerin tespit edilmesi önemlidir.

Çalışmanın önemi, araştırmanın avcılık ve suç olgusunu beraber incelemesidir. Bu iki olgunun beraber incelendiği bir çalışma Türkiye'de henüz yapılmamıştır. Ülkemizde avcılık konusunda, kültürel, ekonomik,

turizm, vb. alanlarda çalışmalar olmasına rağmen, av suçlarıyla ilgili konuların henüz yeterince topluma yansımadağı gör÷lmektedir.

Avcılık ve suç olgusunun beraber incelenmesi, doğal hayatın insanlar tarafından tahrip edilmeden, korunması ve kollanmasına yardımcı olacaktır. Yapılan bu çalışma, kanunlar tarafından yasaklanan eylemlerle daha etkin mücadele edilmesi ve bu eylemlerin ortaya çıkmadan gerekli tedbirlerin alınması (av suçlarının önlenmesi) açısından önem taşımaktadır.

Suç ve suçluluk konularında gelişmiş ÷lkelerde bir çok bilimsel çalışma yapılmış olmasına rağmen, bu konular ÷lkemizde yeni çalışılmaya başlanan bir alandır. Ülkemizdeki suç konusunda yeterince çalışma yapıl(a)mamış olmasının temel nedenlerinden bir tanesi ise suç istatistiklerinin istenilen seviyede olmaması ve mevcut olan istatistiklere ulaşmanın da çok zor olmasıdır.

3. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI

Araştırmada, literatür taraması yapıldıktan sonra, araştırma konusunun çeşitli bilim dalları tarafından hangi boyutlarda ele alındığı belirlenmiş, konu hakkında bilgisi olan yetkili kişilerle görüşmeler yapılmış ve hangi varsayımların yer alması gerektiğı tespit edilmiştir. Buna göre araştırmanın varsayımları şunlardır;

- **Birinci Varsayım:** Avcılık suçlarının oluşmasında sosyal öğrenmenin yani çevrenin etkisi bulunmaktadır ve kişiler çevrelerindeki kişiler tarafından suç işlemeye teşvik edilmişlerdir.

- **İkinci Varsayım:** Öğrenim durumu ile suç işleme arasında anlamlı bir ilişki vardır. Düşük öğrenim seviyesine sahip olanlarda av suçu işleme oranı yüksektir.

- **Üçüncü Varsayım:** Ekonomik durum ile suç işleme arasında anlamlı bir ilişki vardır. Ekonomik durumu iyi olmayanların av suçu işleme oranı daha yüksektir.

- **Dördüncü Varsayım:** Avcıların bilgilendirilmeleri ile suç işleme arasında anlamlı bir ilişki mevcuttur. Suç hakkında yeterli bilgiye sahip olmayanların av suçu işleme oranı yüksektir.

- **Beşinci Varsayım:** Bu suçları işleyenler yaptıkları eylemin suç olduğuna inanmamaktadırlar.

4. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

Araştırma 4915 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 2003 yılından 2007 Ağustos ayına kadar olan süre içerisinde Denizli ilinde işlenmiş av suçlarının incelenmesi ile yapılmıştır. Denizli İl Çevre ve Orman Müdürlüğü Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü Av Suçları Zabıt Varakaları'nda olan 121 kişiden Denizli ilinde ikamet edenlerle görüşülmüştür. Kasım ve Aralık 2007 tarihleri arasında merkez dahil 13 ilçede bu suçlar nedeniyle haklarında işlem yapılmış toplam 52 kişi ile yüz yüze görüşülerek anket uygulanmıştır.

Ayrıca kanun kapsamında yasaklanan fiillerle mücadelede görevli av kolluğu ve Jandarma personeli ile de yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Faillerin bakış açıları ile av ve yaban hayatına bakışlarının nasıl olduğu konusunda kolluk personelinin de değerlendirmelerinden faydalanılmıştır. Av suçları konusunda mücadelede uygulanabilecek yöntemler ve alınabilecek ilave tedbirler konularında kolluk personelinin görüşleri alınmıştır.

Araştırmada, alan çalışması olarak Denizli ili seçilmiştir. Bu tercihin nedeni, araştırmacının, av ve yaban hayatının yönetimindeki yetkililer ile avcılara daha rahat ulaşma imkanı olduğu inancıdır. Ayrıca, avcı sayısı ve işlem yapılanların miktarı da ortalama değerlere yakındır.

5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırmanın en önemli sınırlılığı, av suçlarını işleyenlerin bilgilerine ve kendilerine ulaşılmasıdır. Öncelikle kanun koyucu tarafından av suçları ile mücadelede Çevre ve Orman Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü şeklinde üç ayrı kuruma görev ve sorumluluklar

verilmiştir. Kara Avcılığı Kanununun 30'uncu maddesine göre, bu kanun hükümlerince uygulanacak idari yaptırımların yetkisi Çevre ve Orman Bakanlığı'na verilmiştir. Uygulamada ise; Çevre ve Orman Bakanlığı'nın genelgesi gereğince, yasaklanan fiilin, orman olarak kabul edilen alanlarda işlenmesi durumunda, Orman İşletmeleri yetkilileri tarafından, orman dışındaki alanlar da ise Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü yetkilileri tarafından gerekli işlem yapılmaktadır.

Ayrıca herhangi bir alanda, henüz av hayvanı yakalamamış ve ruhsatsız tüfek bulunduranların işlemleri de genel idari kolluk olan Jandarma ve Polis Teşkilatı tarafından uygulanmaktadır. Bu nedenle araştırmanın konusu olan dönemde ceza defterlerinde olan 121 rakamının daha yukarılarda olması gerekmektedir. Konuyla ilgili Orman Şeflikleri ve İlçe Jandarma Komutanlıkları ile görüşülmüş, ancak bu birimlerden sağlıklı bilgi alınamamıştır. Birimlerin konuyla ilgili yeterli ve sağlıklı veri birikimine sahip olmaması, doğal olarak bunlardan elde edilen bilgi ve verilerinde sınırlı olması sonucunu doğurmuştur.

Haklarında işlem yapılan kişilerden bazılarının il dışında ikamet etmeleri veya verilen adreslerde kişilere ulaşılamaması, kişilerin ankete katılmak istememeleri gibi nedenlerle 121 kişiden ancak 52 kişi ile anket uygulanabilmiştir. Evren büyüklüğü ile ilgili herhangi sağlıklı bir veriye ulaşılamamış olduğu için de anket uygulaması yapılan kişilerden alınan verilerin kesin olarak evreni temsil kabiliyetinin olduğunu kabul etmek ve doğrudan genellemeler yapmak da doğru olmayacaktır. Uygulanan anketin, doğası gereği toplanan verileri standartlaştırmış olması ve katılımcılar arasında olabilecek önemli farklılıkları da gizleyebileceği değerlendirilmektedir. Katılımcılardan alınan yanıtların, kişilerin gerçekten inandığı ve yaptığı şeylerden çok, genel doğruları işaret edebileceği de göz önünde bulundurulmalıdır. Anketin uygulanmasında, katılımcıların zaman zaman bu tutum ve davranışlarda bulunduğu da gözlenmiştir.

Herhangi bir bağıntının açıklanmasında kullanılabilecek pek çok sayıda olası neden vardır. Özellikle sosyolojide nedensel ilişkilerin mekanik biçimleri bulunmamaktadır. Toplumsal yaşamda farklı değişkenler arasındaki

ilişkilerde, insanların tutumları ve davranışların öznelliği nedeniyle kesin bir neden-sonuç ilişkisinin kurulması mümkün değildir (Giddens, 2005: 629-635). Bu çalışmada da saha araştırması verileri sınırlı bir bölgeden alınmış ve elde edilen bulgular yalnızca araştırmaya dahil olan kişilerin görüşleri ile sınırlıdır.

6. YÖNTEM

Çalışmada öncelikle literatür taraması yapılmış, sonra konuyla ilgili mevzuat incelenmiş ve av suçu işleyenler ile anket yapılarak elde edilen bulgu ve bilgiler analiz edilmiştir. Suçların yapısının ve nedenlerinin ortaya konulmasında yardımcı olabileceği değerlendirilen kamu kuruluşlarından ve sivil toplum örgütü temsilcileri ile görüşmeler yapılmıştır.

Literatür taramasının ardından konu hakkında edinilen bilgilerin yardımı ile araştırmanın varsayımları ortaya konulmuştur.

a. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Denizli ili Çevre ve Orman Müdürlüğü sorumluluk alanında bulunan ve 4915 sayılı kanunun yürürlüğe girdiği 2003 yılından itibaren Ağustos 2007 tarihine kadar haklarında av suçları ile ilgili yasal işlem yapılan kişiler oluşturmaktadır.

Suç kayıtları için Denizli İl Çevre ve Orman Müdürlüğü Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü Av Suçları Zabıt Varakaları kullanılmıştır. Haklarında yasal işlem yapılan 121 kişiden Denizli ilinde ikamet edenler araştırmanın kapsamında değerlendirilmiştir. Kendilerine ulaşılabilen ve görüşmeyi kabul eden 52 kişi ile yüz yüze görüşülerek hazırlanan anket uygulanmıştır.

b. Veri Toplama ve Değerlendirme Tekniği

Araştırmada alan çalışması yöntemi çerçevesinde temel veri tekniği olarak anket kullanılmıştır.

Araştırmanın ilk aşamasında, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu çerçevesinde Çevre ve Orman Bakanlığı'na başvurulmuş ve av suçları ile bu suçlarla mücadele hakkındaki çeşitli istatistikler derlenmiştir.

Alan araştırmasında öncelikle Denizli Çevre ve Orman Müdürlüğü ile koordine kurulmuş ve haklarında yasal işlem yapılan avcılarının adres bilgilerine ulaşılmıştır. Ankete katılanların kendi görüş ve düşüncelerini daha rahat ifade edebilmelerini sağlamak maksadıyla araştırmacının kolluk kimliği gizlenmiştir. Görüşülen şahısların genel olarak eğitim düzeyinin düşük olması nedeni ile ankete katılım esnasında verecekleri cevapları etkilemeden yardımcı olunmuştur.

Anket kağıdı 5 bölüm ve 43 soru olarak hazırlanmış olup, anket kağıdı EK-A'dadır. Anketin ilk bölümünde kişilerin demografik bilgileri ve ekonomik durumları hakkında bilgi alınması hedeflenmiştir. İkinci bölümde ise kişilerin avcılıkla ilgili durumlarına ilişkin sorulara yer verilmiştir. Bu bölümde kaç yıldır avcılık yaptıkları, avcılığın diğer aile fertlerinde olup olmadığı, kendilerini avcılığa iten nedenler, yıllık avlanma giderlerinin ne kadar olduğu, avlanma hakkı karşılığı çalışmayı mı yoksa daha fazla para ödemeyi mi tercih edecekleri, avcılıkla ilgili eğitim alıp almadıkları, bir sezonda kaç gün ava çıktıklarını, hangi tür hayvanları avlamayı tercih ettiklerini ve avda ne tür silah kullandıkları sorularına cevap aranmıştır.

Üçüncü bölümde yer alan sorular ise Kara Avcılığı Kanunu ve ilgili mevzuatta suç olarak kabul edilen fiillerle ilgilidir. Bu bölümün amacı, avcılarının suç olarak kabul edilen fiillerle ilgili tutumlarını öğrenmektir.

Anketin dördüncü bölümünde, kişilerin av suçları hakkındaki görüşlerini ortaya çıkarmak ve bu suçların önlenmesinde alınabilecek etkili çözümlerin üretilmesi amaçlanmıştır. Bu bölümdeki sorulara alınacak yanıtlar yardımı ile, suç işlemiş avcılarının gözünden; arkadaş çevresinin, ailenin, eğitim eksikliğinin, mevcut mevzuatın ve resmi makamların tutumlarının etkileri konularında bilgi alınması hedeflenmiştir.

Son bölümde katılımcıların görüşlerini sınırlama olmadan ifade edebilmeleri için açık uçlu üç soru yöneltilmiştir. İlk soruda, ava çıkmadan

nce av sırasında veya sonrasında düzenli olarak tekrar ettikleri bir davranış olup olmadığı sorulmuştur. Bu sorunun hedefi, avcılıkla ilgili herhangi bir ritüel veya devam eden bir geleneğin olup olmadığı gibi kültürel öğelerin ortaya çıkarılmasıdır. İkinci soruda ise av hayvanlarının korunması ve avcılığın geliştirilebilmesi için alınabilecek önlemler hakkındaki görüşleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Son soru ile ülkemizde avcılığın ne gibi sorunlarının olduğuna cevap aranmıştır.

Ankette yer alan bu sorular yardımıyla bölgedeki av suçlarını işleyenlerin profilleri belirlenmeye çalışılmıştır. Alınan sonuçlarla, av suçları konusunda kolluğun mücadelede etkinliğini arttırmaya yönelik çözüm nerileri üretilmeye çalışılmıştır. Sonuçlar bilgisayar programları yardımı ile analiz edilmiş ve grafiklerle ortaya konulmuştur. Ayrıca elde edilen veriler Türkiye İstatistik Kurumu verileri ve daha önce yapılan araştırma sonuçları yardımı ile yorumlanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

AVCILIK KÜLTÜRÜ

1. AVCILIĞIN İNSANLIK TARİHİ İÇERİSİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

Amipten insana tüm canlıların ortak stratejisi hayatta kalabilmek ve türünün devamını sağlayabilmektir. İnsanın ayırt edici özelliği, diğer canlılardan farklı olarak, bu stratejiyi içgüdüsel olarak değil de bilinçli olarak belirlemesi ve uygulamasıdır. İnsanı diğer canlılardan farklı kılan diğer yönü ise, geçmişten geleceğe bir devamlılığa sahip olduğunun bilincinde bulunmasıdır (Özbek, 2000: 11-13). Bu özelliği ile insanoğlu, çizilen canlı piramitlerinin her zaman en tepe noktasında yer almaktadır.

İnsan zekasının varoluşu, psikolojisini ve toplumsal etkinliğini biçimlendiren değişim güçleri avcı ve toplayıcı yaşam biçiminde saklıdır. Teknolojik olarak gelişmiş, toplumsal bağlamda bölünmüş dünyaya insanoğlu halen, kafasındaki avcı toplayıcıların beyniyle bakmaktadır (Leakey ve Lewin, 1997: 77).

Yeryüzündeki canlıların öyküsü yaklaşık 4 milyar yıl öncesinde başlar. Ancak memeliler sınıfının 33 takımından birisi sayılan primatı öyküsü ise bugünkü bilgilerin ışığında 65-70 milyonluk bir geçmişe sahiptir (Özbek, 2000: 41). 65-70 milyon yıl önce başlayan evrimsel süreç, yaklaşık 20-25 milyon yıl öncesinden itibaren hominoid (insanımsı) adı verilen yepyeni bir üst ailenin tarih sahnesine çıkmasıyla heyecanlı bir dönemece girmiştir (Özbek, 2000: 81).

Zehirli bir sıvısı, sivri pençeleri veya keskin bir kemik uzantısı gibi doğal bir silahtan yoksun, fiziki olarak zayıf bir memeli olan insanın tarihsel süreç içerisindeki başarısının öyküsü dikkate değerdir. Bu öykünün kahramanı ise hiç kuşkusuz, aklını kullanan avcıdır (Bora, 2001: 31).

Bu dönemde sadece yaşamak için avlanan insan ve hayvanlar arasında basit bir anlaşma vardır: karnımız toksa ve bize zarar

vermiyorsanız, biz de sizi rahat bırakırız (Bora, 2001: 28). Bu anlaşma insanın tek taraflı iradesi ile de olsa milyonlarca yıl devam etmiştir.

İnsanların düşünmeye başlamadan (aklını kullanmadan) önce ilk tarihsel işi, maddi gereksinimlerini giderme yolunda faaliyette bulunmaya başlamasıdır (Bora, 2001: 25). Yani insan kültürü homo cinsinin, beslenme amacı ile alet yapmaya başlaması ile gelişmiştir (Haviland, 2002: 92-93). Bu süreçte insan aldığı besinlerin kalorileri ile beyin kapasitesini geliştirmiş ve avcılıkla ilgili yeteneklerinin gelişmesi ile evrim geçirmiştir.

Doğal seçilme (seleksiyon) sadece iyi adapte olan bireylerin hayatta kalmalarını değil, aynı zamanda yeni genetik özelliklerin üremesini de gerektirir. Örneğin insanların iki ayak üzerinde durma yeteneği, savan çevresine uyum için en önemli özelliktir. İki ayaklı, dört ayaklı kadar hızlı koşmasa da yiyecek aramada yorulmadan yürüyebilir ve yiyeceklerini daha güvenli yerlere götürebilir, açık alanlarında yırtıcı hayvanları ve yiyecekleri kolayca görebilir. Ayrıca iki ayak üzerinde durma becerisi, yırtıcı hayvanları uzaklaştırabilmek veya avlanma amacıyla, atacak nesnelere hakim olmayı ve atmayı mümkün kılar (Haviland, 2002: 109).

İnsanın gelişmesinin en önemli adımlarından birisi de et tüketiminin artması ile protein ihtiyacının daha kolay karşılanabilmiş olmasıdır. Çünkü sindirim sistemimizin yapısı nedeni ile ihtiyacımız olan amino asit ihtiyacını varolan bitkilerden karşılayamayız. Bu ihtiyacın bitkilerden karşılanması ancak, amino asit bulunan bitkilerin pişirilme gibi bir takım süreçlerden sonra mümkün olabilir. İlk çağlarda insanın ateşe hükmetmediği düşünüldüğünde, amino asit ihtiyacının av hayvanlarından karşılandığı sonucuna ulaşılır (Haviland, 2002: 110).

İnsan yaradılışı itibari ile hem et hem de ot yiyebilen genel beslenici hepçil bir canlı türüdür. Temelde insanlar fırsatçı beslenicilerdir, yani ne bulursa yiyerek hayatta kalma yeteneği olan ve daha genelleşmiş anatomik ve fizyolojik özelliklere sahiptir. Ancak insanlığın gelişme sürecinde etcil yanı daha çok ön plana çıkmıştır. Örneğin öğütücü dişlerinin yanında kesici ve delici dişleri de vardır. Gözleri, mesafe tahmini yapabilmek için diğer et

oburlarda olduğu gibi yüzünün ön tarafında yer alır. Buna karşılık otobur hayvanların yapısı savunmaya yönelik olduğu için, aynı anda çift imajı algılayabilecek şekilde yüzün her iki yanında yer alır. Bir başka deyişle insan, her an saldırıya hazır yapısıyla avcı bir anatomiye sahiptir (Bora, 2001: 37).

Etcil hayvanlar için, öldürmek başlı başına bir amaç, kişiliklerini ortaya koymalarına yarayan bir eylemdir. Örneğin, kafese kapatılmış bir hayvana, canlı bir hayvan yerine kesilmiş et ile besleyerek avlanma ihtiyacı giderilemez (Morris, 1990: 24-25). Aslında bu gerçek, günümüz dünyasında marketlerde her çeşit yiyeceğin bulunmasına karşın, neden bazı insanların halen ava çıktıkları sorusunu yanıtlamaktadır.

Avlanma, bölgesel çeşitliliklere rağmen 10.000 yıl önce hayvanların evcilleştirilmesi ve bitki yetiştirilmesi ortaya çıkana kadar insanlar için en temel ekonomi ve uyarlanma stratejisi olmuştur (Kottak, 2002: 208). Bir başka ifade ile yiyecek peşinde koşmaya dayalı varoluş, yalnızca 10.000 yıl önce terk edilmeye başlanmıştır (Leakey, 1998: 71).

İnsan ailesinin yaklaşık 6 milyon yıl önce başlayan öyküsü aşağı yukarı 2 milyon yıl öncesinden itibaren homo adını verdiğimiz insan cinsinin ortaya çıkışıyla birlikte yepyeni bir dönemece girmiştir (Özbek, 2000: 109). 2 milyon yıla yakın bir zaman önce ilk taş aletler ve kemiklerin bir arada bulunması; ilk Homo'nun avlanıp, bitkisel besinler toplayarak geçinme yönteminin ilkel biçimini geliştirmeye başlamış olmasının göstergesi olarak kabul edilmektedir (Lewin, 1997: 43).

a. Homo-Habilis ve Avcılık

İlk atalarımız olma şansını elinde bulunduran ve yetenekli becerikli anlamına gelen habilis ismi altında tanıtılan homo-habilis, ilk kez 1964 yılında gündeme gelmiştir. Homo-habilis 2 milyon yıl ile yaklaşık 1.6 milyon yıl öncesinde yaşamış ve homo-erectusa evrimleşmiştir (Kottak, 2002: 193). Habilis, önceki akrabalarına göre irileşen beyni sayesinde, çevresini daha iyi araştırmış ve daha ileri düzeyde zihinsel faaliyet göstermiştir. 700-800 cc ye varan iri beyinli bu ilk atalarımız, akrabaları ve çağdaşları olan kaba yapılı insansılar karşısında belirgin bir üstünlüğe sahiptir (Özbek, 2000: 110-114).

Taştan hazırladıkları satırlar sayesinde avcılık ve toplayıcılıkta daha etkili olmaya başlamışlar ve et ihtiyaçlarını daha düzenli karşılamışlardır. Bu aletler yardımı ile elleriyle yapamadıkları hayvan derilerini yüzmek, karkaslarını parçalamak ya da bitki köklerini topraktan çıkarmak işlemlerini yapabilmışlardır (Özbek, 2000: 117).

Belli bir alanın kamp yeri olarak seçilmesi ve buradan yiyecek aramaya gidilerek tekrar aynı noktaya dönülmesi homo habilis ile başlamıştır. Kamp yeri, avlanma ve toplayıcılık yapılan bölgelerin diğerlerinden korunmaya başlanması da yine bu döneme rastlar. Homo-habilis kendine kamp yeri olarak seçtiği bölgelerde aletlerini üretmiş ve besinlerini hazırlamıştır. Burada grubun diğer üyeleri ile birlikte hayatlarını sürdürmüşler ve kamp yerinde gruptaki yaşlı ve sakat bireylere bakmışlardır. Besin, araç ve gereçleri paylaşma ile yardımlaşma vasıflarının homo-habilis'te olduğu tahmin edilmektedir (Özbek, 2000: 120).

b. Homo-Erectus ve Avcılık

İnsan ailesinin evrim sürecinde ilk temsilcileri sayılan homo-habilis, yerini daha iri beyinli, uzun boylu ve daha gelişmiş zekaya sahip homo-erectusa bırakarak tarih sahnesinden silinmiştir. Bu sürecin 1.8 milyon ile 1.6 milyon yıl arasında olduğu kabul edilmektedir (Özbek, 2000: 120). Ortalama 946 cc. beyin kapasitesine sahip olan erectus, atalarına oranla çok daha ileri düzeyde bilişsel ve kültürel yeteneklere sahip olduğu kabul edilmektedir (Özbek, 2000: 132). Homo-erectusun özde modern iskelet yapısı av sırasında uzun mesafeler kat edebilmesine olanak tanımıştır (Kottak, 2002: 207).

Yapılan arkeolojik çalışmalarda, neredeyse bütün büyük av hayvanlarının iskeletlerinin bulunması, homo-erectusun avcılıktaki etkinliklerindeki çarpıcı artışı işaret eder. İşbirliği içerisinde avlanma, avlananların paylaşımı, ateşin denetimi, yiyecek hazırlama tekniklerindeki değişim gibi toplumsal-kültürel gelişmeler ve uyarlayıcı aletlere bağımlılığın yavaş yavaş artması ile doğanın en etkili avcıları durumuna gelmişlerdir (Kottak, 2002: 199).

Homo-erectusun da kendinden öncekilerde olduğu gibi hayatını devam ettirebilmesi için aletlere ihtiyacı olmuştur. Kesmek, kırmak, parçalamak, bitki kök ve yumrularını topraktan çıkarmak veya hayvan derilerini yüzmek zorundadır. Ayrıca, kendisini diğer hemcinslerine ve yırtıcı hayvanlara karşı da savunmalıdır. Tüm bu zorunluluklar alet ve silah üretmesini gerektirmiş, ilk olarak alet yapan aletlerden de bu süreçte yararlanılmıştır (Özbek, 2000: 120). Örneğin el baltalarının ucu daha da keskinleştirilerek çok fonksiyonlu hale getirilmiş, yiyecek işleme, deri kazıma ve savunma işlerinde de kullanılmıştır (Haviland, 2002: 114).

Tam olarak ne zaman gerçekleştiğini bilinmese de homo-erectus ateşi kullanmayı öğrenmiş ve insanın kültürel adaptasyonunda önemli bir basamak olan yiyecek pişirmek mümkün olmuştur. Ateş bir taraftan besin zincirinde önemli değişikliklere yol açarken diğer taraftan insanların vahşi hayvanlardan korunmasında bir silah olarak kullanılmıştır. Ayrıca avlanma sırasında hayvanların kolayca ele geçirildiği bataklıklara sürülmesinde de ateş kullanılmıştır (Haviland, 2002: 113).

Homo-erectus aletleri üretmenin yanında, avlanırken de iyi bir zamanlama ile onları etkin şekilde kullanmıştır. Bu bağlamda, erectusun iri fiziksel yapısı, güçlü ve etkin biçimde dengeyi sağlayan kasları ve cesareti avlanmasında etkin bir rol oynamıştır. Kendisinden çok iri mamut gibi hayvanlar ile yine kendisinden çok hızlı olan yaban atlarını avlaması bu beceri ve cesaretinin bir göstergesidir (Özbek, 2000: 132-133).

Taramalı elektronik mikroskobik analizlerden anlaşıldığı gibi, diş aşınma örüntüleri erectusların yoğun bir şekilde et yediklerini göstermektedir. Kendisinden iri veya hızlı hayvanları örgütlenerek avlayabilmişler ve sofralarındaki hayvanların çeşitlerini arttırmışlardır (Özbek, 2000: 136). Avlanma tekniklerinin geliştirilmesi, yeni teknolojilerin geliştirilmesine zemin hazırlayarak örgütlenme becerisini arttırmıştır. Sosyal örgütlenme ve teknoloji, beyin büyüklüğü ve karmaşıklığının artışıyla gelişmiştir. Pişirme ve diş azalmasını sağlayan daha karmaşık aletler gibi kültürel adaptasyonlar ve dil gelişimi de bu dönemde gerçekleşmiştir (Haviland, 2002: 115).

Avlanmanın homo-erectus grupları için öneminin artması ile birlikte, büyük hayvanlarla olan karşılaşmalar artmış ve bu karşılaşmaların getirdiği tehlikeler göz önünde bulundurulduğunda, belirli alanlar daha iyi korunmaya yönelik olarak kalınlaşmıştır (Kottak, 2002: 196).

c. Homo-Sapiens ve Avcılık

Homo-erectus, yaklaşık 200.000 yıl öncesinden itibaren yerini homo-sapiense bırakmıştır (Özbek, 2000: 138). Ancak anatomik yapılarıyla günümüz insanlarına benzerleri aşağı yukarı 30.000 yıl önce görülmeye başlanmıştır. Bazı araştırmacılar ise modern yapının ilk kez 150.000 yıl önce Güney ve Doğu Afrika'da belirdiğini iddia eder (Özbek, 2000: 154).

Homo-sapienslerin çevreye fiziki ve özellikle kültürel olarak uyum kapasitesi daha öncekilerinin oldukça üzerindedir (Haviland, 2002: 116). Bu dönemde dilgi, kazıyıcı, kemikten yapılma kargı, mızrak gibi aletler kullanılmıştır. Üretilen bu aletler sadece avlanmak veya yiyecek bulmak amacı için kullanılmamıştır; insanlar bu silahlarla aynı zamanda birbirleri ile savaşmışlardır (Özbek, 2000: 158-160).

Sosyal örgütlenme ve silah yapımı ile alet yapımındaki gelişmiş teknoloji ile birlikte avlanma teknikleri de gelişmiştir. Üst yontma çağı insanların avlanma stratejileri de öncekilerden farklıdır. Geniş bir işbirliği içerisinde çok sayıda hayvan belirli bir bölgeye sürülmüş, tuzağa düşürülmüş ve toplu halde avlanmıştır. Zeka ve kurnazlık gerektiren böyle bir avlanma stratejisi, homo sapiensin irileşen beyni ile mümkün olmuştur. 1971 yılında Fransa ortalarında Macon yakılarında bulunan Solütre köyünde üst yontma taş çağı avcılarının yaşadıkları yer kazılırken, binlerce atın fosil kalıntısı ortaya çıkarılmıştır. Yaklaşık 100.000 atın kemiklerine rastlanması burada yaşayan insanların ne kadar başarılı bir avlanma stratejisine sahip olduklarının bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır (Özbek, 2000: 160-161).

Yine bu dönemde insanlar, kara hayvanlarının yanı sıra yoğun biçimde su hayvanları da avlanmaya başlamıştır. Kemikten, boynuzdan ya da

fildişinden yapılan olta, zıpkın gibi av aletleri sayesinde her türlü balığı yakalama olanağı bulmuşlardır (Özbek, 2000: 161).

Kireçtaşı mağara duvarları üzerine bu dönemin avcıları yaşamlarında önemli yer tutan hayvanların görüntülerini resmetmişlerdir. Bulunan en büyük hayvan tasviri altı metre yükseklikte olup, tüylü maymunlar, atlar, geyikler, ve ren geyikleri gibi mağara resimleri bulunmuştur. Bir çok yorumda, mağara resimleri avı çevreleyen büyü ve ayinlerle ilişkilendirilmiştir. Örneğin kimi hayvanlar bedenlerinde bir mızrakla betimlendiğine göre, resimlerin hedefi avcılıktaki başarı olabilir. Bu resimleri yapanlar belki de, hayvanların imgesini resimde yakaladıklarını veya ölümünü öngördüklerinde, avın sonucunu etkileyebileceklerine inanmışlardır (Kottak, 2002: 223). Burada da açıkça görüldü gibi avcılık insanlık tarihinin ilk sanat eserlerinin çıkmasında önemli rol oynamıştır.

Ancak yeni teknolojiler ve stratejilerin ortaya çıkması insanların avcılık ve toplayıcılığa dayalı geçim ekonomisini değiştirmemiştir. Çünkü henüz ne tarım ne hayvancılık ne de yerleşik köyler vardır (Özbek, 2000: 162).

2. ESKİ TÜRKLERDE AV

Orta Asya'da yaşayan Türkler, coğrafyalarındaki orman, hayvan yetiştirme ve tarım imkanlarını değerlendirerek hayatlarını sürdürmüşlerdir. Türklerin bu coğrafya üzerindeki kültürleri, bölgenin özelliği nedeni ile “Bozkır Kültürü” şeklinde ifade edilmektedir. Türk Bozkır Kültürünün geliştiği saha, bol otlakları ile avcılık hayvancılık ve tarım için elverişli yaylalardır (Kafesoğlu, 1989: 201).

Yaşadıkları coğrafyanın özellikleri nedeni ile avcılık hemen hemen her dönemde Türk toplum hayatının önemli bir parçası olmuş ve bu olgu hayvanları ehlileştirmeye geçen ilk kavimlerden birisinin Türkler olması sonucunu doğurmuştur. Bu bağlamda evcilleştirilen hayvanlardan atın ilk olarak Türkler tarafından ehlileştirildiği ve Türklerin ata binen ilk insanlar olduğu kabul edilmektedir (Kafesoğlu, 1989: 208).

Bozkırlarda bağımsız boylar halinde yaşadıkları dönemde Türkler, üç amaç için ava gitmişlerdir. İlk olarak, yılda bir kez boy üyelerinin kutsal totemlerini avlaması gerekliliğidir. Bu av, dinsel bir anlama sahip, kutsal bir avdır. Avın sonucunda, herkesin katıldığı toylar düzenlenmiş ve bayramlar yapılmıştır. İkinci amacın kaynağı ise ekonomik nedenlerdir. Avladıkları hayvanların etleriyle beslenmişler, derilerinden elbise, kalpak, çizme, eyer takımı, çadır ve sergi gibi ürünler ortaya çıkarmışlar ve ticaret amaçlı kullanmışlardır (Gökalp, 1976: 344). Avcılığın üçüncü neden ise hayvancılığın, hayvanlarla ilgili salgın hastalıklardan, kötü iklim koşullarından ve düşman talanları karşısında fevkalade hassas ve zarar görebilecek bir dengede olması ve bu yüzünden ekonomide istikrarsızlık yaratabileceği gerçeğidir (Öngel, 2001: 393).

Avcılık, Türk Devlet anlayışı ve kurumlarının oluşmasına, gelişmesine ve uygulamalarına da önemli katkılarda bulunmuştur. Ekonomi, devlet idaresi, askeri bilgi, eğlence, vb. etkinlikler sürekle avları bahane edilerek uygulamaya konulmuş, toplumda denenmiş ve yaşanmıştır (Ögel, 1971a: 17).

a. Avcılık ve Beslenme

Avcılık, bozkır insanın beslenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Bu nedenle bozkır kültüründe avcılık bir gelenek haline gelmiştir (Oğuz, 1976: 551). Av hayvanlarının etleri her zaman tercih edilmiştir. Bu nedenle av eti, ülkeyi yönetenlerin sofralarından eksik olmamıştır. Ebu'l-Gazi, Dokuz Oğuzlar'ın yalnız avcılıkla yaşayan kısımlarından bahsederken; bir babanın kızını azarlamak istediği zaman, sürü sahibine verip, sürüleri sağlamak ve koyun, keçi gibi hayvanların etini yemek zorunda bırakmakla tehdit ettiğini belirtmektedir (Gökalp, 1976: 332).

Bozkırların coğrafi özellikleri nedeni ile büyük hayvan sürülerine sahip olan Türkler, kışlık erzaklarının tamamını kendi sürülerinden karşılamamışlardır. Kendi sürülerine kıyamadıkları için de, temel besinleri olan et ihtiyacını avlanma yoluyla elde etmeye çalışmışlardır. Sonbaharlarda

düzenlenen ve savaş tatbikatı gibi uygulanan büyük süreklilik avlarının nedenlerinden birisi de bu olgu olmuştur (Ögel, 1971a: 17).

Ayrıca kendi büyük sürülerinin, salgın hastalıklar, iklim koşulları ve düşman saldırıları karşısındaki hassaslığı da avcılığa yönelmelerinde etkili olmuştur. Çünkü evcil hayvanlar her an zarar görebilecek hassas bir durumdadır ve ekonomilerinde istikrarsızlığa neden olabilirler. Sürülerinin bir şekilde yok olması durumunda açlık tehlikesi ortaya çıkabilir. Bu nedenle av hayvanları ve av etinin varlığına toplum hayatında her zaman önem verilmiştir (Öngel, 2001: 393).

b. Avcılık ve Savaşlara Hazırlanma

Avcılık ve av etkinliği sırasında, bilinçsiz olarak gerçekleştirilen aktiviteler ile fiziki gücün artırılması ve sağlanan performansın korunması sağlanmıştır. Ayrıca, savaş ve av dışı zamanlarda da fiziksel performansı daha da yükseltmek amacıyla çeşitli fiziksel aktivitelere dayanan uygulamalar (spor müsabakaları, eğlenceler,vb.) geliştirmişlerdir. Bu uygulamaların kökeninde ise her zaman askeri eğitimler ve avcılık ilk sıralarda gelmiştir (Öngel, 2001: 411).

Bu nedenle sosyal hayatlarında önemli izler bırakan avcılık sayesinde Türkler hem kendilerini zinde tutmuşlar, hem de zaman zaman yaptıkları savaşlara hazırlanmışlardır. Türklerin gözünde savaşın anlamı ile avın anlamı birbirinin eşiti kabul edilmiş ve genel olarak erişkin sayılabilmek için nasıl bir adam öldürmek gerekli ise, bir av başarısı da çoğu zaman aynı değerde görülmüştür (Roux, 1995: 94).

Değişik iklim ve arazi şartlarında ata hakim olabilmek, hareket halinde iken hareketli hedeflere isabet ettirebilmek, avın hareketlerini önceden kestirebilmek, avı istenilen ortama çekebilmek, grupla uyumlu hareket edebilmek ve bir grubu yönlendirmek ve yönetmek gibi bir dizi fiziksel, zihinsel ve sosyal nitelikleri uygulayıcıya kazandıran avcılık, taşıdığı ekonomik önem dışın da, aynı zamanda askeri, idari, sosyal ve sportif becerileri de geliştirerek bir fonksiyonlar zinciri oluşturmuştur. Avcılığın, sürekli değişkenlik gösteren karakteri sebebiyle, binicilik ve okçuluk

yeteneklerini gerek teknik, gerekse taktik açıdan da iyileştirmiştir (Öngel, 2001: 411).

Dede Korkut hikayelerine göre, eski Türklerde sürgün av yapmakta öncelikle, velayet-i amme'ye (egemen olanlara) aittir (Gökalp, 1976: 355). Sürgün avında, ülkenin bütün av hayvanları bir sahada toplandıktan sonra, av hayvanına ilk olarak hakan ok atardı. Hakan, istediği kadar avlandıktan sonra, sıra vezirlere, emirlere, beylere ve ağalara gelirdi. Hakan yapılan avı takip eder ve ganimetin sayılarak paylaşılmasından sonra av sona ererdi (Oğuz, 1976: 552).

Türklerde düzenlenen süreklilikli avlar, askeri manevra niteliğinde ve toplu devlet sporu şeklindedir. Dikkatle hazırlanan sürgün avları sonunda, askerlere bireysel dövüş becerilerini sergileme fırsatları verilmiştir. Bu avlarda avlanma sırası askerlere geldiğinde; kılıç, ok ya da mızrak kullanarak yeteneklerini subaylarına kanıtlamaya çalışmışlardır. Ayrıca bir bütünün parçası olarak hareket etmenin erdemi süreklilikli avları süresince adeta askerlerin beyinlerine kazınmıştır. Kış mevsiminde tüm askerlerin katılımı ile üç ay süren ve eğitim niteliği taşıyan süreklilikli avlarında, değişik baskın ve çekilme teknikler uygulanarak tatbikatlar yapılmıştır (Öngel, 2001: 407).

Geleceğin savaşçıları olan erkek çocukları, koyun sırtında biniciliğe başlamışlar, önce gelincik, sincap ve kuşlara ok atmışlar, biraz daha büyüdüklerinde ise tilki ve tavşanları avlayarak eğitim yapmışlar, en sonunda mükemmel bir atlı asker haline gelmişlerdir (Kafesoğlu, 1989: 209).

Özellikle Hunların, binicilikte ve okçulukta çocukluklarından itibaren aldıkları eğitimler sayesinde çok ileri noktalara vardıkları görülür. Hun hakanları ve alpleri süreklilikli avlarında, canlı ve hareketli hedeflere karşı hareketli şekilde atışlar yaparak, binicilik ve okçuluk yeteneklerini çok üst seviyelere çıkarmışlardır. Süreklilikli avlarının sağladığı bu imkanlarla vücutlarını sürekli geliştirmişler ve zinde kalmışlardır. Ayrıca birlikte düzenli olarak hareket edebilme, toplanma, yönelme ve yönetim tekniklerini yine süreklilikli avlarıyla geliştirmişlerdir. Avcılık aynı zamanda silah teknolojisinin gelişmesinde çok önemli bir rol oynamıştır (Öngel, 2001: 410).

Sürgün avları ve savaşlardan sonra başarılı geçen günü takip eden akşamlarda, ozanlar ellerinde kopuzları ile o günkü kahramanlık sahnelerini yaşatmışlardır. Söyledikleri dizelerle alpleri ve onların toplum için yaptıkları insanüstü güç ve cesaret gösterilerini anlatarak orduya moral vermişlerdir (Öngel, 2001: 404).

c. Avcılık ve Sosyal Yaşam

Süreklilik kazanan gelenekleri ile avcılık, töre haline gelmiş ve tüm Türk boylarında etkisini hissettirmiştir. Bazı Türk boylarında ise bu töreye aile düzenini etkileyecek kadar büyük önem verilmiştir (Kahraman, 1995: 191). On birinci yüzyıl filozoflarından Kaşgarlı Mahmud devrinin geleneksel avcılığından söz ederken, artık bunun kişilere özgü bir zanaat olmaktan çıkıp, Hanların halkla beraber yaptıkları sürgün avı niteliğini aldığını anlatmaktadır (Öngel, 2001: 398).

Büyük katılımın olduğu avlar, her zaman Türk tarihi ve toplumunda önemli rol oynamıştır. Sürek avları ile bir araya gelinerek uzak bölgelerde yaşayanlarla tanışma ve yakınlaşma imkanları yaratılmıştır. Av süresince büyük şenlikler ve şölenler düzenlenmiştir. Bu şenlikler ve şölenlerde millet olma bilinci katılanlar tarafından sonuna kadar hissedilmiş ve sindirilmiştir. Bu nedenle de görkemli sürek avları önemli tarihi olayları olmamalarına rağmen yabancı tarihçiler tarafından da sürekli vurgulanmıştır (Ögel, 1971a: 20).

Eski Türkler için avlanmak, sadece ihtiyaçların karşılanması için yapılan bir faaliyet değildir. Aynı zamanda katılanlara zevk veren ve günlük sıkıntıların unutulduğu bir spordur. Yakınları ölenler bile yas töreninden sonra avlanmaya çıkmışlar ve acılarını tabiat içerisinde unutmak istemişlerdir. Hatta canı avlanmak istemeyenler çevresindekiler tarafından zorlanmışlar ve ava gitmeleri konusunda teşvik edilmişlerdir (Ögel, 1971a: 19).

Türklerin zamanı, hayvanlarla ilişkili (on iki hayvanlı takvim) bir sisteme bağlamalarını, onların göçebe hayatı sürdürdükleri ve avcılıkla ilgili bir döneme dayandırmak mümkündür (Öngel, 2001: 399). Totemizm ile bağlantılı olarak, Oniki Hayvanlı Türk Takvimi geleneği yüzyıllarca sürdürülmüş ve takvimde yer alan hayvanlara değişik şekillerde önem

verilmiştir. Örneğin; Kazaklarda herhangi bir kişinin, kendisinin doğduğu yıla adını veren hayvana özen göstermesi bir zorunluluktur. Bu nedenle onu öldüremez veya boğazlayamaz (Turan, 1990: 99).

Avcılığın Türk aile kültürü üzerindeki etkisi çocuklara verilen isimlerde görülebilir. Erkek çocuklara Alakuş, Alpkuş, Akksungur, Afşin, Çavlı¹, Karaca, Tuğrul², Laçın³, Kartal, Doğan gibi isimler özellikle de avcı kuşların isimleri çok sık verilmiştir (Kahraman, 1995: 191)

Eski Türklerde av, gücün ve otoritenin sergilendiği ve başarının takdir edilerek statüye bağlandığı bir ortam olmuştur. Avı bırakanın, artık ülkeyi yönetecek gücünün kalmadığı ve iktidarı da bırakması gerektiğine inanılmıştır. Düzenlenen avlar, iktidar sahibine adanmıştır. Örneğin; Oğuz Han yaşlanıp avı bıraktığı zaman, oğullarına avda kendi yerine geçmelerini emretmiş ve onlar da kendisine avladıkları hayvanları sunmuşlardır. Dede Korkut'un bir öyküsü, daha karmaşık, fakat daha kesindir. Genç bir tigin, düşmanları tarafından hakan olan babası önünde, onun bilgisi dışında av hayvanını öldürmekle suçlanır. Sinirlenen baba oğlunu cezalandırmak ister. Suçunun kanıtını elde etmek ve bilinçli davranabilmek için sanığı çağırır ve hemen büyük bir süre avı düzenlemesini ister. Ancak av başlar başlamaz, genç adam avladığı bütün hayvanları babasına getirir. Çünkü avda elde edilen ganimet kutsal bir vergi konumundadır. Onun bir kişiye sunulması, o kişiye biat anlamını taşırdı. Bu, kendi suçsuzluğunu kanıtlamaya yeterlidir. Ancak öldürmek için görevlendirilen genç bu kez kendi adına değil, ona bu yetkiyi verenin adına öldürür (Öngel, 2001: 407).

Sürgün avlarında çeşitli iktidar değişikliklerine neden olan olayların da geçtiği görülmektedir. Eski tarihi belgelerde ve Dede Korkut hikayelerinde konu ile ilgili açık örnekler görülmektedir. Örneğin; Çin yıllıklarında Hunlar'la ilgili olarak, Hun Hakanı Teoman'ın oğlu Mete'yi üvey annesinin teşviki ile Yüe-çi'lere esir verdiğini ve daha sonra onlara saldırarak oğlunu öldürtmek istediği yazılmaktadır (Kafesoğlu, 1992: 112). Mete bu tuzaktan kurtulur ve bir tümenin komutanlığına atanır. Askerlerini çok sıkı disiplin altında tutan

¹ Çavlı: Henüz ava alıştırılmamış doğan yavrusu.

² Tuğrul: Çakır doğan.

³ Laçın: Beyaz renkli bir tür şahin.

Mete, onlara sürekli eğitim verir. Daha sonra törelere karşı gelen ve anlaşmazlığı olan babası Teoman'ı, bir süre avında, ok ile öldürür ve hakan ilan edilir (Ögel, 1971b: 5-7).

Avcı bir kuş olan şahin kuşu, Türk mitolojisinde çeşitli Türk boylarının koruyucu sembolü olarak da kabul edilmiş ve süre avlarında avın tamamlayıcı unsuru olmuştur. Türlü cinslere ayrılan avcı “şahin” kuşlarından, en soylu sayılanı Oğuz boylarından birincisinin, “kartal” cinsinden olanları yine Oğuz boyunun beşle sekizincisinin, “sungur” cinsinden olanlar on üçle on altıncı, “çakır ve doğan” cinsinden olanları da yirmi bir ve yirmi dördüncü boyların resmi sembolü sayılmışlardır (Öngel, 2001: 399).

Eski Türk Edebiyatı ve mitolojisinde köpeğin adı, av köpeklerinden söz açıldığında geçmektedir. Türk genci için, iyi bir av kuşu ile av köpeğine sahip olmak en önemli gurur kaynağıdır. At, av kartalı veya doğanı ile av köpeği her Türk gencinin doğar doğmaz sahip olmak isteyeceği üç önemli değerdir. Örneğin Manas destanında, kahramanların av kuşları ve av köpeklerini yanlarından ayırmadıkları, onları en önemli ve yakın dostları olarak kabul ettikleri görülür (Ögel, 1971a: 15).

ç. Avcılığın İnanç Sistemi ve Dinsel Kültüre Etkisi

Avcılık ilk başta ekonomik bir düzen biçimi olan toplayıcılığa bağlı olarak gelişirken, aynı zamanda dini kültün ve inancın doğmasını da sağlamıştır (Öngel, 2001: 410). Bu inancın başında, Altay dolaylarının başlıca jeolojik özelliğini teşkil eden “Tayga ve dağ”ların sahibi olduğuna inanılan ruhların avın verimliliği ve zenginliğini etkilediği olgusu gelmektedir (Oğuz, 1976: 571). İçerisinde kolayca kaybolma imkanları her zaman söz konusu olan ıssız ve uçsuz bucaksız taygalara dalan her avcı, kendisini koruyacak ve ümitsizlikten kurtaracak tek kuvvetin, tayga ve dağların sahipleri olduğuna inanmıştır. Ava bu inancın yönlendirmesiyle çıkmıştır (Öngel, 2001: 394).

Ava çıkmadan önce, çeşitli dini ibadetler de yapılmıştır. Altay Türkleri avın verimliliği ve başarılı olması için, bütün örf kurallarına uymuşlardır. Özellikle avı koruyacak olan ruha bağlılığını göstermeğe çalışmışlardır.

Başka bir ifade ile ruhlara karşı avcılar asla saygısızlık yapamayacağı gibi, onlara karşı içten gelen samimi bir duygu ile bağlanmaları gerektiğine inanmışlardır (Öngel, 2001: 394).

Altay Türkleri, geçimini temin eden bütün av hayvanlarına karşı, içten bir inanç ve itimatla bağlanmışlardır. Ava ait en ufak bir aykırı davranışa hoşgörüde bulunmamışlardır. Avcılar avın, ancak temiz ve arınmış olarak yapılmasıyla verimli olabileceğine inanmışlar ve buna göre de hazırlanmışlardır. İnanışlarına göre avcı ava çıkacağı gün cinsel ilişkide bulunmamalıydı. Ava çıkacağı gece avcı, karısından ayrı bir başka odaya çekilmesi, kimse ile konuşmaması ve yapacağı her şeyi sır gibi saklaması gerekliydi. Avcılar dönünceye değin obada oyun, şakalaşma, eğlence yasaklanırdı. Çünkü inançlarına göre orman ruhları böyle şeyleri sevmezdi. Bununla beraber bu ruhların, avcılardan hikayeler ve masallar dinlemeyi sevdiklerine inanılırdı. Bu nedenle avcılar yanlarında usta bir hikayeci bulundurmuşlardır. Bu hikayeciye de, yapılan avdan, avcılar kadar hisse verilmiştir (İnan, 1954: 63).

Bazı Türk boylarında ise, yeni doğuran kadına, sırf temiz sayılmadığından av eti bile verilmemiştir. Aynı inanç ve örfle, evin kadın üyelerinin av silahına ve samur avında kullanılan ağırlara elleri ile dokunmaları yasaklanmıştır. Bu gibi inançlara aykırı hareket edilirse avın verimliliği tehlikeye düşeceğine inanılmıştır (Kahraman, 1995: 191).

Altay Türklerinin inancına göre, kıymetli av hayvanları insan dilini olduğu gibi anlama yeteneğine sahiptir. Bu inancın etkisiyle gizli bir avcı dili de meydana gelmiştir. Bu avcı dilinde, konuşulanların anlaşılmasında için mevcut kelimeler başka deyimlerle değiştirilmiştir. Örfün belirlediği kurallara uyularak, genellikle av sırasında avlanan kuşların ve hayvanların adları kullanılmamış, yerine tasviri karakterdeki kelimelerle ifadesine çalışılmıştır. Mesela “at” yerine “geniş burunlu”, ya da “yuvarlak gözlü” gibi deyimler kullanılmıştır (Öngel, 2001: 396).

Dünyanın yaratılmasını ve ateşin yanmasını, kuşların sağladığına inanılmış ve bu nedenle kuşlara saygı ve sevgi gösterilmiştir. İlk Şamanlık

yapan ve şaman görevini gören de avcı kuşlar olmuşlardır (Öngel, 2001: 396). Ayrıca insanlara yardım etmek, hastalıkları iyileştirmek ve Gök Tanrı ile çeşitli ruhlarla ilişki kurmaya çalışan şamanlar, avcı kuşlardan yardım almışlardır. Bu kuşlar Türk mitolojisinde türeme sembolü olarak gösterilmiş ve ilerleyen dönemlerde Alplik ongunları haline gelmişlerdir (Çoruhlu, 1995: 73-75).

Vahşi kuşlar ile yapılan avlar, Altay Türk'ünün inancında tamamıyla başka ve kutsal bir ruh aleminin dünyası olarak değerlendirilmiştir. Bu ruhlar Altay Türklerinin inancına göre, tıpkı insanlar gibi hayat sürmektedirler. Kendi aralarında evlenerek, aile yuvası kurarlar, örfün gereklerine ve kurallarına uygun olarak, hayatlarını düzenlerlerdi. Taygaların ve dağların bütün hayvan ve kuşları, bu ruhların servetinden sayılırlardı. Avcılar tarafından, kendilerine karşı gösterilen saygı ve ilgi oranında cömert olduklarına inanılırdı. Her avcının, ava çıkmadan önce belirli ve gereken dini ibadet yapmak zorunluluğundaydı (Öngel, 2001: 401).

Şaman inancının bir yansıması olarak, ava çıkmadan, av sırasında, av köye getirilirken, hep hayvan taklit edilmiştir. İnsan şekillerine çok benzeyen şekiller, bugün de kam davullarının üzerinde resmedilmiş bir şekilde görülmektedir. Şaman davullarındaki resimler dışında, maket şeklinde, çeşitli malzemelerden yapılan, tılsımlı heykellerin de aynı görünümde olduğu bilinmektedir. Şor Türklerinin avcıları, Sangır denen insan biçimindeki heykeli kutsal saymışlardır. İnançlarına uygun olarak kutsal heykelin kendini memnun eden avcılara bol bol av verdiğine inanılmış ve üzerine av hayvanlarının derilerinden parçalar asılmıştır. Yine aynı inanca göre kutsal heykelin memnun edilmediğinde ormanları yaktığına, av hayvanlarını kaçırdığına, avcılara uyuz hastalığı gönderdiğine inanılmıştır (İnan, 1954: 46).

Altaylardaki Şamanist Türkler, ava çıkmadan önce geniş bir seremoni ile çeşitli büyü ve dualar yapmışlardır. Aslında dua ve büyüler av ayininin arınma törenleridir ve "kut" belirli hayvanlar üzerinde belirginleşir (Öngel, 2001: 400). İlerleyen dönemlerde, iyi avlar, uğur ve bahta yorulmuştur. Talih ve kısmetin, temiz ve arınmış insanlar çevresinde yoğunlaştığına inanılmıştır

(Ögel, 1982: 212). Nitekim on birinci yüzyıldan kalma Oğuzlar'a ait bir belgede bu inanış; "Todhgurmadı itımnı, Turgurgalı atımnı, Sürdi mening kutumu benim kutumnı, Kaz takı kordayımı" yani "köpeğimi doyurmadı, atımı yordu, kazımı ve kuğu kuşlarımı talihimi beraber sürdü" dizeleriyle anlatılmaktadır. Bu çok eski Türk şiirinde yalnızca av hayvanları olan kazlar ile kuşları değil, kutlarımı da sürdü, denmektedir (Oğuz, 1976: 551).

Eski Türklerde totem olgusuna dayalı dini bir niteliğe sahip olan belirli kuralların olduğu "sığır", yani öküz denilen genel sürgün avları da sıkça düzenlenmiştir. Tibet öküzüne sığır adı verildiği için, sürgün avı bu kelime ile ifade edilmiştir. "Sığır", "Oğuz"ların milli totemlerinden biri olması nedeniyle, bu av erken dönemlerde bir "kominyon" (kutsal varlığın etine ve sütüne ortak olmak) ayininin girişi olup, bu ayinde kutsal öküzün avlanmasından sonra bir kominyon ziyafeti yapmaktan ibarettir (Gökalp, 1976: 334). Dede Korkut hikayelerine göre, eski Türklerde sürgün av yapmakta öncelikle, velayet-i amme'ye (egemen olanlara) aittir (Gökalp, 1976: 355).

Oğuz boylarının ongunlarının genellikle avcı kuşlar olması, bu ulusal av töreninin dini örgütlenme ve "totemizm" olan ile ilgisini de göstermektedir. Türklerin avcılık dönemlerine ait "soy" örgütünde soylar totemlerinin etini yiyemezler, yalnız yılda bir kez bir tür ilkel "hac" ayininden sonra, onu kurban ederek yerlerdi. İşte Türklerde uzun zaman devam eden "sığır: dini sürgün avı" ve "şölen: genel ziyafetler" bu geleneklerin kalıntısıdır (Gökalp, 1976: 364).

Erken dönemlerde avların mutlu ve bereketli olması için dini/sihri şiirler söyleyen şair/ruhaniler, yani şamanlar dini tören konusu olan avlarla ilgili alkış ve kargışlardan oluşan duaların önemi de büyüktür. Şaman dua, ilahi ve efsunlarının çeşitli bölümlerinin bir çok yerinde av ve avcılıkla ilgili tabirlere sıkça rastlanmaktadır (İnan, 1954: 120-150).

Genellikle okla avlanılmasına rağmen kan akıtılarak yapılan av, avlanan hayvanın ruhunu gövdesinden uzaklaştırdığına inanılmıştır. Avlanan hayvanın öç almak isteyebileceği ve bunun avlayan insan için de tehlikeli olabileceği nedeniyle, sürücüler tarafından sürülerek av alanına kapatılmış

olan hayvanların kırbaçlanması ya da tuzakla avlama yeğlenmiştir. Adeta avlanan hayvanın ruhu, bir başka bedene av yolu ile davet edilmiştir (Roux, 1995: 94).

Türk avcılarının inancında, Altay Türk avcı ruhunun yerini, İslamiyet'e geçişle birlikte evliyalar almıştır. Avın verimli ve başarılı olması için, sahada bulunan evliya yatırılarından ya da "avluk", yani avın yapıldığı bölgedeki ağaç ve diğer nesnelerden şeytana karşı uğur getirmesi istenmiştir. Av sırasında avcı silahı nedeni ile başarılı olamadığını düşündüğünde şeytanı ortadan kaldırmak için, yanındaki köpeğini, silahının üstünden atlatmıştır. Köpeği yanında bulunmadığında zamanlarda ise, doğrudan kendisi atlamıştır. Bu tören bir tür "Ateş Kültü"nden kalma eski bir inançla, kötü ruhlardan temizlenmeyi, yani arınmayı göstermektedir (Oğuz, 1976: 571).

Bozkır Kültüründe, Türk devletlerinde ve boylarında, dini tören yaptırarak kadar bir kült değerini bulan avcılık, Türk, Moğol, Osmanlı ve Rusya imparatorluğunda belirli bir devlet kurumu haline getirilmiş ve askeri gücün sembolü karakterini taşımıştır. Toplumun ruhunda çok önemli bir yer sahibi olduğu gibi, sosyal olarak da en güçlü kurum konumunda olmuştur (Öngel, 2001: 394).

3. SELÇUKLULAR DÖNEMİNDE AVCILIK

Eski Türklerde önemli bir spor ve eğlence olan av uğraşısı, Selçuklular döneminde de önemini korumuştur. Bozkırlardaki gelenekler bu dönemde de devam etmiştir. Büyük Selçuklu hükümdarı Melikşah zamanındaki av törenlerini anlatan özel bir av kitabı bile, "Şikarname" yazılmıştır (Gordlevski, 1988: 98).

Selçuklularda önemli bir etkinlik olan av işleri için vezir statüsünde bir makam ve bu makamda bir emir bulunurdu. Bu emirin mahiyetinde önemli miktarda asker (avcı) görev yapardı. Bir vezir tayini konusunda verilen fermanında; Cemaleddin'in Emir-i Şikar makamına tayin edildiği ifade edilirken onun hizmet ve meziyetleri sayılmış ve bu önemli görevde yapacağı işler sıralanmıştır. Bu önemli görevler; yetenekli bazdar (şahinci, kuşcu)ları emri altında bulunduracak, şahinleri kuşlara saldırtmakta ihtiyatlı davranacak,

sürgün avında kuş ve hayvanları halka haline getirme zamanında cesur ve yetenekli avcılar hizmetinde tutacak ve kuşların avlanma mevsiminde avcılar pusuya yerleştirecek şekilde ifade edilmiştir (Oğuz, 1976: 554).

Emir-i Şikar makamı devlet kademesinde önemli bir yere sahip olmuştur. Örneğin Anadolu Selçukluları'nın ünlü veziri Sadettin Köpek, Alaeddin Keykubad zamanında bu makamda görev yapmıştır (Oğuz, 1976: 554).

Yılda iki kez yapılan ve 15 gün süren büyük avlar, Orta Asya'da olduğu gibi düzenleniyordu. Av hayvanları geniş bir alanda gözlenip izleniyor ve sonra sürülerek sıkıştırılıyordu. Kuş ve vahşi hayvanların ongun olarak kullanılması da bunun boy ve soy töreni olduğunu göstermekteydi. Düzenlenen büyük avlar Sultanın sağ ve sol beyleri ile sipahilerini bir araya getiriyordu. Sipahilerin varlığı ile av, genel olarak askerlik yapmaya uygun sınırlar içinde yaşayan tüm kişilerin katıldığı askeri bir oyuna dönüşüyordu (Gordlevski, 1988: 98).

Büyük avlarda yapılan isabetli atışlar ödüllendiriliyordu. Eğer birisi okunu kaplana isabet ettirirse, koluna kaplan kuyruğu "kufas" bağlanıyordu. Kuşa başarılı ok atışı yapılması durumunda, Sultan ihsanda bulunuyordu (Gordlevski, 1988: 98).

Selçuklu sultanlarının savaş dışında kalan zamanlarda en önemli eğlencelerinden birisi de avlanmak olmuştur. Av dönüşünde, av etleri ile büyük ziyafetler verilmiştir. Günlük yemeklerinde de av etini eksik etmemişlerdir. Av etinin bu kadar rağbet görmesi nedeni ile bu işlerle ilgili bir sektör de ortaya çıkmıştır. Şiddetli kış esnasında ava çıkılamadığı zamanlarda saray dışındaki bu avcılardan av eti satın alınmıştır. Hatta şiddetli bir kış zamanında saraya kekliğin tanesinin altmış-yetmiş dirheme satıldığı görülmüştür (Oğuz, 1976: 555).

Sultan Melikşah'ın ava çok düşkün olduğu, bütün avladığı hayvanları saydığı ve bunların sayısının onbini bulduğu rivayet edilir. Melikşah'ın bu kadar çok avlanması nedeni ile günahından korkarak avladığı her hayvan için bir dinar sadaka verdiği bilinmektedir. Ölümü de fazla av eti yemiş olmaktan

ileri gelmiştir. Av merakı onda o kadar ileri gitmiştir ki; kızının halife ile evlenmesi sırasında bile hep avla meşgul olmuştur. Av etinden ölen tek Selçuklu sultanı Melikşah değildir. Alaeddin Keykubad da aynı sebepten vefat etmiştir (Oğuz, 1976: 555).

İlci Gıyaseddin Keyhüsrev'in de av hayvanları ile vahşi hayvanlar beslediği ve hatta ölümünün de bu hayvanların ısırması ile olduğu rivayet edilir. Yine Oğuzlara esir düşen Sultan Sencer, bir süre avını seyretmek bahanesiyle çıktığı zaman kaçırılarak kurtarılmıştır (Ongun, 1999: 33). Selçukluların ava olan düşkünlüğünü bilen Ermeni Kralı barış yapabilmek için, Sultan İzzeddin Keykavus'a çeşitli hediyelerin yanında doğan ve şahinler göndermiştir (Oğuz, 1976: 555).

Sultan Melikşah avcılık konusunda dünyada ilk bilimsel kitabı yazdıran kişidir. Ava çok meraklı olması nedeni ile, av hayvanları hakkında her şeyi öğrenmek istemiştir. Yazılmış olan kitapları yeterli görmeyip daha mükemmelinin yazılmasını istemiş ve bu konuda veziri Nizamülmülk'e emir vermiştir. Vezir tarafından ülke içinde ve dışında avla ilgili bilgisi bulunan herkes başkente davet edilmiştir. Gelenlerin Nişabur'lu Hoca Ali'nin kendilerinden daha bilgili olduğunu söylemeleri üzerine, bu kişi tarafından getirilen kitap ve beyaz doğan kuşu Sultan Melikşah'a sunulmuştur. Sultan, verdiği bilgilerden ve getirdiklerinden memnun olduğu için kendisine bir vilayetin tımarı ile 1000 altın, at ve hil'at (kaftan) hediye etmiştir. Diğer av ustalarını da dinledikten sonra, Felhak bin Mehmed'e kitap yazılmasını emretmiştir. "Saydname-i Melikşah" adı verilen kitap, daha sonra yazılan birçok "bazname"ye kaynak olmuştur (Kahraman, 1995: 192).

Eski Türklerden töreye uygun olarak ortaya çıkan av gelenekleri ve merasimlerinin Selçuklularda da devam ettiği görülmektedir.

4. OSMANLI İMPARATORLUĞU DÖNEMİNDE AVCILIK

a. Tarihçe

Osmanlılarda avcılık geleneği öneminden hiçbir şey kaybetmemiş, hatta daha muazzam bir devlet geleneği haline getirilerek devlet sisteminde önemli bir yere sahip olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu avcılığı bugünkü

anlamıyla “milli müdafaa” idaresi yapısının içine dahil etmiş ve “avcıbaşı” makamı kurulmuştur. Osmanlıların avcılığa bu kadar önem vermelerinin bir nedeni de, ataları Oğuzlardan devam eden bir gelenek (töre) olmasıdır.

Kendilerinden önce gelmiş Selçuklular, Gazneliler, Karahanlılar ve Moğollar gibi avcılığı savaşa hazırlanmanın, kan dökmeye ve insan öldürmeye alışmanın eğitimi olarak görmüşlerdir. Ayrıca av yaparken halk ile de ilişki kurdukları için, vatandaşların derdini sıkıntısını ve şikayetlerini de dinlemişlerdir (Kahraman, 1995: 191).

Avlanmada kullanılmak üzere pars, tazi, zağar ve yırtıcı kuşlar eğitilerek ava alıştırılmışlardır. Bu işlerle meşgul olanlar yaptıkları işlere göre; doğancılar, sekbanlar, çaylak avcıları, akbaba avcıları, atmaca avcıları, zağarcılar ve turnacılar vb. şekilde adlandırılmışlardır (Oğuz, 1976: 556).

Padişahlardan ava özel bir ilgi gösterenlerin çoğu İstanbul çevresini tercih etmişlerdir. Bu nedenle İstanbul çevresinde bazı bölgeler sadece padişahın avlanmasına ayrılmıştır. Bunun yanı sıra Müslümanlar ve Hristiyanların avlanması için ayrı ayrı av bölgeleri tahsis edilmiştir. Padişah avlaklarında avlananlara çeşitli cezalar uygulanmış, av hayvanları ile ellerindeki malzemeler zapt edilmiştir.

Fatih Sultan Mehmet’ten önceki Osmanlı Padişahları avcılığı sevmeleri ve avcılık hakkında yazılmış kitapları okumalarına hatta yazılmasını teşvik etmişler ve avı eski törelere uygun olarak yapmışlardır. Orhan Gazi’nin oğlu Süleyman Paşa’nın bir av esnasında vefat ettiği bilinmektedir. I. Murad ve Yıldırım Beyazıt’ın mükemmel av teşkilatları vardır. Hatta yeniçeri ocağının memuriyet ve isimleri zağarcı başı, seksoncu başı (sansuncu, samsuncu), turnacı başı diye anılmıştır. Rivayetlere göre bu sultanların mevcutları beş altı bin kişiye varan av teşkilatları vardır (Uzunçarşılı, 1988: 420). Yine Fetret Devrini kapatan padişah olan Çelebi Sultan Mehmet Han, henüz 32 yaşında iken bir av esnasında bir domuza mızrak atarken nüzul isabet etmesi sonucunda vefat etmiştir (Köseoğlu, 1990: 177).

Fatih Sultan Mehmet döneminde Osmanlı hizmetinde İtalyan bir esir olan Giovanni Maria Angiolello, İmparatorluk sarayının üç avlusu bulunduğunu, on ayak yüksekliğinde duvarlarla çevrili olduğunu, saray alanında botanik bahçeleri, hayvanat bahçeleri ve Sultan'ın avlamaktan çok hoşlandığı ördeklerle dolu bir havuz olduğundan bahseder. Bu bahçede geyik, karaca, ceylan, tilki, yaban tavşanları, koyun, keçi, inek, çeşitli kuşlar, vb. değişik hayvanların tutulduğunu anlatır (Freely, 1999: 42-43).

Sultan IV. Mehmet ise ergenlik çağında değişik sporlarla ilgilenmiş ve özellikle saltanatı boyunca başlıca uğraşısı olacak av sporuna karşı büyük ilgi göstermiştir. Devlet işlerinden tamamen uzaklaşarak zamanının tamamını İstanbul'un dışında, genellikle Edirne'de avlanarak geçirmeye başlamış ve bu nedenle de Avcı Mehmet adını almıştır. Evliya Çelebi ise onu gazaya ve ava düşkün bir padişah olarak tanımlamıştır (Freely, 1999: 179).

Edirne'de avlandığı zamanlarda, Sultanın av düşkünlüğü sadece maiyetindekiler için değil, çevre sakinleri için de eziyet haline dönüşmüştür. Avlanacağı zamanlarda otuz kırk bin adam günlerce ağaç kesmek, çalı temizlemek zorunda kalmıştır. Bu temizlikten sonra ormandaki tüm vahşi hayvanlar buraya toplanarak Sultanın tarafından avlanması sağlanmıştır. Avcılığın serbest olması ve Sultanın dilediğince avlanma hakkı olmasına rağmen, av sırasındaki çıkan gürültü ve kargaşa halk için bir eziyet olmuştur. Ayrıca kış aylarında gecelerini buz gibi ormanda geçiren adamların çoğu, bu zorlu şartlara dayanamayarak Sultanın av zevki için canlarından olmuşlardır (Freely, 1999: 182).

1663 yılı başlarında çıkılan bir Avusturya seferinde, Edirne'de ordudan ayrılarak tüm yazı burada avlanarak geçirmiştir. 1683 yazında II. Viyana kuşatmasında yaşanan büyük bozgun ve devamında Osmanlı ordusunun birkaç yerde geri çekilmesi halkın ve yöneticilerin moralini bozmuştur. Sultan IV. Mehmet ise devlet idaresinden uzak av partilerinde vakit geçirmeye devam etmiş ve tepki olarak çıkan bir isyan sonucunda tahtı bırakmak zorunda kalmıştır. Avcı Mehmet ömrünün kalan son beş yılını en büyük tutkusu olan av zevkini bir daha tatmamak üzere bir hücrede geçirmek zorunda kalmıştır (Freely, 1999: 190-192).

Avcı Mehmet'in 1695'de tahta geçen oğlu II. Mustafa, padişah olunca babası gibi avcılığa özenmiştir. Genç, yetenekli ve babası gibi cesur bir adam olmasına rağmen, avcılığa düşkünlüğü onun da sonunu hazırlamıştır. 1697 yılında Avusturya karşısında büyük bir bozguna uğranmasından sonra, Edirne Sarayı'na çekilerek geride bıraktığı halkın ve ordunun artan öfkesine sırt çevirmiş ve günlerini çocukluğunda babasıyla yaptığı gibi kırlarda ava çıkarak geçirmeye başlamıştır. Bu davranışları nedeni ile çıkan isyan sonucunda II. Mustafa da tahttan indirilmiştir (Kahraman, 1995: 202).

Avcılar Osmanlının seferlere çıkarken yapılan geçit törenlerinde de yer almışlardır. IV.Murat'ın İranlılardan Erivan'ı geri almak üzere düzenlediği seferden önce yapılan geçit töreni Evliya Çelebinin Seyahatnamesinde geniş bir şekilde anlatılmış ve av sahnelerinin yer aldığı çeşitli kareler tasvir edilmiştir (Freely, 1999: 142-158).

b. Osmanlı Sarayında Avcı Kuruluşları

Osmanlı padişahları zamanında yürürlükte bulunan avcılık teşkilatı, Tanzimatın ilan tarihi olan 1839'a kadar çeşitli şekillerde sürdürülmüştür.

Osmanlı padişahlarının Bursa'da sarayda oturmaya başlamalarından Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'da Yenisaray yaptırdığı 1476 yılına kadar geçen yaklaşık 150 yıllık süre içinde oturdukları sarayların kuruluşları arasında avcıların oluşturduğu bir oda veya bölük olduğunu gösteren bir kayıt yoktur. Bu süre içerisinde av köpeklerine ve kuşlarına sekbanlar ve yeniçerilerin baktıkları, padişah savaşa veya ava gittiğinde bunların da beraber gittikleri bilinmektedir. Sarayda oluşturulan ilk av kuruluşunun başlangıç tarihi kesin olarak bilinmiyorsa da 1462 yılında olduğu kanısı mevcuttur (Kahraman, 1995: 193).

Osmanlıdaki av teşkilatında miri avcılar avladıkları postlu hayvanların postlarını her yıl şikar ağalarına getirip teslim belgesi alırlardı. Bunlar ayı, pars, zerduva, sansar, vaşak, tilki, çakal avlarlar ve postlarını ağaları kanalıyla saraya verirlerdi. Bu avcılara Defterli Avcılar denilmiştir.

Taşrada görev yapan vergiden muaf kuşçuların yani çakırcı, atmacacı ve şahincilerin bağlı oldukları yerleşim birimleri, kimlikleri ellerindeki dirliklerin hasılatını gösteren ayrı ayrı defterler tutulur ve her görev sahibinin ellerinde hizmetlerini gösteren beratları bulunurdu. Bunlar babadan oğula, kardeşe, akrabaya intikal ederdi. Rumeli ve Anadolu'nun çeşitli yerlerinde avcılarının defterleri vardı.

(1) Doğancıbaşı ve Doğancı Koğuşu

Osmanlı İmparatorluğu'nun çeşitli eyaletlerinde avcı kuşları yetiştirmeye müsait olan bölgelerine dağılmış çakırcı, şahinci ve atmacacılar şeklinde devlet görevlileri vardır. Bu görevlilerin merkeze doğru yükselen mertebesinde ilk ve tek amir doğancı başıdır. Doğancı başının görevlerinin temelinde yetiştiricilerin haklarını korumak ve onların da görevlerini eksiksiz yerine getirmelerini sağlamak vardır (Ongun, 1999: 42).

Eğer bir doğancı herhangi bir sebepten yükümlülüğünü yerine getirmezse, yani gereken yere eğitilmiş belirli sayıdaki doğanları teslim demezse, bu gibi hallerde “mürde beha” (ölüm diyeti) denilen bir tür tazminat ödemek zorunda kalırdı. Bu deyimden içeriğinden de anlaşıldığına göre, bu gibi olaylarda teslim edilmesi gereken kuşun öldüğü kabul olunurdu. Bu vergi, üç yüz akçe kadardı (Ongun, 1999: 44).

Fatih Sultan Mehmet, Topkapı Sarayı'nı yaptırmasını müteakip kuruluşuna has odayı ekleyip, Enderun ve Birûn'a yeni bir düzen vermiştir. Bu düzenleme ile Şahincileri Enderun içine alırken diğerlerini Birûn'da bırakmıştır. Şahincilerin başındaki “Av Ağası”, dışarıdakilerin başında bulunanlar ise “Şikar Ağaları” şeklinde adlandırılmıştır. Kanuni Süleyman zamanında Enderun içindeki bu şahinci diye bilinen avcılara “İç-Doğan Oğlanları”, koğuşlarına “Doğancı Koğuşu”, başlarında bulunan subaya da “Av Ağası” veya “Doğancı Başı/Ağası” denilmiştir (Kahraman, 1995: 193).

Hane-i Bazyan da denilen ve kırk kişilik bir topluluktan oluşan doğancı koğuşu IV Mehmet tarafından kaldırılmış ve mensupları sipahi bölüklerine dağıtılmıştır (Uzunçarşılı, 1988: 311).

Doğancı başı av esnasında padişaha en yakın olardı. Av getirdikçe bahşiş alırdı. IV'ncü Mehmet'in doğancıları kaldırmasından sonra Osmanlılardaki av teşkilatı gibi doğancılar da eski önemini yitirmiş, ancak, bir dereceye kadar varlığını devam ettirmiştir (Uzunçarşılı, 1988: 421).

(2) Şıkar Halkı ve Ağaları

Enderun dışında olup, padişah ile ava giden ve alıcı kuşları eğiten avcılarının oluşturduğu kuruluşların hepsine “Şıkar Halkı” denirdi (Kahraman, 1995: 196). Padişahın maiyetinde rikab ağalarından alan ve kendileriyle beraber ava çıkanların ağalarına da Şıkar Ağaları denilmekteydi. Bunlar hiyerarşik olarak Çakırcı Baş, Şahinci Baş ve Atmacacı Baş şeklinde sıralanıyordu. Bunlar sarayın dış hizmetlerinde bulunan avcı başları idi (Uzunçarşılı, 1988: 421).

Osmanlıda saray ve saray dışında av kuşlarına bakan ve onları yetiştiren avcılar vardı. İmparatorluğun çeşitli yerlerinde dağlık ve kayalık alanlarda saraya ait çakır, şahin ve atmaca yuvalarına bakarlardı. Bu yuvacı ve yavrucular, yuvaları muhafaza ederler ve yavruların kanatlanmasına bakarlardı. Av kuşlarının yavruları üleş zamanında saraydaki doğancı başına verilirdi (Uzunçarşılı, 1988: 423).

Saray adına görev yapan avcılar avladıkları postlu hayvanların postlarını her sene şıkar ağalarına getirip teslim belgesi alırlardı. Bunlar ayı, kaplan, sansar, vaşak, tilki, çakal avlarlar postlarını şıkar ağaları vasıtası ile saraya gönderirlerdi (Uzunçarşılı, 1988: 424).

(a) Çakırcıbaşı

Osmanlı sarayında av işleriyle uğraşan yüksek rütbelilerden çakırcıların ve şıkar ağalarının amiridir. Çakırcılar, padişah ava gittiğinde ellerinde,ava alıştırılmış doğan türünden, büyük, yırtıcı çakır kuşlarını tutarlar ve av için kullanırlardı. Bunların yükselmeleri de kanunlarla tespit edilmiş olup, yükselmesi gerektiğinde genellikle Beylerbeyi veya subaşı olarak saraydan çıkarlardı (Kahraman, 1995: 197).

Taşradaki çakırcılar ise dağlardaki çakır yuvalarından, yavruları toplarlar ve bunları av için yetiştirirlerdi. Bu hizmetleri karşılığı vergiden muaf tutulurlar ve tımar tasarrufunda bulunurlardı. Padişahların avlanmaları için saraya çakır getirenlere bu hizmetleri karşılığında tımar verilir ve buna da çakır götürücülüğü tımarı denirdi (Ongun, 1999: 39).

Çakırcıbaşılık makamı 1830 yılında kaldırılmış ve üzerindeki dirlikler hazineye devredilmiştir. Ayrıca bunlara tabi taşradaki Şahinci ve Çakırcıların muafiyetleri kaldırılıp diğer köylüler gibi vergiye bağlanmıştır (Uzunçarşılı, 1988: 425).

(b) Şahincibaşı

Şahinciler, avcı kuşu yetiştiricilerinin ulufeli (sarayda görevli ve maaşlı olanlar) diye tabir edilen merkez teşkilatındaki mensuplarının bir topluluğunu oluştururdu. Padişahla ava gitmedikleri zamanlarda, şahinlerin eğitim ve bakımlarıyla uğraşırlardı. Şahincibaşılık makamı boşaldığında Enderun'da bulunan ağalardan birinin tayini yapılırdı (Ongun, 1999: 40).

Şahincilerin mevcudu 275'e kadar yükselmiş olup, 1828 yılında çakırcıbaşılık ile kaldırılmıştır (Uzunçarşılı, 1988: 425).

(c) Atmacıbaşı

Osmanlı sarayında şıkar ağalarının üçüncüsü ve en az itibarlı olanıdır. En önemli görevleri, devletin belirli yerlerinden gönderilen avcı kuşlarının bakımını yapmak ve padişahla beraber sürek avlarına çıkmaktır. Ağ kullanarak veya başka yöntemlerle taşrada yakalanan atmaca yavruları önce insana alıştırılır ve daha sonra da avcılıkta "alıcı kuş" olarak kullanılırdı (Ongun, 1999: 41).

Taşradaki atmacacılar tımarlı ve bazı vergilerden muaf tutulmuşlar idi. Bunlar vazifelerine göre kendi aralarında yuvacı, yavrucu, götürücü, gürenceci veya sayyad gibi kısımlara ayrılıyordu. Atmacıcıların sayısı 45'e kadar yükselmiş ve 19ncü yüzyılın başlarında lağv edilmişlerdir (Uzunçarşılı, 1988: 425).

(3) Av Köpekleriyle İlgili Ocaklar

Zağarcılar: Yeniçeri Ocağı'nın 64 ncü ortasını oluşturan zağarcılar hem atlı hem de yaya olarak görev yaparlardı. Avda ellerinde tazi ve ucu gümüşlü kamış sopalar olurdu. Sayıları üç yüzü bulan zağarcılar ortalama üç zağarın bakımı ve eğitimi ile uğraşırdı (Ongun, 1999: 45).

Sekbanlar :Yeniçeri Ocağı'nın 34ncü ortasını teşkil eden sekbanlar, Osman Gazi zamanından itibaren mevcut olan bir sınıftır. Yeniçeri Ocağına Fatih Sultan Mehmed zamanında dahil edilmişler olup, av ve harp köpeklerinin eğitimi ile görevliydi (Ongun, 1999: 45).

Seksoncular (Samsoncular):Yeniçeri Ocağı'nın 71nci ortasını oluşturan Seksoncular, padişahların avla ilgilendikleri dönemlerde av köpekleri yetiştirme hizmetini vermişlerdir. Ava ilginin azalması ile beraber tamamen askerliklerle uğraşır olmuşlardır. Çoban köpeği azmanı olan samson veya seksonlar, ayılar ile boğuşma ve savaş için yetiştirilen köpeklerdi. Padişahlar zaman zaman seksonların ayılara saldırılarını seyrederlerdi (Ongun, 1999: 46).

Turnacılar:Yeniçeri Ocağı'nın 68 nci ortasına mensup olan Turnacılar, av sırasında kuşları takip ve iz sürmeye yarayan köpekleri eğitmekle görevli idiler. Bunlar ayrıca turna beslerler, padişah ava çıktığında bu turnaları da ava götürürler ve tazılara tuttururlardı. Turna tutmakta usta tazıları yetiştiren turnacıların başında turnacıbaşı veya serturnai denirdi (Ongun, 1999: 46).

5. GÜNÜMÜZDE AVCILIK

İnsanoğlu evrim süreci ile beraber içgüdüsel davranış biçimlerini hemen hemen yitirmiştir. Bu nedenle kendisine boş olarak verilen yaşamı, bulduğu çeşitli uğraşlar, seçim ve davranış biçimleriyle doldurmaya çalışmaktadır. Bu olgu bir çok sorumluluğu beraberinde getirmektedir. Yapmaya zorunlu olduğu işlerin baskısı altında bunalan, yaşamına bir anlam katabilmenin ve mutlu olmanın özlemini çeken insan, kendisinin hiç yabancı

olmadığı doğaya dönüş yollarından biri olan avcılığı, kendisini mutlu eden anlamlı bir etkinlik olarak bulmuş ve uygulamaktadır (Gasset, 2005: 10).

Evriminin sonucunda avcı olan insan, yaşadığı her dönemde avlanmaya devam etmiştir. Bugün yaşadığımız şehirlerde yaban hayvanlarının etleri de dahil her türlü yiyeceği marketlerde bulması mümkün olsa da av hayvanlarının peşinde koşmaya devam etmektedir. Bu nedenle diyebiliriz ki avcılık insan kişiliğimizin mayasını oluşturur (Morris, 1991: 77).

Türk Dil Kurumu'nun sözlüğünde av; "Karada, denizde, gölde veya akarsularda evcil olmayan hayvanları vurma veya yakalama işi" olarak tanımlanmıştır. Aynı sözlükte avcının tanımı ise, "avı kendine iş edinen kişi şeklinde verilmiştir.

Gasset avcılığı, "bir hayvanın kendinden daha aşağı konumdaki bir türe ait bir yaratığı ölü ya da diri olarak elde etmek amacıyla yürüttüğü eylemdir" şeklinde tanımlamaktadır. Ona göre avcılık olayından bahsedebilmek için avın kaçıp kurtulma şansının ve kaçabilecek güçte olması gerekir (Gasset, 2005: 35).

Doğaya gösterilmesi gereken saygı ve sevginin varlığı da avcıda bulunması gereken temel nitelikler arasındadır. Ayrıca üretim ve koruma günümüz avcılığının vazgeçilmez ön koşuludur. Aksi durumda, yaklaştığımız nokta avcılığın sona ermesi olacaktır (Bora, 1997: 104). Bu nedenle çağdaş dünyanın bilinçli avcıları, av ve yaban hayatının en önemli destekçileri ve bekçileridir. Artan nüfusun doğal kaynaklar üzerinde yarattığı olumsuz baskı, doğal yaşama gösterilecek sevgi, saygı , koruma ve av ve yaban hayatı üretimi sayesinde azaltılabilecektir.

Michael Serres, Doğayla Sözleşme adlı kitabında, doğal hayata dönüşün anlamını; doğal bir ortak yaşam, doğayla olan ilişkilerin saygılı olması, sürekli birbirini dinleme, sahiplenmeyi bırakma ve yaşam hakkını geri verme, doğal yaşamı hukuk öznesi şekline getirmek olarak açıklamaktadır (Serres, 1994: 52). Aslında bu tanım doğal yaşamın içine giren avcının dikkat etmesi gerekli prensipleri vurgulamakta, av ve yaban hayatı konusunda sorumlu makamlarda bulunanlara önemli mesajlar vermektedir.

İspanyol düşünür José Ortega Y Gasset avcı ile doğa arasındaki ilişkiyi şöyle yorumlamaktadır (Gaset, 2005: 10):

“Eğer doğaya geri dönme mutluluğunu tüm yoğunluğu ve saflığıyla tatmak istiyorsak, orada barınan vahşi yaratığın yoldaşı olmalı, onun düzeyine inmeli, ona benzemeye çalışmalı ve onun peşinden gitmeliyiz. Avcılık işte bu gizemli törenin adıdır. İnsan avlanırken havanın tenini okşayıp geçmesinden ya da ciğerlerine dolmasından bambaşka bir haz duyar. Kayalar daha zengin bir anlatım, bitkiler türlü değişik anlamlar taşır. Bunların tüm nedeniye iz peşindeki ya da pusudaki avcının, açık seçik ortada ya da gizlenmiş ya da hiç görünmeyen avına ayağını bastığı toprak aracılığıyla bağlı olduğunu hissetmesidir. Avcı olmayan okuyucu özellikle bu son satırlar için yalnızca süslü sözler ya da düpedüz demogoji diyebilir. Ama avcı olan bunu bilebilir. Bilir ki avdayken tüm olayı avcıyla avı arasındaki bu büyülü eksen oluşturur.”

Bu sözler avlanmanın gerektirdiği güç koşullara rağmen, bir çok avcının neden avlamaktan kopamadığının açıklamasıdır. Avcılık etkinliğinin sadece avla karşılaşma anı ile sınırlı kalmadığını, aslında o anın ve öncesinde de bir çok hazzın yaşandığını anlatmaktadır. Bir avcıya da mutluluk veren bu yaşanan süreçtir.

Ancak günümüzde avcılık gerekli veya sahip olması gereken önemin verildiği konular arasında yer almamaktadır. Avcılık, bir oyalanma veya hobi ya da bir eğlence olarak adlandırılmaktadır. Aslında bu adlandırmalar genellikle rahat koşulları akla getirmektedir. Ancak avcılık, güçlükler ve tehlikelerle dolu bir uğraştır. Aynı zamanda yoğun bir emek ya da aşırı fiziksel çaba gerektirir. Avcılık arada bir silahını omzuna alıp yaban hayatı içerisinde dolaşmak olarak görülmemelidir. Oyalanma kavramının ilk anda akla getirdiği pasiflikten farklı olarak insanın varlığını bir şeylere adayabildiği etkinliktir (Gasset, 2005: 13-14).

Av tutkusunun tarih boyunca süre geldiğinin en sağlam kanıtı, çağlar boyunca herkese avlanma izninin verilmemesidir. Bu uğraş soylulara özgü bir ayrıcalık olarak kabul edilmiştir. Tarihteki devrim dönemlerine bakılacak

olursa, alt sınıfların üst sınıflara beslediği koyu nefretin nedenlerinden birisi de alt sınıflar için avcılığa getirilen kısıtlamalardır. Örneğin Fransız devriminin ortaya çıkmasında köylülerin avlanma hakkına sahip olamamasının olmuştur. Dolayısıyla soyluların en başta terk etmek zorunda bırakıldığı ayrıcalıklardan birisi de avlanma hakları olmuştur (Gasset, 2005: 20).

Bugün av ve yaban hayatını geliştiren ülkelerin, avlanma yönetiminde akılcı kısıtlamalar mevcuttur. Söz konusu kısıtlamalar sayesinde, av hayvanı sayısında zenginleşmişlerdir. Günümüz av ve yaban hayatı yönetim anlayışında sadece kısıtlamalarla kalıcı çözümler üretilmesi artık mümkün değildir. Bilgilendirme, eğitim, katılım ve örgütlenme gibi faaliyetler de ön plana çıkmaya başlamıştır. Ayrıca avcılar toplumun ortak varlığına haksız biçimde el atma ve av ve yaban hayatını talan etme anlayışından uzaklaştıran, onların doğal hayatı dengeleyici yönünü öne çıkaran bir yönetim şekli benimsenmeye başlanmıştır (Geray ve Akesen, 2001: 78).

a. Avcılığın Özü

İnsanlığın dünya üzerinde varlığını algılayabildiği günden günümüze kadar avcılık, insanlar arasında zaman süreci ve çevresel koşullara göre kullanılan aletleri ve iklime göre ise yöntemleri değiştirmiş fakat özünü değiştirmemiştir (Gasset, 2005: 32). Geçmişte yaşamak için yapılan avcılık bir spora dönüşmüştür. Avlanarak beslenme ihtiyacı yok olmuş, ama av heyecanını yaşamak isteği kalmıştır (Morris, 1991: 86).

Avcılığın, avcıların mutluluğuna evrensel katkısının ne olduğunu ve avlanmanın nedenini araştırmak için öncelikle özünü anlamak gerekir (Bora, 2001: 37). Gasset günümüz avcılığının spor ya da fayda sağlamak gibi geçici amaçları açısından tanımlanamayacağını belirtir. Ona göre, oyalanmak veya beslenmek için avlanırız, ancak avcılığın çok eski zamanlardan beri var olması onun çok daha derin bir anlamı olduğuna işaret etmektedir. Çeşitli amaçlarla avlanmak, avcılığın özünü ya da avlanma eyleminin temel yapısını açıklayamaz. Ancak onun niteliğine şekil verir. Örneğin amacı spor yapmak olan bir avcı ile profesyonel avcının birbirlerinden farklı ve kendilerine özgü avlanma şekilleri vardır (Gasset, 2005: 30).

Kurt Linder'in Prehistoric Hunting (Tarih Öncesi Avcılık) adlı eserinde avcılığı "akıllı kovalamaca" olarak tarifi, Gasset'e göre avcılığı tam olarak tanımlamamaktadır. Çünkü mağaralarda yaşayan atalarımızın çeşitli beslenme seçenekleri içerisinde kendi iradeleri ile avlanmayı seçtiklerini söyleyemeyiz. Avlanmak o zamanın koşullarında hayatta kalabilmek amacı ile zorunluluk olarak ortaya çıkmıştır (Gasset, 2005: 31).

Günümüze kadar olan süreçte, insanların kullandıkları silahlar sürekli gelişmiş ancak avcılığın özü aynen kalmıştır. Teknolojik gelişmeler ve av hayvanlarına ilişkin bilgilerin artması sonucunda avcı insan ile av hayvanları arasındaki eşitsizlik sürekli olarak artmıştır. Ancak bu süreçte insanlar av hayvanlarının rakibi olarak kendini sürekli kısıtlamış ve çeşitli kurallarla sınırlandırmıştır. Avcı ve av arasındaki eşitsizliğin aşırı ölçüde büyümemesi ve kabul edilebilir bir dengede kalması amacıyla koyulan kurallar avcı ve av arasındaki ilişkinin salt bir katliam veya yok etmeye dönüşmesini önlemiştir. Başka bir ifade ile; insanın hayvanlara karşı olan teknik ve akıl üstünlüğünün kontrolsüz kalması engellenmiştir (Bora, 2001: 38).

Avın avcıdan hızlı veya güçlü olması önemli değildir. Çünkü avcı, her zaman avına karşı üstünlük sağlayacaktır. Ancak bazen de av, avcının elinden kaçıp kurtulacaktır. Başarılı sonuç avın olmazsa olmaz gereklerinden değildir (Bora, 2001: 40). Avcının çabasının her defasında başarı ile sonuçlanması durumunda, bu çabalara başka bir ad verilmesi gerekir. Gasset, avcılığın güzel yanının avın kaçıp kurtulabilme şansının olması ve avcının evine eli boş dönme olasılığının olmasında yani her zaman sorunlu bir etkinlik olmasında görür (2005: 35).

Avlanma olayının özünde var olan unsurlardan birisi de, türler arasındaki var olan eşitsizliğin durumudur. Avcı olan varlığın kendinden üstün ya da eşit bir varlığı avlaması mümkün değildir. Benzer şekilde kendisinden çok güçsüz bir varlığı da avlaması avcılık tanımının dışında kalır. İnsanlar karıncaları, kartallar ise sinekleri öldürebilir ancak bunun adı avcılık olmaz. (Gasset, 2005: 36).

İnsanın av hayvanlarını tanıyarak avlaması gereklidir. Bu tanıma hayvanların türlerinin korunması ile ilgilidir. Böylece, av ve yaban hayatının dengesini bozacak şekilde avlanma önlenabilir. Bu nedenle spor olarak yapılan avcılıkta, insanın kendi özgür iradesi ile sahip olduğu üstünlükten vazgeçişi vardır (Gasset, 2005: 36)

Gasset'e göre avlanmak, sadece hayvanları öldürmek veya ele geçirmek için verilen çabalardan oluşmamaktadır. Avcılığın içinde amaca yönelik etkili bir dizi teknik ve yöntemler olmalıdır (Gasset, 2005: 46).

b. Avcı Ahlakı ve Avlanma Etiği

İnsanları hayvanlardan ayıran önemli özelliklerden bir tanesi de, yaratılışında var olan ahlaki ve etik değerlerdir. Bu nedenle herhangi bir hayvan başka bir canlıyı öldürdüğünde kınanamaz ve suçlanamaz. Ancak insanlar için durum daha farklıdır. İnsanların kendi yasaları ve davranış kalıpları, onlara çeşitli sorumluluklar yükler. Akıllı olduğu ve dolayısıyla yaptığı eylemlerin anlamını ve kapsamını bildiği, eylem ve davranışlarını seçmesine izin veren özgür bir iradeye sahip olduğu ölçüde insanlar sorumluluk taşır (Changeux, 2000: 14).

Genel olarak ahlak kavramından bahsedildiğinde; insanların toplum içindeki hayatlarında sahip oldukları değerler, günlük davranışlarını yönlendiren örf, adet ve gelenekler ile tarihsel gelişim süzgecinden geçerek oluşmuş normlar ve kuralların oluşturduğu toplumsal bilinç anlaşılır. Etos sözcüğünden gelen etik ise kısaca ahlak bilimi veya felsefesidir (Bora, 2001: 56).

Binlerce yıldır devam eden avcılığın toplum-doğa yararına uygun zemine oturması gereklidir. Bu nedenle avcılığın etik değerlere ihtiyacı vardır. Başka bir ifade ile avcılarının kaynağın sahiplerinin veya yöneticilerinin değerlerinin bütünleşmesi gereklidir. İnsanın da içinde yer aldığı ekosistemde varlıklar birbirlerinden faydalanarak veya birbirlerine dayanarak varlıklarını sürdürebilmektedir. Dolayısıyla avlanma etkinliği de bu gerçek göz önünde bulundurularak düzenlenmelidir (Geray ve Akesen, 2001: 79).

Eylemleri tanımlayarak insan onuruna yakışır hale getirmek, eylemleri etik anlayışıyla icra etmekle mümkün olur. Avlanmanın tarihsel süreci boyunca insan çok şey öğrenmiş ve yazılı olmayan avlanma etiği ortaya çıkmıştır. Bu noktada zaman içerisinde kurallar değişse de doğal hayatın devamı için yaşama olan saygı geçerliliğini korumuştur (Bora, 2001: 59).

İnsanlar doğadan ayrı değil, onun bir parçasıdır. İnsan dışındaki diğer canlılarla savaş halinde olamazlar. Doğal düzenin hassalığına, bütünlüğüne ve devamlılığına zarar vermeyecek şekilde yaşanması gereklidir (Bekoff, 2002: 240). Bu gerçeği en net şekilde avcılar yaşar. Çünkü onların faaliyetleri tamamen doğanın içindedir. Dolayısıyla, avcılığın etik değerleri avcı için vazgeçilmezdir ve kendi devamı için zorunlu bir ihtiyaçtır.

Düzenli ve sürdürülebilir bir avcılığın temelinde ise yasalar kadar avcı ahlakı ve avlanma etiği de vardır. Avcılığın amacı ya da av sürecinin son sahnesi genellikle hayvanın ölü olarak ele geçirilmesidir. Avcıların tüm çabası ve harcadıkları para veya zaman avın ele geçirilmesi noktasına odaklıdır (Gasset, 2005: 64). Ancak ahlak sahibi avcı, yasal hakkı olsa da doğal yaşama saygısı nedeniyle zaman zaman bu hakkından feragat etmesini bilmelidir. Avcı ahlakından ve avlanma etiğinden bu anlaşılmalıdır (Bora, 2001: 58). Ayrıca günümüzde avlanma hakkı karşılığı yalnızca para harcamak yeterli değildir. Avcının, avlanma faaliyete uygun bilgi ve değerlere sahip olması da zorunlu hale gelmiştir (Geray ve Akasen, 2001: 78).

Avcılık içgüdüsel bir etkinliktir ve avcılar bu güdülerini kontrol altına almak mecburiyetindedir. Mükemmel avcılığın ölçüsü, vurulan av sayısı ile değil gösterdiği davranış biçimi ile ölçülmeli ve avcılar bu konuda eğitilmelidir. Eski çağlarda yapılan avcılık ile günümüz avcılığı arasında farklar olmalıdır ve bu fark da avcılığa etik değerlerin yüklenmesi ile mümkündür (Bora, 1997: 29).

Sporcu avcının ahlaki bakış açısı, duyguları, avcılığa yaklaşımı ve takip ettiği yöntemler belli bir çizgiye sahiptir. Günümüz dünyasında bu çizgiler içerisinde yer almayan avcılık şekilleri ve avcılar vardır. Ancak bunlar

avcılık ahlakı içinde yer almazlar. Tüm alanlarda olduğu gibi avcılıkta da iyiyi kötüden, doğruyu yanlıştan ayıran ahlak kuralları vardır (Gasset, 2005: 64).

Bir çok hayvan türü sadece yemek için öldürür. Sonuçta bizi çevreleyen ölümün varlığının yarattığı sıkıntıya ilave olarak bir avcı, kendisi ölümü oluşturmak ve biçimlendirmek zorunda kalır. Bu nedenle Gasset'e göre her gerçek avcı ölüm getirecek olan davranışından önce vicdanının derinliklerinde bir sızı hisseder (Gasset, 2005: 69). Gerçek avcı, bir taraftan avlanırken diğer taraftan da av hayvanlarının yaşam ortamlarının iyileştirilmesine faydalı olacak tutumlar sergilemelidir (Bora, 2001: 59).

Geçmişte sadece beslenme içgüdüğü ile yapılan avcılık, günümüzde hobi, spor veya doğaya olan özlem nedeni ile yapılmaktadır. Bu noktadan hareketle, bir canlının diğer bir canlıyı zevk için öldürdüğü tek etkinlik avcılıktır. Bu gerçek avcılıktaki ahlaki zorunlulukları da doruk noktasına ulaştırır (Gasset, 2005: 69). Bir tarafta hayvanı ele geçirme uğraşı verirken, diğer taraftan da doğal yaşamın devamı için çabalama bir avcının sürekli olarak yaşadığı bir ikilemdir.

İngilizler öldürme eyleminden doğan vicdani çatışmaları ortadan kaldıran bir avlanma şekli bulmuşlardır. Bu tür avlanma, avın yakalanması veya öldürülmesi ile sona ermemekte, fotoğrafının çekilmesi ile tamamlanmaktadır. Ancak Gasset bu yaklaşımı, bir takım üst sınıf insanların kendilerini entelektüel havalara sokması olarak görür. Ona göre fotoğrafla avlanmak incelik değil şekilciliktir. Çünkü avcılığın hedefi, av hayvanının ele geçirilmesi olduğuna göre, bunun gerektirdiği temel zorunluluklar yerine getirilmelidir. Aksi durumda avlanma gerçeği ortadan kalkar (Gasset, 2005: 70). Ancak av hayvanı yok edilmesi gereken bir canlı da değildir. Avcı ve av hayvanı arasında karşılıklı ve dengeli yaşama saygı anlayışı olmalıdır (Uz, 1975).

Av hayvanının ele geçirilmesi, avcının tüm çabalarının ve sarf ettiği enerjinin, canlılık ve gerçeklik kazandığı bir sonuçtur. Av hayvanının kullandığı savunma mekanizmalarına karşı kazanılan zafer, kan görmek veya

avcının vicdanında oluşan küçük suçluluk duygusu olmadan avlanmanın özü de olmayacaktır (Gasset, 2005: 71).

Fotoğraf çekilmesi ile yapılan avcılığı Gasset avcılığın spora dönüşmesi olarak kabul eder. Spor sarf edilen gayretin getirdiği geçici sonuç için değil, kendi içinde verdiği zevk uğruna yapılan bir uğraştır. Spor için avlanma, eylemin de araçlarla sonuç yer değiştirmektedir. Spor için avlanan kişinin amacı, av hayvanının ölümü değildir. Onun amacı avlanma eyleminde yer alan faaliyetlerden öldürme olayının dışındaki tüm faaliyetlerdir. Avcılıkta ölüm olayının olması kaçınılmazdır ve avlanmanın doğal sonucu ya da amacıdır. Avcı olan kişi de avlanmanın zorunlu bir gerekliliği olan ölüm olayını gerçekleştirmeye çalışır (Gasset, 2005: 72).

Eşit olmayan iki canlı arasındaki çatışma olarak kabul edebileceğimiz avcılık, bir bütün olarak ele alınmalı ve özüne dokunulmamalıdır. İnsanoğlu tarafından özen gösterilmesi gereken gerçek husus ise, av hayvanına karşı olan üstünlüğün fazlasını gidermeye çalışmak olmalıdır (Gasset, 2005: 73).

İnsanlar, silah teknolojisi geliştikçe yaban olmaktan çıkmış ve tabiatın ona verdiği doğal silahlarından kopmuştur. Başka bir ifade ile silahlardaki gelişme insan anatomisinde görülen avcı formundan uzaklaşması gerçeğini dengelemiştir (Gasset, 2005: 78).

Ahlak sahibi avcı, yasalar kendine izin verse de yaşanan doğa koşullarını değerlendirir ve gerekirse yasanın kendine verdiği haktan feragat etmesini bilir. Avcı kendisine yüklenen “yok edici” sıfatı yerine “düzenleyici” kimliğini ön plana çıkarır. Kendisinin de dahil olduğu yaban hayatının içine çeşitli dönemlerde çeşitli müdahalelerde bulunarak faydalı olmaya çalışmalıdır (Bora, 2001: 59).

İnsan aklı, bilimsel yollarla hayvan türlerini geliştirmekte, av köpeği cinslerini ıslah etmekte, avlanmayı düzenleyen kanunları sürekli güncellemekte, av hayvanlarını üretme veya koruma sahaları kurmakta ve etkin silahlar üretmeye devam etmektedir. Bu faaliyetlerin amacı tek bir hedefe yöneliktir; av ve avcı arasındaki dengeyi korumak, eşitsizliğin aşırı boyutlara varmasını engellemektir. Ancak konu avın son noktasına

geldiğinde, binlerce yıldır değişmeyen kural devreye girer, av hayvanını ele geçirmek. Paleolitik insanda ve günümüz avcısında da var olan avlanma içgüdüğü aynı kalmıştır (Gasset, 2005: 79).

Avcılığı spor olarak yapmanın temelinde ise, çok eski dönemlerden bugüne kadar var olan ve av için gerekli olan fiziki yeterliliğin kazanılmasıdır. Bu noktadan hareketle diyebiliriz ki; tüm sporların temelinde avcılık içgüdüğü yatmaktadır. Okçuluk, dart atma, silah atma, cirit atma vb sporlar hedefe isabet amaçlanmaktadır. Futbol, kriket, polo, buz hokeyi, vb. spor dallarında ise taktik ve kovalamaca vardır. Ayrıca bu sporlarda önemli unsurlardan birisi de oyun içinde skor kadar sürecin de ön planda olmasıdır. Avcılık da bu sporlar gibi süreç içerir ve popülerdir (Morris, 1999: 99). Geçmiş dönemlerde avlanmak yaşamın ağırlık merkezini oluştururken, günümüz sporcu avcısı için bu uğraş yalnızca gerçek yaşamdan geçici bir uzaklaşma veya doğa ile bütünleşme gayreti haline gelmiştir (Gasset, 2005: 87).

Avcının erdemi, toplumsal bir gerçeği yansıtmıyorsa, avcılığın sorunlarına çözüm aramıyorsa avcı görevini yapmıyordur. Lafta kurallara uyuyor ancak doğanın ıssızlığından yararlanıp sorumsuzca davranıyorsa, av sporuna karşı ihanet işliyordur (Uz, 1975).

c. Avcılığın Basamakları

Farklı yaş gruplarına sahip avcılarının sergiledikleri davranış biçimleri genellikle değişiktir. Avcının zaman içinde giderek incelik ve tecrübe kazanması, onun daha zor avların peşine düşmesine neden olur. Wisconsin Üniversitesi profesörlerinden Robert Jakson ve Robert Norton tarafından 1970'li yıllar sonlarında 1.000'in üzerinde avcı ile görüşme sonucu gerçekleştirilmiş çalışma sonuçlarına göre, avcılarının avla ilgili davranış gelişimleri "Öğrenme Basamağı, Sınırlara Ulaşım Basamağı, Trofe Basamağı, Metot Basamağı ve Sportmenlik Basamağı" olarak beş ayrı basamakta gruplandırılmıştır (Bora, 2001: 59).

(1) Öğrenme Basamağı

Bu basamakta avcının ana amacı, nişan alma ve atışla ilgili becerisinin geliştirilmesi ve gelişmiş durumunu başarı ile çevresine gösterebilme çabalarını kapsar. Bir yandan temel kavramların nedenselliğini sorgulamaya çalışırken bir yandan da kendisine uzun yılların kazandırdığı bir tecrübe varmışçasına pekişmiş kanaatlerini seslendirir. Belirli bir eğitimden veya disiplinden gelmediği için son derece önemli hayati tehlike taşıyan kazalara bu basamakta sıkça rastlanır. Bu basamaktaki avcının heves ve arzuları aklının önündedir. Avcılık etiği hakkında pekişmiş bir kanaati yoktur. Evrensel değerler ve var olan doğal kaynakların gelecek nesillere aktarılması ile ilgili ana konular ise onu hiç ilgilendirmemektedir (Bora, 2001: 44).

(2) Sınırlara Ulaşım Basamağı

Bu basamakta ana amaç, yasal kurallarla belirlenen sınıra kadar ulaşmak ve avcılık yeteneğini ispatlamaktır. Avcı, bu basamakta müthiş bir enerji sarf eder. Çünkü yasaların izin verdiği sınırları sonuna kadar kullanması gerektiğine inanır ve bunu yapmak için her zaman motivasyonu vardır. Egosunun tatmini için av sonunda vurduklarını göstermek arzusu, ön plandadır. Başarılı bir av sonunda evine herkesin göreceği saatte gelmesi, avladığı hayvanları elinde veya kıtgasında belinde uzun süre taşıması, başlattığı her sohbetin ana konusunun bir önceki av olması bunun göstergesidir. Başarısız geçen avlar ise bu basamaktaki avcı için ruhsal anlamda yıkımdır. Daha çok avlanabilmek için silahlar hakkında bilgi edinme merakı bu basamakta başlar. Uygun çaplı şoklu silah veya uygun kalibreli bir yivli silah tercihinin kendisine getireceği kazanımların farkına varmıştır. Konu av olduğunda biraz bencil ve kıskanç olur, avcılık konusundaki bilgilerini bir evvelki basamakta bulunan avcılarla paylaşmak istemez (Bora, 2001: 45).

(3) Trofe Basamağı

Bu basamakta ana amaç, rastgele bir av değil, avlanabileceğinden emin avlar arasında dikkatle seçilmiş, belirgin özelliği olan birinin avlanmasıdır. Bu genelde büyük trofe değeri taşıyan veya yaşlı bir hayvandır. Yaşlı bir hayvanı avlamayı yeğlediklerinde kendilerini yaban

hayatı içinde bir regülatör olarak görürler. Artık geçmiş yıllara göre daha az, ama daha öz konuşan, usta ve seçici bir avcıdır. İçinde bulunduğu av sezonunu çok daha evvelden planlayan, uzun mesafelere ava gitmekten çekinmeyen, donanımı geçmiş yıllara gelişmiş olan avcının silahlar ve avcılık hakkındaki değer yargıları hemen hemen kemikleşmiştir. Ava gittiği arkadaşları ile uzun yıllar devam eden bir beraberliği vardır ve yeni arkadaşlıklara gönüllü değildir. Avlamayı düşündüğü hayvanı uzun süre beri takip etmeye başlar. Avlanacağı zamanı ve yeri kimseye söylemeden sadece sonucu göstermek ister. Bu aşamada ava gitme sayısı azalırken rafine zevkler çoğalır. Avcının, avlağa sürekli olarak fotoğraf makinesi götürme arzusuna bu basamakta rastlanır (Bora, 2001: 46).

(4) Metot Basamağı

Bu basamakta avlanma fiili yavaş yavaş birinci plandaki yerini kaybeder ve avlanma süresi kısılır. Artık avlanmış olmak veya av sırasında vurup vurmamak eskisi kadar önemli değildir. Bazı hallerde avın kaçması onu sevindirir. Doğaya bakış açısında köklü değişimler başlar. Çevresi ile farklı boyutlarda ilgilenir. Avlanmaya gittiği bölgenin sosyal ve ekonomik değerleri hakkında bilgi toplamaya başlar. Bu basamakta avcı, beceri gerektiren ve ava daha fazla kaçıp kurtulma olanağı sağlayan avlanma metotlarına yönelmektedir. Bu bağlamda kullandığı silahın kalibresi küçülür. Kendisine tanınan avlanma limitlerinin altında av yapmış olması, onu artık eskisi gibi üzmemektedir. Azla da yeterince haz alınabileceği şeklindeki düşünceler, değerleri içinde bir yargı olarak yerine oturmaya başlar. Her konuda seçicidir ve isteklerinden taviz vermez. Yapılan sohbetlerde yaşanan günün olayları hakkında felsefi boyutlar içeren konuşmalar ağırlık kazanır. Genç avcılara öğütler vermeye başlar ve bu öğütlerinde ısrarcı olur. Geçmiş sorgulamanın başlangıcı, metot basamağının son yıllarıdır (Bora, 2001: 47).

(5) Sportmenlik Basamağı

Bu basamağa ulaşmış avcılar avcılığın doğru kulvarlarda gelişimi, yaban hayatının sürekliliğinin korunması gibi konularda zaman ve para harcamayı seçmektedirler. Genç avcılara avlanmanın prensiplerinin

öğretilmesi, habitat korunması ve geliştirilmesi için oluşan topluluklarda görev alma ve faal rol yüklenme bu basamakta gözlenmektedir. Bu basamak avcıya, uzun yılların kazandırdığı tecrübelerin nimetlerini sunmaktadır. Artık piramidin tepe noktasına ulaşmak üzeredir ve belirgin bir yalnızlık yaşamaktadır. Yakın çevresindeki genç avcılar onu, savunduğu ilke ve evrensel değerlerden ötürü anlamakta güçlük çekeceklerdir. Bu yalnızlığını aşmak, kazanımlarını gelecek nesillere aktarmak için kitap yazar. Fotoğraflardan veya kitaplardan oluşan arşivine çeki düzen verir. Yaşamın bir gerçeği olan ölümün, bir tetik düşürme süresi kadar kısa bir zaman dilimi içinde ona da ulaşabileceğinin artık bilincindedir. Bu basamaktaki avcının ulaşmak istediği nihai hedef, geçmişteki kazanımlarının gelecek nesillere bir disiplin içerisinde aktarılmasını temin etmektir (Bora, 2001: 48-49).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SUÇ KAVRAMI

1. SAPMA KAVRAMI

Bütün kültürler toplum üyeleri tarafından paylaşılan ve toplumda kabul edilen davranışlar üretirler. Kültür; bireylerin kişisel ihtiyaç ve çıkarları ile toplumun ihtiyaç ve çıkarları arasında bir denge kurduğu sürece kendi devamlılığını sağlar. Sosyal hayatın varlığı ve işbirliği içinde devamını sağlamak, her kültürün kendi içinde yarattığı ve bireyin toplum içerisinde daha önceden kestirilebilecek davranış modelleri ile mümkündür (Haviland, 2002: 63-64). Bu davranış modellerini anlamlı ve değerli kılan soyut düşüncelere değerler denir. Normlar ise bu soyut düşüncelerin somutlaşmış halidir. Değerler ve normlar, bir insanın toplum içerisinde nasıl yaşayacağını ve davranacağını biçimlendirmektedir (Giddens, 2005: 22). Normlar bu davranış kalıpları ile birlikte aynı zamanda bunlara ilişkin değer yargılarını da kapsar. Bu nedenle normlar, beklenen davranışları başka bir ifade ile ideal davranışları işaret eder (Kriminoloji Ders Kitabı, 2006: 2-3).

Topumlarda, sosyal hayatın düzenlenmesi, korunması ve devamının sağlanması, sosyal kontrol mekanizmaları ile sağlanır. Toplumlar karmaşıktıkça, başlangıçta yazılı olmayan normlar, zamanla yazılı kanunlara dönüşür. Devlet otoritesi tarafından bazı eylemler suç olarak kabul edilir ve bu davranışlar için çeşitli yaptırımlar öngörülür (İçli, 2004: 2).

İçli sapmayı; “toplumda kültürün belirlediği örf, adet gelenek, görenek ve hukuk kurallarına uymayan davranışlar” olarak nitelendirir (2004: 1). Yücel ise sapma kavramını, belli bir toplum ve zaman bölümünde kabul edilmiş normlardan farklılık gösteren davranışla ilgili olarak değerlendirir (2004: 19). Hangi davranışların sapma olarak kabul edildiği, toplumdan topluma, aynı toplum içerisinde zamandan zamana ve hatta aynı zaman ve toplumda farklı mekanlarda değişiklik göstermektedir. Örneğin Hristiyan bir toplum için şarap içmek dini kurallarına göre kutsal bir davranış olarak kabul edilirken,

Müslüman bir toplum için dini kurallarında yasaklanmış bir davranış olarak kabul edilir. Günümüzden elli yıl önce ava çıkıldığında çok sayıda hayvan yakalanması övünülecek bir konu iken günümüzde hem kanunlar tarafından yasaklanan hem de toplum tarafından ayıplanan bir konu haline gelmiştir.

Toplum, mevcut düzenin korunması ve devamlılığının sağlanması amacı ile tüm bireylerin toplumsal normlara uymalarını ister ve bunun için çeşitli sosyal kontrol mekanizmaları oluşturur. Normlara uyma konusunda yapılan baskı çoğunlukla etkin olmakla beraber grup üyelerinin normlara her zaman tümüyle riayet etmesi söz konusu değildir. Uyum kadar sapma da evrensel bir olgudur (İçli, 2004: 2). Ayrıca çoğu kimse, kimi durumlarda ideal davranış kalıplarının dışına çıkabilir. Örneğin; yalan söyleyebilir, trafik kurallarına uymayabilir, sarhoş olup etrafındakileri rahatsız edebilir. Ancak bu tür davranışların herkes tarafından yapılabilecek olması nedeni ile hiçbir toplum, normlara uyum gösterenler ve göstermeyenler şeklinde kesin çizgilerle ayrılmaz (Giddens, 2005: 203).

Sapma ya da anormal davranışlar toplum tarafından kabul görmemiş veya kutsanmamış inanç sistemlerinin gelişimiyle de ilgilidir. Birey toplumun normlarına uymadığı halde kendini mutlu hissediyorsa, toplum tarafından dışlanır ve etiketlenir. Örneğin saldırganlığı ve şüpheyi özendiren bir kültürde pasif ve etrafına güven veren bir kimse “deli” ya da “kaçık” diye bilinir. Pasiflik ve güvenin desteklendiği bir toplumda ise tam tersi geçerlidir. Her toplum kendi normlarını kurar ve her birey algılaması da birbirlerinden farklıdır (Haviland, 2002: 189).

Sapma kavramıyla birlikte üzerinde durulması gereken bir diğer kavram da, sapmaya katılan ve toplumca kabul edilmiş norm veya standartlardan uzaklaşmış bireyler şeklinde tanımlanan sapmış (deviant) kavramıdır (İçli, 2004: 3). Herkes, kendi değer yargılarına uygun olarak, sapmış kişilerin kim olduğunu bildiğini düşünür. Çünkü sapmış kişiler, kendilerinden farklı davranmakta ve düşünmektedirler. Çoğunluğun kabul ettiği normlara göre yaşamayı reddetmektedirler (Giddens, 2005: 202).

Sosyolog Simmons, farklı özellikler ve farklı geçmişlere sahip 80 kişiden, sapma olarak görülen davranışları ve sapmış olarak kabul edilen kişileri listelemelerini isteyen bir araştırma yapmıştır. Alınan cevaplar homoseksüellikten, her şeyi bildiğini iddia eden bilgiçlere, fahişelikten, sanatçılara kadar geniş bir yelpazeyi oluşturmuştur. Çalışma farklı zamanlarda veya farklı topluluklarda tekrarlandığında alınacak cevaplar da şüphesiz değişiklikler olacaktır. Bu husus sapma ve sapmış kavramlarının nitelendirilmesinin ne kadar sübjektif olduğunu ortaya koymaktadır (İçli, 2004: 4).

Toplumun davranış kurallarına, normlarına uymamak ile hukuk kurallarına uymamak aynı derecede ve aynı tepki ile karşılanmaz. Yasalara uygun olmayan veya yasalar tarafından yasaklanmış eylemlerin yaptırımı yine yasalar tarafından belirlenir. Ancak gelenek, görenek, örf ve adetlere uymamanın sapma olarak nitelendirilmesi durumu görecelidir. Bazı gruplarda sapma davranışı olarak kabul edilen bazı eylemler başka gruplarda toplumsal normlara uygun kabul edilebilir. Adam öldürme gibi bazı sapma davranışları tüm gruplarda sapma davranışı olarak tepki çekerken, sokağa tükürmek gibi bazı sapma davranışları tepki çekmeyebilir (İçli, 2004: 1).

2. SUÇ KAVRAMI

Devlet otoritesi tarafından oluşturulan bütünleşmiş, sistemli yaptırımlar olan yasaların üç temel özelliğinden bahsetmek mümkündür. İlk olarak yasalar aynı toplumun üyeleri arasındaki davranışları düzenlemektedir. Yasalar sayesinde insanlar, kişisel hak ve hürriyetlerini bilirler ve diğer fertlerin haklarına saygı gösterirler. Yasaların ikinci temel fonksiyonu, toplumda yasaları uygulayacak bir otoriteyi meydana getirmesidir. Çünkü yasaların meşru bir otorite tarafından uygulanması gerekir. Yasaların üçüncü fonksiyonu ise sosyal ilişkileri düzenlemesi ve sosyal esnekliği garanti altına almasıdır (Haviland, 2002: 395). Bu temel özelliklere sahip bir hukuk sisteminin varlığı ile toplumda devamlılık ve düzen sağlanabilir. Aksi takdirde toplumsal kargaşa veya kaos ortamının oluşması kaçınılmazdır.

Bu nedenle yasalar tarafından belirlenen yaptırımların en önemli fonksiyonu sosyal normları bozabilecek davranışları önlemeye çalışmalarıdır. Ancak yasaların bu caydırıcı özelliğine rağmen, onlara uymayan yani suç işleyen kişi veya gruplar her toplumda bulunmaktadır. Toplumun ortak idaresi olarak devletin görevi suç işlenmesini önlemek, suç işleyen faillerin ıslah edilerek topluma geri dönmelerini sağlamak ve ıslah edilememesi durumunda bu kişileri toplumdan izole etmektir.

Henry Campbell Black'a göre suç; kamu sağlığını tehdit ederek kişisel hak ve hürriyetleri zedeleyen davranışlardır (Haviland, 2002; 396). Bu ifade suçu tanımlamakta eksik kalmaktadır. Çünkü bir davranışın kime veya neye göre suç olduğunun da tanımlanması gerekir. Bu nedenle suçu, yasal, siyasal, sosyolojik ve psikolojik dört bakış açısı ile tanımlamak daha doğru olacaktır.

Yasal bakış açısından suç; ceza yasalarını ihlal eden insan davranışlarıdır. Paul W.Tapan'a göre suç, bir savunma veya mazeret olmaksızın ceza yasasının kasıtlı ihlali ve suç ya da kabahat olarak cezalandırılan bir eylemdir. Siyasal bakış açısından suç, yasaya güçlü gruplar tarafından yerleştirilen daha sonra davranışın istenmeyen seçilmiş biçimlerini yasadışı olarak etiketleyen bir ölçütün sonucudur. Suçun, varolan toplumsal sistemin korunması için, baskılanması gereken veya gerekli varsayılan bir antisosyal davranış olarak görülmesi ise sosyolojik bakış açısidir. Psikolojik bakış açısına göre suç sosyal olarak kötü uyumun bir şeklidir. Bu bağlamda suç bir davranış problemidir. Özellikle ceza yasasına karşı olan ve genel olarak kabul edilebilir bir sosyal düzen çerçevesinde sıkıntılara neden olan insan faaliyetidir (İçli, 2004: 4).

Toplumların gelişimi incelendiğinde, her türlü sosyal yapıda suçun her zaman var olduğu görülür. Suçu oluşturan fiiller, toplumdan topluma ve aynı toplumda da zaman içinde farklılık gösterebilirler. Bir toplumda suç olarak kabul edilen bir davranış, başka bir toplumda suç olarak tanımlanmayabilir. Bunun yanı sıra, toplumların sosyal değişme ve gelişme süreci içinde, bir dönemde suç olarak tanımlanmayan bir davranış, daha sonra yasalarda suç olarak tanımlanabilir (İçli, 2004: 5). Örneğin belli

miktarda uyuşturucu bulundurmak, Hollanda'da yasalarına aykırı bir davranış niteliğinde değildir. Ancak aynı durum Türkiye kanunlarınca suç olarak kabul edilmektedir. Geçmiş yıllarda ceza kanunlarında yer alan bir suç olan zina yapmak, günümüz yasalarında suç değildir.

Hukuki anlamda suçu, ceza yasaları belirlemektedir. Yasanın olmadığı bir yerde suçtan bahsedilemez. Kanunsuz suç ve ceza olmayacağı prensibi ceza hukukunun temel ilkelerindendir. Geniş anlamda suç, ceza tehdidi altında kanunun yapılmasını yasakladığı müspet veya menfi hareketlerdir (Soyaslan, 2003: 10).

Suçun basit ve üzerinde herkesin birleştiği bir tanımını yapmak kolay değildir. Ancak yapılan her tanımın da birbirleri ile ilgili veya birbirlerinin devamı niteliğinde olduğu söylenebilir. Suçtan söz edildiğinde suçun hukuki tanımı anlaşılmalıdır. Çünkü anayasal bir ilke olan suçların ve cezaların kanuniliği ilkesine göre bir fiil ne kadar istenilmeyen bir davranış da olsa, ceza yasalarınca suç olarak düzenlenmedikçe o fiil için ceza verilmesi söz konusu değildir. Hukukumuzda suçun tanımını Yargıtay Ceza Genel Kurulu şu şekilde yapmıştır⁴; “Suç, isnat kabiliyetine sahip bir kişinin kusurlu iradesinin yarattığı icraî veya ihmâlî bir hareketin meydana getirdiği, kanunda yazılı tarife uygun, hukuka aykırı ve yaptırım olarak bir cezanın uygulanmasını gerektiren bir eylemdir” (Kriminoloji Ders Kitabı, 2006: 2-12).

3. SUÇ YAKLAŞIMLARI

Suç hakkında bugünkü düşüncelerin temelinde sosyal problem bakış açısı ve sosyal sorumluluk yaklaşımı şeklinde iki ana perspektif bulunmaktadır. Bu yaklaşımlardan hangisinin benimsendiği suçla mücadele konusunda uygulanacak politika veya stratejilerin oluşturulmasında önemli ölçüde etkilidir.

⁴ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 27.01.1984, 6-36/32

a. Sosyal Problem Bakış Açısı

Bu bakış açısı suçu, sosyal problemlerin ortaya çıkışı veya dışa vurumu olarak görürler. Sosyal problem bakış açısı, insan davranışlarının dinamik yönleri ve sosyal hayatın değişmesiyle de ilgilidir. Bireyin ve toplumun davranışlarını etkileyen, değişen normlar, değerler, kurumlar ve yapılar suçun oluşmasında etkilidir (İçli, 2004: 79).

Sosyal problemlerin kaynağında fakirlik, ayrımcılık, fırsat eşitsizliği, geleneksel sosyal kurumların dağılması, ülkedeki eğitim kalitesinin düşüklüğü, aile içi şiddet, gençlerin topluma katkıda bulunmak için yeterli fırsatlara sahip olmamaları gibi bir çok neden vardır (Kriminoloji Ders Kitabı, 2006: 2-15). Bu nedenler kültürel, yapısal, ilişkisel ve ekonomik nedenler şeklinde dört ana grupta toplanabilir.

Kültürel nedenlere göre suç toplumda bazı durumlarda ve belli kişilere karşı kullanıldığında kabul görmekte ve bu yanlış yargı kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır (Polat, 2004: 60). Ülkemizde halen devam eden töre cinayetleri kültürel nedenlerin en güzel örneğidir.

Yapısal nedenler ise yoksulluğun ve olanaksızlıkların insanları yasal olamayan yollardan isteklerine ulaşmaya teşvik ettiğini öne sürmektedir (Polat, 2004: 60). Dersine çalışmadığı için başarılı olamayacak bir öğrencinin, iyi not alabilmek için kopya çekmesi gibi suçlu kişi de isteklerine suç işleyerek ulaşma eğilimindedir.

İlişkisel nedenlere göre suçun oluşmasında, tahrikel davranışlar ve teşvik edilme önemlidir. Buna göre ortamda suça yönelik davranışlar varsa bunu gören diğer kişiler de etkilenecek aynı davranışa yönelecektir (Polat, 2004: 60). Bir avcı grubunun içinde yasal limitlerin üzerinde avlanan kişilerin davranışları, limitlere uyan avcılarını tahrik edecek ve onların da suç işlemesine neden olabilecektir.

Ekonomik nedenlerde ise kişiler suç sonucunda elde edecekleri kar ve zarar hesabını yaparak bu tür davranışlara yönelmektedir (Polat, 2004: 60). Hırsızlık suçları ekonomik nedenlerin en güzel örneğidir.

Sosyal problem bakış açısına uygun suç politikalarının izlenmesini savunanlar, suç sorununun çözümünün, suçun kökeninde yattığı düşünülen konulara yönelik sosyal programların uygulanmasını gerektiğini vurgularlar. Sosyal, eğitsel, mesleki ve diğer imkanları geliştirmeye yönelik sosyal programlar, suç nedenlerini ortadan kaldıracak çözüm önerileri olarak görülmektedir (Kriminoloji Ders Kitabı, 2006: 2-15).

b. Sosyal Sorumluluk Bakış Açısı

Bu bakış açısı, suçun nedenini suç işleyen bireyde aramakta ve suçu tamamen bireysel bir tercih olarak görmektedir. Bireyler suç teşkil eden fiili zevk almak, yasakları delmenin verdiği haz ya da suça meyilli kişilerle arkadaşlık ettikleri veya daha kolay gelir sağladıkları için tercih etmektedirler. Bu yaklaşımın kriminolojideki rasyonel tercih teorisi ile yakın ilişkisi vardır. Bu yaklaşımı savunanlar bireysel tercihe vurgu yaparak, sosyal programların suç problemini çözmeye fazla bir katkısının olmayacağını ileri sürerler. Suç önleme stratejisi olarak ağır hapis cezaları, bireyselleştirilmiş rehabilitasyon, güvenliğin artırılması ve daha fazla polisiye tedbirlerin alınmasını önerirler (Kriminoloji Ders Kitabı, 2006: 2-16).

4. SAPMA VE SUÇTA GÖRECELİLİK

Yasalara uymayan davranışların yaptırımları yazılı olarak açıkça belirlenmiş olmasına rağmen, gelenek, görenek, örf ve adetlere uymamanın sapma olarak nitelendirilmesi görecelidir (İçli, 2004: 1). Kesin ve net olarak belli eylemleri ayırmak ve bunları evrensel anlamda sapmış olarak nitelendirmek mümkün değildir. Sapma zamana, mekana, topluma ve toplum içindeki gruplara göre görecelidir. Encest, cinayet, gibi bir çok davranış veya eylemlerin, farklı toplumlarda veya aynı toplumlarda farklı zamanlarda farklı algılandığı görülmektedir. Bu nedenle sapma, bireylerin ait olduğu toplumların adet, gelenek ve bakış açılarına göre şekillenen bir tanımlamadır (Kriminoloji Ders Kitabı, 2006: 2-17).

Birçok kültür, bir erkeğin birden fazla karısının olmasını onaylamaktadır. Bu olgu onlar için hem yasal hem de kültürel olarak yanlış

bir davranış değildir. Ancak sanayileşmiş toplumlarda çokeşlilik yasaktır (Kottak, 2002: 434). Türkiye’de ise yasalar tarafından yasak olmasına rağmen, bazı bölgelerimizde halen çok eşlilik devam etmektedir.

Suç ve sapmadaki bu göreceliği yaratan, kültürler arası farklılıklar ve toplumların kendi içlerinde yaşadıkları kültürel değişimlerden doğan algılama farklılıklarıdır. Bu noktadan bakıldığında tüm dünya toplumlarına ve tüm zamanlara hitap edecek bir suç tanımlaması yapmak mümkün değildir (Kriminoloji Ders Kitabı, 2006: 2-18). Suç olarak kabul edilen fiiller zaman, mekan ve kültürel olarak değişkendir (İçli, 2004: 5) Suçun göreceli bir kavram olmasını önemli özelliklerinden biri olarak kabul eden Dönmezer, bunu şu şekilde ifade etmektedir (1994: 45):

“Bugün ağır suçlar sayılan eylemler, geçmişte bazen hatta vatanseverliğe alamet idi. Bugün suç sayılmayan bazı fiiller de geçmişte en ahlak dışı hareketler olarak sayılmakta idi.”

Bu çerçeveden bakıldığında kanun koyucu kendiliğinden suç yaratan bir mekanizma değil, toplumun değer verdiği normların ihlalini suç olarak tanımlayan bir mekanizma olmaktadır. Zamanın dinamizmiyle değişen hukuksal anlayışlar ve gelişen kültürel yapı ile birlikte, kanun koyucu bazı eylemleri suç olarak saptayabileceği gibi bazı eylemleri de suç olmaktan çıkarabilecektir.

5. SUÇ DAVRANIŞINI AÇIKLAYAN TEORİLER

Suçun nedenleri konusundaki araştırmalar, insanlık tarihi boyunca süregelmiştir. Seçilen açıklama şekli ne olursa olsun muhtemelen suçluluğun tek bir nedeni yoktur. Suç, ortaya çıktığı ortama göre çok değişik nedenlerden kaynaklanabilir ve farklı şekiller alabilir. Bu nedenle insan davranışlarını açıklamaya çalışan teoriler, neden bazı insanların toplumda suç olarak kabul edilen davranışlara yöneldiklerini anlamamıza yardım ederler (Kriminoloji Ders Kitabı, 2006: 5-3).

Suç ve suçluluğu açıklama çabası olarak formüle edilen bir çok sosyolojik teori vardır. Suç teorilerinin bu denli fazla olması, suç olgusunun

karmaşıklığı ve suç işleyenlerin sahip oldukları farklı suçlu profillerinden kaynaklanmaktadır. Diğer bir ifade ile; gerek çok sayıda suç türünün olması (hırsızlık, tecavüz, zimmete para geçirme, adam öldürme, dolandırıcılık, rüşvet, gasp v.b), gerek suçlulukla ilintili çok sayıda değişkenlerin varolması (yoksulluk, işsizlik, eşitsizlik, suçlu akran grubu, sorunlu aile yapısı, göç, alkol ve uyuşturucu, yerleşim yerinin özelliği, kültür, formel ve enformel denetim unsurlarının zayıflığı, damgalanma v.b) ve gerekse de suç işleyenlerin sahip olduğu bireysel özelliklerinin (yaş durumları, medeni durumları, mesleki yapıları, sosyalleşme biçimleri, cinsiyet durumu v.b) farklılık arz etmesi gibi nedenler, suç olgusunun çok perspektifli açıklamasını gerekli kılmıştır (Kızmaz, 2005: 150).

Değişken sayısının bu kadar çok olduğu bir durumda normal olarak suç ve sapmaya ilişkin çağdaş teorilerin çoğu, suç konusu davranışlara ilişkin kapsamlı bir açıklama vermekten uzak, yalnızca sınırlı fikirler veren açıklamalardır. Hatta bazı teorileri test etmek bile çok zordur. Suç olarak kabul edilen çok geniş bir yelpazedeki çeşitli davranışların (cinayetden uyuşturucu kullanımına, beyaz yaka suçlarından, bilişim suçlarına kadar) tamamını açıklayacak bir teori bulmak zor gözükmemektedir (Kriminoloji Ders Kitabı, 2006: 5-3).

Suçluluk nedenlerine ilişkin kabul edilebilirlik testlerini geçen teoriler, stratejik kararlar alan ve genel politika üretenlere, suç kontrol stratejilerinin belirlenmesinde ihtiyaç duydukları entelektüel ve bilimsel bilgi desteği sağlarlar. Kriminolojide araştırma ve teori oluşturma'nın nihai amacı, suç davranışını daha iyi anlamamıza yarayacak modeller kurulmasına hizmet etmek ve toplumun suç problemini çözmek için stratejiler geliştirmektir (Kriminoloji Ders Kitabı, 2006: 5-4).

a. Sosyolojik Teoriler

Suç ve suçluluğun, önde gelen toplumsal sorunlardan biri olması, onun sosyolojik açıdan incelenmesini gerektiren önemli bir neden olmaktadır. Suç olgusunun, çok sayıda disiplin tarafından (biyoloji, psikoloji, psikiyatri, hukuk, antropoloji v.b) ele alınıp analiz edildiği bilinmektedir. Ancak, suç

olgusunu irdeleyen bu disiplinler içerisinde sosyolojinin, ayrıcalıklı bir konuma sahip olduğunu ileri sürmek mümkündür (Kızmaz, 2005: 149).

Suçlu davranışın açıklanmasında biyolojik ve psikolojik teorilerin yaklaşımlarında; suçu yaratan davranışa sebep olan koşullar, suçluyu suçsuzdan ayıran biyolojik ve ruhsal faktörler temel alınır. Suç işleyen kişilerin özelliklerini tespit etmeye ve bireyleri suçlu davranışa iten nedenleri bulmaya çalışır. Bu yaklaşımlardan farklı olarak sosyologlar, suç davranışlarının öğrenildiğini ve çevre tarafından şekillendirildiğini savunurlar (İçli, 2004: 76).

Suç sosyolojisi, suçu toplumun yaşamı içindeki görünüş olarak kabul eder ve onun toplumsal nedenlerini ve mesleki ilişkileri, eğitim durumları, vb. gibi değişkenleri inceler. Suçluluğun toplumsal kökenli nedenleri ile toplumsal yaşamda suçluluğu ele alır ve istatistiki verileri kullanır (Demirbaş, 2001: 43).

Sosyolojik bakış açısı, insan davranışlarının dinamik yönlerini ve toplum yapısındaki değişmeyi takip ettiği için açıklayıcıdır. Birey ve grup davranışlarını etkileyen ve sürekli değişen normlar, değerler, kurumlar ve yapılar suçun ortaya çıkmasında etkilidir (İçli, 2004: 79). Sosyal gruplar arasında var olan güç ilişkilerinin doğası ve yapısıyla ilgilenen sosyolojik teoriler, insan gruplarını tanımlayan ve karakterize eden davranış şekillerinin çeşitli sosyal olaylar üzerindeki etkilerini de incelerler (Kriminoloji Ders Kitabı, 2006: 5-6).

Suç konusundaki sosyolojik yaklaşımlar, sosyal yapı teorileri, sosyal süreç ve sosyal gelişim teorileri ile sosyal çatışma teorileri şeklinde üç ana kategoriye ayrılabilir. Ancak araştırmada, avcılıkla ilgili suç davranışlarının ortaya çıkmasında sosyal çatışma teorilerinin etkisinin bulunmadığı değerlendirilmiştir. Bu nedenle, sadece sosyal yapı ile sosyal süreç ve gelişim teorilerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

(1) Sosyal Yapı Teorileri

Sosyal yapı teorileri, suçu toplumun kurumsal yapısına dayandırarak açıklamaya çalışırlar. Bu teorilerde suç ve sapmanın temel

sebebi, sosyal gruplar arasındaki resmî ve gayri-resmi ilişki ve düzenlemelerdir. Tanımlanabilir grupların düşük sosyo-ekonomik durumlarına katkıda bulunan toplumsal özellikleri de suçun önemli bir sebebi olarak bu teorilerde vurgulanır. Sosyal yapı teorisyenlerine göre, sosyal ve ekonomik olarak dezavantajlı gruplar suç işlemeye daha meyillidir ve bunların sosyal ve ekonomik olarak temsil edilememesi, suçun ana sebeplerinden birisidir (Kriminoloji Ders Kitabı, 2006: 5-6).

Teorisyenler, suçluyu sosyal çevresinin bir ürünü olarak açıklarken, çevresel etkiler, sosyalizasyon, geleneksel ve kabul edilmiş davranış şekillerini kullanırlar. Sosyal yapı perspektifinde suç daha ziyade bir alt sınıf fenomeni olarak görülür iken, orta sınıf ya da üst sınıfın suçluluğu ise genellikle daha az ciddi, daha seyrek ve daha az tehlikeli olduğu için hesaba pek katılmaz (Kriminoloji Ders Kitabı, 2006: 5-7).

(a) Fonksiyonalist Yapısal Yaklaşım

İlk sosyolojik suçluluk teorisi olarak Emile Durkheim'in yapısal ve fonksiyonel sınırlama teorisinde söz edilir (Demirbaş, 2001: 125). Suçun nasıl ortaya çıktığı ve onun toplumun fonksiyon görmesi ile nasıl ilişkili olduğu konularındaki ilk çalışmalar onun tarafından yapılmıştır. Durkheim'e göre suç, normal ve sosyal yaşam için gereklidir ve toplumun hemen hemen tüm gruplarında var olduğu için insan tabiatının bir parçasıdır (İçli, 2004: 79).

İnsanın iyi ve kötü davranışının temeli bireyde değil grup ve sosyal organizasyonda yatmaktadır. Kriminolojide önemli bir kavram olan anomi ilk olarak Durkheim tarafından kullanılmıştır. Anomi, standartların ve değerlerin kaybolması sonucunda sosyal düzenin bozulmasıdır (Kriminoloji Ders Kitabı, 2006: 5-7). Durkheim anomi kavramını sapıcı davranışların açıklanmasında kullanmıştır. Bu açıklamalar; çeşitli sosyal koşulların toplum içinde kıskançlığı ortaya çıkarması ve diğer yandan sınırsız gayretler sonunda düzenin yıkılmasına yaptığı etkilerle ilgilidir (Demirbaş, 2001: 126).

Toplum, basit bir yapıdan karmaşık yapıya veya modern ve şehirleşmiş bir topluma doğru gelişmeye başlarsa, toplum içindeki normların devamını sağlayacak olan samimiyet ve işbirliği bozulmaya başlayacaktır.

Grupların yapısı bozularak dağılacak ve genel kuralların yokluğunda, çatışmalar başlayacaktır. İnsan davranışları beklenilenin ötesinde olacak, sistem yavaş yavaş bozulacak ve toplum bir anomiye doğru sürüklenecektir (Kriminoloji Ders Kitabı, 2006: 5-7).

Bu yaklaşıma göre suç, fonksiyonel sonuçlara sahiptir. Yanlış ve doğru kavramları sosyal yapı içinde anlam kazanmaktadır. Bu nedenle suç, sosyal yapının veya kültürün bir parçasıdır. Doğru davranışların varlığı ve değeri ancak yanlış davranışların olması ile mümkündür. Çünkü bu sosyal yapının içinde fikir birliğinin yani sosyal normların olduğunun bir göstergesidir (İçli, 2004: 80).

Durkheim'a göre bütün toplumlarda, sadece suç değil yaptırımlar da vardır. Bu yaptırımların mantığı toplum yapısıyla uyumlu olarak değişir. Bağları güçlü toplumlarda ceza, sapmış bireyleri değer sistemine bağlamak, onlara neyin doğru neyin yanlış olduğunu hatırlatmak, böylece toplumda ortak inançları, bu yolla da dayanışmayı muhafaza etmek için kullanılır. Ceza bu amaçlara hizmet etmek için katı olmak zorundadır (Kriminoloji Ders Kitabı, 2006: 5-7).

(b) Gerilim Teorisi

Gerilim teorisi, Merton tarafından geliştirilmiştir. Merton, suç ve sapmayı Amerika toplumsal yapısının bir sonucu olarak görmektedir. Çünkü ona göre, Amerika toplumunun sosyal yapısı, doğal olarak alt sınıfa ve siyah ırka mensup olanların, sosyo-ekonomik statülerini yükseltmelerini engelliyici veya bloke edici bir yapı sergilemektedir. Merton, alt sınıfa mensup olan bireylerin, meşru amaçlara yasal yollardan ulaşma imkanlarının bloke edilmiş olduğuna inanmaktadır. Bu çerçevede; özellikle, ekonomik açıdan dezavantajlı olan veya alt sınıf mensubu bireylerin, varlıklı veya statülü kesimlerle eşit imkanlara sahip olamamalarından dolayı, üst sınıfa yükselebilecek gayretleri önemli ölçüde gayri meşru yollarının denenmesi ile gerçekleştiği varsayılmaktadır. Bu sebeple Merton'a göre suç, ani sosyal değişimle ortaya çıkan bir olgu değil, daha çok toplumsal yapı fenomenidir.

Dolayısıyla Merton, suçun nedenlerinin sosyal yapıda aranması gerektiğini ileri sürmektedir (Kızmaz, 2005: 154).

Merton, suçu insanın biyolojik dürtüleri olarak gören yaklaşan teorilerden farklı olarak toplumsal yapıdan hareketle tanımlamaya çalışmıştır. Teorisi iki aşamadan oluşmuştur. İlk aşaması, niçin bazı toplumların diğerlerine oranla daha fazla suç oranlarına sahip olduğunu araştırdığı ve anomi teorisi adı verilen kısmıdır. Gerilim teorisi olarak bilinen ikinci aşaması ise toplumdaki bazı grupların ve bireylerin suça yönelme nedenleri üzerinde durduğu bölümdür (Demirbaş, 2001: 126).

Teorisinde suçun nedenini Durkheim gibi anomiye bağlamış ve anomiyi bağımsız bir değişken gibi kullanmıştır. Ancak Merton anomi kavramını, Durkheim'in tanımından biraz farklı olarak, "kültürel amaçlar ve yasal yollar arasındaki uyumsuzluktur" şeklinde tanımlamıştır (İçli, 2004: 83). Gerilim teorisine göre, amaçlar ve yollar arasındaki uyumsuzluğun yarattığı baskı, yasalara uyan insanların suça başvurmalarına neden olur (Kriminoloji Ders Kitabı, 2006: 5-10).

Merton, bireyin sosyal yapıdaki konumu ile bu konumda yaşanan gerilim arasındaki ilişkinin niteliğini belirtmek için bireysel uyum tiplerinden oluşan bir davranış modeli geliştirmiştir. Bu uyum modelinde davranış kalıpları, kültürel amaçlar ile bu amaçların gerçekleşmesini olanaklı kılacak kurumlaşmış yollar arasındaki uygunluk düzeyine göre belirlenmiştir. Merton'un geliştirdiği bu beş uyum tipi özetle şu şekilde belirtilebilir (İçli, 2004: 84-87; Kızmaz, 2005: 155; Kriminoloji Ders Kitabı, 2006: 5-11-12):

Uyumluluk (confirmity): Bu uyum tipi durağan toplumlarda en çok rastlanan uyum tipidir. Bireylerin, hem kültürün tanımladığı amaçları ve hem de bu amaçları gerçekleştirecek yolları kabul ettikleri durumu belirten davranış kodudur.

Yenilikçilik (innovation): Bireyler bazı durumlarda toplumda genel kabul gören amaçları kabul etmelerine rağmen, söz konusu bu amaçları yasal yollardan gerçekleştirme imkanları/yolları sınırlı olduğu için yeni yollar keşfederler. Bu kategori içerisinde değerlendirilebilecek bireyler; amaçlarını

gerçekleştirmek için, hırsızlık veya zimmete para geçirmek gibi bazı suçlar işleyerek, araçsal olarak toplumda kurumsallaşmış bazı normların dışına çıkmaktadırlar.

Şekilcilik (ritualism): Bu davranış modeli, daha önceden belirledikleri amaçlarını gerçekleştirmekten vazgeçenleri ve o andaki yaşam biçimlerine kendilerini bırakanları tanımlamaktadır. Bunlar, kurallarına göre oynarlar. Bu grupta yer alanların, kurumsallaşmış normlara uyumları devam ettiği için bunların davranış biçimlerinin sapma olup olmadığı tartışılmaktadır. Bu uyum tipi, kişinin statüsünün büyük ölçüde kişinin performansına bağlı olduğu toplumlarda daha sık görülür.

Geri çekilme (retreatism): Toplumda genel kabul gören toplumsal amaçlar ve yollar açısından yabancılaştıran bireyleri tanımlayan bir davranış biçimidir. Merton bu davranış biçiminin, yasal yollardan amaçlarını gerçekleştirmek için yoğun çaba gösterdikleri halde genelde başarısız olan bireylerde daha çok ortaya çıktığını belirtmektedir. Geri çekilme davranış kalıbı, serserilik, boş gezme, alkolizm ve uyuşturucu bağımlılığı gibi, toplumu terk etme ve yabancılaştırma şeklinde kendini dışa vurur. Geri çekilenler olarak tanımlanan bu kategorideki bireyler, bir anlamda yaratıcı ve mücadeleci kimliklerini de terk etmişlerdir.

İsyan (rebellion): Kültürel amaç ve yolları ret etmenin yanı sıra devrimci bir tutumla yeni amaç ve yolları yaratma amacını güdenleri tanımlayan bir davranış modelidir. Bir anlamda bu davranış biçimi, yeni bir düzenin oluşabilmesi için önceki kurumsal yapının değişimini öngörmektedir. Merton, bu uyum tipinin diğerlerinden açıkça farklı olduğunu söyler.

Sosyal yapı ve araçlar arasındaki bu uyumsuzluk nedeniyle ortaya çıkan hayal kırıklığı tüm bireyleri suça yöneltmez. Asıl suç probleminin kaynağı, tüm insanlar için aynı amaçları dikte ettiren ancak herkese bu amaçlarını gerçekleştirecek eşit araçlar (yollar) vermeyen sosyal yapıdır. Toplumdaki kültürel hedef ve amaçlarla onlara ulaşmak için izlenecek yollar arasındaki uyumsuzluk, toplumsal normların bozulmasına yol açacaktır.

Gerilim teorisine göre, insanlar yasalara uymak eğilimindedirler, ancak büyük baskı altında kaldıklarında suça yönelmektedirler (İçli, 2004: 85).

Ancak Gerilim Teorisi kullandığı argümanlar ile çok güçlü bir teori olmasına rağmen eleştirilmekten kurtulamamıştır. Eleştirilerin çoğu teorinin yetersiz ve gelişmemiş toplum dışı davranış teorisi olduğunu öne sürmüştür. Ayrıca teorinin bireyci olduğu, grup süreçlerini ve toplum dışı davranışlar konusundaki açıklamaların ihmal edildiği de eleştiri konusu olmuştur. Sosyal sınıf ve kültürel yapı üzerindeki açıklamalara aşırı bir ağırlık verilmesi de eleştirilen noktalar arasındadır (Polat, 2004: 48).

(c) Alt Kültür Teorileri

İnsanlar aynı durumlarda aynı tepkileri vermezler. Çünkü insanların değer yargıları ve davranış kalıpları, içinde bulundukları gruplar tarafından farklı oluşturulabilir veya değiştirilebilir. İçinde bulunulan kültür, uygarlık veya medeniyet anlamında, insanın, yaşama stilini, düşünce ve hissetme tarzı gibi davranış kalıplarını oluşturur. Bu davranış kalıpları, içinde bulunulan grup tarafından öğretilir veya aktarılır (Demirbaş, 2005: 130).

Alt kültür grupları, toplumdaki egemen kültür içinde benzer inanışları ve değerleri olan bireylerden oluşan gruplardır (İçli, 2004: 88). İnsanların topluma hakim olan kültürden kendilerini yabancılaşmış hissettikleri ve birbirlerine karşılıklı destek verdikleri durumda alt kültür grupları ortaya çıkar. Bu gruplar, topluma hakim kültürün içinde oluşmakla birlikte, egemen kültürün tümünü değil, ancak bazı unsurlarını paylaşır (Kriminoloji Ders Kitabı, 2006: 5-21).

Teorinin önemli temsilcilerinden Cohen, suçluluğun nasıl ortaya çıktığını, sosyal yapının hangi özelliklerinin suça neden olduğunu, Merton ve Sutherland'ın teorilerinden faydalanarak bulmaya çalışmıştır. Daha açık bir ifade ile; Sutherland'ın ayırıcı birleşimler ve suçlu normların kültürel geçişliliğinin suça neden olduğunu, Merton'dan ise sosyal yapıdan kaynaklanan gerilimi ile ilgili fikirlerinden faydalanmıştır. (İçli, 2004: 90)

Bu gruptaki yapılanma, savunma, destek, karşılıklı ihtiyaç benzeri düşüncelere sahip olan bir yapılanmadır. Suç grubu ya da çetesi, genel yapının bazı özelliklerini kabul etmez. Suç unsuru içeren davranışlar grup normu haline getirilerek benimsenir ve farklı hareket etmek o grup için sapma davranışı haline gelir (İçli, 2004: 88).

Alt kültür mensupları başarı için yasal olmayan fırsatları kullanmaya başlarlar ve benzer durumdaki kişilerle bir araya gelip suçlu alt kültürü oluşturabilirler. Davranışlarının grup tarafından da desteklenmesiyle, herhangi bir korku veya utanç yaşamazlar, aksine davranışlarının onaylanması ile tatmin yaşayabilirler (İçli, 2004: 92; Kriminoloji Ders Kitabı, 2006: 5-25).

(2) Sosyal Süreç Teorileri

Sosyal süreç teorileri suçun nedenlerini açıklarken, birey ile toplum arasındaki etkileşimi ve tüm insanların suç işleme potansiyeline sahip olduğu fikrini esas alır. Çeşitli alt kültürlerin olduğu bir toplumda, kimi gruplar yasadışı etkinlikleri özendirme eğilimi gösterirken, diğer gruplarda bu eğilim bulunmayabilir (Giddens, 2005: 209). Bireyin suça yönelmesinde, içinde yaşadığı toplumun ve sıkı ilişki içinde bulunduğu grupların önemli bir rolü vardır. Suç kabul edilen davranışlar da ilişkide olduğu gruplarda öğrenilir (Kriminoloji Ders Kitabı, 2006: 5-26).

Suçun öğrenilmesi, bireyin farklı gruplara üyeliğinin sonucu olarak ortaya çıkan sosyalleşme sürecinde gerçekleşir. Suçluluk diğer normlar ve değer yargıları gibi nesilden nesile aktarılır. Suçun öğrenilmesi toplumsal etkileşim yoluyla olduğu gibi, bir kez suç işleyen kişinin daha sonra suç işlemeye devam etmesinde de toplumun suça verdiği tepkiler önemli rol oynar (Kriminoloji Ders Kitabı, 2006: 5-26).

(a) Sosyal Öğrenme Teorileri

Sosyal Öğrenme Teorileri, suçun, suçlu davranışla ilgili normların ve davranışların öğrenilmesinin bir ürünü olduğunu kabul eder. Sosyal Öğrenme Teorileri'nin varlığı Tarde'nin "Taklit Teorisi"ne dayanır.

Tarde, Lombrosso'nun biyolojik anormallik görüşünü reddederek, suçluların normal kişiler olduklarını ve suçu öğrendiklerini kabul etmiştir. Ona göre kişiler davranış kalıplarını taklit ederler (Demirbaş, 2001: 133).

Her birey suç ve suçlu ile ilgili olaylarla ilgilenirken, aynı zamanda neyin toplum ve kanunlar açısından yasaklanmış olduğunu da öğrenir. İnsan doğasındaki öğrenme duygusu suç kabul edilen eylemler için de geçerlidir. Suç ya da suç olmayan eylemler hakkındaki her şey insan tarafından öğrenilmeye çalışılır (Sokullu Akıncı, 2002: 51).

Sosyal öğrenme teorisinin en önemli temsilcilerinden olan Sutherland, grup ilişkileriyle öğrenme olgusu üzerinde durmuş ve suç davranışını açıklarken kişilik ve çevresel faktörlere yer vermiştir. Sutherland'e göre, suçluluk davranışı ilk çocukluk dönemlerinde gelişir ve yaşam boyu devam eder, bu nedenle suçluluğun nedenlerini kişinin ilk deneyimlerinde aramak gerekir. Buna göre, bir kişinin hukuka saygılı bir birey mi suçlu mu olacağını, büyük ölçüde o kişinin suçu yücelten değerler, tavırlar, tanımlar ve davranış kalıplarıyla ne derecede temas ettiği belirleyecektir (Kriminoloji Ders Kitabı, 2006: 5-28).

Sutherland'e göre suçlu davranışı psiko-sosyal bir süreç sonunda öğrenilir. Bu süreçte kişi, suç olan davranış türü ile suç olmayan davranış türünü uygulama arasında ikilem yaşamaktadır. Suç işleme lehindeki tanımların aleyhteki tanımlardan fazla olması durumunda suçlu davranışlara yönelmektedir, bu farklı birlikteliklerin ilkesidir. Bu nedenle teori sosyolojik, kültürel ve dış faktörlerle ilişkilidir (Yücel, 2004: 48).

Farklı Birliktelikler Teorisine göre suç davranışı, genellikle sözel olan iletişim sürecinde ve kişisel gruplar içinde diğer bireylerle etkileşime geçilmesi ile öğrenilir. Kişisel olmayan iletişim araçları içinde sinema, gazete suçlu davranışın genetik kısmında daha önemsiz rol oynar. Suç davranışını öğrenme, suç işleme tekniğini ve tutumların rasyonalize edilmesinin öğrenilmesi biçiminde gerçekleşir. Teorinin prensibi, kişinin suçlu kalıplarla temas ettiği ve suça karşı olanlardan izole olduğu için suçlu olduğu fikrine

dayanır. Ayrıca suçlu davranışı öğrenme taklitte sınırlı değildir (Bal, 2003: 198).

Küçük kişisel gruplarla doğrudan temaslar önemlidir. Ancak, basit olarak suçlularla arkadaşlık eden kişinin suçlu olacağı anlamına da gelmez. Kişinin kiminle temas ettiğinden çok karşılaştığı tanımlar ve davranış kalıpları önemlidir. Ayrıca fırsat suça katılmada her zaman gerekli şarttır. Ancak fırsat, kişilerin geçmiş tecrübeleri ışığında farklı değerlendirilebilir. Başka bir ifade ile aynı suç fırsatları ile karşılaşan farklı kişiler bu fırsatları farklı tanımlayabilirler (İçli, 2004: 116).

Öğrenme sürecine daha yeterli açıklamalar getirebilmek için Robert L. Burgess ve Ronald L. Akers Farklı Birliktelikler Destek Teorisi'ni geliştirmişlerdir. Amaçları, Sutherland'in teorisini daha genel davranış teorisi olan B.F. Skinner'in çalışmasıyla bütünleştirmek olmuştur. Hareket noktaları, teorinin daha kolay test edilebilir hale getirilmesi ve öğrenme sürecinin daha açık bir şekilde ortaya konulması olmuştur (İçli, 2004: 119).

Akers'in ortaya koyduğu teori, Sutherland'in teorisi ile karşılaştırıldığında daha geniş kapsamlı olduğu görülmektedir. Teori, suçun taklit ve farklı birlikteliklerin desteği ile öğrenildiğini ortaya koyar. Aslında bu teori temel sosyolojik teorilerin bir özetidir. Akers'in teorisi test edilebilir olması ile de güçlü bir bilimsel destek kazandığı için suç teorilerinin önderliğini de yapmaktadır (Akers, 1998: 23-35).

Standart davranış kalıpları (modus operandi) ile öğrenilen ve onu takip eden uyarıcılar tarafından kontrol edilen sosyal davranışlar, başkalarının davranışlarının örnek alınması ile kazanılır. Davranış, olumlu ödüller kazanıldığında güçlenir, ceza verildiği zaman ise kaçınılır. Teorin temelini de bu gerçek ya da umulan ödül ve ceza dengesini oluşturur. Bir kişinin bir suçu işlemesi ya da bundan sakınması bu hareketinin geçmişteki, şimdiki ve gelecekteki ödül ve cezalarına bağlıdır. Bir hareketin yapılma veya tekrarlanma ihtimali onaylanma, para, yiyecek elde etme ve olumlu duygular hissetme gibi ödüllendirici sonuçları olursa artar. Bu olumlu takviyedir. Gene

aynı şekilde bir hareketin sonucu kişiyi acı veren ve olumsuz bir durumdan kurtarıyorsa yapıma olasılığı artacaktır (İçli, 2004: 119).

Etkileşiminin çeşitliliği, olduğu gibi güçlendirmenin de çeşitleri vardır: miktar, sıklık ve ihtimal. Bir kişinin davranışına güçlendirmenin değeri ve miktarı arttıkça, sıklaştıkça ve aynı şekilde güçlenme olasılığı arttıkça suçun olma ve tekrarlanma olasılığı artacaktır. Ayrıca teoride kendini güçlendirme de vardır. Kişi yalnız olduğunda bile kendi davranışını başkalarinki ile karşılaştırır ve kendini cezalandırır veya onaylar.

Akers, “sosyal öğrenme-sosyal yapı” şeklinde tanımladığı teorisini yedi ilke halinde özetlemektedir (Kriminoloji Ders Kitabı, 2006: 5-32):

- Suçlu davranış, ödül ve ceza ilkelerine bağlı olarak şartlanma veya taklit yolu ile öğrenilir.
- Suçlu davranışının, sosyal etkileşim yoluyla öğrenilmesi zorunlu değildir. Örneğin kişi tek başına iken uyuşturucu alır ve daha sonra suç işleyebilir.
- Suçlu davranışların büyük bir kısmı, bireyin desteklenmesinin ana kaynağını oluşturan gruplarda öğrenilir. (Bireyin, tepkilerini belirleyici olarak dikkate aldığı gruplar)
- Öğrenme, bu gruplar içerisindeki güçlendirme noktalarına sıkıca bağlıdır. Bireyin gruba değer vermesi veya grubun zorlaması öğrenmeyi hızlandırır. Örneğin arkadaş grubunda uyuşturucu kullanmak moda ise gruptan da kopmak istemiyorsa uyuşturucu kullanma ihtimali artacaktır.
- Güçlendirici öğeleri kullananların kim olduğu ve kurallarını öğrenmemiz önemlidir.
- Suçlu normlarının geçerliliği ne kadar çok içselleştirilirse, toplumun geri kalanından o kadar çok uzaklaşılır.
- Suçlu davranışının yerleşik hale gelmesi, gruplarla birliktelik, desteklerin kaynak, miktar ve uygulamasını etkilediği derecede önemlidir.

(b) Sosyal Kontrol Teorileri

Kontrol teorileri diğer teorilerin aksine insanların neden yerleşik kurallara uyduğunu açıklamaya çalışır. İnsanlar doğaları gereği kurallara uyan veya uyuma yönelik bir varlık değil yıkıma yönelik varlıktır, şeklindeki bakış açısı teorilerin kuramcılarının temel varsayımıdır. Onlara göre suç, toplumu düzenleyen, kişiyi kontrol eden kuralların iyi işlemesi ile önlenir (Öğün Boyacıoğlu, 2007).

Başka bir ifade ile, kontrol teorileri özünde, suçluluğun bireyin sosyal bağlarının zayıflamasıyla ilişkili olduğunu iddia ederler. Kişi kendisini çevresinde yaşayanlarla psikolojik açıdan bütünleştirdiğinde, sosyal tepkiden veya çevresindeki insanların tepkisinden çekinerek suç işlemekten kaçınır. Bu bağlamda kontrol teorileri bireyi suç işlemekten alıkoyan kişisel ve çevresel faktörleri tanımlamaya çalışırlar. Toplum kurallarına uymayı etkileyen aile, okul, dini inançlar, ahlakî değerler, arkadaşlar hatta devlete güven gibi konuları inceler. Teorilerin temel varsayımlarından birisi de, insanların ne yapacağını belirleyen ve davranışlarını kontrol eden yasalardan ziyade, inanç sistemleridir (Kriminoloji Ders Kitabı, 2006: 5-34). Yasalara veya inanç sistemlerine itaat eden kişiler, bunu kontrol edildikleri ve sınırlama getirildikleri için yapmaktadırlar (Polat, 2004: 48).

Kontrol teorilerinin en önemli temsilcilerinden olan Reckless, 1950’lerde hiçbir teorinin suç nedenlerini tam olarak açıklayamadığı noktasından hareketle Kontrol Mekanizması Teorisi’ni oluşturmuştur. Ona göre insanlar yasaları ihlal etmeleri yönünde bir çok sosyal baskıya maruz kalır. Bazıları yasalara saygılı vatandaşlar olarak yaşamaya devam ederken, bazıları ise yasaları ihlal ederek suç işlemektedirler. Suçun gerçek nedenlerini bulabilmek için baskılara karşı koyanlarla koyamayanların karşılaştırılması gerekir (Kriminoloji Ders Kitabı, 2006, 5-35).

Reckless, “kentte yaşayan erkekler neden daha fazla suç işler?” sorusunu, “kentte yaşayan erkeklerin çoğu neden yasaları uygular?” sorusuna çevirir. Uyum göstermeye zorlayan faktörler ile suça yönelten faaliyetler arasındaki dengeyi göstermeye çalışır. Bu noktada Reckless

teorisini açıklarken, suçun işlenmesini engelleyen iç ve dış baskılama mekanizmaları ve genci suç işlemeye motive eden “itici (push)” ve “çekici (pull)” terimlerini kullanmıştır. Bu faktörler aslında suçu değil uyumu getirir. Çünkü iki durumda da sosyal baskılama (içsel ve dışsal) mekanizmaları devreye girer. Eğer sınırlamalarla engellenmezse kişi suç işleyecektir (Kriminoloji Ders Kitabı, 2006, 5-36).

Kontrol teorileri arasında yer alan Sosyal Bağ Teorisi Travis Hirschi tarafından ortaya konulmuştur. Kişinin topluma olan bağlılığı zayıfladığında veya yok olduğunda suçlu davranış ortaya çıkmaktadır. Hirschi'ye göre, toplumdaki bütün bireylerin yasaları ihlal etme potansiyeli vardır. Burada açıklanması gereken, neden bazı insanların suç işlemediğidir. Bunun cevabı kişilerin aile, arkadaş ve okul, işyeri gibi sosyal kurumlara olan bağında yatmaktadır (İçli, 2004: 125).

Kişinin toplumla olan bağı zayıfladığında veya koptuğunda, sosyal normlar bu kişi için geçerliliğini kaybeder ve sapma davranışı gösterebilir. Bu bağlar güçlü olduğunda kişi suç işleyerek kariyerini, çevresiyle olan sosyal ilişkilerini ve güvenliğini tehlikeye atacağını düşünerek suçtan uzak durur (İçli, 2004: 125). Hirschi burada Reckless'in içsel ve dışsal kontrol mekanizmaları ile aynı düşünceleri paylaşır.

Kişiyi topluma bağlayan ve böylece topluma uyum göstermesini sağlayan dört unsur vardır: Bunlar bağlılık, taahhüt, katılım ve inançtır. Bağlılık; kişinin ebeveynleri, öğretmenleri ve arkadaşları gibi hayatındaki önemli kişilere karşı duygusal bir bağının olmasını ifade etmektedir. Böylece kişi hayatındaki bu önemli kimselerin duygu ve düşüncelerine önem verecek ve onlarla paylaştığı normları ihlal etmekten uzak duracaktır (Kriminoloji Ders Kitabı, 2006: 5-38).

Taahhüt; kişinin eğitim ve iş gibi uzun vadeli amaçlara yatırımda bulundukça bu yatırımlarını zarara uğratacak yasa dışı faaliyetlerden uzak durması anlamında kullanılmaktadır (İçli, 2004: 125).

Katılım; kişinin ders çalışma, aile ile vakit geçirme, sosyal bir gruba katılma gibi geleneksel faaliyetlerde bulunması demektir. Bu şekilde

geleneksel faaliyetlerine katılan genç, suç işlemekten uzak duracak, buna zaman ve fırsat bulamayacaktır. Kişinin kurallara uyulması gerektiğine inanması, kendini bu kurallara uymaya zorunlu hissetmesi de inanç olarak tanımlanmıştır (Kriminoloji Ders Kitabı, 2006: 5-38).

Hirschi, Michael Gottfredson'la birlikte 1990'lı yıllarda, daha önce kontrol teorisinde ortaya atılan kavramlardan hareketle bir Kendi Kendini Kontrol şeklinde bir genel suç teorisi önermişlerdir. Bu yazarlar, "Suç nedir?" sorusunu, "anlık arzuların tatminini amaçlayan sıradan, basit, önemsiz hareketler" şeklinde cevaplamışlardır (Kriminoloji Ders Kitabı, 2006: 5-40).

Hirschi ve Gottfredson'a göre suçlular, kendi arzuları üzerinde çok az kontrolleri olduğu kişilerdir. Kişisel arzularla, uzun dönem menfaatleri çatıştığında, kendini kontrol edemeyenler genelde o anki arzuları tercih ederler. Bu yüzden sapma veya suç davranışı sergilerler. Kontrolü zayıf kişiler, ben merkezci oldukları için başkalarının çektikleri acı ve ızdıraba karşı duyarsız ve umursamazdırlar. Ayrıca bu tür kişilerin olumsuzluklara ve başarısızlıklara toleransı çok azdır (Kriminoloji Ders Kitabı, 2006: 5-40).

b.Duruma Dayalı Teoriler

(1) Rasyonel Tercih Teorisi

Rasyonel Tercih, suçluların karar verme süreçlerine odaklı bir teoridir. Teorinin temel varsayımı ise, suç amacı olan bir davranıştır ve bir şekilde faile fayda sağlar şeklindedir. Failin hedefi, riskli olsa da, işlediği suçtan yarar sağlamaktır. Alacağı ceza veya uzun dönemde göreceği zarar fail tarafından değerlendirilmez. Onun için önemli olan yakalanma riskidir (Felson ve Clarke, 1998: 7-8). Başka bir deyişle fail; işleyeceği suçtan kazanacağı fayda ile suç için gireceği riskin, harcayacağı güç ve çabanın değerlendirmesine yaparak kararını vermektedir (Kriminoloji Ders Kitabı, 2006: 5-51).

Teoriye göre suçlu davranış, kişisel karar verme süreci ve durumsal faktörler şeklinde iki temel birleşen sonucunda ortaya çıkmaktadır. Yani suçluluk, kişisel durum (paraya ihtiyaç duyma, kişisel değerler,suçlu

deneyimlerini öğrenme) ile durumsal/ortamsal faktörlerin (hedefin ne derece korunduğu, insanların evde olup olmadığı ve suç işlenecek mekanların/semthlerin zenginlik veya elverişlilik düzeyi) birlikteliğini gerektiren bir eylemdir (Siegel, 1989: 113).

Suçlunun suçtan elde edeceği fayda, maddi kazanç, eşya, heyecan, prestij, cinsel tatmin, vb, olabilir. Her suçlunun kendine has bir suç işleme yapısı, farklı suç motivleri ve karar verme süreci vardır. Rasyonel Tercih Teorisi, dünyaya suçluların gözünden bakmaya çalışır. Suçlular, suç için seçenekleri nasıl değerlendirirler, neler onlara cazip gelir, hangi fırsatlar onların suç işleme motivlerini tatmin eder vb. sorulara yanıt ararlar. Örneğin, “araba hırsızlığı suçunun analizi için; gezmek için mi, satmak için mi, parçalamak için mi, başka bir suçta kullanmak için mi yapılıyor?” sorularının cevaplandırılması gerekir. Çünkü her birinin motivasyonları farklıdır ve buna göre analiz edilmelidir. Suçlular da amaçlarına ve motivasyonlarına göre suç işlemektedirler (Felson ve Clarke, 1998; 7-8).

Ancak suçlular tamamen rasyonel değildir ve mükemmel kararlar vermeleri beklenemez. Suç eylemi, her zaman, suçlunun farkında olamayabileceği belirsizlik ve riskler taşır. Suçlular da tüm insanlar gibi faaliyetlerini en ince ayrıntısına kadar planlamazlar. Çoğunlukla genel bir planlama yapmakla yetinirler. Bu noktada önceki tecrübeler yani standart davranış kalıpları önemlidir. Suçun nasıl işleneceğine dair olay kararları, suçun başından sonuna kadar devam eder (suça hazırlık, hedefin seçimi, harekete geçme, kaçış, vb.) (Kriminoloji Ders Kitabı, 2006: 5-52).

Suçluların suç işlemeye karar verdiklerinde elde edecekleri kazançla değerlendirdikleri risk, alacakları ceza değil yakalanma olasılıklarıdır. Çoğu insanda olduğu gibi suçlularda hareketlerinin uzun vadeli sonuçlarını değil kısa vadeli sonuçlarını değerlendirir. Rasyonel davranmaya çalışan suçlu, sahip olduğu zaman ve kaynaklar ile elinden gelenin en iyisini yapmaya çalışır (Kriminoloji Ders Kitabı, 2006: 5-53).

Ekonomik fırsatların algılanışı suç işlemeyi etkileyebilir. Bununla beraber eğer suçlular geleceklerini suçla garanti edemeyeceklerini algılar

veya yasal yollardan geçimlerini sağlayabilirlerse, suç işlemekten vazgeçebilirler. Bu doğrultuda Rasyonel Tercih Teorisi, aynı zamanda, kişinin alternatifleri ve fırsatları algılayışının bir fonksiyonudur (Kriminoloji Ders Kitabı, 2006: 5-53).

Plansız olarak işlendiği düşünülen suçlarda da bir rasyonellik vardır. Karşısına suç işlemek için beklenmedik bir fırsat çıkan suçlu, en azından harekete geçip geçmeme konusunda bir karar vermek zorundadır. Suçlular bazı durumlarda düşünmeden hareket ediyorlar gibi görünseler de, sonuçta harekete geçmek için karar vermek ve belli bir seviyede rasyonel davranmak durumundadır (Felson ve Clarke, 1998: 7-8).

Özellikle ekonomik nedenli suçların temelinde Rasyonel Tercih Teorisi'nde belirtilen değişkenlerin etkisi vardır. Çünkü bu tip suçların oluşmasında suçlu için uygun fırsat ve suçu işlemekten önce üzerinde düşünecek zaman vardır. Suçlular kar zarar hesabını yapar ve yakalanmayacağını düşünerek suç işleme kararını verir. Başka bir ifade ile, suçluların karar verme süreci mevcut verilerine veya tecrübelerine göre tamamen rasyoneldir.

(2) Rutin Aktivite Teorisi

Önceden tasarlanmış suçları açıklamak için Cohen ve Felson tarafından geliştirilen Rutin Aktivite Teorisine göre suç, üç ana etkenin zaman ve mekanda birleşmesi ile ortaya çıkar. Bu etkenler; motive olmuş fail (motivated offender), uygun hedef (suitable target) ve yeterli koruyucunun yokluğu (absence of capable guardian) şeklindedir (Felson ve Clarke, 1998: 4).

Bu teori, suçluların suç işlemek için verdikleri kararları nelerin etkilediğini açıklamaz. Bunun yerine, Cohen ve Felson teorilerinde, insanların günlük olağan rutin faaliyetleri üzerine odaklanırlar. Suçun oluşabilme olasılığı, kişilerin rutin aktivitelerine bağlı olarak değişmektedir. Bu rutin aktiviteler sayesinde suçlular, muhtemel hedef ve mağdurlar ile etkileşime girmektedirler (Kriminoloji Ders Kitabı, 2006: 5-63).

Burada geçen koruma, sadece polis veya güvenlik görevlisi değil, suçun oluşmasını engelleyecek herhangi birisidir. Hedef ise bir insan da olabilir, herhangi bir nesnede. Teoriye göre suçlu sayısında artış olmadan, korumanın azlığı veya uygun hedef sayısının fazlalılığı, suçluluğu arttırır. Yani toplumdaki yaşam tarzı, daha fazla suç için fırsat üretirse, suçlular daha fazla motive olmaktadır (Felson ve Clarke, 1998: 5).

Felson'a göre suç istatistikleri en az dört nedenden dolayı artış gösterecektir. Bunlar; daha çok suçlunun olması, daha çok hedefin olması, daha az koruyucunun olması ve suçluların zaman ve mekanca daha çok korumasız hedeflerle karşılaşmasıdır. Başka bir ifade ile Rutin Aktiviteler Teorisi suç için fırsatları ve koruma kavramlarını ön plana çıkarmaktadır (Felson'dan aktaran, Kriminoloji Ders Kitabı, 2006: 5-64).

Suçta hedef olma riskini yükselten dört faktör mevcuttur. Bu faktörler; değeri, hedefin taşınabilirliği, görünebilirliği, ulaşılabilirliğidir. Suçun ortaya çıkmasında bu faktörler, suçlunun bakış açısına göre önem kazanır (Felson ve Clarke, 1998: 5).

Kişinin hayati ihtiyaçlarının karşılandığı her türlü aktivite olarak tanımlanan rutin aktiviteler, suçlu için fırsat yaratması açısından önemlidir. Bu nedenle teorinin odak noktası toplumda suç için oluşan fırsatlar şeklinde ifade edilebilir (Kriminoloji Ders Kitabı, 2006: 5-67). Örneğin akşamları dışarıya çıkmayan bir kişi, dışarıda karşılaşabileceği saldırıdan veya evine girebilecek bir hırsızdan korunmuş, yani bu suçu işleyebilecek kişilere bu fırsatı vermemiş olur.

6. TOPLUM ODAKLI SUÇ ÖNLEME YAKLAŞIMI

Her toplumda, her zaman, hoş karşılanmayan suç veya sapma davranışları olmuştur ve olacaktır. Suçla mücadelede yapılması gereken, suçlu olarak nitelendirilen kişileri bu davranışları sergilemeye iten nedenlerle mücadele etmek veya başka yolları kullanarak suçları azaltmak olmalıdır (Seyhan, 2005). Devlet şeklinde organize olmuş her toplumda ortaya çıkan suçun, sosyal bir hastalık olarak devamlı tekrarlanması karşısında, "önlemek,

tedavi etmekten daha iyidir” sözü geçerlidir. Çünkü suç, yaşamda, sağlıkta ve malda meydana gelen kayıpla ilgilidir. İşlenen suçlardan sonra uygulanan karşı tedbirler (engelleyici/bastırıcı suçla mücadele yöntemleri) ise, genellikle yeni zararlara neden olurlar (Demirbaş, 2002 [web]).

Suçun önlenmesi, pek çok kimse için suçluların yakalanıp adalete teslim edilmesi, potansiyel suçluları caydırma ve suçlunun davranışını değiştirme anlamına gelmektedir. Fakat, günümüzde “suçun önlenmesi” yöntemiyle bu kavram kastedilmemekte, daha suç işlenmeden önce sebeplerini ve işlenme fırsatlarını çeşitli müdahale stratejileriyle azaltma çalışmaları anlatılmak istenmektedir (Seyhan, 2005).

Bir başka tanıma göre suç önleme, suç riskinin önceden görülmesi, değerlendirilmesi ve bu riski ortadan kaldırmak veya azaltmak amacıyla gerekli girişimlerin başlatılmasıdır. Riskin, türü ne olursa olsun, mutlaka doğru ve tam olarak tespit edilmesi ve daha sonra karşı tedbirler uygulanması önemlidir (İçişleri Bakanlığı, 2008 [web]).

Bu kapsamda caydırıcılık yoluyla suç önleme, bütün önleyici kolluk tedbir ve uygulamalarının merkez noktasını oluşturmaktadır. Bu nedenle suç önleme faaliyetleri, izlenen süreç, ele alınması gereken problemlerin ciddiyeti ve boyutlarının değerlendirilmesi ile mücadelede kullanılacak vasıta ve yöntemlerin tespiti gibi birtakım çalışmaların yapılmasını gerekli kılmaktadır (Emniyet Genel Müdürlüğü, 2002: 3.1).

Günümüzde suçla mücadele devletin tekelinde olmadığı gibi kolluk güçleri ile de sınırlı değildir. Özel sektör, baskı grupları ve bireyler de bu mücadelenin içine girmiştir (Yücel, 2004: 177). Bu bağlamda suç önleme yaklaşımının amaçlarından birisi de, toplumda olan suç korkusunu azaltmak ile huzur ve güven ortamının yaratılmasında, devlet ve kolluk dışındaki güçlerin de devreye sokulmasıdır. Suç önleme yaklaşım ve programları, genel olarak aşağıdaki durumlardan en az birini yerine getirmeyi amaçlamaktadır. Bu amaçlar:

- Suçun ortadan kalkması veya azalması,

- Suçla ilgili kaygıların ve suç mağduru olma korkusunun ortadan kalkması veya azalması,
- Vatandaşın kendini koruma arzusunun ve toplumsal sorumluluk bilincinin geliştirilmesi,
- Suçun meydana getirebileceği olumsuz etkilerin en az seviyeye çekilmesi ve suçla mücadelede ayrılan kaynakların toplumun başka ihtiyaçlarına yönlendirilmesi,
- Toplumsal barışın sağlanmasıdır (Seyhan, 2005).

Günümüzde kolluk anlayışında ve uygulamalarında kolluğun görevi, suç ve suçlularla mücadele etmenin ötesine geçmiştir. Toplumun da suç konusunda bilgilendirilerek, mücadelede vatandaşla işbirliği yapılması giderek daha fazla önem kazanmıştır. Buradan hareketle, geleneksel kolluk görevleri çeşitlenmiş ve topluma daha etkin bir şekilde hizmet edilmesini sağlayacak yöntemler ortaya çıkmıştır. Kolluk etkinliğini arttırmada bugün en çok kullanılan yöntemlerden birisi de “Toplum Odaklı Suç Önleme Yaklaşımı”dır (İçli, 2006).

Toplum odaklı suç önleme yaklaşımı, toplumun talepleri ve gereksinimleri doğrultusunda kolluk faaliyetlerinin tekrar düzenlenmesi olarak tarif edilebilir. Suçluluğun azaltılması maksadıyla, kolluk, toplum ve diğer kamu kuruluşları arasında kapsamlı bir işbirliğini gerektirir. Bu yaklaşımla kolluğun yeni rolü, kanunları uygulamaktan çok (suçluları yakalamak), suçun oluşmasını engellemektir (Kriminoloji Ders Kitabı, 2006; 7-4).

Bu yaklaşımda, kolluk tarafından gösterilen çaba altında ezilmeden suçla mücadele hedeflenir ve suç problemi küçük parçalara ayrılır. Böylece suçla mücadelede daha rahat ve problemlerin büyümeden çözülmesi sağlanır (Tuncer, 2003).

Kolluk ve toplumun yakınlaşması ile huzur ve güven ortamının oluşması hedeflenir. Yaklaşımda göz önünde tutulan temel varsayımın topluma hizmet sunmak olduğu düşünüldüğünde, toplumun ihtiyaçları ön

plana çıkmaktadır. Toplumu rahatsız eden problemlerin tamamı ne çeşit olursa olsun yüksek önceliğe sahip olmalıdır.

Topluma yakın olma, kolluğun etkinliğinin göstergesidir. Görevinin tamamen dışında ve suç unsuru taşımayan bir olayda, toplumun genel bir rahatsızlığı varsa, kolluk tarafından müdahale edilmelidir. Sorun gerekli makamlarla koordine edilerek çözüme kavuşturulmalıdır (Kriminoloji Ders Kitabı, 2006: 7-9).

Yaklaşımın vurguladığı bir başka önemli nokta ise, sorunların yerinde tespit edilmesi, çözüm yollarının yerinde aranması, uygulamaların yerinde yapılması şeklinde ifade edilebilecek olan adem-i merkeziyetçi yapıdır (Kriminoloji Ders Kitabı, 2006: 7-9).

Toplum odaklı suç önleme yaklaşımına göre karar verme süreci kolluk ve vatandaş arasında gerçekleşmelidir. Çıkarılacak devriyelerin hizmet çeşidi, görev yapılan bölgenin özelliklerine göre belirlenmelidir. Benzer gruplar, aynı bölgede farklı devriye memurlarından hizmet almamalıdır. Devriyenin toplumla bütünleşebilmesi ve sorunları çözmede daha başarılı olabilmesi için, rotasyonun devriye hizmetlerinde yapılmaması gerekir. Bir sorunla karşılaştıklarında çözüm üretebilmeleri amacıyla, devriyelerin yetkileri güçlendirilmelidir (Kriminoloji Ders Kitabı, 2006: 7-11/12).

Toplum odaklı suç önleme yaklaşımında, eğitim anlayışı da değişmelidir. Eğitim döneminde kolluğa toplumun yapısı hakkında da bilgi verilmeli ve görevlendirilecek devriyeler toplumun geleneklerini ve değerlerini bilmelidirler (Kriminoloji Ders Kitabı, 2006: 7-12). Bu sayede kolluk personeli, vatandaşla olumlu iletişim kurabilir ve toplumun içinden haber akışı (ihbarlar) sağlanır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

AVCILIK HUKUKU

1. AV HUKUKUNUN GELİŞİMİ

Av ve avcılık konusundaki ilk düzenlemeler Ortaçağda başlamaktadır. Bu başlangıç, kralların avcılığa ilgi duymaya başlamaları üzerine av hayvanlarının bol olduğu ormanlık bölgeleri hükümdar ormanı ilan ederek bu ormanları koruma altına almaları ile olmuştur. Örneğin İngiltere’de Norman istilasından sonra Norman kralları 11 inci yüzyıldan itibaren avlandıkları alanlardaki ağaç servetlerinin korunması için ilk orman kanunlarını yürürlüğe koymuşlardır (Ayanoğlu, 2002).

Ormanın ilk tanımlarından birine Manwood’un 1717 tarihinde yayınlanan “Forest Laws” adlı eserinde rastlanır. Manwood’a göre orman; kral zevki ve memnuniyeti için onun koruması altında orman avcılığının yaban hayvanları ve kuşlarının yaşama ve beslenmesi için ayrılan ağaçlıklı alanlar ve besleyici otlaklardan oluşan belirli bir arazidir. Bu alanların korunması ve devamlılığının sağlanması için özel görevliler ve kanunlar vardır (Ayanoğlu, 2002).

Bu dönemde orman hukuku genel hukuktan farklıdır ve kralın emrinde bulunan özel mahkemeler tarafından uygulanır. Orman örgütü; görevi ormanları kralın zevki için korumak olan muhafızlar, avda kullanılan hayvanların eğitim ve bakımıyla ilgilenen görevliler ve orman davalarına bakan mahkemelerden oluşmaktadır. Bu ormanlardan sadece içinden geçme, kömür temin etme, hayvanları kışlatma, vb. geleneksel biçimde yararlanmaya izin verilmiş ve sınırlı olan bu haklar dışında bitki örtüsü ve yaban hayatına zarar verecek davranışlar suç olarak kabul edilmiştir (Diktaş, 2006: 21).

Avlanmak soylulara tanınan bir ayrıcalık olarak kabul edilmiş ve avlanma izni herkese verilmemiştir. Avcılığa getirilmiş kısıtlamalar alt

sınıfların soylulara karşı duyduğu nefretin bir parçası olmuştur. Bu nedenle, Fransız Devrimi sonrasında soyluların terk etmek zorunda kaldıkları ayrıcalıklardan birisi de avlanma hakkıdır (Gasset, 2005: 20).

Sanayi Devrimi ile birlikte hammadde temini amacıyla ormanların tahrip edilmesi, soylular tarafından düzenlenen süreklilikli av partileri, vb. nedenler yaban hayatı sayılarının önemli ölçüde azalmasına yol açmıştır. Bu durum, 19. yüzyılda Avrupa ülkelerindeki doğal kaynak yönetimlerini harekete geçirmiş ve avcılığın düzenlenmesi, kurallara bağlanmasını gündeme getirmiştir. İlk av yasası 1844 yılında Fransa'da hazırlanarak yürürlüğe girmiştir. Avlanma belgesine sahip olma ve avcılarının av ve yaban hayatı kaynaklarını koruma ve geliştirme çalışmalarına katılımlarının zorunlu kılınması ile avlanma zamanının takvime bağlanması ilk defa bu yasayla gerçekleşmiştir. Fransa'yı daha sonra İngiltere ve diğer ülkeler izlemiştir (İğircik, 1998: 160).

Bugün artık tüm dünyada sınırsız mal kabul edilen av hayvanlarının serbestçe avlanması sistemi sona ermiş ve devletler tarafından bilimsel verilere uygun yasalarla yaban hayatı korunmaktadır. Özel mülkiyetteki arazilerde yaşayan av hayvanları arazi sahibine, devlete ait alanlarda yaşayanların ki devlete ait kabul edilmekte, sıkı yasal sınırlara tabi tutulmaktadır (Ayanoğlu, 2002).

a. Osmanlı İmparatorluğunda Av Hukuku

Osmanlı İmparatorluğu döneminde avcılığa, padişahın ilgisine göre önem verilmiştir. Barış zamanlarında büyük süreklilikli avları düzenlenmiş ve bu avlar savaşa hazırlık tatbikatları olarak görülmüştür. Çeşitli geleneksel avlanma metotları ve kuruluşları olmasına rağmen Osmanlı İmparatorluğu zamanında av ve yaban hayatı ile ilgili hukuki anlamda kapsamlı bir düzenleme yapılmamıştır. Bu nedenle avcılık serbest şekilde devam etmiştir.

Fatih Sultan Mehmet, Darülaceze'nin kurulmasına ilişkin fermanında, kurumun sosyal ve ekonomik yapısına ilişkin esasları tespit ederken av ve yaban hayatı ile ilgili bir yasak geçer. Kıtık zamanlarında, Darülaceze'de bulunanlara görevlendirilen 100 avcı tarafından kurumun et ihtiyacı

Balkanlar'da ki av hayvanlarından karşılanacaktır. Ancak avlanacak hayvanların yumurta, kuluçka veya yavruda olmadığı sıralarda avlanması gerektiği fermanla açıkça vurgulanmıştır⁵.

1869-1877 yılları arasında yürürlüğe konulan “Mecelle-i Ahkam Adliye” Kanunu ile bir takım düzenlemeler yapılmıştır. Ancak bu kanunda sadece evcil hayvanlar ile evcilleştirilmiş yaban hayvanlarının avlanması yasaklanarak, sahipli köpekler ile ücretle tutulmuş avcılarının avladıkları hayvanların sahiplerine ait olacağını düzenlenmiştir. 1876 tarihli Belediyeler Kanunu ile av kuşlarının Şubat ve Ağustos ayları arasında avlanması yasaklanmış ise de bu hükmün işletilmesi mümkün olmamıştır. Ayrıca 1882 yılında “Zabita-i Saydi-i Berri ve Bahri Nizamnamesi” çıkarılarak av hayvanlarının korunmasına dair bazı düzenlemeler yapılmışsa da bu Nizamname devlete bir parça gelir temin etmekten başka bir işe yaramamıştır (Ayanoğlu, 2002).

b. Türkiye Cumhuriyeti'nde Av Hukuku

Cumhuriyet döneminde de uzun yıllar av ve yaban hayatı kaynaklarının korunması, geliştirilmesi ve avcılığın düzenlenmesine ilişkin bir yasal düzenleme yapma ihtiyacı duyulmamıştır. Türkiye'de yaban hayvanlarının korunması, geliştirilmesi ve kara avcılığının düzenlenmesi ancak 5 Mayıs 1937 tarihinde yürürlüğe giren ve 2003 yılına kadar yürürlükte kalan 3167 sayılı Kara Avcılığı Kanunu kapsamında ele alınmıştır.

İlk yayınlandığı tarihte reform niteliğinde yeni düzenlemeler getiren bu kanun, uzun bir süre gerektiğince uygulanamamıştır. Bu nedenle yasa, özellikle yaban hayvanlarının korunması ve geliştirilmesi için gerekli olan koşulların sağlanmasında yetersiz kalmış, usulsüz avlanmanın önlenmesinde etkili olamamıştır (İğircik, 2001: 32). Yasanın eksikliklerini gidermek amacıyla pek çok tasarı hazırlanmış, fakat çeşitli nedenlerden dolayı 2003 yılına kadar yeni bir yasa yürürlüğe konamamıştır (Ayanoğlu, 2002).

⁵ Doğal Hayatı Koruma Derneği Ankara Temsilcisi Tansu Gürpınar'ın 7-8 Temmuz 2000 tarihinde Bursa'da Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından düzenlenen “Av ve Yaban Hayatında Yeni Yaklaşımlar” konulu toplantıda yaptığı sunumdan alınmıştır.

Bu dönemde bir çok düzenleme Merkez Av Komisyonu (MAK) kararları ile yapılarak, av ve yaban hayatı korunmaya ve avcılık etkinliğine yön verilmeye çalışılmıştır.

2003 yılında sivil toplum örgütlerinin katılımıyla yeni bir tasarı hazırlanmış ve tasarıda bazı değişiklikler yapılarak kabul edilmiştir. 11 Temmuz 2003 tarihinde de 25165 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu yürürlüğe girmiştir.

2. KARA AVCILIĞINI DÜZENLEYEN YASALAR

a. Anayasal Düzenlemeler

Anayasa’nın 45, 56, 59, 63, 169 ve 170’inci maddeleri av ve yaban hayatı ile doğrudan veya dolaylı olarak ilgilidir.

Anayasanın tarım, hayvancılık ve bu üretim dallarında çalışanların korunması ile ilgili 45’inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Devlet, tarım arazileri ile çayır ve meraların amaç dışı kullanılmasını ve tahribini önlemek, tarımsal üretim planlaması ilkelerine uygun olarak bitkisel ve hayvansal üretimi artırmak maksadıyla, tarım ve hayvancılıkla uğraşanların işletme araç ve gereçlerinin ve diğer girdilerinin sağlanmasını kolaylaştırır.” ifadesi ile orman dışında yaşayan av korunması, barınması ve beslenmesi için dolaylı olarak katkı sağlanmaktadır.

Aynı maddenin ikinci fıkrasına göre hayvansal ve bitkisel ürünlerin değerlendirilmesi ve gerçek değerlerinin belirlenmesinin devlet tarafından yapılması gereklidir. Bu fıkra göre de devletin avda vurulan veya vurulacak her hayvanın değerini belirlemesi gerekir. Merkez Av Komisyonu Kararları ile belirlenen bedel ile de ortaya çıkacak haksızlıkların önüne geçilmiş olur.

Anayasamızın 56’ncı maddesi bir ve ikinci fıkrasına göre; “Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yasama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşların ödevidir.” ifadesi yer alır. Anayasamızda yer alan bu hak Birleşmiş Milletler Örgütü’nce de 1972 yılında İsveç’in Başkenti Stockholm’de

toplanan konferansta insan hakkı olarak kabul edilmiştir (Diktaş, 2006: 26). Dolayısıyla avcılar tarafından sürdürülen etkinlik tüm toplumun hakkı ile ilişkilidir ve devlet tarafından gerekli önem verilmelidir.

Sporun geliştirilmesi ile ilgili 59'uncu maddesinde "Devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder." hükmü yer almaktadır. Avcılık bir spordur ve bu nedenle Türkiye Atıcılık ve Avcılık Federasyonu Gençlik ve Spor Müdürlüğü bünyesinde faaliyet göstermektedir.

Anayasamızın 169'uncu maddesinin birinci fıkrası da; "Devlet, ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır. Yanan ormanların yerine yeni orman yetiştirilir, bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz. Bütün ormanların gözetimi Devlete aittir." demektedir. Ayrıca maddenin üçüncü fıkrasında ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyete müsaade edilmeyeceği ve orman suçlarının af kapsamında olamayacağı düzenlenmiştir. Anayasanın bu maddesi orman alanlarının korunmasını amaçlayan en temel düzenlemedir. Av ve yaban hayatının büyük bir bölümü orman sahaları içerisinde bulunmaktadır. Bu nedenle Devlet burada gerekli düzenlemeleri yaparak ormanları dolayısıyla yaban hayvanlarını da güven altına almalıdır. Ayrıca devlet yanan ormanların yerine en kısa sürede yeni ormanlar yetiştirmek ve orada yaşayan yaban hayvanlarının tekrar çoğalmasını sağlamak zorundadır.

Söz konusu maddenin esas amacının sadece ormanların korunması ve işletilmesine yönelik olması büyük bir eksikliktir. Çünkü orman, içinde yaşayan hayvanlardan ayrı düşünülmemelidir.

b. 3167 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu

Yurdumuzda av ve yaban hayatının yönetimi 66 yıl, 30 maddeden oluşan, 5 Mayıs 1937 tarihli 3167 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu ile yürütülmüştür. Bu kanunla kurulması öngörülen Merkez ve İl Av Komisyonları tarafından alınan kararlarla kanuna işlevsellik kazandırılmış ve 3167 sayılı Kanun 2003 tarihine kadar yürürlükte kalmıştır. Yürürlüğe girdiği tarihte bir devrim niteliğinde olan bu kanun, uygulamada yetersiz kalmış, yasadışı

avlanma nüfus artışına paralel olarak artarak devam etmiş, yaban hayvanlarından pek çoğu tükenme tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştır. Yasanın eksikliklerini gidermek amacıyla düzenlenen tasarılar çeşitli nedenlerle tamamlanamamıştır (Ayanoğlu, 2002).

Yürürlükten kaldırılan 3167 sayılı Kara Avcılığı Kanununun amacı; av ve yaban hayatının korunması, geliştirilmesi, devamlılığının sağlanması ve kara avcılığının düzenlenmesi olarak tespit edilebilir. Av hayvanları her zaman avlanabilenler, belli zamanlarda avlanabilenler ve avlanması yasak olanlar şeklinde sınıflandırılmıştır. Kanunun bir hayvanın yılın 365 günü avlanmasını serbest bırakmasını günümüz şartlarında savunabilmek mümkün değildir. Her zaman avlanılabilecek bu hayvanlar açıkça zararlı hayvanlar olarak belirtilmemiş olmalarına rağmen, kanun koyucunun bu hayvanları zararlı gördüğü ve dolayısıyla yok edilmeleri gerektiğini düşündüğü söylenebilir. Bu madde ile yılanlar, kaplumbağalar, pars ve sırtlan her zaman avlanabilen hayvanlar arasında sayılmıştır. Halbuki bu hayvanlar Türkiye'nin de dahil olduğu uluslar arası sözleşmelerde tüm dünyada birinci derece koruma altında olan türlerdir (İğircik, 2001: 33). Yeni yasa ile bu uygunsuz durum düzeltilmiştir.

Bazı türlerin avlanmasının yasak olmasına rağmen, yasağın uygulanabilmesi için gerekli olan uygulayıcı ve denetleyici birimlerin görevlerini gerektiği düzeyde yapamamaları nedeni ile bu hayvanların bilinçsizce avlanmasına devam edildiği açıktır. Bu bilinçsiz avlanma sonucunda avlanması kanunla yasaklanmış olan geyik, karaca, vb. gibi kimi türlerin sayıları oldukça düşmüştür. Koruma alanı ilan edilen alanlardaki bazı türler ise bölgenin taşıma kapasitesinin üzerinde artması nedeni ile her yıl yaşlılıktan ve diğer doğal yollardan ölen hayvan sayısı da oldukça fazladır (Diktaş, 2006: 30).

Yeni yasada olduğu gibi bedelli avcılık öngörülmemiş yaban hayvanları sahipsiz mal olarak değerlendirilmiştir. Avlanma hakkının kullanılması için avcılık belgesine sahip olmak yeterli görülmüştür. Avcılık belgesine sahip olmada avcılarının eğitimden geçirilmemesi ve avlanma

hakkının bazı koşullara bağlanmaması da kanunun önemli bir eksikliğidir (İğircık, 2001: 33).

Avlanma zamanı 3167 sayılı yasanın 4'üncü maddesinde belli edilen zamanlarda avlanabilen hayvanlar için tespit edilmiştir. Bu maddeye göre belli zamanlarda avlanabilen hayvanların Nisan-Temmuz ayları arasında avlanması yasaklanmıştır. Bu süre Türkiye'nin taraf olduğı sözleşmelere göre daha kısadır. Yasadaki bu uyumsuzluk uzun süre MAK kararları ile giderilmiştir (Ayanoğlu, 2002).

Avcılığın dayanakları olan avlakların yönetimine ve işletilmesine yer verilmemesi, yasanın başka bir önemli eksikliğidir. Bu eksiklik avcılar tarafından istismar edilmiş, denetimi zorlaştırmış ve avlakların yoğun avcı baskısı altında kalmasına neden olmuştur (İğircık, 2001: 34).

c. 4915 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu

Ülkemizde yanlış politikalar, mevzuatın günün şartlarına uygun olarak güncellenememesi ve uygulayanların yetersizlikleri gibi sebeplerle yaban alanları daralmış, yaşam alanları kirlenmiş ve bilinçsiz avcılık sonucu oluşan av baskısı, yaban hayatını olumsuz etkilemiştir. Bu olumsuz tablonun ortadan kaldırılması, Ülkemizin en önemli doğal kaynaklarından olan av ve yaban hayatının korunması, geliştirilmesi ve sürdürülebilir yönetimi için gerekli yasal zemini sağlamak üzere, yeni bir kanun hazırlanması zorunluluk haline gelmiştir. Uluslar arası sözleşmeler, Avrupa Birliği mevzuatı ve ülkemizdeki yasal mevzuat değişiklikleri göz önünde bulundurularak çeşitli sivil toplum kuruluşları ile üniversitelerin desteğı de alınarak 2003 yılında yeni bir kanun tasarısı hazırlanmıştır.

4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu, 01 Temmuz 2003 tarihinde yapılan meclis oturumunda kabul edilerek 11 Temmuz 2003 tarihli ve 25165 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Kanunu amacı, sürdürülebilir av ve yaban hayatı yönetimi için, av hayvanlarının doğal yaşam alanları da dikkate alınarak korunmaları, geliştirilmeleri ve avlanmalarının kontrol altına alınması olarak tespit

edilmiştir. Ayrıca avcılık etkinliğinin düzenlenmesi, av kaynaklarının milli ekonomi açısından faydalı olacak şekilde değerlendirilmesi ve ilgili kamu ve özel hukuk tüzel kişilikler ile işbirliği yapılması hedeflenmiştir.

Bu amaçları gerçekleştirmek üzere; av ve yaban hayvanlarını ve yaşama ortamlarını, bunların korunması ve geliştirilmesini, av ve yaban hayatı yönetimini, avlakların kurulması, işletilmesi, avcılığın, av turizminin, yaban hayvanlarının üretiminin, ticaretinin düzenlenmesini, toplumun bilinçlendirilmesini, avcılarının eğitimini, av ve yaban hayatına ilişkin suçlar, suçların takibi ve cezaları kanun kapsamına alınmıştır.

Bu kanunun temel ilkesi sürdürülebilirlik olarak belirlenmiştir. Sürdürülebilirliği, tüketmeden yararlanmak veya doğal kaynaklardan, gelecek nesillerin de en az bugünküler kadar yararlanmalarını sağlamak şeklinde tanımlamak mümkündür. Bunun için, kanun, nesli azalan yaban hayvanlarının tür bazında korunması yanında, bunların yaşam ortamlarının korunması ve geliştirilmesini hedefleyen tedbirler getirmektedir. Bu maksatla kanunda, yaban hayatı koruma ve geliştirme sahaları ile üretme istasyonlarının oluşturulması öngörülmüştür.

(1) Genel Esaslar

(a) Tanımlar

Kanunun 2'nci maddesinde kanun içinde geçen kavramlar ile ilgili olarak çeşitli tanımlar yapılmıştır. Buna göre kanunda adı geçen;

Avlanma; kanun kapsamında izin verilen yaban hayatı türlerini, izin verilen yerlerde, tespit edilen zaman ve miktarlar ile belirlenen esas ve usullerde canlı veya ölü ele geçirmeye çalışmayı veya ele geçirmeyi,⁶

Avcı; avcılık belgesine sahip olan kişiyi,

Yaban Hayvanı; sadece suda yaşayan memeliler hariç Çevre ve Orman Bakanlığı'nca belirlenen tüm memeliler, kuşlar ve sürüngenleri,

⁶ Bu tanımda dikkati çeken husus, sadece av hayvanını ele geçirilmiş olmasının değil, aynı zamanda buna yönelik gayretlerin de avlanma tanımına dahil edilmesidir. Başka bir ifade ile teşebbüsün de tanım içine alınarak ceza vermenin önü açılmıştır.

Av Hayvanı; kanun kapsamında avlanan, korunan ve ilgili bakanlıkça hazırlanan listede yer alan hayvanları,

Avlak; av ve yaban hayvanlarının doğal olarak yaşadıkları veya sonradan salındıkları sahaları,

Avcılık Belgesi; on sekiz yaşını doldurmuş, silâh taşıma ehliyetine sahip, bu Kanuna göre avcılık belgesi almaya engel hali bulunmayan, avcılık ve av yaban hayatı ile ilgili eğitim almış ve sınavda başarılı olmuş kişilere başvuruları halinde verilen belgeyi,

Avlanma Hakkı; avcılık belgesine sahip olan kişilerin yıllık avlanma izin ücreti ödeme koşulları ile elde ettiği hakkı,

Avlanma İzin Ücreti; her av yılı için, av hayvanı gruplarına ve avcılık çeşitlerine göre Çevre ve Orman Bakanlığı'nca tespit edilen ücretleri,

Av Sezonu; Merkez Av Komisyonunca tespit edilen ve avlanmasına izin verilen ilk grup av hayvanlarının avının açıldığı tarih ile son grup av hayvanlarının avının kapandığı tarih arasındaki süreyi,

Avlanma zamanı: gün doğumundan bir saat öncesi ile gün batımından bir saat sonrası arasında kalan zamanı,

Yasa Dışı Avlanma; bu Kanun kapsamında korunan veya avına izin verilen yaban hayvanı türlerini; izin verilen yerler, belirlenen zamanlar, miktarlar dışında ve/veya zehirleyerek, tuzak ve kapan kurarak veya men edilen diğer usullerle canlı veya ölü ele geçirmeye çalışmayı veya ele geçirmeyi,

Avlama Ücreti: örnek avlaklar ile Genel Müdürlükçe belirlenen Devlet avlakları ve genel avlaklarda, yıllık avlanma izin ücreti dışında, hayvan türlerine, ağırlıklarına ve trofe değerlerine göre ayrıca alınan ücretleri,

Av Koruma Memurları; bu Kanun kapsamındaki suçların takibi, av ve yaban hayatı yaşama ortamlarının ve avcılarının kontrolü, av ve yaban hayvanlarının bakımı, korunması, geliştirilmesi, gözlenmesi ve sayımı ile bu

konularda gerekli tespitleri yapmak üzere eğitilen ve görevlendirilen, Çevre ve Orman Bakanlığı ve Orman Genel Müdürlüğü'nde her sınıf, derece ve vazifede çalışan memurları,

Saha Bekçisi; yaban hayatı koruma ve geliştirme sahaları ile avlaklarda koruma görevi verilen memur ve işçi statüsündeki personeli, ifade etmektedir.

(b) Avcılıkla İlgili Konuları Düzenleyen Makamlar

4856 sayılı Çevre ve Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunu'nun "Görev" başlıklı 2'nci maddesi v bendi gereğince; av ve yaban hayatı alanlarının tespiti, yönetimi, korunması, geliştirilmesi, işletilmesi ve işlettilmesini sağlamak görevleri bu Bakanlığa verilmiştir.

Aynı kanunun Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün görevlerini belirten 13'üncü maddesi c, d ve e bentleri ile; yaban hayatı ve kara av kaynaklarının korunması, geliştirilmesi, kara avcılığının düzenlenmesi, av kaynaklarının işletilmesi ve kontrolü ile ilgili her türlü etüt, envanter, plânlama, projelendirme, uygulama ve izlemeye ilişkin iş ve işlemleri yapmak ve yaptırmak, bu hizmetlerle ilgili tesisleri kurmak ve kurdurmak, avcılığı düzenleyen mevzuat ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek, uluslar arası koruma sözleşmeleri ile belirlenen yörelerdeki koruma ve kullanma esaslarını çevre mevzuatı dikkate alınarak tespit etmek ve yeni düzenlemeler yapmak şeklinde düzenlenen görevler bu Genel Müdürlüğe verilmiştir. Kara avcılığı ilgili işlemler halen Genel Müdürlük bünyesinde yer alan Av ve Yaban Hayatı Dairesi Başkanlığı tarafından yürütülmektedir.

Ayrıca 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu'nun 3'üncü maddesine göre merkezde, illerde ve valilik tarafından gerekli görülmesi durumunda ilçelerde av komisyonları oluşturmak yasal bir zorunluluktur. Bu komisyonların görev yetki ve sorumlulukları, üyelerinin seçilmesi, çalışma usulleri, coğrafik av

bölgelerinin belirlenmesi, karar alınması, kararların yayın ve yayım esasları Çevre ve Orman Bakanlığı'nca çıkarılmış bir yönetmelikle belirlenmiştir.⁷

Çevre ve Orman Bakanı veya Müsteşarı başkanlığında toplanan üyeler ile MAK oluşturulur. Komisyon; Bakanlık ve Genel Müdürlük merkez teşkilatı ilgili birimlerinden üç, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'ndan iki, Jandarma Genel Komutanlığı, Orman Genel Müdürlüğü, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ile orman fakülteleri ve gönüllü kuruluşları temsilen birer, dokuz coğrafik bölge esas alınarak belirlenecek avcı kuruluşlarından dokuz, özel avlak temsilcisi bir olmak üzere 21 üyeden teşekkül eder.

MAK yılda en az bir kere ve en geç Mayıs ayı sonuna kadar toplanır. İllerden gelen il av komisyonlarının kararları ile bu konuda hazırlanan raporu ve komisyona sunulan diğer belgeleri inceler, 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu ve genel hükümleri dahilinde, komisyon üyelerinin önerileri doğrultusunda o av dönemi için bütün yurdu kapsayan hususlar karara bağlanır. MAK'ın aldığı kararlar kesindir.

Alınan kararlarda; korunmaya alınacak av hayvanları; avlanmasına izin verilecek av hayvanlarının avlanma süreleri, zamanı ve günleri⁸; avcı başına taşınabilecek av miktarları; yasaklanan avlanma araç ve gereçleri; yasaklanan avlanma sahaları; mücadele maksatlı avlanma esas ve usulleri belirlenir. Resmi Gazete'de yayınlanarak tüm avcılara tebliğ edilmiş sayılır. Kararlar bir sonraki av yılı ile ilgili alınan kararların Resmi Gazete'de ilan edilmesine kadar geçerlidir. Ayrıca MAK kararları ile her avcının avlanırken ilgili av yılı kararını yanında bulundurması zorunludur.⁹

İllerde ise vali veya görevlendireceği vali yardımcısı başkanlığında 11 üyeden oluşan İl Av Komisyonu oluşturulur. İl Av komisyonu Şubat ayı içerisinde toplanır ve varsa ilçe av komisyonunun kararları değerlendirilir. Avcılığın yerel olarak yönlendirilmesinde önemli fonksiyonu olan bu

⁷ 18 Mayıs 2004 tarihli 25466 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Merkez Av Komisyonu, İl ve İlçe Av Komisyonlarının Görevleri, Çalışma Esas ve Usullerine Dair Yönetmelik.

⁸ 2007-2008 Av Dönemi MAK kararına göre av hayvanlarının grupları itibari ile avlanma günleri; Çarşamba, cumartesi, Pazar ve resmi tatil günleridir.

⁹ Örneğin 2007-2008 Av Dönemi MAK kararında 19ncu maddenin 5nci fıkrasında yer almıştır.

komisyon, av hayvanlarının envanterleri ve populasyonlarının çıkarılması, avlanma planlarının yapılması, yırtıcılarla mücadele, vb. görevleri icra eder.

İlçe av komisyonları ise valilik tarafından gerekli görülmesi durumunda il av komisyonuna benzer şekilde kurulur. İlçe av komisyonları her yıl en geç Ocak ayı içinde toplanarak aldığı kararları il av komisyonuna göndermek zorundadırlar.

(c) Av ve Yaban Hayvanlarının Korunması ve Koruma Alanları

4915 sayılı kanunla av ve yaban hayvanlarının doğal yaşamları da koruma altına alınmıştır. Kanunun 4'üncü maddesi ile koruma alanı olarak belirlenmiş sahalara her türlü yapı kurulması yasaklanmıştır. Ayrıca bu sahaların her ne sebeple olursa olsun işgal edilmesi engellenmiştir. Bu sahalarda yaban hayatının tahrip olmasına, eko sistemin bozulmasına neden olanlardan, yapılacak iyileştirme çalışmalarının giderlerinin tazmin edilmesi öngörülmüştür.

Avlanmanın serbest olduğu alanlar, av hayvanlarının üretim yerleri ile koruma alanları hakkında yasa gereğince Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından yönetmelikler çıkarılmıştır.¹⁰

Yaban hayvanlarından av hayvanı olanlar MAK tarafından, diğerleri ise Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından koruma altına alınacağı kanunun 4'üncü maddesi ile düzenlenmiştir. Resmi Gazete'de yayınlanan bu karar gereğince koruma altına alınan yaban hayvanları avlanamaz.

(ç) Avlaklar

Avlakların tanımlanması, avcılığın hangi bölgelerde yapılıp yapılamayacağını işaret etmesi bakımından önemlidir. Bu nedenle yasada avlaklar ayrıntılı olarak tarif edilmiş ve çeşitli kuruluşların işbirliğini zorunlu kılmıştır. Ayrıca avlakların yönetimine esas ve usullerin yönetmelikle

¹⁰ 8 Kasım 2004 tarihli ve 25637 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan "Yaban Hayatı Koruma ve Yaban Hayatı Geliştirme Sahaları" ile ilgili yönetmelik.

30 Kasım 2004 tarihli ve 25656 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan "Av ve Yaban Hayvanı Üretim Yeri ve İstasyonları ile Kurtarma Merkezlerinin Kuruluşu, Yönetimi ve Denetimi" hakkındaki yönetmelik.

belirlenmesi hükmü amir olup, hazırlanan yönetmelik¹¹ 16 Mayıs 2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Avlak çeşitleri dört gruba ayrılarak tanımlanmıştır.

Özel Avlak: Bir bütün teşkil eden özel mülkiyetteki tapulu arazilerden, Çevre ve Orman Bakanlığı'nın avlaklar için tespit ettiği ve tanımladığı şartlara uyanlardır. Ülkemizde sadece kuş türleri için özel avlaklar bulunmakta olup, bu avlaklardaki hayvanların avlanma bedelleri ve limitleri avlak sahibi tarafından belirlenmektedir. Özel avlaklar av turizminin gelişebilmesi ve ekonomiye fayda sağlayabilecek olması nedeni ile de özel bir öneme sahiptir. Buraların işletilmesi ile üretilcek av hayvanları sayesinde istihdam da yaratılabilecektir (Ege, 1996).

Devlet Avlağı: Devlet ormanları ve toprak muhafaza ve ağaçlandırma sahaları ve benzeri yerler devlet tarım işletmeleri, baraj gölleri, emniyet sahalarında, ilgili kuruluşların muvafakatı alınarak Çevre ve Orman Bakanlığınca avlak olarak ayrılan yerlerdir.

Genel Avlak: Özel ve devlet avlakları dışında kalan bütün av sahaları ile göl, lagün¹², bataklık ve sazlık gibi alanlardır.

Örnek Avlak: Devlet avlakları ve genel avlaklar içinde Çevre ve Orman Bakanlığınca belirlenecek esaslara göre ayrılan ve işletilen ve işletirilen avlaklardır.

Yönetmeliğin 4'üncü maddesine göre, devlet avlağı kapsamına giren ancak ilgili kurumun onayı bulunmayan alanlar, yaban hayatı koruma ve geliştirme sahaları, milli parklar ve MAK kararları ile avlanmanın yasaklandığı sahalar avlak olarak belirlenememektedir. Bu alanlar coğrafi sınırları belirtilerek, MAK kararlarında ayrıntılı olarak yer almaktadır. Ayrıca İl Çevre ve Orman Müdürlükleri'nde av sahaları ile ilgili haritalar bastırılmakta ve MAK kararları ile avcılıkla ilgili mevzuatın olduğu kitapçıklar avcılara ücretsiz

¹¹ 16 Mayıs 2004 tarihli ve 25464 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan "Avlakların Kuruluşu, Yönetimi ve Denetimi Esas ve Usulleri" ile İlgili Yönetmelik.

¹² TDK sözlüğünde; bir kıyı dili ile önü kapanmış, kıyısından küçük bir ayakla denize yine bağlı kalsa da, artık bir göl durumuna dönmüş eski körfez şeklinde tanımlanmıştır.

dağıtılmaktadır. Yine bu bilgiler Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü Internet sayfasında da yer almaktadır.

(d) İzne Tabi, Yasak ve Serbest Av Sahaları

Bu sahalar kanunun 12'nci maddesi ile düzenlenmiş olup, özel avlaklarda avlanmak avlak sahibinin, Devlet avlakları, genel avlaklar ve örnek avlaklarda avlanmak Bakanlığın iznine bağlanmıştır. Sahipli arazilerde ise avlanmayla ilgili esaslar Bakanlık tarafından tespit edilerek MAK kararları ile beraber duyurulmaktadır.

Her yıl yayınlanan MAK kararlarında, il av komisyonlarının teklifleri doğrultusunda komisyonca yasaklanan av sahaları, Çevre ve Orman Bakanlığı'nca avlanmanın yasaklandığı sahalar ve özel kanunlarca yasaklanan sahalar ayrıntılı olarak belirlenmektedir. Ancak Özel Çevre Koruma Sahalarında av turizmi kapsamındaki faaliyetler saklı tutulmaktadır.

(e) Av Sezonu

Av sezonu kanunun 5'inci maddesi hükmüne uygun olarak MAK tarafından av hayvanlarının yaşam evreleri de dikkate alınarak tespit edilen süredir. Bu tespit yapılırken populasyon durumları, yavru büyütme, eş tutma, vb. olgular göz önünde bulundurulur. Bazı türlerin avına sınırlı bölgelerde yasak getirilebilir veya tüm yurt çapında yasaklanabilir. Ayrıca MAK tarafından tespit edilen avlanma miktarları ve avlanma süreleri dışında avlanılamaz.

Topluman bilgilendirilmesi, av ve yaban hayatının korunarak geliştirilmesi ve avcılarının eğitilmesi amacıyla; Türkiye sınırları içerisinde yayın yapan ulusal, bölgesel, yerel radyo ve televizyonların av sezonunun başlamasından on beş gün ve sona ermesinden itibaren on beş gün süreyle eğitici, uyarıcı ve tanıtıcı yayın yapmaları yasal zorunluluktur. Bu yayınlar yılda toplam üç saatten az olmamak üzere ana haber bültenlerinden sonraki kuşakta olmalıdır. Ancak kanunun 5'inci maddesinde yer alan bu konunun ülkemizde uygulandığını söylemek mümkün değildir.

(f) Avlanma Esas ve Usulleri

Avlanmak MAK kararlarına veya avlanma planına göre avcılık belgesi ve avlanma izni alarak yasalara uygun silah, araç ve eğitilmiş hayvanlarla yapılır. Zehirle avlanmak yasaktır. Ayrıca kullanılacak silahın haznesi iki fişek alacak şekilde sınırlandırılmalı, silah olarak havalı tüfek ve tabancalar kullanılmamalıdır. MAK tarafından belirlenecekler dışında kara, hava ve yüzer araçlarla, ses, manyetik dalga, ışık yayan araç ve gereçler, canlı mühre, tuzak, kapan ve diğer benzeri araç, gereç ve usullerle avlanılamaz.

Sulak alanlarda; saz, kamış, diken, ot, vb. şeylerle yapılmış veya toprakta çukur açarak hazırlanmış üstü açık basit gümeler¹³ (metris) hariç özel mülkiyetteki araziler de dahil olmak üzere her türlü kapalı gümelerin yapılması ve buralarda avlanması da yasaktır. Su kuşları haricinde diğer av hayvanlarının güme kurularak avlanması da yasaktır.

Avlanma esas ve usulleri her av yılında MAK kararları ile ayrıntılı olarak belirlenir ve duyurulur. Örneğin 2007-2008 MAK kararlarında; yasaklanan avlanma araç ve gereçleri, özellikleri, bulundurulması ve satışı ile yasak avlanma şekilleri ve usulleri, vb. hükümler 10-17 maddeler arasında düzenlenmiştir.

(g) Avcılık Belgesi ve Avlanma İzni

3167 sayılı kanunda av teskeresi olarak bilinen uygulama 4915 sayılı kanunla yürürlükten kaldırılmıştır. Bu uygulamanın yerine avcılık belgesi ve avlanma izni uygulaması getirilmiştir. Avcılık eğitime katılan ve başarılı olan Türk vatandaşlarına bir defaya mahsus olarak verilmekte ve her yıl vize uygulamasına tabi tutulmaktadır.

Avcı Eğitimi ve Avcılık Belgesi Verilmesi Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik 31 Aralık 2004 gün ve 25687 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmeliğe göre, avcılık belgeleri avcı eğitim kursu bitirme belgesi alan yerli avcılara İl Çevre ve Orman

¹³ MAK kararında; “doğal malzemelerle ve basitçe örülerek yapılmış gizlenme yeri” şeklinde tanımlanmıştır.

Müdürlüğü'nce, yabancı avcılara ise Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Millî Parklar Genel Müdürlüğü'nce verilmektedir.

Okur yazar olmayanlara, silah taşımaya engel sabıkası bulunanlara, sağlık raporu alamayanlara kanunun 21/2, 24/2 ve 29'uncu maddelerinde yer alan suçları işleyenlere ise bir daha avcılık belgesi verilmemektedir.

Avcılık belgesi sahipleri av yılına ait izin ücretlerini yatırmak suretiyle avlanabilirler. Bu izin bir yıl için geçerlidir ve avlakharda bu izin olmadan avlanmak yasaktır. Ayrıca avcılık belgesi veya avlanma izni olmadan avlanmak suç olduğu gibi, belge ve izin pulu olmadan avlanmak da kanunun 24'üncü maddesi gereğince suç olarak kabul edilmiştir.

(2) Kabahat ve Suç Oluşturan Eylemler

4915 sayılı kanun gereğince kabahat oluşturan eylemler idari para cezası gerektirenlerdir ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu hükümlerine göre değerlendirilir. Konusu suç teşkil eden eylemler ise 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun ilgili hükümlerine tabidir. Hangi eylemlerin nasıl cezalandırılacağı 4915 sayılı kanunun altıncı kısmında "suçların takibi ve cezalar" başlığı altında yer alan maddeler ile düzenlenmiştir. Ayrıca para cezalarının her takvim yılı başında yeniden değerlendirme oranında arttırılarak uygulanacağı 27'nci maddede hüküm altına alınmıştır.

(a) Kabahat Oluşturan Eylemler

Kabahat kelimesi Türk Dil Kurumu sözlüğünde kelime anlamı olarak "uygunsuz hareket, çirkin ve yakışksız davranış, suç, kusur, töhmet" olarak tanımlanmaktadır ([web], 2007). Hukuk dilinde ise, "hafif yaptırımlarla cezalandırılan suç" şeklinde ifade edilmektedir (Karagölmez, 2005: 223).

Toplum düzenini, genel ahlakı, genel sağlığı, çevreyi ve ekonomik düzeni korumak amacı ile hazırlanan 5326 sayılı Kabahatler Kanunu 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu kanunun 2'nci maddesi kabahati; kanunun, karşılığında kanunun idari yaptırım uygulanmasını

öngördüğü haksızlık olarak tanımlaması nedeniyle, karşılığında idari yaptırım uygulanan tüm eylemler bu kanun kapsamına alınmıştır (Erdoğan, 2005: 19). Ayrıca 3'üncü maddesi ile de bu kanun genel hükümlerinin diğer kanunlardaki kabahatler hakkında da uygulanacağı ifade edilmiştir. Kabahatler Kanunu'nda yer alan bu hükümler nedeniyle, 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu'nda idari para cezası ve idari yaptırım uygulanan filler kabahat olarak kabul edilmiştir.

Yine Kabahatler Kanunu'nun 13'üncü maddesinde, kabahatlerde teşebbüsün kural olarak cezalandırılmayacağı kabul edilmiştir. Ancak ilgili kanunda hüküm bulunan hallerde ceza verilmesi hükmüne de yer verilmiştir (Karagölmez, 2005: 244). Bu bağlamda 4915 sayılı kanun teşebbüsün de cezalandırılmasını öngörmektedir. Şöyle ki; kanunun tanımlar bölümünde avlanmak "kanun kapsamında izin verilen yaban hayatı türlerini, izin verilen yerlerde, tespit edilen zaman ve miktarlar ile belirlenen esas ve usullerde canlı veya ölü ele geçirmeye çalışmayı veya ele geçirmeyi" şeklinde tanımlanmıştır. Bu nedenle bir çok durumda ceza şartları oluşmamış gibi görünse de teşebbüs şeklinde değerlendirilip idari para cezası veya idari yaptırım uygulanmalıdır. Çünkü avcı avlanmaya gittiğinde belli bir süre avını aramakta, takip etmekte veya beklemektedir. Avlanmanın tanımında "ele geçirmeyi çalışma" eylemi de dahil olduğundan, av hayvanının mutlaka yakalanmış olma şartı aranmamalıdır.

Kanunda yer verilen önemli konulardan birisi de "iştirak" kavramıyla ilgili yapılan düzenlemedir. Kabahatler Kanunu'nda iştiraki düzenleyen 14'üncü maddesi ile, kabahat fiili işlenirken birden fazla kişi katılmış ise, bu faillerin her biri hakkında sanık olarak idari para ceza verilmesi hüküm altına alınmıştır (Karagölmez, 2005: 247). Buna göre Kara Avcılığı Kanunu'na aykırı eylemlere birden fazla kişinin katılması halinde hepsi ayrı ayrı cezalandırılmalıdır. Örneğin; avlanma eyleminin sadece tüfek ve silahla yapıldığı kabul edilerek, avlakharda yasadışı av yaparken yakalanan kişilerden sadece üzerlerinde tüfek bulunanlara ceza verilmesi yanlış bir uygulama olacaktır. Tüfeği olmayan kişilerin de avlanma olayı içerisinde görölmüşlerse cezalandırılmaları gereklidir.

5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 15'inci maddesinde içtima konusu da "bir fiil ile birden fazla kabahatin işlenmesi halinde bu kabahatlere ilişkin tanımlarda sadece idari para cezası öngörülmüşse, en ağır idari para cezası verilir" hükmü amirdir. Ancak 4915 sayılı kanunda yasaklanan her bir eylem farklı suçlar olarak tanımlanmış olup, her birinin gerçekleşmesi farklı eylemlerin yapılmasına bağlıdır. Bu nedenle uygulamada aynı tutanakta birden fazla cezalandırılacak eylem olabilmektedir.

Kabahatlerle ilgili verilen genel açıklamalar ışığında 4915 Sayılı Kara Avcılığı Kanununda idari yaptırım ve idari para cezası verilmesi öngörülen eylemler;

- Koruma altındaki yaban hayvanlarının avlanması, üreme, tüy değiştirme ve göç dönemlerinde rahatsız edilmeleri, yavru ve yumurtalarının toplanması, yuvalarının dağıtılması, memelilerin kış uykusunda rahatsız edilmesi,

- Lüzumu halinde yaban hayvanlarının kendilerinden, yavru ve yumurtalarından korundukları süre içinde faydalanma ve zararlı olanları ile mücadele esaslarına uyulmaması,

- Koruma altında olmayan yaban hayvanlarının; avlanmanın yasaklandığı gün ve sürelerde tarım alanları, besi ve yaban hayvanlarına zarar verecek sayıda çoğalmaları, hastalık taşıdıklarının tespiti durumunda söz konusu alanlarda mahalli tarım ve köyüşleri ile orman teşkilatı görevlilerince hazırlanacak rapor doğrultusunda belli sayıda avlanabilmeleri için belirlenecek esas ve usullere uyulmaması,

- Yaban hayatı koruma ve geliştirme sahalarındaki kamuya ait açıklıkların ve mevcut olan ağaçların, bitki örtüsünün yanması, her ne sebeple olursa olsun kesilmesi, sökülmesi, boğulması, budanması sonucunda oluşacak açıklıkların ve arazinin düzeltilmesi suretiyle elde edilecek sahaların işgal edilmesi ve kullanılması.

- Yaban hayatı koruma ve geliştirme sahalarında yaban hayatının tahrip edilmesi, ekosistemin bozulması, yaban hayatı koruma ve geliştirme

sahaları ile üretme istasyonları dışında da olsa bu sahalara olumsuz etki yapacak tesisler kurulması, varsa mevcut tesislerin atıkları arıtılmadan bırakılması, onaylanmış planlarda belirtilen yapı ve tesisler dışında yapı ve tesis kurulması,

- Kanunun 5'inci maddesi hükümlerine göre MAK tarafından belirlenen avlanma süreleri ve avlanma miktarları dışında avlanması,

- Avlanmanın açık olduğu avlaklarda; av yılı içinde bazı av hayvanı türlerinin nesillerini devam ettiremeyecek sayıya düşmesinin söz konusu olduğu hallerde Çevre ve Orman Bakanlığı'nca getirilen yasaklara uymama,

- Özel avlakların kuruluş amaçları dışında işletilmesi,

- İzinsiz veya yasak yerlerde avlanma,

- Yasaklanan avlanma esas ve usulleri ile avlanma, (Zehirle avlanma hariç)

- MAK Kararı ile avda kullanılması yasaklanan araç ve gereçlerin avlaklarda bulundurulması, pazar ve ticarethanelerde satışı yasağına uymama,

- MAK kararı ile tespit edilen av hayvanlarının taşınması esaslarına uyulmaması ve avlanma gayesi dışında mücadele kapsamında kişilerin kendilerini, tarlalarını, sürülerini korumak maksadı ile avlanma izni olmadan avlanmada kullanılan silahları ve araçları taşıma, av köpek bulundurma, eğitilmiş hayvanlarla ve avlanma zamanı dışında avlanma esaslarına uymama,

- Avcılık belgesini almadan ve avlanma izni olmadan avlanma,

- Yabancı avcılık belgesi veya geçici avcılık belgesi almadan avlanma,

- Avcılık belgesi ve avlanma izin belgesini yanında bulundurmadan avlanma,

- Yabancılarla ilgili yasaklara uymama,
- Av ve yaban hayvanı ticareti yasağına uymama,

şeklinde belirlenmiştir.

Kanunda yer alan yasak fiillerin fahri av müfettişleri tarafından işlenmesi durumunda, tüm cezaların iki kat artırımlı verileceği ve fahri müfettişlik belgelerinin ellerinden alınacağı da 21'inci madde ile hüküm altına alınmıştır. 2008 yılı için, kanunda yer alan yasak fillere verilecek idari para cezaları ve idari yaptırımlar ile suç tekrarındaki ceza artırımlarına ilişkin tablo EK-B'de verilmiştir.

Kanunun 28'inci maddesinin üçüncü fıkrası ile yasadışı olarak avlanan, öldürülen veya yaralanan hayvanların müsadere edilmiş olsalar bile talep edilmesi durumunda failer tarafından tazminatının ödeneceği düzenlenmiştir. Tazminat miktarı, av hayvanlarının türlerine göre Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından tespit edilmektedir

Tazminatın tespit edilmesinde; yaban hayvanlarının avlanma bedeli, et değeri, söz konusu hayvanın bir adedinin üretimi ve doğaya yerleştirilmesi için yapılan masraf, üreme yeteneğinin kaybolması ile veya avlanan hayvanın doğadan eksilmesiyle yaşama ortamında meydana gelecek tahribat ve bu nedenle gelecekteki değer kaybı ile ekolojik dengede meydana gelen bozulma dikkate alınarak hesap yapılmaktadır. Bu doğrultuda Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından tespit edilen 2007-2008 av dönemine ait av hayvanlarının tazminat bedelleri EK-C tabloda verilmiştir.

(b) Suç Oluşturan (Adli Cezayı Gerektiren) Eylemler

Ceza hukuku, suç oluşturan eylem ve davranışları ile bu eylem ve davranışlarda bulunanlara ne gibi cezalar uygulanacağını gösteren hukuk dalıdır (Ercan, 2005: 3). Hakeri'ye göre uygulama ve öğretiye yerleşmiş ceza hukuku terimi yanlış ve eksik bir terimdir. Ancak yerleşmiş bir terim olması nedeni ile kullanılması yanlış anlamalara yol açmamaktadır (2005: 30).

Ceza hukukunun temelini 01 Nisan 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK) oluşturur. Burada temel ilkeler tanımlar ve ceza kanununun uygulama alanı, ceza sorumluluğunun esasları, teşebbüs iştirak suçların içtimai, cezalar, güvenlik tedbirleri, cezanın belirlenmesi, dava cezanın düşürülmesi, suç teşkil eden filler ve bu filler sonucu verilecek cezaları oluşturan hükümler yer almaktadır. Ancak hukuk düzeninde bütün suçlar TCK'da yer almaz. Bu kanunun dışında birçok kanunda da cezai nitelikli hükümler bulunmaktadır. Uygulamada ceza davalarının yaklaşık %60'ı diğer kanunlarda düzenlenmiş suçlarla, %40'ı da TCK ile düzenlenmiş suçlarla ilgili açılmaktadır (Hakeri, 2005: 31-32).

Toplum hayatını yasalarla düzenleyen devletin, toplum adına huzur ve sükunu bozan, toplum düzenini sarsan kişileri cezalandırması gerekir. Hangi eylem ve davranışların suç oluşturacağı ve bunların nasıl cezalandırılacağına önceden yasalarla tespit edilmesi gerekir. Bu ilke Anayasa'nın 38'inci, TCK'nun 2'nci maddesi ile de açıkça düzenlenmiştir (Ercan, 2005: 21).

Bir eylemin suç olarak kabul edilebilmesi için, kanundaki tipe uygun, hukuka aykırı ve kusurlu bir fiilin bulunması gerekir. Buradan hareketle suçun yapısal kurucu unsurları oluşur, bunlar kanuni unsur (tipiklik), maddi unsur (fiil), hukuka aykırılık unsuru ve manevi unsur (kusurluluk) şeklinde ifade edilir. Bu unsurlardan bir tanesinin bile eksik olması, fiilin suç olmasını engeller (Hakeri, 2005: 80).

İşlenen fiilin kanundaki tarife objektif olarak uymasına kanuni unsur denir. Bir başka ifade ile bir fiili suç sayan ve buna yaptırım öngörmüş bulunan bir kanun maddesinin olması gerekir (Hakeri, 2005: 81). Suçun maddi unsuru ise, ortada bir fiilin bulunması şartıdır. Bir hareketle belirlenmeyen, bir fiil olarak ortaya çıkmayan bir fikir veya niyet, ne kadar kötü olursa olsun, ceza hukukunun dışında kalır ve suç teşkil etmez (Hakeri, 2005: 87). Hukuka aykırılık ise fiilin yalnızca ceza hukuku ile değil tüm hukuk düzeni ile çatışma durumunda bulunmasıdır. Yani fiil, meşru müdafaa, yasa hükmünü yerine getirme, vb. nedenlerle hukuka uygun ise ceza sorumluluğu ortadan kalkar (Ercan, 2005: 250). Kusurluluk, failin hukuka uygun hareket

edebilme imkanına sahip olduğu halde, hukuka aykırı bir davranış seçmiş ve gerçekleştirmiş olması sebebiyle, suç konusu fiilin ona yüklenebilmesidir (Hakeri, 2005: 162).

Ceza hukukunun amacı toplum yaşamı bakımından önemli olan değerleri korumaktır. Bu koruma, yasaların caydırıcı olması ve suçluların toplumdan uzak tutulması şeklindedir. Suç işlememiş insanlar, suç işleyen insanların cezalandırıldığını görerek suç işlemekten çekinirler. Suç işleyen kişinin cezaevinde tutularak tekrar suç işlemesinin, diğer taraftan da suçluyu ıslah ederek ve yeniden sosyalleştirerek bir daha suç işlemesini engellemek ceza hukukunun amaçlarındandır (Hakeri, 2005: 29).

Av ve yaban hayatı ile ilgili olarak yasaya aykırı davranışların birçoğu kabahat olarak kabul edilmiş ve idari para cezası veya idari yaptırım öngörölmüş olsa da bazı ağır fiillerin ceza kanununa uygun olarak cezalandırılması öngörölmüştür.

4915 sayılı kanunun 4'üncü maddesi dördüncü fıkrası ile av ve yaban hayvanlarının beslenmesine, barınmasına, üremesine ve korunmasına imkan veren doğal yaşama ortamlarının zehirlenemeyeceği, sulak alanların kirletilemeyeceği, kurutulamayacağı ve bunların doğal yapıların değıştirilemeyeceği hüküm altına alınmıştır. 21'inci madde ile de zehir kullanarak av ve yaban hayvanlarının beslendikleri ve barındıkları ortamları kirletenlere iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası verileceği düzenlenmiş ve bu suçu işleyen failerin avlanma belgeleri süresiz olarak iptal edileceği belirtilmiştir.

Yine 21'inci maddenin 7'nci fıkrasında, avlanmak suretiyle bir canlı türünün yok olması ya da ekolojik dengenin bozulması tehlikesine neden olanlar hakkında iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası verileceği düzenlenmiştir.

Ayrıca zehirle avlananlara bir yıldan üç yıla kadar hapis, elli günden az olmamak üzere adli para cezası verileceği ve failerin avcılık belgeleri iptal edilerek kendilerine bir daha belge verilmeyeceği kanunun 24'üncü maddesi ikinci fıkrası ile belirlenmiştir.

(c) Çevre Kanununa Göre Cezalandırılacak Eylemler

4'üncü maddenin beşinci fıkrası gereğince yaban hayatı koruma ve geliştirme sahaları ile üretme istasyonları ve benzeri sahalarda, bina ve tesislerin atıklarının arıtılmadan doğal ortama bırakılması nedeni ile yaban hayatının veya ekosistemin olumsuz yönde etkilenmesine sebebiyet verenlere ve tahrip edenler hakkında, fiilleri suç oluşturmuyor ise 2872 sayılı Çevre Kanunu hükümlerinin uygulanacağı düzenlenmiştir.

Ayrıca devlete ait sahalardaki yaban hayatı koruma ve geliştirme sahalarına izinsiz olarak kurulan yapı ve tesislerin ilgili idare tarafından yıktırılacağı ve yıkım masraflarının yapı veya tesisi kuranlardan tahsil edileceği hüküm altına alınmıştır.

(3) Av Kolluğu

Av ve yaban hayatının sürdürülebilirliğinin sağlanmasının önemli ayaklarından birisi de etkin bir korumanın sağlanmasıdır. Kanunda belirtilen yasaklamaların veya kanununa uyulması ile ilgili hususların etkin bir denetim olmadan gerçekleştirilmesi mümkün değildir. Bu denetim ve işlem yapma yetkileri Özel Kolluk olarak icra edilmektedir. 4915 sayılı kanununun 20'nci maddesi birinci fıkrasında Kara Avcılığı Kanunu'nun uygulanması ile ilgili asli sorumluluk Çevre ve Orman Bakanlığı ve Orman Genel Müdürlüğü'ne verilmiştir. Ancak genel kollukla ilgili kanun hükümleri saklıdır.

(a) Kolluk Kavramı

Kolluk kavramı tanımıyla ilgili değişik yazarlar tarafından çeşitli tanımlar yapılmıştır. Gözler kolluğu, "kamu düzenini sağlamaya yönelik bir kamu hizmeti faaliyetidir" şeklinde tanımlamıştır (2003: 417). Başka bir kaynakta ise "kamu düzenini sağlayan, koruyan, ya da bozulduğunda eski durumuna getiren idari etkinlikler, diğer yandan da bu tür etkinlikleri yürüten görevliler." diyerek kolluk personelinin de tanımın içine almıştır (Gözübüyük ve Tan, 2004: 680). Kolluk faaliyetlerini ön plana çıkaran bir tanımda ise "kamu makamları (otoriteleri) tarafından, kamu düzenini sağlamak amacıyla, kamu

özgürlüklerine konulan sınırlamalardır.” şeklinde tanımlı yapılmıştır (Giritli ve Diğerleri, 2001: 740).

Kolluk tanımlarında yer alan ortak nokta ise, kamu düzeni kavramının korunmasıdır. Kamu düzeni, toplumda yer alan bireylerin güvenlik, huzur ve güven içinde yaşamlarını sürdürmesidir. Devlet bu düzeni hukuka uygun biçimde oluşturduğu kurumlar ve kanunlar ile sağlar (Giritli ve Diğerleri, 2001: 745). Gözler tarafından kamu düzeni klasik anlayış (geleneksel üçlü) ve modern anlayış şeklinde ikiye ayrılarak incelenmiştir. Klasik anlayışa göre kamu düzeni, bireylerin güvenlik, huzur ve güven içinde yaşamlarıdır. Burada yer alan “kamu güvenliği”, şahsa ve eşyaya zarar verecek kazaların ve tehlikelerin yokluğudur. Kamu huzuru ise, toplumda bireyleri rahatsız edecek, onların huzurunu bozacak faaliyetlere karşı gerekli tedbirlerin alınarak hayatın normal seyrine devam ettirilmesidir. Kamu sağlığı, toplumun ve bireylerin sağlıklarının korunmasıdır. Kamu düzeni konusunda ki modern anlayışa, bu üç unsura genel ahlak, kamusal estetik, insan onuru ve bireylerin kendilerine karşı korunması gibi yeni unsurlarda eklenebilir (Gözler, 2003: 418-419).

(b) Kolluk Yetkilerinin Çatışması ve Yarışması

Kolluk faaliyetleri farklı makamlar ve farklı personel tarafından yürütülmesi nedeni ile zaman zaman sahip oldukları yetkilerin çatışması veya yarışması durumları ortaya çıkabilmektedir. Yetkilerin çatışması alt kolluk makamları ile üst kolluk makamları arasında da olabilmektedir (Gözler, 2005; 478).

Kural olarak alt kolluk makamı üst kolluk makamının işlemine aykırı işlem yapamaz. Başka bir ifade ile daha dar coğrafi alanda yetkili olan kolluk makamı daha geniş coğrafi alanda yetkili olan kolluk makamının işlemine aykırı işlem tesis edemez (Gözler, 2005; 478). Örneğin MAK kararları ile tüm ülke çapında avlanması yasaklanan bir türün avlanması, alt kolluk makamı olan İl av komisyonu tarafından serbest bırakılamaz. Ancak alt kolluk makamı, daha izin verici değil, üst kolluk makamına göre daha kısıtlayıcı kolluk işlemi yapabilir.

Kolluk yetkileri kimi durumlarda iç içe geçebilmektedir. Bu hem coğrafi hem de yetkilerin çatışması şeklinde ortaya çıkabilir. Bu noktada konun koyucunun niyetine bakmak gerekir. Devlet bazı faaliyetler için özel kolluk kurulmasını sağlayarak, o faaliyetler hakkında genel kolluğu yetkisiz hale getirmek istemiş olabilir. Bu durumda özel kolluk ile genel kolluk arasında bir yetki çatışması olduğu durumlarda genel kolluk değil özel kolluk yetkilidir (Gözler, 2003: 479).

Ancak belirli bir faaliyet alanında özel kolluğun kurulması, genel kolluğun dışlandığı anlamına gelmemektedir. Özel kolluk yetkisine tabi bir faaliyetin bazı yönlerden genel kolluk yetkisine de tabi olabileceği, yani aynı faaliyet konusunda özel kolluk yetkisi ile genel kolluk yetkisinin yarışabileceği kabul edilmektedir. Bu durumda genel kolluğun yaptığı işlemlerin daha sınırlandırıcı olması gerekir (Gözler 2003: 480). Örneğin MAK kararı ile avlanmanın serbest olduğu şehre yakın bir alanda valilik tarafından avlanmak yasaklanabilir.

Bir alanda normalde özel kolluk yetkisi varsa ama o alanda gereken tedbir özel kolluk tarafından alınmamış ise, bu alanda gerekli tedbirler genel kolluk makamı tarafından alınabilir (Gözler, 2003: 481).

Bazen kanunlar tarafından bir makama hem genel kolluk hem de özel kolluk yetkisi verilmiş olabilir. Genel kolluk makamı, özel kolluk yetkisini kullanarak bir faaliyetin bir yönüne, genel kolluk yetkisini kullanarak bir başka yönüne müdahalede bulunabilir (Gözler, 2003: 482). Örneğin herhangi bir avlakta ruhsatsız tüfek ile gezen bir kişiye genel kolluk tarafından ruhsatsız tüfek bulundurmaktan işlem yapılabilir veya Kara Avcılığı Kanunu'na muhalefet etmekten hakkında işlem yapılması için tutanak tutulabilir.

(c) Özel Kolluk Olarak Av Kolluğu

Özel kolluk, Devlet ve yetkili diğer kamu tüzel kişilerin özel kanunlar çerçevesinde kurulup teşkilatlandırılan ve jandarma ile polis dışındaki bir kolluk kuvvetidir (Gündoğan ve Diğerleri, 2007: 14). Özel kolluk; bütün faaliyetler hakkında değil, sadece belirli bir faaliyet kategorisi ve belirli grup kişiler hakkında yetkilidir. İdareyi bazı özel tehlikeler karşısında daha

güçlü hale getirmek amacı ile kurulan özel kolluğun yetkileri ilgili oldukları kanunlarda açıkça belirlenmiştir (Gözler,2005: 472). Av Kolluğu da bu kapsamda 4915 sayılı kanun hükümlerine uygun olarak kurulmuş bir kolluktur.

Özel kolluk yetkilerinin kullanıldığı Kara Avcılığı Kanunu'nun 20'nci maddesinde suç ve kabahatlerin takibi başlığı altında yetkili merci olarak yani kolluk makamı olarak Çevre ve Orman Bakanlığı ile Orman Genel Müdürlüğü yetkili kılınmıştır. Bu bakanlığa bağlı özel kolluk görevlileri, görevlerini yaparken, şekli "Av Koruma Görevlileri Kıyafet Yönetmeliği'nde belirtilen resmi kıyafetlerini giymek zorundadırlar. Ayrıca bu personel görevlerini ifa ederken silahlarını 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 78'inci maddesinde belirtilen durumlarda kullanma yetkisine sahiptir.

Kara Avcılığı Kanunu'nun 20'nci maddesinin ikinci fıkrasında; av yasaklarının takibi ile görevli olan av koruma memurları ve saha bekçilerinin, bu kanunda belirtilen yasaklara aykırı hareket edenleri avlanmadan men etmeye, haklarında tutanak düzenlemeye; yasaklanan fiillerin konusunu oluşturan veya bu fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen canlı veya cansız hayvanlar ve bunların türevleri ile avlanmada kullanılması veya avlaklarda, pazaryeri ve ticarethanelerde bulundurulması yasak olan eşya ve vasıtalara el koymaya ve bu amaçla yakalamaya görevli ve yetkili olduğu düzenlenmiştir.

Özel kolluk görevlileri tarafından av yasaklarına aykırı hareket edenler tespit edildiği takdirde, olay yerinde gerekli tutanaklar düzenlendikten sonra failler hemen serbest bırakılır. Faillerin kimlikleri olay yerinde tespit edilemez ise, kimlik tespiti yapılabilecek en yakın köyün muhtar veya ihtiyar heyetine götürülür. Tespitin burada da yapılamaması durumunda en yakın kolluk merkezine götürülür ve Kabahatler Kanunun "Kimliğini Bildirmeme" başlıklı 40'inci maddesi hükümlerine uygun işlem yapılır.

Kabahatler Kanunun 40'inci maddesine göre, kimliği konusunda bilgi vermediği veya yanlış bilgi verdiği için asıl kimliği tespit edilemeyen kişi, kimliğinin belirlenebilmesi amacı ile tutulabilir, gözaltına alınabilir ve gerektiğinde tutuklanabilir (Karagülmez, 2005: 322).

Kanunda belirlenen ve idari para cezası veya idari yaptırım gerektiren av suçlarıyla ilgili gerekli işlemleri yapma yetkisi, kanunun 30'uncu maddesi birinci fıkrası ile İl Çevre Orman Müdürü veya yetki verdiği elamanlar ile orman işletme şeflerine verilmiştir. Genel kolluk kuvvetleri, köy ve kır bekçileri, köy muhtarları veya fahri av müfettişleri tarafından tespit edilen av suçlarına verilecek idari cezalara ilişkin işlemler de, bu görevliler tarafından tutulan tutanaklara uygun olarak yine 30'uncu madde hükmünde belirtilen görevlilerce yapılmaktadır.

(ç) Genel Kolluk

Genel kolluk, özel kolluktan farklı olarak tüm ülkede kamu düzenini sağlamak amacıyla vatandaşların her türlü etkinlikleri üzerinde yürütülen kolluk önlemleridir (Giritli ve Diğerleri, 2001: 743). Genel kolluk görevi ülkemizde “2803 sayılı Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Kanunu” ve “2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu” ile bu iki kuruma verilmiştir.

Genel kolluk kuvveti olarak polis ve jandarmanın görev alanlarına ilişkin düzenleme Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Kanunu'nun 10'uncu maddesi ile düzenlenmiştir. Bu madde hükümlerine göre jandarmanın görev ve sorumluluk alanı; polis görev sahası dışı olup, bu alanlar il ve ilçe belediye sınırları dışında kalan ve polis teşkilatı bulunmayan alanlardır (Gündoğan ve Diğerleri, 2007: 35).

Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu 24'üncü maddesi hükümlerine göre özel kolluk teşkilatı olan işlerde bu teşkilata mensup görevlilerin bulunmadığı durumlarda polis bunlara ilişkin kolluk işlemi yapmaya yetkili kılınmıştır. Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği 64'üncü maddesi ikinci fıkrası ile de jandarmanın görev ve yetki alanında olmak şartı ile jandarmanın; özel kolluk teşkilatlarının amir ve memurlarının bulunmadığı durumlarda, bunlara ait yetkileri kullanması ve görevleri yürütmesi düzenlenmiştir. Ayrıca yasalara aykırı fiille ilgili olarak kanunlarda öngörülen acele tedbirlerin alınması da jandarmanın görevleri arasında sayılmıştır. İlgili mevzuatta aykırı bir hüküm bulunmadıkça, yapılan işlem ve soruşturmalara

ilişkin bütün bilgi ve belgelerin özel kolluğa devredilmesi gerektiği de hüküm altına alınmıştır (Gündoğan ve Diğerleri, 2007: 42).

Genel kolluğun av suçları ile mücadele konusunda görevli olduğunu gösteren teşkilat mevzuatlarının yanında 23 Ocak 2008 tarihinde kabul edilen 5728 sayılı “Temel Ceza Kanunlarına Uyum Amacıyla Çeşitli Kanunlarda ve Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile Kara Avcılığı Kanunu’nun 20’nci maddesi ikinci fıkrasının yeniden düzenlenmesi sonucu genel kolluğa da av suç ve kabahatleri ile mücadele etme görevi verilmiştir. Bu madde hükümlerine göre genel kolluk, aynen özel kolluk gibi av suçu işleyenleri avdan men etmeye, failer hakkında tutanak düzenlemeye, bu suçlarla ilgili eşya ve vasıtalara el koymaya ve suçluları yakalamaya yetkili ve görevli kılınmıştır.

Ancak genel kolluk güçlerinin bu kanun gereğince verilecek idari para cezaları konusunda yetkileri yoktur. Bu yetki kanunun 30’uncu maddesi ile özel kolluk olan av kolluğu görevlilerine verilmiştir.

(d) Kır ve Köy Bekçileri ile Köy Muhtarları

442 sayılı Köy Kanunu hükümlerince görev yapan bu kişilere köy kolluğu da denilebilir. Köy bekçileri (korucuları), köy içinde herkesin ırzını, malını, canını korumakla yani köyde kolluk hizmetlerini yürütmekle görevlidirler. Köy kanununa göre her köyde en az bir bekçinin bulunması zorunludur (Gündoğan ve Diğerleri, 2007: 16).

Köy bekçileri, köy muhtarının emri altında çalışırlar ve resmi işlerde onun tüm emirlerini yerine getirmekle mükelleftirler. Bekçilere karşı gelenler, jandarmaya karşı gelmiş gibi cezalandırılır (Gözler, 2005: 470).

Bazı özel kanunlarla da köy bekçilerine çeşitli görevler verilmiştir. 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu da bunlardan birisidir. Kanunun 20’nci maddesine göre görevli memurların bulunmadığı yerlerde, kanunda belirtilen yasaklara aykırı hareket edenleri avlanmadan men etmeye, failer hakkında tutanak tutmaya, suçta kullanılan eşya ve araçlara el koymaya ve bu amaçla yakalamaya görevli ve yetkilidirler.

Köy ve kır bekçileri ile köy muhtarları da av koruma memurları gibi avcıların avlanma belgelerini, izinlerini ve avladıkları hayvanları kontrol edebilirler. Ayrıca kanun gereğince av koruma memurları tarafından talep olması halinde, av suçu oluşturan fiillerin ihbarında ve takibinde yardım etmek zorundadırlar. Bu görevlilerin de idari yaptırım veya idari para cezası kesme yetkileri yoktur. Yasaklanmış eylemlerle ilgili düzenledikleri tutanakları, failer hakkında işlem yapılabilmesi için, kanunun 30'uncu maddesinde belirtilen en yakın makama teslim etmeleri gerekir.

(e) Fahri Av Müfettişleri

4915 sayılı Kanunun 20'nci maddesi hükümlerine göre, koruma ve kontrol çalışmalarında av kolluğuna gönüllü destek sağlamak üzere Çevre ve Orman Bakanlığı'nca belirlenecek kişilere fahri av müfettişliği unvanı verilebilir. Fahri av müfettişliği ile ilgili hususların çıkarılacak bir yönetmelik tarafından belirleneceği hüküm altına alınmış olup, "Fahri Av Müfettişlerinin Seçimi, Eğitimi, Görev ve Yetkileri ile Çalışma Esas ve Usullerine Dair Yönetmelik" 3 Temmuz 2004 tarihli ve 25511 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe konulmuştur.

Bu yönetmelik hükümlerine göre; fahri av müfettişleri av kolluğu ile beraber veya en az iki müfettiş olmak üzere denetim yapabilirler. Avlaklarda şüphelileri takip ve gözlem altında bulundurabilir, avcıların suç işlemesine mani olmak veya yasalara uygun avlanmalarını sağlamak maksadı ile uyarılarda bulunabilirler. Ayrıca av suçu işleyenler hakkında delil teşkil edecek araç plaka numaralarını alarak, olay yerinde bırakılan diğer delilleri toplayarak veya tespit ederek, tutanak düzenleyebilir ve suçluların yakalanması için kolluk güçlerine haber verirler.

Ancak fahri av müfettişlerinin konut ve üst araması ile araç arama yetkileri yoktur. Suç araç ve gereçleri ile av hayvanlarını zapt edemezler. Böyle bir yetki kullanımına ihtiyaç olduğu hallerde durumu av kolluğuna bildirmeleri gerekir.

(f) Av Kolluğunun Görev ve Yetkileri

Av suç ve kabahatlerinin takibi ve kolluk yetkileri genel olarak Kara Avcılığı Kanunu'nun 20'nci maddesi ile düzenlenmiştir. Bu madde hükümlerine göre, avcılığın kontrolü, av hayvanlarının korunması, üretim yapan yerlerin denetimi, Çevre ve Orman Bakanlığı ile Orman Genel Müdürlüğü'nce yapılır. Ancak genel kolluğun yetkisi saklıdır.

Yine aynı madde hükümlerine göre; genel kolluk ve özel kolluk görevlileri, av yasaklarına aykırı hareket edenleri avlanmadan men etmeye, failleri hakkında tutanak tutmaya, silah ve ekipmanları ile canlı, cansız av hayvanlarını ve bunların avında kullanılan suç vasıtalarına el koymaya ve bu amaçla yakalamaya görevli ve yetkilidirler. Köy ve kır bekçileri ile köy muhtarları da bu görevlilerin olmadığı yerlerde aynı görevli ve yetkilere sahiptirler.

Görevli kişiler tarafından kanuna aykırı eylem tespit edildiğinde, olay yerinde failler hakkında tutanak düzenlenir ve failler hemen serbest bırakılırlar. Faillerin kimlik tespiti yapılamaması durumunda ise, kimlik tespiti yapılabilecek en yakın köy muhtarlığına veya ihtiyar heyetine götürülür. Burada da kimlik tespitinin yapılamaması durumunda en yakın kolluk merkezine götürülür ve haklarında Kabahatler Kanunu 40'ıncı maddeye göre işlem yapılır.

Avcıların talep olması durumunda kanunla yetkili kılınan kolluk görevlilerine yani genel kolluk ve av kolluğu ile köy ve kır bekçileri, köy muhtarları ve fahri av müfettişlerine avlanma belge ve izinleri ile avladıkları hayvanları ibraz etmeleri yasal bir zorunluluktur.

Kanunun 28'inci maddesi hükümlerine göre, yasak avlanma ile yaban hayatında ve ekosistemde meydana gelen tahribat ve eksilme nedeni ile failler hakkında, miktarı av hayvanı türlerine göre Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından tespit edilecek bir tazminata karar verilebilir.

(aa) İdari Para Cezası ve İdari Yaptırım Kararı

4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu'nda yasaklanan eylemler için verilecek idari para cezası ve idari yaptırım kararı konusunda işlem yapmaya yetkili makamlar 30'uncu maddede belirtilmiştir. Bu madde hükmüne göre idari para cezası ve idari yaptırım kararı, il çevre ve orman müdürü veya yetki verdiği elemanlar ile orman işletme şefleri tarafından verilebilir. İdari para cezaları 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre ilgililerine tebliğ edilir ve bu cezalara karşı tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içerisinde idare mahkemelerine itiraz edilmezse ceza kesinleşir. Ancak itiraz edilmesi idare tarafından verilen cezanın yerine getirilmesini durdurmaz. İtiraz sonucunda idare mahkemeleri tarafından verilen kararlar kesindir. Cezaların tahsili, cezayı veren makamlar tarafından takip edilir.

Genel kolluk görevlilerinin, fahri av müfettişlerinin, köy ve kıy bekçileri ile köy muhtarlarının bu kanun hükümleri uyarınca idari para cezası verme yetkileri yoktur. Av suçları hakkında idari para cezası verilmesi gerekirse, düzenlenen tutanakları en yakın yetkili makama (il çevre ve orman müdürlükleri veya orman işletme şeflikleri) ulaştırırlar. Fahri av müfettişleri ise, av suçları ile ilgili olarak işlem yapılabilmesi amacı ile kendilerine verilen tutanakları tanzim ederler ve en geç bir hafta içinde en yakın orman idaresine teslim ederler.

(ab) Arama

Arama Anayasa ile güvence altına alınan konut dokunulmazlığına, özel hayatın gizliliğine ve vücut bütünlüğüne müdahale oluşturan bir koruma tedbiridir. Bu nedenle aramanın nasıl yapılacağına ilişkin genel hususlar Anayasa'da belirtilmiştir. Anayasa'nın 20 ve 21'inci maddelerine göre, hakim kararı olmadan kimsenin konutu, üstü, özel kağıtları ve eşyası aranamaz. Ancak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kanunla yetkili kılınmış merciinin yazılı emri ile arama yapılabilir (Centel ve Zafer, 2006: 232; Turhan, 2006: 238).

Arama, şüpheli ve sanığı veya bir delili ele geçirmek amacıyla yapılabileceği gibi bir suçun işlenmesi veya bir tehlikeyi önlemek amacıyla da

gerçekleştirilebilir. Bu nedenle arama idari ve adli olarak iki türdür (Centel ve Zafer, 2006: 233). Genel emniyeti ve asayişin sağlanması için yapılan aramaya önleme araması veya idari arama denir. Adli arama ise, suçun, suçlunun ve delillerin ortaya çıkarılması için yapılan aramadır (Gündoğan ve Diğerleri, 2007: 101).

Anayasa'nın ilgili hükümlerine uygun olarak düzenlenen yasalarla arama kararı, hakim tarafından veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde mahallin en büyük mülki amirinin yazılı emri ile alınabilmektedir. Gecikmesinde sakınca bulunan haller ise adli aramalar bakımından ve idari aramalar bakımından ayrı ayrı olmak üzere, 01 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliğinin 4'üncü maddesinde tanımlanmıştır (Gündoğan ve Diğerleri, 2007: 101).

Kanunlar, kolluk görevlilerine arama kararı yetkisi vermezken, bu yetkiyi çok sınırlı bir şekilde kolluk amirine vermiştir. Kolluk amiri; gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda, savcıya ulaşamadığında ve kamuya açık alanlarda ancak yazılı olarak arama kararı verebilir. Bu durumda yapılan arama sonuçları, hemen savcılığa bildirilir (Turhan, 2006: 243).

Kolluk görevlilerinin, yukarıda yer alan durumlar dışında herhangi bir arama kararı olmadan, arama yetkisinin olduğu durumlar ise Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliğinin "Karar Alınmadan Yapılacak Arama" başlıklı 8'inci maddesi ile düzenlenmiştir. Av suçları ile ilgili olarak f bendinde yer alan "... diğer kanunların öngördüğü hukuka uygunluk sebepleri ve suçüstü halinde yapılan aramalarda,..." hükmü gereğince kolluk görevlilerince, avcılarının eşyaları ile araçlarında, fıkra da yer alan hükme uyan durumlarda arama yapılabilir.

(ac) El Koyma ve Müsadere

Müsadere, bir şeyin mülkiyetinin devlete geçmesini sonuçlanan bir yaptırımdır. Devletin, yeni suçların işlenmesini önlemek amacı ile, cezai nitelikteki hukuka aykırı eylemlerden kaynaklandığı veya bunların işlenmesiyle ilgili olduğu için suç düşüncesini ve suçun çekiciliğini canlı tutan

eşyaya el koymasdır (Ercan, 2005: 354; Hakeri, 2005: 349). TCK 54'üncü maddesine göre; suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen eşyanın, müsadereesine karar verilebilir. Ancak, üretimi, kullanımı, bulundurulması, taşınması, alımı ve satımı suç oluşturan eşya, suçun işlenmesinde kullanılmasa veya suçun işlenmesine tahsis edilmese dahi müsadere edilir. Yani müsadere için, bir suçun işlenmesi zorunlu olmakla birlikte, müsadereye karar verilmesi için bir kimsenin cezaya mahkumiyeti gerekli değildir (Hakeri, 2005: 350).

Müsadere kararı kural olarak hakim tarafından verilir. Ancak kanunlar tarafından, gecikmesinde sakınca olan hallerde Cumhuriyet savcısının kararı ile ve savcıya ulaşamayan hallerde de kolluk amirinin yazılı emri ile müsadere işlemi yapılabilir (Turhan, 2006: 254).

4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu 20'nci maddesi ile de genel kolluk, av kolluğu, köy ve kır bekçileri ile köy muhtarlarına, yasaklanan avlanma fiilleri sonucunda elde edilen canlı veya cansız hayvanlar ile bunların türevlerini, avlanmada kullanılması yasak eşya ve vasıtalarla el koyma yetkisi vermiştir. Ayrıca 28'inci maddesinde yapılan değişiklik sonucunda el konulan eşyaların mülkiyetinin kamuya geçirilmesi yetkisi de mahallin mülki amirine verilmiştir.

20'nci maddenin üçüncü fıkrası ile de; bulundurulması suç oluşturan ve el konulan silahların soruşturma evrakı ile beraber Cumhuriyet savcılığına gönderileceği düzenlenmiştir. Yani av sonucu elde edilen av hayvanı ile yasak eşya ve vasıtalar dışında sadece faillerin silahlarına el konulmasına izin verilmiştir.

El konulan canlı av hayvanları hemen, yaralı olanlar ise tedavi edildikten sonra doğaya salınır veya Türkiye'nin uluslar arası sözleşmelerdeki taahhütleri de dikkate alınarak Çevre ve Orman Bakanlığı'nca gerekli işlem yapılır. Kanunun 28'inci maddesine göre, el konulan av hayvanları ile avlanan hayvanlardan elde edilen eşyalar ve sair eşyaların mülkiyete geçirilmesine mahalli mülki amir tarafından karar verilir. Bunların Çevre ve Orman

Bakanlığı'nca yapılacak satışlarından elde edilecek gelir ise Döner Sermaye İşletmesine gelir kaydedilir.

2872 sayılı Çevre Kanunu hükümlerine göre cezalandırılacak eylemlerde ise; idari para cezası verme yetkisi aynı kanunun 24'üncü maddesi ile düzenlenmiştir. Bu maddeye göre; Çevre ve Orman Bakanlığı merkez teşkilâtında genel müdürler, taşra teşkilâtında il çevre ve orman müdürleri, yetki verilen il özel idareleri, çevre denetim birimlerini kuran belediye başkanlıkları, Denizcilik Müsteşarlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı, 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'na göre belirlenen denetleme görevlileri veya Çevre ve Orman Bakanlığı'nca uygun görülen diğer kurum ve kuruluşlar idari para cezası vermeye yetkilidirler. Kara Avcılığı Kanunu tarafından Çevre Kanunu'na atıf yapılan durumlarda, genel kolluk ve köy ve kır bekçileri ile köy muhtarları tarafından düzenlenen tutanaklar ile varsa diğer deliller il çevre ve orman müdürlüğüne gönderilerek işlem yapılması sağlanır.

Adli cezayı gerektiren eylemlerde ise; eylem bir tutanakla tespit edilerek failer yakalanır. Suç aletlerine ve araçlarına el konulur. Durumdan il çevre ve orman idaresi yetkilileri haberdar edilir ve şüpheliler, haklarında düzenlenecek soruşturma evrakı, suç aletleri ve araçları ile beraber Cumhuriyet savcılığına gönderilir (Gündoğan ve Diğerleri, 2007: 815).

Kanunun 31'inci maddesi ile av suçlarına ilişkin davalar acele işlerden sayılmış ve sulh ceza mahkemelerine yetki verilmiştir.

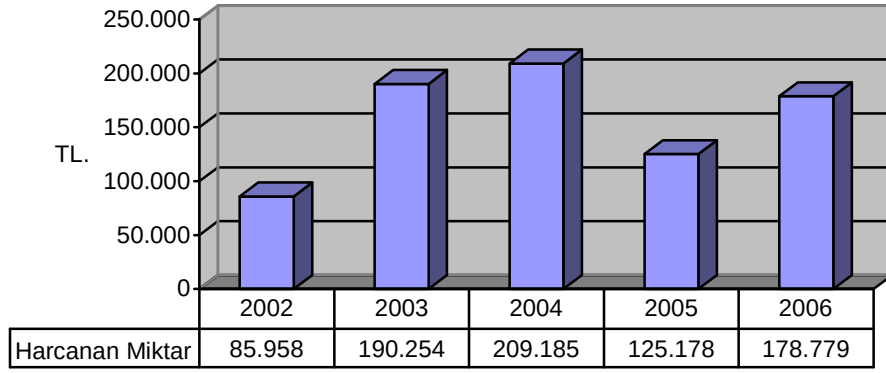
BEŞİNCİ BÖLÜM

ALANA İLİŞKİN BULGULAR

1. ÜLKEMİZDE AV KORUMA VE DENETİM FAALİYETLERİ

Kara Avcılığı Kanunu'nda yer alan suçların konusu av ve yaban hayatıdır. Bu nedenle ülkemizde yaşayan tüm yaban hayvanları kanun kapsamında değerlendirilmiş ve avlanması belli kurallara bağlanmıştır. Bu kapsamda Türkiye'de av ve yaban hayatının konusu olarak 152 memeli, 459 kuş ve 106 sürüngen olmak üzere toplam 717 hayvan türü yaşamaktadır. Bu hayvanlardan memelilerde 75, kuşlarda 325 ve sürüngenlerde 106 tür olmak üzere toplam 506 tür Çevre ve Orman Bakanlığı'nca koruma altına alınmıştır. Ayrıca her yıl MAK çerçevesinde koruma altına alınan türlerle ülkemizde memelilerin %58'i, kuşların %93'ü ve sürüngenlerin %100'ü korunmaktadır (Çevre ve Orman Bakanlığı [web], 2007).

Kanunda av ve yaban hayvanlarının doğal olarak yaşadıkları veya sonradan salındıkları sahalar olarak tanımlanan avlaklar aynı zamanda avcılık faaliyetinin yoğun olarak gerçekleştiği alanlardır. Ülkemizde av ve yaban hayatının gelişebilmesi ve türlerin korunabilmesi amacıyla çeşitli bölgelerde devlet desteğinde örnek avlaklar kurulmaktadır. Örnek avlaklar yaban hayatının geliştirilmesi yanında bulundukları bölgede ekonomik değer de yaratmaktadırlar. Bu güne kadar 19 adedi gerçek ve tüzel kişilerce işletilen toplam 42 örnek avlak oluşturulmuştur. Bunların 39 adedi yaban domuzu örnek avlağı, 3 adedi kanatlı örnek avlağıdır. Örnek avlakların yıllık ihale bedelinin %50'si avlağın bulunduğu alandaki Köy Tüzel Kişilikleri ile Belde Belediyelerine koruma kontrol çalışmaları karşılığı aktarılmakta ve o yöreye ekonomik katkı sağlamaktadır. Yıllar itibari ile Köy Tüzel Kişiliklerine aktarılan koruma bedelleri Şekil-1'de verilmiştir. Ayrıca bu avlakların bekçi, rehber gibi ihtiyaçları da yöre halkından karşılanması sağlanarak o bölgede istihdam yaratmaktadır (Çevre ve Orman Bakanlığı [web], 2007).

Şekil - 1: Yıllar İtibari ile Köy Tüzel Kişiliklerine Aktarılan Koruma Bedelleri (Çevre ve Orman Bakanlığı [web], 2007)

Örnek avlakların işletilmesi ile yaratılan ekonomik değer sayesinde, sadece korumada görevlendirilenlerin değil aynı zamanda o bölgede yaşayan diğer insanların da koruma kontrol çalışmalarına katılması sağlamaktadırlar. Çünkü buralarda yaşayan av ve yaban hayvanları, yürütülen faaliyetlerle ekonomik kazanç sağlanan varlıklar haline gelmiştir. Av hayvanlarının avlanma bedeli ödenmeden avlanması, bölgede yaşayanların kendilerinin veya yakınlarının ekonomik kayıpları anlamına gelir. Bu şekilde bölgede yaşayanlar tarafından, av ve yaban hayatına sahip çıkılması, suçların önlenmesinde önemli bir faktördür. Çünkü sahiplenme duygusunun olduğu yerde, koruma ve kollama da vardır. Her ne kadar köy tüzel kişilikleri aracılığıyla yapılan koruma kontrol çalışmaları araştırma kapsamı dışında gibi görünse de, av ve yaban hayatının gelecek nesillere aktarılabilmesinde kilit rol oynamaya aday proje olarak değerlendirilmektedir.

Ancak araştırmanın yapıldığı Denizli ilinde Köy Tüzel Kişiliği ile yapılan herhangi bir koruma programı veya örnek avlak bulunmamaktadır. Bu nedenle bu bölgedeki avcılar arasında av ve yaban hayvanlarına karşı sahiplenme duygusunun var olmadığı gözlenmiştir. Avcıların tepkisi, sadece başka bölgelerden (illerden) gelen avcılara karşıdır.

Av ve yaban hayvanlarının koruması ve geliştirilmesi amacıyla Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nce 18 adet yaban hayvanı üretme yeri ve istasyonu kurulmuştur. Bunların 13 tanesi memeli türler, 5 tanesi kanatlı türler içindir. Üretme yerleri ve istasyonlarında üretilen av yaban

hayvanlarının uygun yaşam alanlarına yerleştirilmesi için üniversiteler ve çeşitli sivil toplum kuruluşları ile projeler yapılmaktadır. Bu projelerden bazıları; Ceylan Projesi, Anadolu Yaban Koyunu Projesi, Geyik ve Karaca Projesi, Kelaynak Projesi Kanatlı Yaban Hayvanı Yerleştirme Projesidir. Örneğin 2001 ve 2007 yılları arasında 52 ilde toplam 120.554 adet kanatlı yaban hayvanı (sülün ve keklik) doğaya yerleştirilmiştir (Çevre ve Orman Bakanlığı [web], 2007).

Doğaya salınan av ve yaban hayvanları ülke kaynaklarının harcanması ile oluşturulan milli servettir. Bu nedenle de, kişiler veya kurumlar kendilerinin olan mal varlıklarının korunmasında nasıl çaba gösteriyorsa, benzer çabanın tüm toplumun varlığı olan doğal yaşamın korunmasında göstermesi de bir gerekliliktir.

Koruma çabaları kapsamında, yasaların verdiği yetkilerle, av ve yaban hayatına karşı işlenen suçlarla mücadele edilmesinin önemi büyüktür. Ancak bu mücadelenin sadece resmi görevliler (kolluk) tarafından yapılması, mümkün değildir. Toplumun tüm bireyleri ve kurumlarının bu suçlarla mücadelenin içinde olması ve katkı sağlaması önemlidir.

Türkiye’de av suçları ve bu suçlarla mücadele konusunda yapılan çalışmalara ait veriler yetersizdir. Son yıllarda verilerin toplanmasına yönelik çeşitli gayretlerin olmasına rağmen, yeterli seviyede değildir. Özellikle taşra teşkilatından gelen raporların içeriklerinin sağlıklı olmaması veya bu raporların hiç gönderilmemesi nedeni ile araştırmada kullanılan istatistiki veriler yetersizdir¹⁴. Ayrıca av suçları ile mücadelenin Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Orman Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü şeklinde farklı birimler tarafından yürütülmesi de doğru ve gerçek verilere ulaşılmasını engellemiştir.

Araştırmada kullanılan veriler, Bilgi Edinme Kanunu kapsamında Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü’nden alınmıştır. Ayrıca çeşitli kurumların internet sitelerinden de faydalanılmış ve bu kapsamda değerlendirme yapılma gayreti içinde

¹⁴ Çevre ve Orman Bakanlığı yetkilileri ile yapılan görüşmede, bazı İl Çevre ve Orman Müdürlüklerinden raporların gelmediği ve gelen bazı raporların eksik gönderildiği ifade edilmiştir.

olunmuştur. Genel Kolluk güçlerinin Kara Avcılığı Kanunu kapsamında idari yaptırım yetkisi olmadığından, bu kurumlara ait veriler kullanılmamıştır.

Türkiye 'de av koruma ve denetleme faaliyetleri Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü sorumluluğundadır. Taşrada bu görev İl Çevre ve Orman Müdürlükleri bünyesinde Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüklerince oluşturulan ekipler tarafından yürütülmektedir. Av koruma memurları ve saha bekçilerinin sayılarının çok yetersiz olması nedeni ile de Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüklerinde görevli diğer personelden de yararlanılarak denetim faaliyetleri yürütülmeye çalışılmaktadır. Örneğin alan çalışması yapılan Denizli ilinde av koruma memuru olarak sadece bir personel istihdam edilmiştir (Denizli İl Çevre ve Orman Müdürlüğü [web], 2007). Bu nedenle av koruma ve denetim faaliyetleri, şube müdürlüğünde çalışan mühendislerin de katılımıyla oluşturulan ekipler tarafından yürütülmektedir.

Av koruma ve denetleme faaliyetlerinde av koruma memurları ve saha bekçileri dışındaki personelden ve köy tüzel kişiliklerinden de yararlanılması nedeni ile, av koruma memurları ve saha bekçilerine ait veriler değerlendirilmemiştir.

Görevli sayısındaki yetersizliğe rağmen kolluk personelinin teknik imkan ve kabiliyetlerinin yenilenmesi ve artırılması çalışmaları devam etmektedir. Ancak yine de av ve yaban hayatının etkin bir şekilde korunmasından uzaktır. Örneğin alan çalışmasının yapıldığı Denizli ilinden örnek vermek gerekirse, koruma ve kollama faaliyetlerinde kullanılan araç sayısı sadece ikidir (Denizli İl Çevre ve Orman Müdürlüğü [web], 2007).

Kanunun yürürlüğe girdiği 2003 yılından 2007 yılı Ağustos ayı sonuna kadar Çevre ve Orman Bakanlığınca yapılan av koruma ve kontrol çalışması verileri Tablo-1'de verilmiştir.¹⁵ Tablo verilerine göre avlamlarda av koruma kolluğu tarafından yapılan kontroller 2006 yılı hariç sürekli aşağıya doğru azalma eğilimi göstermiştir. Suçla mücadelede kontrol ve denetimin önemi göz önüne alındığında, yapılan çalışmaların yetersizliği açıktır.

¹⁵ Çevre ve Orman Bakanlığı'na ait veriler Bilgi Edinme Kanunu kapsamında Kasım 2007 tarihinde Bakanlıktan alınan verilerdir.

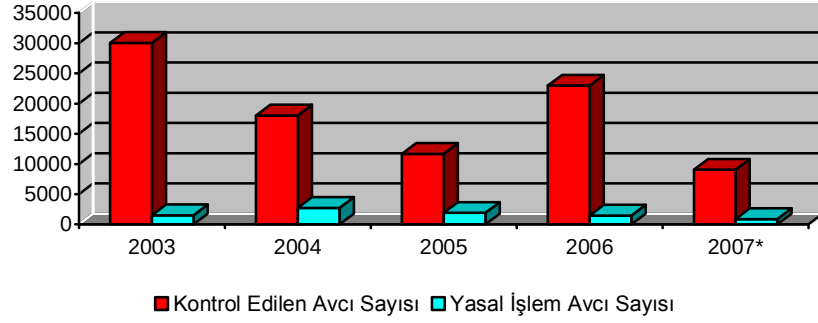
Yasanın yeni yürürlüğe girdiği tarih olan 2003 yılında, gündemde olması nedeni ile etkin uygulama yapılmaya çalışılmış. Ancak sonraki yıllarda, durağan hatta gerileyen bir seyir izlemiştir. Yapılan kontrollerin azalması ile av suçlarının da artış göstereceği bir gerçektir.

Tablo-1: Av Koruma ve Kontrol Çalışmaları (Çevre ve Orman Bakanlığı Verileri)

Yılı	Kontrol Edilen		Yasal İşlem Yapılan	
	Avcı Sayısı	Değişim Yüzdesi	Avcı Sayısı	Değişim Yüzdesi
2003	30.040	-	1.531	-
2004	18.019	-%40	2.742	%79
2005	11.661	-%35	1.908	-%30
2006	22.977	%97	1.468	-%23
2007*	9.065	-%61	896	-%39
TOPLAM	91.762		8.542	

* Ağustos ayı sonu itibari ile.

Kontrol edilen ve yasal işlem yapılan avcı sayılarının karşılaştırılması Şekil-2’de verilmiştir. Kontrol edilen avcı sayısındaki düşüş paralelinde haklarında işlem yapılan avcılarının sayısı da her yıl azalmıştır. Avcıların zaman geçtikçe yeni yasaya uyum sağladıkları düşünülebilir. Ancak bu azalmanın av suçlarının da azalmakta olduğu şeklinde değerlendirilmesi yanlış olacaktır. Av suçlarında karanlık sayının yani suç olarak kayıtlara geçmeyen sayının yükseldiği daha doğru bir tespittir. Örneğin Türkiye’de 1,5 milyon tüfek ruhsatının olmasına rağmen sadece 190.000 kişiye avcılık eğitimi verilmiştir. 2003-2007 tarihleri arasında alınan avlanma izinlerinin sayısı ise 226.144 (yıllık ortalama sayı 56.536) şeklindedir (Çevre ve Orman Bakanlığı [web], 2008). Tüfek ruhsatı olanların %10’unun avlandığı kabul edilse bile yıllık yaklaşık 100.000 belgesiz avcının aktif olarak avlandığını söylemek mümkündür.

* Ağustos ayı sonu itibari ile.

Şekil - 2: Kontrol Edilen ve Yasal İşlem Yapılan Avcı Sayılarının Karşılaştırılması (Çevre ve Orman Bakanlığı [web], 2008)

Bu dönemde kontrol edilen avcılara yasal işlem yapılma oranları ise Tablo-2'de yer almaktadır. Bu verilere göre kontrol edilen avcılarının yaklaşık olarak %10'u hakkında yasal işlem yapılmıştır. Kanunun yürürlüğe girdiği yılda bu oran %5 olarak gerçekleşmiştir. Oranın düşüklüğü, yasanın yeni olması nedeni ile denetim yapan görevlilerin, işlem yapmadan sözlü ikazlarda bulundukları ve yasalara göre nasıl avlanılacağı konularında bilgi verildiği şeklinde değerlendirilebilir.

Tablo-2: Kontrol Edilen Avcıların Yasal İşlem Yapılma Oranları (Çevre ve Orman Bakanlığı [web], 2008)

Yılı	Kontrol Edilen Avcı Sayısı	Yasal İşlem Yapılan	Yüzde Oranı
2003	30.040	1.531	%5
2004	18.019	2.742	%15
2005	11.661	1.908	%16
2006	22.977	1.468	%6
2007*	9.065	896	%10
TOPLAM	91.762	8.542	%9,3

* Ağustos ayı sonu itibari ile.

Tablo 3'de görüldüğü gibi haklarında işlem yapılan avcılara verilen idari para cezaları, 2007 Ağustos ayı sonu itibari ile yaklaşık 5,5 milyon TL. olmuştur. Suçlara verilen cezalar her yıl yeniden değerlendirme oranında artış göstermiş olmasına rağmen, işlem yapılan avcı sayısının azalması nedeni ile verilen idari para cezaları da azalmıştır.

Tablo-3: 4915 Sayılı Kanun Kapsamında Yasal İşlem Yapılan Avcı Sayısı ve İdari Para Cezası (Çevre ve Orman Bakanlığı [web], 2008)

Yılı	Yasal İşlem Yapılan Avcı Sayısı	Verilen İdari Para Cezası TL:
2003	1.531	726.635,00
2004	2.742	1.733.017,90
2005	1.908	1.360.901,89
2006	1.468	954.514,95
2007*	896	674.514,74
TOPLAM	8.542	5.449.648,48

* Ağustos ayı sonu itibarı ile.

Yapılan denetimlerde ele geçen av hayvanı, suç aleti, silah ve vasıta sayıları Tablo-4'de verilmiş olup, 2004- 2005 av sezonundan sonraki verilere ulaşılamamıştır. Bu nedenle karşılaştırma yapılabilmesi açısından 2000-2003 yılları arasındaki veriler tabloya eklenmiştir. Ayrıca ele geçen silah sayısına, genel kolluk tarafından 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkındaki Kanun hükümlerine göre işlem yapılanlar eklenmemiştir. Çünkü genel kolluk tarafından yapılan işlemlerde, silahın avla ilgili olup olmadığı belli değildir.

Tablo-4: Ele Geçen Av Hayvanı, Suç Aleti, Silah ve Vasıta Sayıları¹⁶

Av Sezonu	Ele Geçen Av Hayvanı	El Geçen Suç Aleti	Ele Geçen Silah	El Konulan Vasıta
2000-2001	969	2.009	781	16
2001-2002	2.133	5.163	1.699	41
2002-2003	2.175	4.287	1.160	24
2003-2004	1.486	267	2.602	10
2004-2005	1.141	66	706	28

2. BÖLGEYE AİT ÖZELLİKLER

Denizli, Ege Bölgesinde yer alan merkez ilçe dahil 19 ilçe, 81 belde ve 369 köyün bulunduğu 11.868 km² alana sahip bir ildir. 2007 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre Denizli ilinin nüfusu 907.325'dir (Denizli Valiliği [web], 2008).

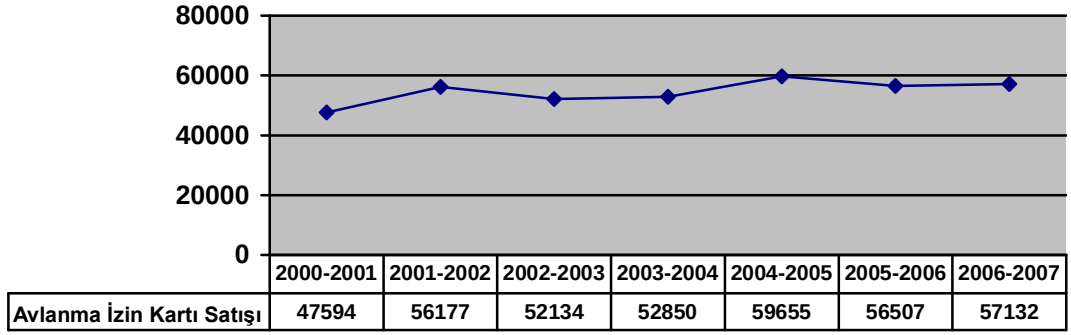
¹⁶ Bilgi Edinme Kanunu kapsamında Çevre ve Orman Bakanlığı'ndan alınan verilerdir.

Denizli ilinde, av ve yaban hayvanları, yaşama ortamları, bunların korunması ve geliştirilmesi, av ve yaban hayatı yönetimi, yaban hayvanlarının üretimi, toplumun bilinçlendirilmesi, avcılarının eğitimi, av ve yaban hayatına ilişkin suçlar, suçların takibi ve cezaları konularındaki faaliyetler Denizli İl Çevre ve Orman Müdürlüğü'ne bağlı Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir (Denizli İl Çevre ve Orman Müdürlüğü [web], 2007).

İlde av ve yaban hayvanlarının ve yaban hayatının korunduğu, geliştirildiği, av hayvanlarının yerleştirildiği, yaşama ortamını iyileştirici tedbirlerin alındığı ve gerektiğinde özel avlanma çerçevesinde avlanmanın yapılabildiği Akdağ (9.802,5 ha.) ve Beylerli Köyü (920 ha.) olarak iki tane yaban hayatı geliştirme sahası mevcuttur. Ayrıca bölgede Honaz Milli Parkı (9.616 ha.), Akdağ Tabiat Parkı (6.245,5 ha.) ve Kartal Gölü Tabiatı Koruma Alanı (1.309 ha.) bulunmaktadır (Denizli İl Çevre ve Orman Müdürlüğü [web], 2007).

Milli Parklar Şube Müdürlüğünde 3 Mühendis, 2 memur (biri av koruma memuru) ve 6 işçi olmak üzere 11 personel görev yapmaktadır (Denizli İl Çevre ve Orman Müdürlüğü [web], 2007).

Kara Avcılığı Kanunu'nun yürürlüğe girdiği tarihten 2007 tarihine kadar Türkiye genelinde 190.000 kişiye avcılık eğitimi verilmiştir. Ancak bu sayı Türkiye genelinde yaklaşık 1,5 milyon kişinin tüfek ruhsatına sahip olduğu göz önün alındığında oldukça düşük bir rakam olarak kalmaktadır. Ayrıca Şekil-3'de verilen av dönemleri itibari ile avlanma izin kartı satışları incelendiğinde yıllık ortalama 56.536 avlanma izni alındığı görülmektedir. Son yıllarda avcı derneklerinin gelir sahibi olmaları ve koruma kontrol çalışmalarında daha etkin olmalarını sağlamak amacıyla avlanma izin kartı satışlarında avcı dernekleri devriye sokulmaya başlanmıştır (Çevre ve Orman Bakanlığı [web], 2008).

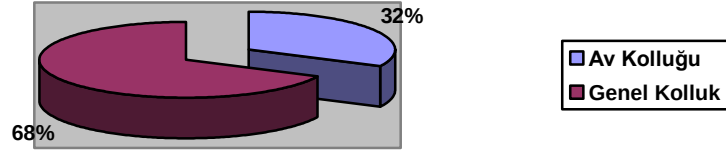
Şekil - 3: Türkiye Geneline Av Dönemleri İtibarı İle Avlanma İzin Kartı Satışı (Çevre ve Orman Bakanlığı Verileri)

Alan çalışması yapılan Denizli ilinde ise, 2001 ve 2006 tarihleri arasında açılan 135 eğitim kursuna 5.228 kişi katılmış ve bunlardan 4.855 kişi eğitim sonunda başarılı olarak avcılık belgesi almıştır. Yıllar itibari ile açılan kurslar ve belge alan kişilerin sayılarının dökümü Tablo-5’de verilmiştir. 2000-2007 tarihleri arasında 11.060 adet avlanma izin kartı satışı yapılmıştır (Denizli İl Çevre ve Orman Müdürlüğü [web], 2007).

Tablo-5: Denizli İlinde Açılan Avcı Eğitim Kursları(Denizli İl Çevre ve Orman Müdürlüğü [web], 2007)

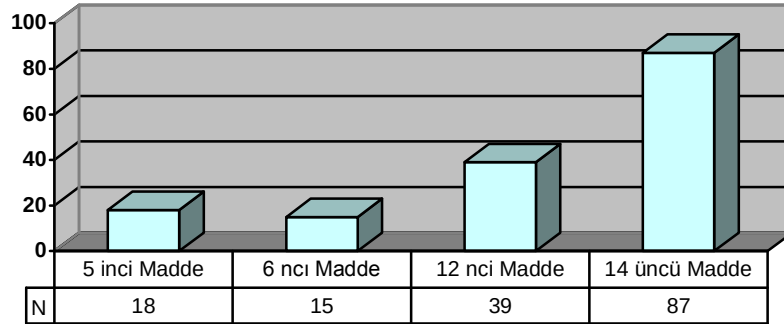
Yıl	Adedi	Katılan Kişi	Belge Alan
2001	32	1.327	1.213
2002	26	1.052	903
2003	14	515	453
2005	45	1.682	1.651
2006	18	652	635
Genel Toplam	135	5.228	4.855

Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü zabıt varaklarında yer alan 121 kişinin 94’ü Denizli’de, 26’sı Denizli ili dışında ikamet etmektedir. Bir olay ise faili meçhul olarak kayıtlara geçmiştir. Şekil-4’de görüldüğü üzere işlem yapılan av suçlarına ilişkin tutanakların, %32’si genel kolluk olan Jandarma tarafından, %68’i ise Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü tarafından oluşturulan ekiplerden oluşan av kolluğu tarafından tutulmuştur.

Şekil-4: Suç Tutanakların Hangi Birimler Tarafından Tutulduğu

Zabıt varaklarında yer alan 121 suçun, biri faili meçhul, dokuzu suç çeşidi belirtilmemiş olmak üzere geriye kalan 111'i incelenmiştir. Kara Avcılığı Kanununa göre her eylem için ayrı ayrı yaptırım uygulandığından bir kişi için aynı tutanakta farklı suçlarla ilgili işlem yapılabilir. Buna göre; kanunun “Av Sezonu” başlıklı 5’inci maddesine muhalefetten 18 kişi, “Avlanma Esas ve Usulleri” başlıklı 6’ncı maddesine muhalefetten 15 kişi, “İzne Tabi, Yasak ve Serbest Av Sahaları” başlıklı 12’nci maddesine muhalefetten 39 kişi ve “Avlanma İzni” başlıklı 14’üncü maddesine muhalefetten 87 kişi hakkında yasal işlem yapılmıştır (Şekil-5).

Şekil-5: Suçla İlgili Kanun Maddeleri

İşlenen suçların özellikle avlanma belgesi veya avlanma izni olmadan avlanmak eyleminde yoğunlaştığı görülmektedir. İşlem yapılan avcılarının %78, izinsiz veya belgesiz avlanmaktadır. Oranın büyüklüğü ülkemizde belgesiz ve izinsiz avcı sayısının ne kadar fazla olduğunun bir işaretidir. Özellikle kırsal kesimlerde yaşayan vatandaşlarımız, ekonomik durumlarını öne sürerek

belge almamaktadırlar. Yasaların kendilerine, tarla ve bahçelerini koruma amaçlı tüfek taşımalarına izin vermesi nedeni ile yakalanma şanslarının düşük olduğuna inanmaktadırlar. Yapılan anket çalışması sırasında, kırsal kesimlerde, katılımcılar ve çevrelerindeki avcı arkadaşlarının belge ve izin konusundaki isteksizlikleri de açıkça gözlenmiştir. Onlara göre avlaklarda yaşayan hayvanlar sadece kendi yörelerindeki avcılarındır ve avcılar tarafından istendiği miktarda da yakalanabilir. Tepkileri veya kanunla buluştukları ortak nokta ise, kendi çevreleri dışından köylerine avlanmaya gelinmesidir.

Denizli ilinde incelenen dönemde, 88 tüfek, 1 motosiklet, 2 traktör, 3 projektör ve silahlara ait fişekler ile kütüklüklere suçların işlenmesinde kullanıldığı için el konulmuştur. Ayrıca avcılarda yakalanan 45 av hayvanı da tutanakla imha edilmiştir.

3. ALAN ARAŞTIRMASI SONUÇLARI

Araştırmada, av suçlarından ceza alan kişilerin, sosyo-kültürel durumları ve suça yaklaşımları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Avcılıkla ilgili normlar konusundaki bilgileri ve uyum davranışları incelenmiştir. Suç davranışlarının kaynağı ve çevrelerinde suça karşı oluşan tepkilerin ölçülmesi hedeflenmiştir.

Araştırma kapsamında yapılan anket, adres bilgilerinden ulaşılabilen ve görüşmeyi kabul eden ceza almış avcılara uygulanmıştır. Yasanın yürürlükte olduğu 2003-2007 yılları arasında, idari ceza uygulanan 121 kişinin 52'sine ulaşılmıştır. Ceza alan avcılarının tamamı erkektir. Ayrıca avcılığın genel olarak erkekler tarafından yapılan bir etkinlik olması nedeni ile cinsiyet faktörü değerlendirmeye alınmamıştır.

Anket uygulamasının yanında Denizli Çevre ve Orman Müdürlüğü Doğa Koruma ve Milli Parklar Müdürlüğü yetkilileri ile yapılan görüşmelerde edinilen veriler de bulguların değerlendirilmesinde kullanılmıştır. Ayrıca araştırma amacı ile gidilen ilçelerde öncelikle dernek yetkilileri ile görüşülmüş ve daha sonra katılımcılara ulaşmaya çalışılmıştır. Ceza almış kişilere ulaşmada ve ankete katılmalarını sağlamada dernek yöneticilerinin desteği

alınmıştır. Av suçları ve bu suçların nasıl önlenebileceği konuları ile bu suçları işleyenlerin düşünce yapıları da suçlularla aynı ortamda bulunan ve onları yakından tanıyan dernek yetkilileri tartışılmıştır.

İlçe Jandarma Komutanlıkları ve Orman Şefliklerinde de görüşmeler yapılmış ve av suçları konusundaki kayıtlar incelenmeye çalışılmıştır. Ancak bu kurumlarda olan kayıtların, farklı arşivleme sistemleri nedeni ile araştırmaya yararlı katkı sağlayacak veriler elde edilememiştir. Bu kurum personeli ile sadece suçların önlenmesi için yapılan kontrol çalışmalarının nasıl olabileceği konularındaki görüşmelerden yararlanılmıştır.

Katılımcılarla yapılan anket, gerçek ve doğru bilgilerin alınmasını sağlayabilmek için yüz yüze görüşülerek uygulanmıştır. Bu sırada çevredeki avcılarda görüşmeye dahil olmuşlar ve kendi fikirlerini beyan etmişlerdir. Araştırmaya katkı sağlayabileceği değerlendirilen bu fikirler de ayrıca not edilerek bulguların yorumlanmasında ve suç önleme tedbirlerinin ortaya konulmasında kullanılmıştır.

a. Katılımcıların Yaş Durumları

Araştırmaya katılanlara ait yaş ortalamaları, yaşlarına ait medyanlar ile en düşük ve en yüksek yaşlara ilişkin bilgiler Tablo-6'da verilmiştir. Avlanabilmek için gerekli belgeler sahip olma yaşının 18 olması ve avlanma eyleminin fiziki güçle ilgili olması nedeni ile katılımcıların yaş aralığı 19 ve 69 olarak ortaya çıkmıştır. Yasak av fiilini işleyenlerin ortalaması araştırmada 43,07 olarak yüksek bir düzeyde çıkmıştır. Bu paralelde katılımcıların %73'de 25-55 yaş aralığında yer almaktadır.

Tablo-6: Katılımcıların Yaş Ortalamaları, Medyanları ile En Düşük ve En Yüksek Değerleri

	Denek Sayısı	Ortalama	Medyan	En Düşük	En Yüksek
Ankete Katılanlar	52	43,07	44,00	19	69

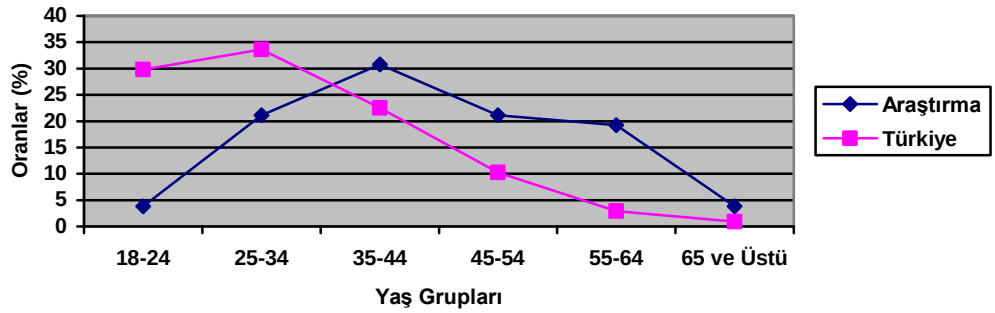
Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2005 yılı adalet istatistiklerinde yer alan Türkiye'de suçluların 18 yaş üzeri dağılımları ile katılımcıların yaş gruplarına göre dağılımı Tablo-7'de gösterilmiştir. Yaş, suça ilişkin faktörler

içerisinde en güçlü etkiye sahiptir. Suça katılımın ilerleyen yaşlarda azalacağı görüşü en yaygın kabul edilen görüştür. Nitekim Tablo-7’de verilen bilgilerde bu gerçeği kanıtlamaktadır. Suçlu davranışın genç yaşlarda yüksek bir oranda görülmesi, gençlerin yetişkinler dünyasına adım atarken karşılaştıkları uyum sorunları ile açıklanmaya çalışılmıştır (İçli, 2004: 325-327).

Tablo-7: Türkiye’de Suçluluk Yaşları¹⁷ ile Anket Bulgularının Karşılaştırılması (TÜİK Adalet İstatistikleri [web], 2008)

Gruplar	18-24 Yaş Arası	25-34 Yaş Arası	35-44 Yaş Arası	45-54 Yaş Arası	55-64 Yaş Arası	65 Yaş ve Üstü
Araştırma	3,85	21,15	30,77	21,15	19,23	3,85
Türkiye Geneli	29,79	33,61	22,54	10,26	2,89	0,91

Tablo-7’de yer alan bulgulara ait karşılaştırmalı grafik Şekil-6’da verilmiştir. Şekilde de görüldüğü gibi Türkiye genelindeki suç ve yaş arasındaki ilişki av suçları ile ilgili olarak farklılık göstermektedir. Av suçlarını işleyenlerin yaş ortalamaları oldukça yüksektir. Bu sonuçlar, av suçlarının belli yaş grubu üzerindeki avcılar tarafından işlendiği değerlendirilmesine yol açmaktadır.

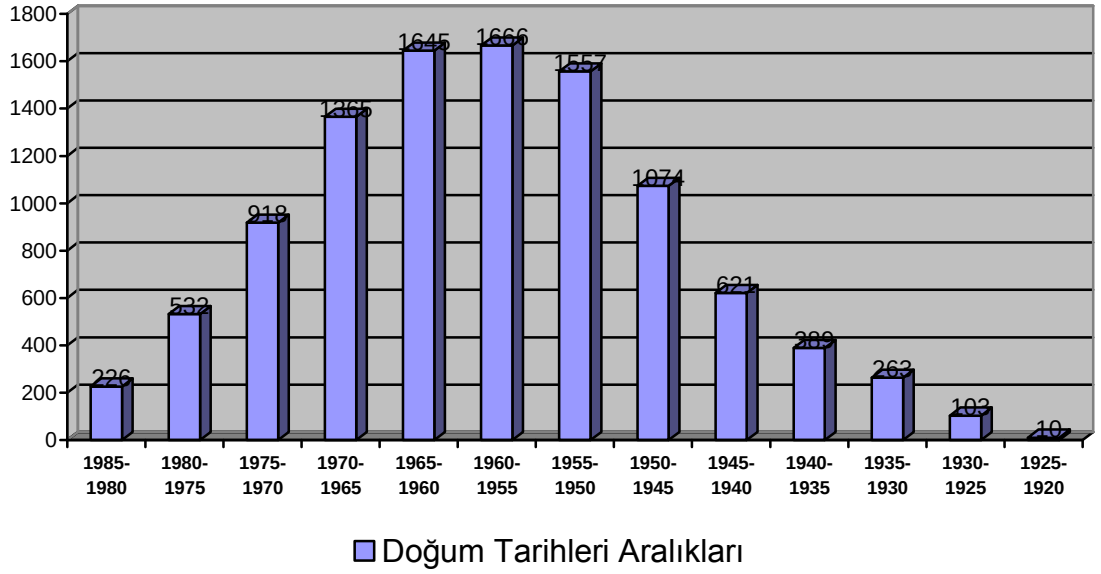

Şekil - 6: Türkiye’de Suçluluk Yaşları ile Anket Bulgularının Karşılaştırılması (TÜİK Adalet İstatistikleri [web], 2008)

Avcılık etkinliğinin genellikle belli bir yaş grubundan sonra başlaması da bu sonuçların ortaya çıkmasında önemli bir etkidir. Çünkü 18 ve 30 yaşlarında kişilerin eğitim, askerlik, belli bir iş sahibi olma, evlenme, vb.

¹⁷ Avlanmanın erkeklere özgü bir etkinlik olması nedeni ile, istatistiklerde yer alan rakamlardan erkeklere ait olanlardan faydalanılmıştır. Kadın suçlulara ait olan sayılar değerlendirmeye alınmamıştır.

nedenlerle uzun zaman ayrılması gereken avcılık etkinliğine yönelmeleri çok da olanaklı değildir. Ayrıca avlanma eylemi maliyetleri de Türkiye standartlarına göre yüksek bir seviyededir. Nitekim 2002 yılında Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından avcılık eğitime katılan 10.369 avcı ile yapılan anket sonuçları da avcılık etkinliğinin belli bir yaştan sonra başladığını göstermektedir. Şekil-7’de verilen bu anket doğum yıllarına göre yapılmış olup, eğitime katılanların %54,80’i 42 yaş ve üzerindedir (Bora, 2001: 375).

Şekil - 7: Avcı Eğitimine Katılan Avcıların Doğum Tarihlerine Göre Yaş Dağılımları (Bora, 2001: 375)

b. Katılımcıların Eğitim Durumları

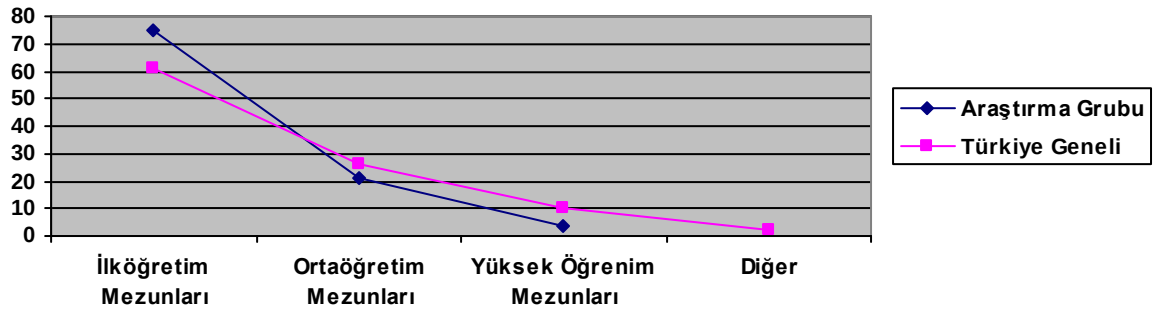
Katılımcıların ve Türkiye genelindeki avcılarının eğitim durumlarına ait dağılımları Tablo- 8’de gösterilmiştir.

Tablo-8: Katılımcıların ve Türkiye Genelindeki Avcıların Eğitim Durumları¹⁸ (Bora, 2001: 372)

Grup	İlköğretim Mezunu	Ortaöğretim Mezunu	Yüksekokul veya Üniversite Mezunu	Diğer
Araştırma Grubu	%75	%21,20	%3,80	-
Türkiye Geneli*	%61,16	%26,29	%10,22	%2,33

¹⁸ Avcı Eğitimine 53 ilde katılan 10.369 avcıya ait istatistiki bilgilerden alınmıştır

Tablo-8’de de açıkça görüldüğü gibi avcılarının büyük bir çoğunluğu ilköğretim düzeyinde bir eğitim seviyesindedir. Buna paralel olarak da araştırmada incelenen av suçlarının %75 gibi büyük bir oranı eğitim seviyesi düşük kişiler tarafından işlendiği görülmektedir. Tabloda dikkati çeken bir başka konu ise, ortaöğretim ile yükseköğretim veya üniversite mezunu avcılarının genel orandan daha düşük bir suç işleme oranlarına sahip olmalarıdır. İlköğretim okullarından mezun avcılarının, genel avcılar içindeki oranı %61,16 iken suç işlemiş katılımcılar içindeki oranı %75’e çıkmıştır. Ayrıca Şekil-8’de görüldüğü gibi eğitim durumunun artması ile suç oranları da aşağıya doğru düşmektedir.

Şekil - 8: Türkiye Genelindeki Avcılar ve Katılımcıların Eğitim Durumlarının Karşılaştırılması (Bora, 2001: 372)

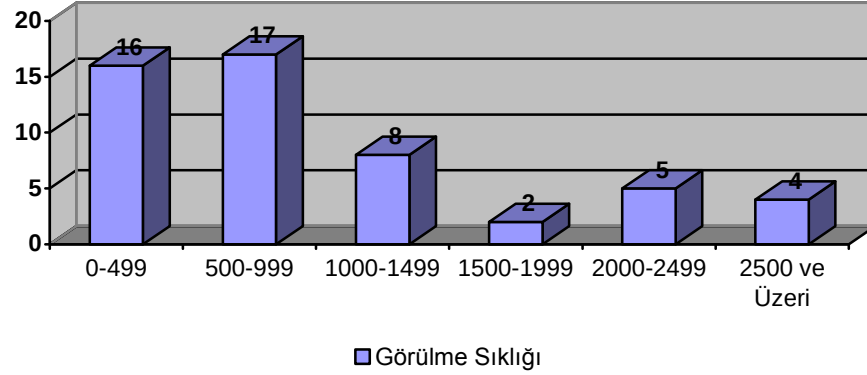
Bu sonuçlar da araştırmanın ikinci varsayımı olan “Öğrenim durumu ile suç işleme arasında anlamlı bir ilişki vardır. Düşük öğrenim seviyesine sahip olanlarda av suçu işleme oranı yüksektir.” ifadesini desteklemektedir.

c. Katılımcıların Medeni Durumları

Katılımcıların %90,40’ı evli, %1,90’ı boşanmış veya eşi vefat etmiş ve %7,70’i bekdir. Avcılık etkinliğinin belli yaş grubundan itibaren yoğunluk kazanan bir etkinlik olması nedeni ile av suçu işleyenlerin büyük çoğunluğunun da evli olması beklenen bir sonuçtur. Bu nedenle kişilerin medeniyet durumları ile av suçu işlemeleri arasında bir ilişkinin olduğu değerlendirilmemektedir.

ç. Katılımcıların Ekonomik Durumları ve Meslek Grupları

Katılımcıların ekonomik durumuyla ilgili sorularda katılımcıların geçimlerini nasıl sağladıkları ve aylık ortalama gelirlerinin ne kadar olduğu sorulmuştur. Katılımcıların aylık ortalama gelirleri 1.000 TL. ve standart sapması 904,37 olarak bulunmuştur. En yüksek ve en düşük değerler de 5.000 ve 200 TL.'dir. Şekil- 9'da görüldüğü gibi katılımcıların aylık ortalama gelirlerinin dağılımı 200 ve 1.000TL. arasında yoğunlaşmaktadır. Bu aralıkta geliri olan katılımcıların oranı %63,46'dır. Bu noktada, "ekonomik durum ile suç işleme arasında anlamlı bir ilişki vardır" şeklindeki araştırmanın üçüncü varsayımı doğrulanmaktadır. Ancak sonuçların ortaya çıkmasında, ekonomik durumları iyi olan ve özel avlaklarda avlanan avcılar değerlendirilmediği göz önünde bulundurulmalıdır.

Şekil - 9: Katılımcıların Aylık Ortalama Gelir Durumu

Araştırmada görüşülen katılımcıların mesleki dağılımları incelendiğinde; %71,10 esnaf ve tarımla uğraşan kişiler olduğu görülmektedir. Bu iki meslek grubunun genel avcılar içerisindeki oranı da %53,38'dir.

Tablo-9:Katılımcıların ve Türkiye Genelindeki Avcıların Mesleki Durumları
(Bora, 2001: 368)

Gruplar	Memur	İşçi	Esnaf	Tarım	Emekli	Bilgi Vermeyen
---------	-------	------	-------	-------	--------	----------------

Araştırma Grubu	%7,70	%13,50	%34,60	%36,50	%7,70	0
Türkiye Geneli	%15,05	%12,46	%43,27	%10,11	%13,15	%5,96

Tablo-9’da gösterilen bilgiler ışığında özellikle tarım ile uğraşanların av suçu işleyenler arasındaki oranı dikkat çekmektedir. Bu gruptaki kişilerin genel avcılar içindeki oranı %10,11 olmasına rağmen, av suçu işleyenler arasındaki oranı %36,50’dir. Bu sonucu iki şekilde değerlendirmek mümkündür. İlk olarak tarımla uğraşanların yaşadıkları yerlerin genel avlamlara yakın olması nedeni ile daha sık ava çıktıkları ve bu nedenle de yapılan kontrollerde haklarında daha çok işlem yapılması olabilir. Bir diğer neden ise tarımla uğraşan kişilerin eğitim durumlarının daha düşük olması ve avlanma kuralları konularında yeterli bilgilerinin olmaması şeklinde yorumlanabilir. Tarımla uğraşan katılımcıların %89’unun ilköğretim okullarından mezun olması ve %47’sinin avcılıkla ilgili herhangi bir eğitim programına katılmamış olması bu nedeni kuvvetlendirmektedir.

d. Katılımcıların Avcılıkla İlgili Durumları ve Görüşleri

Katılımcıların %59,6’sı babalarının, %50’si dedelerinin, %57,7’si başka akrabalarının ve %80,8’i yakın arkadaşlarının da avcı olduğunu söylemiştir. Avcılıkla ilgili motivasyonlarının neler olduğu ise Tablo-10’da verilmiştir.

Tablo-10: Katılımcıların Avcılıkla İlgili Motivasyonları

Nedenler	Etkilidir	Etkili Değildir
Doğa sevgisi	53,8	46,2
Arkadaşlarla birlikte olma zevki	51,9	48,1
Doğada yalnız olma isteği	3,8	96,2
Ateş etme zevki	13,5	86,5
Hayvan avlamak için	23,1	76,9
Bedensel hareket (spor) yapmak için	76,9	23,1
Arkadaşlarıma uyuyorum	13,5	86,5
Ekonomik yarar sağlıyorum	-	100
Besin sağlamak için	3,8	96,2
Diğer	5,8	94,2

Tablo-10'da görüldüğü gibi avlanma eylemi genellikle yalnız başına yapılan bir etkinlik değildir. Katılımcıların %96,2'si avlanmalarında doğada yalnız kalma motivasyonunun etkili olmadığını ifade etmişlerdir. Kendi ifadeleri göz önüne alındığında; doğa sevgisi, arkadaşlarla birlikte olma zevki ve bedensel hareket (spor yapma) isteği kişilerin ava çıkmasında etkilidir. Ancak anketlerin yüz yüze yapılması sırasında bir çok katılımcının ava çıkmasında, ateş etme zevki, hayvan avlama içgüdüğü ve arkadaşlarına uyma davranışlarının da etkili olduğu gözlenmiştir.

Araştırmaya katılanların kaç yıllık avcı olduklarına ait ortalama, medyan ve en düşük ve en uzun süre avlanma yılları değerlerine ilişkin bilgiler Tablo-11'de verilmiştir. Arkadaşları ile beraber ava gittiklerini, ancak avcı olmadıklarını ifade eden iki katılımcı olmuştur. Ancak görüşmede bu kişilerin ceza aldıkları tarihin dışında da zaman zaman arkadaşlarıyla beraber avlamlara gitmeleri nedeni ile bulguların değerlendirilmesine dahil edilmiştir. Ayrıca avlanmak eyleminde kanunen, hayvanın canlı veya cansız ele geçirilmesi önemli değildir.

Tablo-11: Katılımcıların Avcılık Süreleri Ortalamaları, Meydanları, En Düşük ve En Yüksek Değerleri

	Denek Sayısı	Ortalama	Medyan	En Düşük	EnYüksek
Ankete Katılanlar	52	18,94	17	0	51

Katılımcıların bir av sezonundaki avlanma giderleri (fişek maliyeti, av sahasına ulaşım, teçhizat, köpek bakımı, vergiler vb. tüm giderler dahil olarak) ortalama 573 TL.'dir. %50'si ise av sezonunda ortalama 475 TL.'nin altında bir harcama yaptıklarını beyan etmişlerdir. Tablo-12'de yer alan yapılan harcamaların meslek gruplarına göre dağılımı incelendiğinde; tarımla meşgul olan katılımcıların %57,9'u 500 TL., esnaf olanların %61,1'inin 1.000 TL. ve işçilerin %85,7'sinin 500 TL.'nin altında harcama yaptıkları görülmüştür.

Tablo-12: Katılımcıların Mesleklerine Göre Bir Av Sezonunda Yaptıkları Harcamalar

Meslek Grupları	0-499 TL	500-999 TL.	1000-1499 TL.	1500 TL. ve Üzeri
Memur	%50	%25	%25	-
İşçi	%85,7	%14,3	-	-
Esnaf	%27,8	%33,3	%22,2	%16,7
Tarım	%57,9	%15,8	%15,8	%10,5
Emekli	%50	%25	-	%25
Toplam	%50	%23,1	%15,4	%11,5

“Avlanma hakkı karşılığında daha fazla para ödemeyi mi yoksa avcılıkla ilgili belirli bir saat kamu hizmeti mi yapmayı tercih edersiniz?” sorusuna katılımcıları %28,8’i daha fazla para ödemeyi, %71,2’si kamu hizmeti yapmayı tercih ettiklerini söylemişlerdir. Katılımcıların yaşları ilerledikçe, tercihleri daha fazla para ödemek şeklinde değişmiştir. Ancak yaşları ortalamanın üzerinde olan katılımcıların gelirleri ortalama gelirin üzerinde değildir.

Avcılıkla ilgili eğitim programına katılanların oranı %61,5’dir. Geri kalan %38,5 oranındaki katılımcıların bugüne kadar avcılık belgesi almadıkları da söylenebilir. Çünkü 4915 sayılı kanununa göre avcılık belgesine sahip olmak için eğitim programını tamamlamak yasal bir zorunluluktur. Eğitim almayan kişilerin meslekleri incelendiğinde (Tablo-13) işçilerin ve tarımla uğraşanların oranı %70’dir (14/20). Özellikle tarımla uğraşanların yaşadıkları bölgelerin avlanma eylemi için müsait olması nedeni ile avcılık belgesi ve avlanma izinleri olmadan yanlarında bulunan silahlarla fırsat bulduklarında avlandıkları da söylenebilir. Esnafın ise %83,3 gibi yüksek bir oranda eğitim programına katıldıkları görünmektedir.

Tablo-13: Katılımcıların Meslek Gruplarına Göre Avcılıkla İlgili Eğitim Programına Katılma Durumu

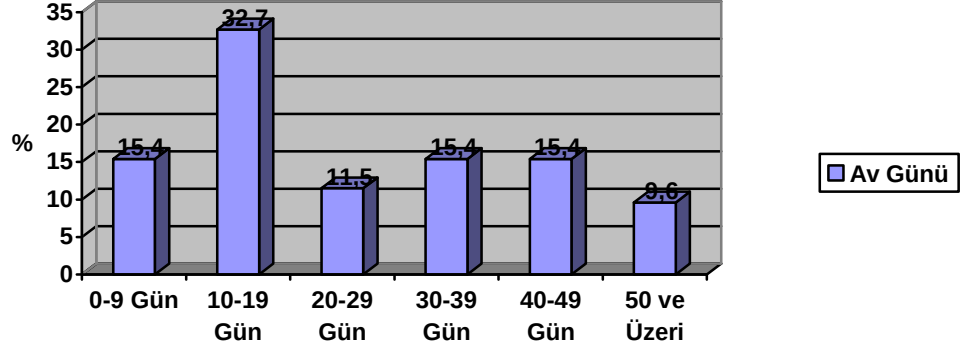
Meslek Grupları	Avcılıkla İlgili Herhangi Bir Eğitim Programına Katıldınız mı?			
	Evet		Hayır	
	%	N	%	N
Memur	%75	3	%25	1
İşçi	%42,9	3	%57,1	4
Esnaf	%83,3	15	%16,7	3
Tarım	%47,4	9	%52,6	10
Emekli	%50	2	%50	2
Toplam	%61,5	32	%38,5	20

Avcıların yılda ortalama kaç gün avlandıkları da her zaman tartışılan konulardan birisi olmuştur. MAK tarafından alınan kararlarla her yıl avlanma gün sayısının ne kadar olacağı belirlenmektedir. Bu süre de ilk grup hayvanların avının serbest bırakıldığı Ağustos ayı ve son grup hayvanların avının bittiği Şubat ayını kapsamaktadır. Alınan kararlarla haftanın üç günü avlanmak serbest bırakılmış olup, bir sezonda yaklaşık 75-80 gün avlanılabilir.¹⁹

Çalışmada ava gidilen av günlerinin ortalaması 24,6 gün olarak çıkmıştır. Ava çıkılan gün sayısı ile ilgili bilgiler Şekil-10'da verilmiş olup, katılımcıların %59,6'sı bir av sezonunda ortalama 30 günden az ava çıktıklarını beyan etmişlerdir. Bir avcının her av günü yani yaklaşık 75 gün avlanması da mümkün değildir. Çünkü; işinden ötürü avlanmaya ayıracak zaman bulamaz, mali imkan bulamaz, fiziki güç bulamaz, bu kadar sık avlanmada mutluluk bulamaz ve beraberlik isteyen bu eylemde kendine arkadaş bulamaz. Bu koşulların dışında hava şartlarının ağırlaştığı durumlarda ava çıkmak daha da zorlaşır (Bora, 2001: 379). Bu nedenle

¹⁹ Bu hesaplamada resmi tatil günleri dikkate alınmamıştır. MAK kararlarına göre resmi tatil günleri de avlanmak serbesttir.

Çalışma sonucunda ortaya çıkan rakamın, yasalara uygun olarak belirlenen günlerde avlanan avcılara göre yüksek olduğu değerlendirilmektedir.

şekil - 10: Bir Av Sezonunda ıkılan Toplam Av Günü

Rasyonel Tercih Teorisi'ne göre suç, motive olmuş fail, uygun hedef ve yeterli koruyucunun yokluğunun zaman ve mekanda birleşmesi ile oluşur (Felson ve Clarke, 1998:4). Suç istatistikleri en az dört nedenden dolayı artış gösterebilir. Bunlar; daha çok suçunun olması, daha çok hedefin olması, daha az koruyucunun olması ve suçluların zaman ve mekanca daha çok korumasız hedeflerle karşılaşmasıdır. Suçun oluşabilme olasılığı da kişilerin rutin aktivitelerine uygun olarak artar veya azalır (Kriminoloji Ders Kitabı, 2006: 5-63/64).

Rutin Aktivite Teorisine uygun olarak, kurallara uymayan avcılar için suç işlemek zor değildir. Çünkü, uygun hedefle zaman ve mekan olarak çok sık karşılaşabilmektedir. Av günü sayısının artması da ele geçireceği fırsatların sayısını arttıracadığından suç fiillerinin ortaya çıkma oranı da artacaktır. Bu noktadan hareketle, bir sezonda ava çıkılan gün sayısının artması ile av suçları arasında doğrusal bir ilişkinin olduğu sonucuna varılabilir.

Avda hangi silahların kullanıldığı incelendiğinde, %73,1'inin yarı otomatik ve ifte kullandığı görülmüştür. Ülkemizdeki av ve yaban hayatının genellikle kuşlar ve küçük memelilerden oluşması nedeni ile avcılarının tercihleri de genellikle bu av hayvanları üzerine olduğu görülmektedir.

Katılımcıların %92,3'ü kuş ve küçük memeli hayvanları avladığını beyan etmişlerdir.

e. Av Suçlarının Öğrenildiği Çevre

Sosyal süreç teorileri suç nedenlerini açıklarken, birey ile toplum arasındaki etkileşimi ve tüm insanların suç işleme potansiyeline sahip olduğu fikrini esas alır. Çeşitli alt kültürlerin olduğu bir toplumda, kimi gruplar yasadışı etkinlikleri özendirme eğilimi gösterirken, diğer gruplarda bu eğilim bulunmayabilir (Giddens, 2005: 209).

Suç davranışının öğrenilmesinde, içinde bulunan grubun değer yargılarının ve davranış kalıplarının nasıl kodlandığının önemi büyüktür. Bu değerler ve davranış kalıpları grup tarafından bireylere aktararak öğretilir ve benzer inanış ve değerlere sahip alt kültür grupları oluşturulur (Demirbaş, 2005: 130). Avcılık etkinliği, genel olarak belirli bir arkadaş çevresiyle yapılmakta ve bu etkinliğe katılan kişiler birbirleri ile çeşitli kuruluşlar aracılığı (dernek, kulüp, vb.) ile iletişim kurmaktadır. Bu nedenle de avcılıkla ilgili gruplar, genel yapının içerisinde alt kültür grupları olarak kabul edilebilir.

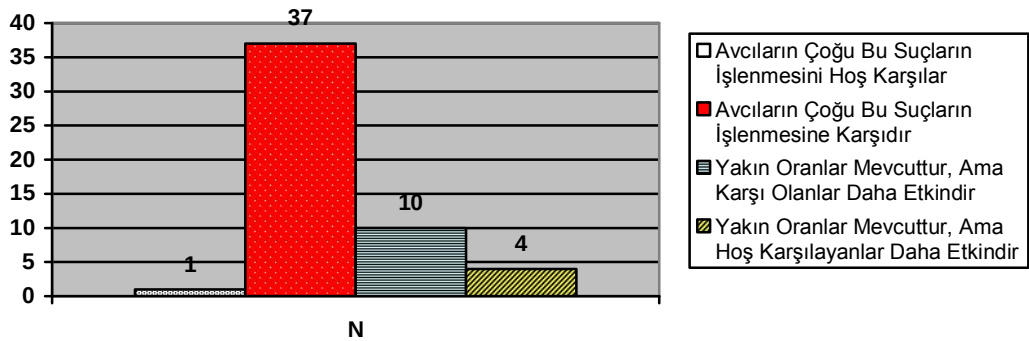
Katılımcıların %59,6'sı babalarının, %50'si dedelerinin, %57,7'si başka akrabalarının ve %80,8'i yakın arkadaşlarının da avcı olduğunu söylemiştir. Avcılıkla ilgili motivasyonlarına bakıldığında da benzer sonuçların ortaya çıktığı görülmektedir. Avcılık etkinliğine iten nedenler arasında; %51,9 oranında arkadaşlarla birlikte olma zevkinin etkili olduğu görülmektedir. Katılımcıların sadece %3,8'i doğada yalnız kalmak için ava çıktıklarını ifade etmişlerdir. Bir başka ifade ile avcılık grup olarak yapılan bir etkinliktir ve katılımcıların av suçları nedeni ile ceza aldığı göz önünde bulundurulduğunda yanlarında bulunanlar da bu suça şahit olmuşlardır.

Suç ve suçlu ile ilgili olaylarda, grubun diğer üyeleri tarafından nelerin kanunlarca yasaklanmış olduğu da öğrenilmektedir (Sokulu Akıncı, 2002: 51). Tarde'nin taklit teorisine uygun olarak, suç davranışlarının taklit edildiği söylenebilir (Demirbaş, 2001: 133). Mevzuatta suç kabul edilen eylemlerle karşılaştıklarını söyleyen katılımcıların oranı %51,9'dur. Başka bir ifade ile avcılıkla ilgili kanunlar nedeni ile ceza alanların yarısından fazlası değişik

zamanlarda da bu fiillerin işlendiğine tanık olmuşlardır. Suç davranışlarının öğrenilmesinde bu şahitliklerinin de etkisinin olduğu söylenebilir.

Katılımcıların %88,5'i kişilerin av suçlarını işlemesinde, arkadaş çevresinin etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Ancak suçlularla arkadaşlık eden kişilerin suçlu olacağı şeklinde bir değerlendirmede bulunmak da yanlış olacaktır. Önemli olan nokta, kişinin kiminle temas ettiği değil, temasta bulunduğu gruptaki davranış kalıpları ile doğru ve yanlış kalıplarıdır. Dolayısıyla katılımcıların olduğu grupta, suç davranışlarının kabul görmesi, kişileri suça yöneltmiş olabilir. Suç davranışının ortaya çıkmasında gerekli koşul olan fırsat ile herhangi bir avcı her an karşılaşabilir. Sutherland'ın Farklı Birliktelikler Teorisi ile uyum gösteren bu sürecin, av suçlarını açıklamada etkili olduğu görülmektedir. Çünkü suç fırsatının değerlendirilip değerlendirilmemesi kişilere göre değişmektedir.

Avcı gruplarının alt kültür olarak kabul edilmesi durumunda, grup içi değer yargıları ve sosyal normların incelenmesi de önem kazanır. Bu bağlamda Kara Avcılığı Kanunu ve ilgili mevzuatta suç olarak kabul edilen fiillerde bulunanların yaptıkları, katılımcıların %88,5'i tarafından tasvip edilmemektedir. Yani suç davranışları katılımcıların görüşlerine göre, grup içinde takdir gören veya kabul edilebilir davranışlar değildir ve grup normu haline gelmemiştir. Katılımcıların görüşlerine göre avcılar arasında, yasal mevzuatta suç olarak kabul edilen eylemlerde bulunanlara karşı, nasıl bir tutumun olduğu Şekil-11'de verilmiştir. Buna göre genel olarak avcılar arasında av suçlarının işlenmesine karşı bir tutumun olduğu sonucu çıkmıştır.

Şekil - 11: Katılımcılara Göre Genel Olarak Avcılar Arasındaki Av Suçlarına Karşı Tutumlar

Ancak katılımcıların yaşadıkları çevrede, av suçları işleyenlere karşı nasıl davranılır sorusuna alınan cevaplar ise; bu kişilere eylemlerinden dolayı saygı gösterilmediği ancak, %53,8 oranında hiçbir şey olmamış gibi, %46,2 oranında ise iyi gözle bakılmayıp mesafeli davranıldığı şeklindedir. Bu noktada yine avcılarının görüş ve tutumlarının birbiri ile çeliştiği görülmektedir. Çünkü %88,5 oranında suç davranışı tasvip edilmezken, içinde bulundukları gruplarda bu davranışlara tepki gösterilmeme oranı %53,8'dir.

Katılımcıların %57,7'si suç kabul edilen bir eylemle karşılaştıklarında, bu eylemi yapan kim olursa olsun ihbarda bulunacaklarını söylemişlerdir. %13,5'i eylemi yapanın tanıdığı bir kişi olması durumunda, %28'8'i ise asla ihbarda bulunmayacağını ifade etmiştir. Bu katılımcıların meslek durumlarına göre, av suçlarına karşı tutumları ve ihbarda bulunup bulunmayacaklarıyla ilgili bilgiler Tablo-14'de verilmiştir.

Tablo-14: Katılımcıların Mesleki Durumlarına Göre, Av Suçlarına Karşı Tutumları ve İhbar Etme Eğilimleri

Meslek Grupları	Suç Kabul Edilen Davranışta Bulunanların Yaptıklarını			İhbar Etme Eğilimleri		
	Hatalı Buluyorum	Hatalı Bulmuyorum	Çevremde Bu Tür Kişiler Yok	Asla İhbarda Bulunmam	Tanıdığım İhbarda Bulunmam	Kim Olursa Olsun İhbar Ederim
Memur	%100	-	-	-	-	%100
İşçi	100	-	-	%14,3	%14,3	%71,4
Esnaf	%83,3	%5,6	%11,1	%27,8	%11,1	%61,1
Tarım	%89,5	%5,3	%5,3	%36,8	%15,8	%47,4
Emekli	%75	-	%25	%50	%25	%25
Toplam	%88,5	%3,8	%7,7	%28,8	13,5	%57,7

Tablo verilerinde de görüldüğü gibi, katılımcılar av suçlarına karşı olmalarına rağmen, bu konuda azımsanamayacak bir oranda tepkisizlik de mevcuttur. Özellikle memur ve işçiler dışındaki meslek gruplarında ihbarda bulunmak konusunda açık bir isteksizlik gözükmemektedir. Memur ve işçiler ise, bir av sezonunda en az ava çıkan meslek gruplarıdır. Başka bir ifade ile daha sık avlanmaya çıkan meslek gruplarının, av suçlarını ihbar etme eğilimi çok daha düşüktür.

Araştırmada, bugüne kadar kendi eylemleri dışında av suçlarına şahit olup olmadıkları ve herhangi bir makama ihbarda bulunup bulunmadıkları da

sorulmuş olup, meslek grupları açısından ortaya çıkan sonuçlar Tablo-15’de verilmiştir.

Tablo-15: Katılımcıların Mesleki Durumlarına Göre, Av Suçlarına Şahit Olma ve İhbarda Bulunma Durumları

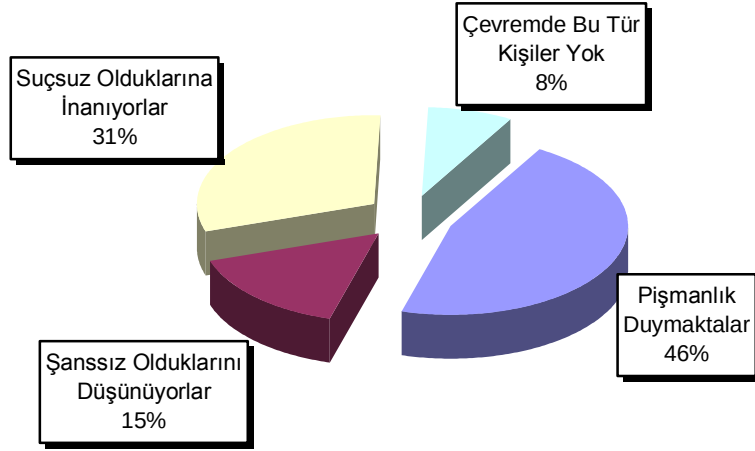
Meslek Grupları	Suç Kabul Edilen Davranışa Şahit Oldunuz mu?		Bugüne Kadar Herhangi Bir İhbarda Bulundunuz mu?	
	Evet	Hayır	Evet	Hayır
Memur	%50	%50	-	%100
İşçi	%42,9	%57,1	%14,3	%85,7
Esnaf	%61,1	%38,9	%33,3	%66,7
Tarım	%47,4	%52,6	%26,3	%73,7
Emekli	%50	%50	%50	%50
Toplam	%51,9	%48,1	%26,9	%73,1

Tablo-14’de memurların tamamı av suçu kabul edilen davranışları ihbar ederim demesine rağmen, av suçlarına şahit olmuşlar ama herhangi bir ihbarda bulunmamışlardır. Benzer durum işçiler için de geçerlidir. Bu noktada katılımcıların çoğunun ankette yer alan bu sorulara gerçek görüş ve tutumlarını yansıtan cevaplar yerine beklenen cevapları vermeye çalıştıkları söylenebilir. Çünkü bir taraftan yapılanları hatalı bulmaktalar, bir taraftan ihbar ederim demekteler ve suç davranışlarına şahit olduklarında ise ihbar etmekte isteksiz kalmaktadırlar. Katılımcıların görüşleri ile tutumları birbirinden farklılık göstermektedir.

Davranış, olumlu ödüllerin kazanılması ile güçlenirken, ceza verildiği zaman ise kaçınılmaktadır. Av suçları açısından bakıldığında, suç davranışının grup içinde takdir edilmesi, ödül olarak kabul edilebilir. Ceza ise hem yasalar tarafından öngörülen müeyyideler, hem de grup içinde eleştiri şeklinde ortaya çıkabilir. Dolayısıyla özellikle yasadışı avlananların ihbar edilmesi davranışının sıklaştırılması ile hem yasal ceza mekanizması hem de sosyal ceza mekanizması etkinleştirilmiş olur. Ancak yukarıda da ifade edildiği gibi avcılık alt kültürü içerisinde, görüş ve tutumların çelişmesi

nedeniyle, suç davranışlarında bulunanlar herhangi bir korku veya utanç ya da ceza ile karşılaşmamaktadırlar.

Çevrelerinde av suçlarından ceza almış kişilerin, suç sonrasındaki duygu ve düşünceleri Şekil-12'de verilmiştir. Suçsuz olduğuna veya yakalanmalarını şanssızlık olarak görenlerin oranı %46 gibi dikkat çekici bir büyüklükte çıkmıştır. Bu kişilerin halen avcılıkla ilgili yapılan düzenlemelerin, koyulan kuralların ve yasakların amaçları ve nedenlerini anladıkları veya içselleştirdiklerini söylemek mümkün değildir. Ayrıca bu gruptaki kişilerin mükerrer suçlu olma olasılığı da oldukça yüksektir.

Şekil - 12: Katılımcıların Çevrelerindeki Av Suçlarından Ceza Almış Kişilerin Suç Sonrası Duygu ve Düşünceleri

Katılımcıların mesleki durumlarına göre, suç sonrası duygu ve düşünceleri Tablo-16'da verilmiştir. Katılımcıların içerisinde de çevrelerindeki kişilere benzer olarak yaptıkları eylemler sonrasında pişmanlık duymayan büyük bir grup vardır. Özellikle memur ve tarım meslek gruplarında yaptıkları eylemin suç olmadığına inananların oranı dikkat çekicidir.

Tablo-16: Katılımcıların Mesleki Durumlarına Göre Suç Sonrası Duygu ve Düşünceleri

Meslek Grupları	Pişmanlık Duyuyorum	Şanssız Olduğuma İnanıyorum	Yaptığım Eylemin Suç Olduğuna İnanmıyorum
Memur	%25	-	%75
İşçi	%57,1	%14,3	%28,6
Esnaf	%72,2	%5,6	%22,2
Tarım	%42,1	%5,3	%52,6
Emekli	%50	%25	%25
Toplam	%53,8	%7,7	%38,5

45 ve 54 yaşları arasındaki 11 katılımcının sadece üç tanesi yaptıkları eylemle ilgili pişmanlık duymaktadır. Bir av sezonunda 20 günden az ava çıkanlarda ise 25 katılımcının %40'ı pişmanlık duyarken, %52'si yaptığı eylemin suç olmadığına inanmaktadır. 50 günden fazla ava giden 5 kişinin tamamı yaptıkları eylemlerden dolayı pişmanlık duyduklarını ifade etmişlerdir. Yani ava çıkılan gün sayısının artmasıyla beraber av suçları konusunda bilinçlenmenin de arttığını söylemek mümkündür.

Benzer durum avcılık etkinliğinin ne kadar süre devam ettiği ile de ilişkili görünmektedir. 10 yıldan az süredir ava çıkan kişilerde pişman olma oranı %33,3 iken, 30 yıl ve daha uzun süredir avlanan kişilerde %63,6'dır. Bu durum çalışmanın 2 nci bölümünde ifade edilen avcılığın basamakları ile de uyumluluk göstermektedir. Kişilerin avlanmaya başladıkları ilk yıllarda yani

öğrenme basamağında avlanmanın etik değerleri ile pek de ilgisinin olmadığı bu sonuçlarla da doğrulanmaktadır.

Ankete katılanların %23,1 çevrelerinde bulunan kişilerin tecrübelerinden faydalandıklarını, %17,3'ü de bu suçları işleme konusunda teşvik edildiklerini söylemişlerdir. Gazetelere yansıyan haberlerin, kitaplardaki, televizyon veya sinemadaki karakterlerin suç davranışları konusunda yönlendirici bir etkisi ortaya çıkmamıştır. Sadece avcılar arasındaki sohbetlerden etkilenerek suç eyleminde bulunanların oranı %17,3'dür.

Katılımcıların suç kabul edilen eylemleri neden yaptıkları sorulduğunda, %71,2'si bu eylemin suç olduğunu bilmediğini, %19,2'si diğer avcıları örnek aldığını, %1,9'u diğer avcılar arasında statü elde etme amacıyla olduğunu ve %7,7'si de diğer nedenler ile bu suçları işlediklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun, yaptıkları eylemin suç olduğunu bilmemeleri dikkat çekicidir.

Bu oranın içindeki 37 katılımcıdan 21 kişinin yani %56,8'inin avcılıkla ilgili eğitim aldığı düşünüldüğünde, iki ayrı değerlendirmede bulunulabilir. İlk olarak katılımcılar, bu soruya bilinçli olarak farklı cevap vermişlerdir. İkinci olarak ise, verilen eğitim kağıt üstünde kalmıştır, avcılara bu konuda yeterli eğitim verilmemiştir. Ancak ikinci şıkla ilgili olarak; Halk Eğitim Merkezleri tarafından avcı eğitimlerinin Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu'nca belirlenen konularda ve saatlerde verilmesi, toplam 32 saat olan bu eğitim programlarında beş saatin avcılıkla ilgili mevzuat konusunda olması, her av yılında avcılara hem MAK kararlarının tamamının hem de özet şeklinde hazırlanmış broşürlerin dağıtılmış olması avcılarının eylemlerinin suç olduğunu bilmeme olasılığını azaltmaktadır. Dolayısıyla eğitim alan katılımcıların bu soruya, gerçekte olandan farklı cevap verdiği değerlendirilmektedir.

Tablo-17'de katılımcılara göre av suçlarının ağırlık sıralaması verilmiştir. Katılımcıların tamamına yakını zehirle avlanma eylemine şiddetle karşı çıkmışlardır. Ancak gerekli belgelerin olmadan avlanılmak genellikle suç

davranışı kabul görmemiştir. Katılımcıların kendilerinin veya çevrelerindeki arkadaşlarının bir kısmının belgelerinin olmaması bu sonucun ortaya çıkmasında etkili olmamıştır.

Tablo-17: Katılımcılara Göre Av Suçlarının Ağırlık Sıralaması²⁰

Suçlar	Ağırlık Oranı (1-8)
1. Zehirle avlanmak	1,77
2. Yasal olmayan araç, cihaz, alet, vb. ile avlanmak	3,35
3 .Koruma altındaki türleri avlamak	3,94
4. Avlanma süreleri dışında avlanmak	4,38
5. Usulüne uygun olmayan araç, cihaz, alet, vb. ile avlanmak	5,06
6. Av yasağı olan bölgede avlanmak	5,27
7. İzin verilen avlanma miktarı üzerinde avlanmak	5,38
8. Avcılık belgesi veya avlanma izni olmadan avlanmak	6,81

f. Av Suçlarının Bulgulara Göre Değerlendirilmesi

Suç, ortaya çıktığı ortamlara göre çok değişik nedenlerden kaynaklanabilir ve farklı şekillerde ortaya çıkabilir. Çok fazla suç teorilerinin bulunması ve sürekli olarak yeni teorilerin geliştirilmesi de bu gerçeğin bir yansımasıdır. Suç çeşitlerinin fazlalığı ve farklı açıklamaların getirilmeye çalışılması da , suçun değişkenlerinin çeşitliliğini göstermektedir.

Toplumun önde gelen sorunlarından olan suç ve suçluluk, bu özelliği ile sosyolojik araştırmaların yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu araştırmalar, insan davranışlarının dinamik yönlerini ve toplum yapısındaki değişimleri

²⁰ Suç ağırlıklarına ilişkin tabloda yer alan veriler, katılımcıların görüşlerine göre; en ağır kabul edilen suç davranışına bir, en hafif suç davranışına sekiz olacak şekilde sıralanması ile oluşturulmuştur. Bu nedenle tablodaki değerler, suç davranışının ortalama sıralama değerlerini temsil etmektedir.

takip etmektedir. Birey ve grup davranışlarını etkileyen ve sürekli değişen sosyal normlar, değerler, kurumlar ve bunların yapıları suçun ortaya çıkmasında etkilidir.

Araştırmada av suçlarına sosyolojik bakış açısı ile yaklaşılmış ve sosyolojik teoriler kullanılarak açıklanmaya çalışılmıştır. Avlanma etkinliğinin genellikle grup olarak gerçekleştirilmesi nedeni ile, sosyal normlar ve değerler suçun oluşmasında veya engellenmesinde çok büyük bir öneme sahiptir. Avcılık grup içerisinde öğrenilir ve grup içerisinde sürdürülür. Nitekim araştırmada da, katılımcıların %59,6'sının babaları, %50'sinin dedeleri, %57,7'sinin bunlar dışındaki akrabaları ve %80,8'inin yakın arkadaşları avcıdır. Avcıların içinde bulundukları gruptan farklı değerlere ve farklı davranış kalıplarına sahip olması beklenemez.

Av suçlarının açıklanmasında ve bu suçların önlenmesinde sosyal yapı ve normların dikkate alınması kaçınılmaz bir gerekliliktir. Bu nedenle araştırmada avcılık alt kültürü normlarını ve değerlerini açıklayabilmek için sosyal yapı teorileri kullanılmıştır. Kişilerin suç davranışlarını bu gruplarda öğrendiği veya suç davranışlarının grup tarafından engellenmediği değerlendirildiğinden de sosyal öğrenme ve sosyal kontrol teorilerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

İlk defa Durkheim tarafından kullanılan anomi kavramı, standartların ve değerlerin kaybolması sonucunda sosyal düzenin bozulmasıdır. Anomi toplumdaki bağları zayıflatır ve kargaşa ortamının doğmasına neden olur. Böylece yapının bozulmasına ve kuralların çiğnenmesine yani suç davranışlarının ortaya çıkmasını tetikler. Yanlış ve doğru sosyal yapı içinde anlam kazanır. Bu nedenle Durkheim'e göre suç, sosyal yapının veya kültürün bir ürünüdür.

Bu bakış açısı ile katılımcıların %88,5'inin av suçu işleyenlerin yaptıklarını hatalı bulmaları, sosyal yapıdaki değerlerde bozulma olmadığının işareti olarak kabul edilebilir. Yasadışı avlanma eyleminde bulunanların yaptıklarının hatalı değerlendirilmesi konusunda hemen hemen fikir birliği

vardır. Bu da avlanmakla ilgili normların varlığını ve bu normların toplum tarafından kabul edildiğine işaret etmektedir.

Ancak katılımcıların çevrelerinde av suçu işleyenlerin sadece %46,2'si eylemleri konusunda pişmanlık duymaktadırlar. Suç fiillerinden ceza alan katılımcılarda bu oran %53,8'dir. Yaptıkları eylemin suç olmadığına inananların oranı da %36,5'dir. Avcıların normlar konusundaki görüşleri ve tutumları çelişkilidir. Bu çelişki, katılımcıların %55,8'inin "toplum içinde av suçlarından ceza almış kişilere bir şey olmamış gibi davranılır" şeklindeki görüşleri ile de güçlenmektedir. Tablo-18'de görüldüğü gibi, katılımcıların %30,8'i suç kabul edilen eylemlerde bulunanların yaptıklarını hatalı bulurlarken, kendi eylemlerinin suç olduğunu kabul etmemektedirler. Bu bulgular ile, araştırmanın beşinci varsayımı olan, "av suçu işleyenler yaptıkları eylemin suç olduğuna inanmamaktadırlar" ifadesi kısmen doğrulanmaktadır.

Tablo-18: Katılımcıların Suç Kabul Edilen Eylemlerle ve Kendi Yaptıkları Eylemlerle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırması

Suç Kabul Edilen Eylemde Bulunanlarını Yaptıklarını	Yaptıkları Eylemle İlgili Görüşleri			Toplam
	Pişmanlık Duymaktayım	Şanssız Olduğuma İnanıyorum	Suç İşlemediğime İnanmıyorum	
Hatalı Buluyorum	%51,9	%5,8	%30,8	%88,5
Hatalı Bulmuyorum	-	-	%3,8	%3,8
Çevremde Bu Tür Kişiler Yok	%1,9	%1,9	%3,8	%7,7
Toplam	%53,8	%7,7	%38,5	%100

Gerilim teorisinde yer alan, toplumda kabul gören amaçlar ve bu amaçlara ulaşmak için kullanılabilecek araçlar arasındaki uyum veya uyumsuzluk av suçlarında da görülmektedir. Katılımcıların %51,9 suç işleyenlerin yaptıklarını hatalı bulmakta ve kendi davranışları konusunda pişmanlık duyarak uyum (uyumluluk modeli) göstermektedirler. %30,8'i ise kuralları kabul etmelerine rağmen, bu kurallarla kendi amaçlarına (avlanma

arzusu) ulaşmayacaklarına inanmakta ve yeni yollardan amaçlarına ulaşma (yenilikçilik modeli) düşüncesindedirler. Bu gruptaki avcılar için kurallar ile kendi amaçları ve araçları arasında paralellik olduğu sürece sorun yoktur. Ancak kuralların amaçlarına ulaşmasını engellemesi durumunda, kendi yollarını çizerler ve onlara göre bu yol meşrudur. Hem kuralları reddeden hem de kendi kuralların uygulayanların (isyan modeli) oranı %3,8'dir. Bunlar genel kabul gören düzenin dışında yeni bir düzenin oluşmasını öngörmektedirler.

Araştırmanın “Av suçlarını işleyenler yaptıkları suç olduğuna inanmamaktadır.” şeklindeki beşinci varsayımı, kısmen doğrulanmıştır. Katılımcıların %30'8 oranındaki bir kısmı, yaptıkları eylemin suç olduğuna inanmamaktadır.

e. Katılımcıların Yasal Mevzuatla İlgili Görüşleri

Katılımcıların %67,3'ü ceza almadan önce hiçbir birim tarafından mevzuatta suç olarak kabul edilen fiiller konusunda bilgilendirilmediklerini ifade etmişlerdir. Ceza almadan önce bilgilendirilenlerin; %17,3'ü ise Çevre ve Orman Bakanlığı personeli, %1,9'u Jandarma personeli, %1,9'u yerel yönetimler, %3,8'i sivil toplum kuruluşları tarafından bilgilendirilmiştir. %7,7 si ise kendi imkanları ve diğer yöntemlerle av suçları konularında bilgi sahibi olmuşlardır.

Katılımcılara göre av suçlarının işlenmesinin en önemli nedenleri; %82,7 oranında eğitim eksikliği (suç olduğunu bilmemek), %13,5 insanda var olan avlanma içgüdüğü, %1,9 av hayvanlarını kendi malı gibi görme duygusu ve %1,9 oranında da diğer nedenlerdir. Yakalanma korkusunun olmaması (denetim eksikliği) ve fazla miktarda avlanmanın itibar görmesi, katılımcılar tarafından suçların işlenmesinin önemli nedenlerinden olarak kabul görmemiştir.

Araştırmanın, dördüncü varsayımı olan “Av suçları ve bilgilendirme ile suç işleme arasında anlamlı bir ilişki mevcuttur. Suç hakkında yeterli bilgiye sahip olmayanların av suçu işleme oranı yüksektir.”, ifadesine uygun olarak, katılımcıların %67,3 ceza almadan önce suç konusu fiiller hakkında

bilgilendirilmemiştir. Avcılık belgesi alırken, yasal mevzuat hakkında bilgi verilmesine rağmen, avcıların suç fiilleri konusunda halen yeterli bilgi sahibi olmadıkları görülmektedir. Nitekim katılımcıların %94,2'si, avcıların belge alırken daha iyi eğitim alması durumunda suç oranlarının düşeceğine inanmaktadırlar.

Avcılıkla ilgili mevcut sorunların çözümlenebilmesi için siz tek ve mutlak otorite olsaydınız nasıl bir uygulama yapardınız sorusuna verilen cevaplar ise; %80,8 eğitime ağırlık verirdim, %5,8 cezaları arttıırırdım, %5,8 avı yasaklardım, %3,8 avcı sayısını sabitledim ve %3,8 diğer çözüm önerilerini uygulardım şeklinde ortaya çıkmıştır.

Katılımcıların mesleki durumlarına göre, suç sonrası duygu ve düşünceleri Tablo-19'da verilmiştir. Katılımcıların içerisinde de çevrelerindeki kişilere benzer olarak yaptıkları eylemler sonrasında pişmanlık duymayan büyük bir grup vardır. Özellikle memur ve tarım meslek gruplarında yaptıkları eylemin suç olmadığına inananlar dikkat çekicidir.

Tablo-19: Katılımcıların Mesleki Durumlarına Göre Suç Sonrası Duygu ve Düşünceleri

Meslek Grupları	Pişmanlık Duyuyorum	Şanssız Olduğuma İnanıyorum	Yaptığım Eylemin Suç Olduğuna İnanmıyorum	Diğer
Memur	%25	-	%75	-
İşçi	%57,1	%14,3	%28,6	-
Esnaf	%72,2	%5,6	%22,2	-
Tarım	%42,1	%5,3	%47,4	%5,3
Emekli	%50	%25	%25	-
Toplam	%53,8	%7,7	%36,5	%1,9

45 ve 54 yaşları arasındaki 11 katılımcının sadece üç tanesi yaptıkları eylemle ilgili pişmanlık duymaktadır. Bir av sezonunda 20 günden az ava çıkanlarda ise 25 katılımcının %40'ı pişmanlık duyarken, %52'si yaptığı eylemin suç olmadığına inanmaktadır. 50 günden fazla ava giden 5 kişinin tamamı yaptıkları eylemlerden dolayı pişmanlık duyduklarını ifade

etmişlerdir. Yani ava çıkılan gün sayısının artmasıyla beraber av suçları konusunda bilinçlenmenin de arttığını söylemek mümkündür. Benzer durum avcılık etkinliğinin ne kadar süre devam ettiği ile de ilişkili görünmektedir. 10 yıldan az süredir ava çıkan kişilerde pişman olma oranı %33,3 iken, 30 yıl ve daha uzun süredir avlanan kişilerde %63,6'dır. Bu durum çalışmanın 2nci bölümünde ifade edilen avcılığın basamakları ile de uyumluluk göstermektedir. Kişilerin avlanmaya başladıkları ilk yıllarda yani öğrenme basamağında avlanmanın etik değerleri ile pek de ilgisinin olmadığı bu sonuçlarla da doğrulanmaktadır.

f. Av Suçlarının Önlenmesi Konusunda Katılımcıların Görüşleri

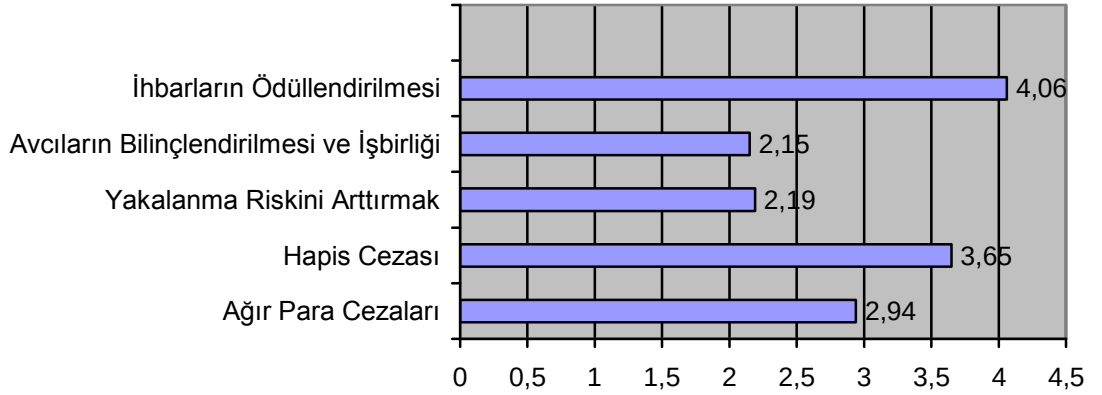
Rasyonel Tercih Teorisine göre, suçlu davranışı kişisel karar verme süreci ve durumsal faktörler şeklindeki iki temel bileşenin etkileşimi sonucunda ortaya çıkmaktadır. Başka bir ifade ile kişilerin öğrenim seviyesi, deneyimleri gibi kişisel durumları ve çevrede suçun oluşmasını engelleyecek görevlilerin olmaması, arkadaşlarının teşvik etmesi, vb. durumsal faktörlerin birleşimi suç işlemeye yöneltebilir (Siegel, 1989: 113). Yapılan görüşmelerde, avcılık eğitimi alan katılımcılar, eğitim sonrasında fikirlerinin büyük oranda değiştiğini ifade etmişlerdir. Önceleri avlanmanın, sadece av hayvanını bir şekilde ele geçirmek olduğunu düşünürlerken, eğitim sonunda doğal yaşama saygı ve özen göstermek zorunda olduklarının farkına varmışlardır.

Suç amacı olan bir davranıştır ve bu davranış faile bir şekilde fayda sağlar. Suçtan elde edilecek fayda maddi bir kazanç olabileceği gibi, heyecan, prestij, vb. şeklinde manevi bir kazanç da olabilir (Felson ve Clarke, 1998: 7-8).

Av suçları ile ilgili olarak failin kazancının maddi olması mümkün değildir. Zaten katılımcılarla yapılan anket sonuçlarında, "ekonomik fayda sağlamak avlanmamda etkilidir." şeklinde ifadede bulunan olmamıştır. Maddi kazanç olarak değerlendirilebilecek besin sağlama motivasyonu konusunda, iki katılımcı etkili bir motivasyon olduğunu ifade etmiştir. Bu katılımcılara göre avlanmaları, et ihtiyaçları nedeni ile değil, sadece av eti yemekten çok

hoşlandıkları nedeniyle yaptıkları bir etkinliktir. Dolayısıyla av suçlarının işleyen kişiler için kazancın, kişilere sağladığı manevi bir haz olduğu söylenebilir.

Av suçlarının engel olabileceği değerlendirilen seçeneklerin ağırlıkları Şekil-13'de verilmiştir. Daha önce suç işlemiş ve ceza almış katılımcıların bakış açılarına göre, suçların engellenmesinde, avcılarının eğitilerek bilinçlendirilmesi ve onlarla işbirliği yapılması en etkili yöntem olarak gözükmektedir. Bu yönetime çok yakın olarak denetimlerin artırılarak, suç eyleminde bulunacakların yakalanma risklerini arttırmak da suçların önlenmesinde etkili bir çözüm önerisi olarak ortaya çıkmıştır.

Şekil - 13: Katılımcılara Göre Av Suçlarının Engellenmesi İçin Alınabilecek Tedbirlerin Ağırlıkları²¹

Plansız olarak işlendiği düşünülen suçlarda da rasyonellik bulunmaktadır. Suç fırsatı ile karşılaşan fail, en azından, harekete geçip geçmeme konusunda bir muhakeme yaparak karar vermelidir (Felson ve Clarke, 1998: 7-8). Ancak suçluların mükemmel kararlar vermesi de beklenemez. Suç eylemi, her zaman, failin farkında olamayabileceği belirsizlikler taşımaktadır. Fail için en önemli faktör, alacağı ceza değil, yakalanma olasılığıdır (Kriminoloji Ders Kitabı, 2006: 5-52). Bu bakış açısı paralelinde av suçlarının engellenmesinde kontrol ve denetimlerin artırılması (yakalanma riskinin artırılması), katılımcılara göre de etkili bir önlemdir.

²¹ Av suçlarının engellenmesi için alınabilecek tedbirlerin ağırlıklarına ilişkin tabloda yer alan veriler, katılımcıların görüşlerine göre; en etkili çözüm önerisine bir, en etkisiz çözüm önerisine beş olacak şekilde sıralanması ile oluşturulmuştur. Bu nedenle tablodaki değerler, tedbirlerin ortalama sıralama değerlerini temsil etmektedir.

İhbarların ödüllendirilmesi ve hapis cezaları uygulanması tedbirlerinin ağırlık katsayıları düşük çıkmıştır. Yani katılımcılar, bu tedbirlerin uygulanması ile etkin bir mücadele yapılabileceği fikrine katılmamaktadırlar. Para cezalarının arttırılması seçeneği, avcılarının bilinçlendirilmesi ve denetimlerin arttırılması seçeneklerinden sonra gelmektedir. Ayrıca katılımcılar genel olarak mevcut para cezalarının yeterince yüksek olduğunu beyan etmişlerdir. EK-B’de verilen av suçlarına uygulanacak ceza çizelgesinde de görüldüğü gibi, para cezası miktarları yüksektir.

Bu bağlamda katılımcıların, av suçlarının önlenmesinde alınabilecek tedbirleri sıralamaları istendiğinde, avcılarının bilinçlendirilmesi ve avcılarla işbirliği yapılması seçeneğinden sonra en etkili çözüm önerisi olarak önerdikleri denetimlerin arttırılması (yakalanma riskinin yükseltilmesi) seçeneği olmuştur.

g. Katılımcıların Avcılıkla İlgili İnançları

Katılımcılara, ava çıkmadan önce, av sırasında ve sonrasında tekrar ettikleri davranışlar sorulmuştur. Sorunun katılımcılara açıklanmasında, şans veya şanssızlık getiren herhangi bir inançlarının olup olmadığı veya uygulanan ritüeller ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Katılımcıların %27’si, dinen kutsal kabul edilen günlerde ava çıkmadıklarını ifade etmişlerdir. Kutsal kabul edilen günler ise, Cuma günleri, bayram günleri ve kandil geceleri ile ramazan ayıdır. Bu davranışlarının temelinde ise, bazı avcılar büyükleri tarafından böyle yönlendirildiklerini, bazıları ise günah olduğunu kabul etmelerinin etkili olduğunu ifade etmişlerdir.

İki katılımcı ve görüşme sırasında yanlarında olan diğer avcı arkadaşları tarafından ava çıkmadan önce, av köpeğinin yere yatıp debelenmesi, o günkü av için uğur kabul edildiği belirtilmiştir. Bir katılımcı ise, ava gittiği yol üzerinde tilki görürse o gün avlanamayacağını düşündüğünü ve hemen avı bırakıp eve döndüğünü söylemiştir. İki davranışın kaynağı sorulduğunda, büyüklerinden bu şekilde öğrenildiği ifade edilmiştir.

Katılımcıların %67'si, avcılıkla ilgili olarak herhangi bir inançlarının olmadığını ve avın serbest olduğu her gün ava çıkabileceklerini vurgulamışlardır.

ğ. Katılımcılara Göre Av Hayvanlarının Korunması ve Avcılığın Geliştirilmesi

Av hayvanlarının korunması için, yapılan kontrollerin yetersiz olduğu ve kontrollerin genel olarak sadece av sezonunda ve avın serbest olduğu günlerde yapıldığı vurgulanmıştır. Katılımcılara göre avlanmanın yasak olduğu zamanlarda ve yasak bölgelerde avlananlarla mücadele önemlidir.

Av suçları ile mücadelede av kolluğu ve genel kolluğun yetersiz kalması nedeni ile avcılık derneklerinin de mücadelenin içine girmesi gereklidir. Derneklere yetki verilmesi ile kontroller artırılabilir ve gerekli koruma sağlanabilir. Ayrıca, görüşülen dernek yöneticileri, düzenlenecek tutanaklar sonucunda verilecek idari para cezalarından derneklere pay verilmesinin, kontrol ve denetim faaliyetleri için teşvik edici etkisinin olacağını vurgulamışlardır.

Bazı katılımcılar ise av suçlarının tekrarlanması durumunda faillere hapis cezası verilmesini önermişleridir. Ancak av suçlarında mükerrer suçluluk oranı çok düşüktür. Denizli ilinde 2003-2007 yılları arasında av suçundan hakkında birden fazla işlem yapılan sadece bir kişi bulunmaktadır. Yine aynı dönemde Türkiye geneline bakıldığında ise, bu şekilde birden fazla ceza almış kişi sayısı 26'dır. Bunlardan sadece bir kişi hakkında üç adet işlem yapılmış, diğerleri hakkında ise iki adet işlem yapılmıştır. Bu nedenle katılımcıların hapis cezası konusundaki önerilerinin çok da yerinde olmadığı değerlendirilmiştir.

Çiftçiler tarafından tarlalarında kullanılan kuru gübreler, yaban hayatının en büyük düşmanları olarak gösterilmiştir. Katılımcılar tarafından av hayvanlarının bu gübre tanelerini yemeleri nedeni ile öldükleri veya zarar gördükleri vurgulanmıştır. Bu nedenle de sulu gübre kullanılması veya bu

gübrelerin içine yaban hayvanlarını uzaklaştırıcı koku gibi önlemlerin alınması gerekliliğini ifade etmişlerdir.

Özellikle avı serbest olan bazı türlerin yoğun bulunduğu bölgelere çevre illerden toplu taşıma araçları ile ava gidilmesi, çok kısa bir zamanda o bölgedeki av hayvanı türlerinin yok olmasına neden olmaktadır. Katılımcıların bir çoğu haklı olarak bu duruma tepki göstermektedir. Onlara göre özellikle il dışından gelen avcılar yasaklanmalı veya sınırlandırılmalıdır. Bölgelerindeki av hayvanlarının envanterinin çıkarılarak, bir sezonda avlanılabilecek av hayvanı miktarının da önceden tespit edilmesi gereklidir. Ancak av ve yaban hayatı ile ilgili kurumların imkansızlıkları böyle bir yapılmasını engellemektedir. Envanter çalışması, uzun zaman, çok sayıda görevli ve yeterli kaynak gerektirmektedir. Ayrıca Çevre ve Orman Bakanlığı'nca çeşitli bölgelerde bu çalışmalar devam etmektedir.

Avlaklar üzerindeki bu yoğun avcı baskısının azaltılabilmesi için, il dışından gelecek avcı sayısı veya avlağa girecek avcı sayısının sınırlandırılması da bir başka çözüm önerisi olarak katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Ancak, avlaklar üzerindeki baskının azaltılabilmesi için bu çözüm önerisi de uygulanabilir gözükmemektedir.

Sorunla ilgili olarak, bazı dernek yöneticilerinin ifade ettiği gibi, avlakların belli aralıklarla nadasa bırakılması yani avlanmanın yasaklanması en kolay ve etkili uygulanabilir yöntem olarak gözükmemektedir. Böylece av ve yaban hayatının yeniden canlanmasına fırsat verilecektir. Bu bölgelere av hayvanlarının salınması da çözüme katkıda bulunacaktır. Ancak belirli bir maliyeti olan uygulamanın yapılabilmesi için, sürekli bir kaynağa ihtiyaç olduğu açıktır.

Katılımcılara göre avcılığın geliştirilmesi için avcılarının mutlaka bilinçlendirilmesi gereklidir. Avın bir zorunluluk olmadığı ve avlanmanın iyi vakit geçirmek için bir vasıta olduğu avcılara iyi anlatılmalıdır. Bu kapsamda yapılacak görsel bilgilendirme çalışmalarının etkili olacağı ve okuma alışkanlığı olmayan avcılara kolay ulaşılabileceği, katılımcılar ve dernek yöneticileri tarafından vurgulanmıştır.

h. Katılımcılara Göre Avcılığın Sorunları

Av hayvanlarının sayılarının azalması, avcılıkla ilgili resmi giderlerin yüksekliği, zirai ilaçların doğal hayata verdiği zararlar, avcılarının eğitimsizliği ve avcılık derneklerinin etkisiz olması katılımcılar tarafından ifade edilen sorunlardır.

Katılımcılar, avcılıkla ilgili konularda kendi görüşlerinin sorulmamasından şikayet etmişlerdir. Ancak hemen hemen her ilçe de bulunan derneklerin en önemli görevlerinden birisi de bu husustur. Derneklerin avcılarla resmi kurumlar arasında köprü görevi görmeleri gereklidir. Maalesef ülkemizde dernekler, etkin çalışmamakta ve avcılarının gözünde üye olarak yasal indirimlerin sağlandığı bir müessese konumundadır.

Yasadışı avcılık örneklerinin ön plana çıkarılarak, avcılarının kötü gösterilmeleri de katılımcıların ve dernek yöneticilerinin ortak ifade ettikleri bir konudur. Katılımcıların av suçu işlemiş kişiler olduğu dikkate alındığında, çelişki içinde oldukları açıktır. Kendilerini yasadışı avcılarının dışında tutarak onların eylemlerini tasvip etmemeleri, tutum ve görüşleri arasındaki farklılığı ortaya çıkarmaktadır. Bu durum, yasada suç olarak kabul edilen bazı eylemlerin, aslında avcılar arasında tamamen norm olarak kabul görmediğinin de bir göstergesidir.

4. AV SUÇLARINA YÖNELİK SUÇ ÖNLEME YAKLAŞIMLARI

Suç, tek bir kurum tarafından önlenmesi veya çözülmesi mümkün olmayan karmaşık ve sosyal bir sorundur. Bu olgu aslında suçun sadece kolluk tedbirleri ile çözülmesinin mümkün olmadığına da işaret etmektedir. Günümüz suçla mücadele anlayışında, suçtan endişe duyan her kurumun, sivil toplum örgütlerinin ve vatandaşların aktif olarak suç önleme faaliyetlerine katılımı vardır. Yani ortak güvenlik veya suçla mücadele üretimi söz konusudur (Arslan [web], 2008).

Ancak katılımcılara göre bölgede av suçlarına karşı yapılan mücadelede en etkin kurumlara bakıldığında, %57,7 ile av kolluğu (Çevre ve

Orman Bakanlığı personeli), %40,4 ile genel kolluk (Jandarma personeli) ve %1,9 ile köy ve kır bekçileri ile muhtarlar şeklinde bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Ayrıca suç tutanaklarının %68'inin av kolluğu, %32'sinin genel kolluk tarafından düzenlenmiştir. Bu sonuçlar mücadelenin sadece av kolluğu ve genel kolluk tarafından yapıldığına işaret etmektedir.

Toplum odaklı kolluk yaklaşımının başarılı olabilmesi için; kolluk, vatandaş, medya ve siyasi liderler gibi alt gruplar, sosyal hizmet temsilcileri ve toplumun diğer kurumlarının kararlılığı gereklidir (Tuncer, 2003). Bu nedenle av suçları ile mücadelede başta kolluk güçleri olmak üzere vatandaşlar da çözüme yönelik çaba göstermelidir. Medyada yer alacak programlarla av ve yaban hayatının önemi ve sürdürülebilirliği konusunda yayınlar yapılmalıdır. Gösterilen çabaların arkasında siyasi destek olmadan başarıya ulaşması da mümkün değildir. Bu nedenle mücadelede, hükümet desteğinin tam ve kararlı olması önemlidir. Avcılıkla ilgili derneklerin ve sivil toplum kuruluşlarının yardımları ve katkısı ile mücadelenin kapsamı genişletilmelidir. Başka bir ifade ile konunun, avcılar ile av hayvanları arasında kalmadan toplumun tüm katmanlarında tartışılması sağlanmalıdır. Örneğin bu kapsamda, okullarda öğrencilere bilgi verilebilir ve vatandaşların dini değerlerine hitap eden çeşitli çalışmalar yapılabilir.

Av kolluğunun görev alanının coğrafi büyüklüğü nedeniyle personel, araç, gereç ve teknolojik imkanlar yönünden çok büyük kaynaklara ihtiyaç vardır. Genel kolluk personelinin görev yükünün fazla olması ve çok geniş bir hizmet yelpazesinde hizmet vermesi avcılık alanında etkili olmasına olanak tanımamaktadır. Bu nedenle toplumun diğer kurumlarının da bu suçlarla mücadelede görev alması önemlidir.

Avlakların kırsal alanlarda veya yakın bölgelerde olması nedeni ile köy bekçileri ve muhtarlarının da mücadelenin içinde olması çok önemlidir. Araştırma sırasında hem yetkililerle yapılan görüşmelerde hem de katılımcıların ifadelerinde köy bekçileri ve muhtarlarının hiçbir etkisi veya faydasının olmadığı vurgulanmıştır. Hatta bazı köy muhtarlarının av suçunu bizzat kendileri işledikleri (katılımcılardan bir tanesi ceza aldığı tarihte

muhtarlık görevini yürütmektedir) veya tanıdıkları kişilerin suç fiillerine tanık olmalarına rağmen işlem yapmadıkları ifade edilmiştir.

Türkiye de yaklaşık 40.000 köy olduğu göz önüne alındığında, buradan sağlanacak faydanın ne kadar büyük olacağı açıktır. Bu noktadaki önemli konu, köy bekçileri ve muhtarları tarafından yapılan ihbarların, kolluk taleplerinin veya düzenledikleri tutanakların hemen işleme konmasıdır. Böyle bir hareket tarzı, muhtarların ve bekçilerin kendilerine olan güvenlerinin artmasını sağlayarak kolluk ile işbirliğini arttıracaktır.

Muhtar ve bekçilerin yaşadıkları bölgede faaliyet göstermeleri, hem ulaşım maliyetlerini düşürecek ve o bölgede sürekli gözetim ve denetimin olmasını da sağlayacaktır. Avlakların bu şekilde sıkı gözetim ve denetim altında bulundurulması, suç işleme niyetinde olan kişileri eylemlerinden vazgeçirebilecektir.

Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından köy tüzel kişiliği ile koruma faaliyetlerinin yapılması da önemli bir husustur. 2002 yılından itibaren başlayan bu uygulama kapsamı genişletilerek devam etmektedir. Ancak halen istenilen seviyede olduğunu söylemek mümkün değildir. Ayrıca uygulama sadece koruma alanları için geçerlidir. İllerde özel idare müdürlüklerinden sağlanacak finansmanla av ve yaban hayvanlarının yoğun olduğu bölgelerde, av günleri ve av sezonu dışında da koruma faaliyetleri yürütülmelidir.

Avcılık derneklerinin, bazı bölgelerde kolluk personeline yardımcı olma gayreti içinde olduğu görülmüştür. Bu dernek yetkililerinin ifadelerine göre, ihbarda bulunmalarına rağmen kolluk tarafından hiç müdahale edilmediği veya çok geç müdahale edilmesi nedeni ile failerin yakalanamadığı konusunda şikayetleri vardır. Burada av kolluğu ve genel kolluk görevlilerinin koordineli çalışmasına ihtiyaç vardır. Av kolluğuna gelecek ihbarlara, müdahale edilemeyeceği durumlarda, genel kolluk personelinin bölgeye yönlendirilmesi gereklidir. Bu da ancak iki ayrı kolluk kurumunun uyumlu ve koordineli çalışması ile mümkündür.

Av ve yaban hayatının korunmasında ve geliştirilmesinde dernekler tarafından yeni açılımlar da geliştirilmelidir. Bir çok yerde avcılıkla ilgili dernekler, sadece avlanma izninde alınacak indirimden faydalanmak için üye olunan yerler olarak kalmıştır. Dernek lokallerinde avcılar sadece oyun oynayarak vakit geçirmektedirler. Çeşitli afiş, broşür ve diğer görsel malzemeler kullanılarak avcılarının eğitilmesine ve bilinçlendirilmesine katkı sağlanabilir.

Genel kolluk personelinin, av ve yaban hayatı konusunun uzmanlık gerektirmesi nedeni ile zaman zaman eğitim verilmesi gereklidir. Çünkü av hayvanlarını tanımayabilir, yasal mevzuatla ilgili teknik konularda bilgisi olmayabilir, ava serbest veya yasak alanları bilmeyebilir. Bu nedenle de genel kolluk personelinin av ve yaban hayatı konularında bilgilendirilmeleri önemlidir. Kanunun yürürlüğe girdiği ilk yıllarda bazı bölgelerde bu kapsamda kurslar düzenlenmiş, ancak hem kısıtlı bir bölgede kalmış hem de ilerleyen yıllarda devam etmemiştir (Çevre ve Orman Bakanlığı [web], 2007).

Toplum odaklı suç önleme yaklaşımında, vatandaşların desteğinin sağlanmasında onların fikirlerini dinlemesi ve bu fikirlerin önemsenmesi önemlidir. Bu şekilde, vatandaşların da av ve yaban hayatını korunmasına dolayısıyla suçla mücadeleye katılmasına imkan sağlanır. Araştırma kapsamında görüşülen katılımcılar, yoğun bir şekilde bu yöndeki isteklerini belirtmişlerdir. Bu noktada görev avcılık derneklerine düşmektedir. Üyelerinin görüşlerini ve varsa tekliflerini gerekli makamlara iletmelidirler. Böylece devlet ve vatandaş arasında sağlıklı bir iletişimi sağlamak mümkündür.

Suçun önlenmesi çalışmalarında kullanılabilecek bir başka yöntem ise, avcılarının vicdanlarına hitap etmektir. Araştırmada katılımcıların bir kısmı dini inançları nedeni ile belli günlerde avlanmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu noktadan hareketle dini değerlerin av suçlarının açıklanmasında kullanılması, önleme faaliyetlerinde önemli katkı sağlayabilir.

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Avcılık, bazen beslenme ihtiyacı, bazen dinsel törenler için, bazen savaş hazırlığı hedefli, bazen soyluların ayrıcalıklı uğraşısı, bazen de çalışma zamanlarından arta kalan sürede yapılan bir etkinlik olarak tarihin her döneminde varolmuştur. Günümüzde avlanabilmek için yalnızca harcama yaparak av hayvanlarının peşinden koşmak yeterli değildir. Aynı zamanda yasalara uygun olarak, gerekli bilgi ve değerlere sahip olmak da zorunlu hale gelmiştir.

Av ve yaban hayatının zenginleşebilmesi için, akılcı kısıtlamaların getirilmesi ve bu kısıtların yasalarla desteklenmesi gerekmektedir. Ancak sadece yasakların getirilmesi çözüm değildir. Bunun yanında, avcılarının eğitilmesi ve bilgilendirilmesi hedeflenmelidir. Çeşitli sivil toplum örgütleri yardımı ile de av ve yaban hayatının korunması ve geliştirilmesi faaliyetlerine katılmaları sağlanmalıdır. Avlanmayı, yaban hayatını talan etme veya toplumun ortak varlığına haksız bir şekilde el atma şeklindeki anlayışından uzaklaştırmak gereklidir.

Binlerce yıldır devam eden ve gelecekte de devam edecek olan avlanma etkinliğini insan-doğa yararına bir dengeye oturtmaya çalışılmalıdır. Özellikle, günümüz teknolojik imkanları kullanılarak, avcı ve av arasındaki güç dengesinin çok orantısız şekilde bozulmasına izin verilmemelidir. Bu nedenle, avcılar etik değerlere sahip olmalıdır.

Av ve yaban hayatının, avcının ve kaynak sahibinin (devlet ve toplum), ortak çıkarlarını gerçekleştirebilecek düzenlemeler yapılmalıdır. Bilinçsiz avlanma önlenerek, av ve avcı arasında denge sağlanmalıdır. Bu dengenin kurulması ve korunması da devletin sorumluluğunda, çeşitli sivil toplum örgütleri, araştırma kurumları ve üniversitelerle işbirliği ile yapılmalıdır.

Araştırmanın hedefi de, yukarıda söz edilen görevlerden, koruma faaliyetleri konusunda mevcut durumu ortaya koyarak çözüm önerileri üretmeye çalışmak olarak tespit edilmiştir. Bu kapsamda, Kara Avcılığı Kanunu'na muhalefet edenlerin sosyo-kültürel durumlarını, av suçları konusundaki tutumlarını inceleyerek ve elde edilecek veriler ışığında av suçlarının önlemek için alınabilecek tedbirler ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Türkler için önemli bir etkinlik olan avcılık, toplum yapısını etkilemiş ve şekillendirmiştir. Her ne kadar günümüzde beslenme, savaşa hazırlanma, vb. nedenlerle ava çıkılmasa da, boş zamanların değerlendirildiği bir etkinlik olarak halen devam etmektedir. Araştırma kapsamında avcılarla görüşmeler sırasında, yaşlanmaları nedeni ava çıkamayanların, eski günlerine özlem duydukları ve avlanma isteklerinin devam ettiği görülmüştür. Avcıların ortak noktası, bu etkinliğin kendilerini sürekli çektiği ve avlanma içgüdüüne karşı konulamadığı şeklindedir. Avlanmak onlar için vazgeçilmez bir yaşam tarzı haline gelmiştir.

Avlanma içgüdüü insanları zaman zaman suç işlemeye yöneltebilmektedir. Ancak aynı fırsatlarla karşılaşan insanların hepsi suç işlememektedir. Bu sonucun ortaya çıkmasında avcılık alt kültür gruplarında oluşan norm ve değerlerin rolü bulunmaktadır. Buradan hareketle, suç davranışlarının, nedenleri ve ortaya çıktığı alt kültür grubunun özellikleri incelenmelidir.

Av ve yaban hayatına karşı işlenen suçlarda, Rutin Aktivite Teorisinde yer alan yeterli korumanın olmaması da failleri motive eden bir unsurdur. Avlaklarda kendi arkadaşları dışında genellikle kimsenin olmaması, suçun oluşabilmesi için uygun bir ortam yaratmaktadır. İçinde bulunduğu grubun norm ve değerleri de suç davranışının ortaya çıkmasına tepki vermiyor veya engellemiyorsa, fırsat bulan avcılar suç işleyebilmektedir. Çevre ve Orman Bakanlığı verilerine göre denetim ve kontrol faaliyetleri 2003 yılından günümüze kadar azalmaya devam etmiştir. 2003 yılında kontrol edilen avcı sayısı 30.040 iken, 2007 yılı Ağustos ayı sonunda 9.065'dir. Bu nedenle kontrol ve denetim faaliyetlerinin arttırılması, suçluların yakalanma

riskini arttıracğından, suç ve suçlulukta azalma olmasını sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Araştırma sonucunda, avcılarının Kara Avcılığı Kanunu ve av suçları konusunda yeterli bilgileri olmadığı da gör÷lmektedir. Bilgilendirme faaliyetlerinin öncelikle avcılık eğitim kurslarında yapılması gerekmektedir. Ancak av suçundan işlem yapılanların %78'inin avcılık belgelerinin eksik veya hiç olmadığı göz önüne alındığında kursların en azından kaçak avcılığın önüne geçilmesinde etkili olmadığı söylenebilir.

Asıl bilgilendirme biriminin, konunun teknik bilgilere dayanması nedeni ile Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü olması bir zorunluluktur. Bilgilendirmenin hedef kitlesi ise avcılar ve avlakhara yakın bölgelerde yaşayanlar olmalıdır. Bu konuda çeşitli çalışmaların olmasına rağmen, imkanların yetersizliği ve hedef kitlenin büyüklüğü bilgilendirme faaliyetlerinin arzu edilen seviyeye gelmesini engellemektedir. Bu nedenle bilgilendirme faaliyetlerine, yerel yönetimlerin, eğitim kurumlarının ve sivil toplum örgütü olarak av ve yaban hayatı ile ilgili derneklerin de katılması gereklidir.

Avlakların yerleşim yerleri dışında olması nedeni ile genel kolluk görevlileri olarak jandarma personeli ön plana çıkmaktadır. Denetim ve kontrol görevi olan jandarma personeline de yasal mevzuat ve teknik bilgiler konusunda eğitim verilmelidir. Vatandaşlar üzerindeki etkileri de av suçları ile mücadele konusunda kullanılmalıdır.

Köy muhtarları ve bekçilerinin de eğitimleri önemlidir. Kanun koyucu bekçi ve muhtarlara da sorumluluk vermesine rağmen, katılımcılara göre bu görevlerini yerine getirmemektedirler. Araştırmada elde edilen verilere göre av suçları ile mücadelede hemen hiçbir etkinlikleri yoktur. Kolluğun teknik ve personel sayısındaki yetersizliği, yaklaşık 40.000 köydeki bekçi ve muhtarların da mücadeleye sokulması ile giderilebilir. Ancak bu görevlilerin verilecek eğitimlerle bilgi seviyeleri yükseltilmelidir. Bu sayede köylerde avcılık yapanların da dolaylı olarak eğitilmeleri sağlanacaktır.

Avlakların köy tüzel kişilikleri aracılığıyla Çevre ve Orman Bakanlığı ile protokol yapılarak belli dönemlerde koruma altına alınması da önemli bir uygulamadır. 2002 yılından itibaren başlanan uygulama kapsamı genişletilerek devam etmektedir. Böylece köylere ekonomik katkı sağlanmakta, av ve yaban hayatına sahip çıkılarak suçların önlenmesinde köylülerle işbirliği yapılmaktadır.

Av ve yaban hayatına karşı işlenen suçlarla mücadelenin sadece resmi görevliler (kolluk) tarafından yapılması, mümkün değildir. Toplumun tüm bireyleri ve kurumlarının bu suçlarla mücadelenin içinde olması ve katkı sağlaması önemlidir.

Araştırma sonucunda Türkiye genelindeki suç ve yaş arasındaki ilişki, av suçları ile ilgili olarak farklılık gösterdiği bulunmuştur. Türkiye genelinde suçluların %63,4'ü 18 ve 34 yaş arasında olmasına rağmen, av suçlarını işleyenlerin yaş ortalamaları 43,07 gibi yüksek bir rakam olarak ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlar, av suçlarının belli yaş grubu üzerindeki avcılar tarafından işlendiği değerlendirilmesine yol açmaktadır.

Avcıların büyük bir çoğunluğu ilköğretim düzeyinde bir eğitim seviyesindedir. Buna paralel olarak da araştırmada incelenen av suçlarının %75 gibi büyük bir oranı da yine ilköğretim seviyesinde olan avcılar tarafından işlendiği görülmektedir. İlköğretim okullarından mezun avcılar, genel avcılar içindeki oranı %61,16 iken suç işlemiş katılımcılar içindeki oranı %75'e çıkmıştır. Bu sonuçlar da araştırmanın ikinci varsayımı olan "Öğrenim durumu ile suç işleme arasında anlamlı bir ilişki vardır. Düşük öğrenim seviyesine sahip olanlarda av suçu işleme oranı yüksektir." ifadesini desteklemektedir.

Eğitim seviyesinin düşük olmasının yanında avcılık eğitimi almadan avlananların oranı da yüksek çıkmıştır. Katılımcıların %38,5'i herhangi bir avcılık eğitimi almamıştır. Avcılık belgesi sahibi olmak için avcılık kurslarını tamamlamanın kanuni bir zorunluluk olduğu düşünüldüğünde, bu kişilerin belgelerinin olmadığı (kaçak avlandıkları) yorumu yapılabilir. Bu oran sadece, hakkında işlem yapılanları için geçerlidir. Kaçak avlanan ancak bugüne kadar

haklarında işlem yapılmayanlar dikkate alındığında, av ve yaban hayatına en büyük tehditlerden birisinin kaçak avcılar olduğu söylenebilir. Çünkü bu kişiler, hem bilinçsiz ve bilgisiz bir şekilde avlanmakta hem de tüm topluma ait olan kaynakları bedelini ödemededen kullanmaktadırlar.

Araştırmada, tarımla uğraşan kişilerin genel avcılar içindeki oranı %10,11 olmasına rağmen, av suçu işleyenler arasındaki oranının %36,50 olduğu bulunmuştur. Tarım alanlarının avlalara yakınlığı nedeni ile bu çevrede yaşayanların daha çok suç fırsatı ile karşılaşmaları ve sonrasında daha çok suç davranışında bulunmaları beklenen bir sonuçtur. Ayrıca bu kişiler tarla ve bahçelerini korumak için silahlarını yanlarında taşıyabilmektedirler. Dolayısıyla avlanmak için belli bir mesafe kat etmeleri gerekmekte ve yakalanmaları da zorlaşmaktadır. Bu nedenle, kırsal kesimde yaşayanların suç işlemeleri için uygun fırsat ve uygun zaman her bulunmaktadır.

Avcılık, sosyal bir etkinliktir ve bu etkinlikte bulunanlar bir alt kültür grubunun üyeleridir. Bu nedenle suç eyleminde bulunanlar, genellikle, eylem sırasında yalnız değildirler. Arkadaşları da suç eylemine ortak ya da şahit olmuşlardır. Mevzuatta suç kabul edilen eylemlerle karşılaştıklarını söyleyen katılımcıların oranı %51,9'dur. Başka bir ifade ile avcılıkla ilgili kanunlar nedeni ile ceza alanların yarısından fazlası değişik zamanlarda da bu fillerin işlendiğine tanık olmuşlardır. Bu noktadan hareketle, suç davranışlarının öğrenilmesinde suça şahitliğin de etkisinin olduğu söylenebilir.

Araştırmada, katılımcıların %88,5'i kişilerin av suçlarını işlemesinde, arkadaş çevresinin etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Ancak suçlularla arkadaşlık eden kişilerin suçlu olacağı şeklinde bir değerlendirmede bulunmak da yanlış olacaktır. Önemli olan nokta, kişinin kiminle temas ettiği değil, temasta bulunduğu gruptaki davranış kalıpları ile doğru ve yanlış kalıplarıdır. Araştırma sırasında, her ne kadar katılımcıların, avcılık normlarına uydukları veya kabullendikleri gibi bir sonuç çıksa da, avcılar arasında yakınları veya çevresindeki kişilerin suç davranışlarını hoş karşılama eğilimlerinin olduğu gözlenmiştir. Suç eyleminde bulunanlara

Çevrelerinde %53,8 oranında hiçbir Şey olmamiŐ gibi davranılır sonucu da böyle bir eğilimin olduğu fikrini desteklemektedir.

Av suçları ile karşılaşan kişilerin resmi makamlara ihbar etme görüş ve tutumlarında çeliŐkilerin olduğu görülmüştür. Katılımcılar bir taraftan suç davranışında bulunan kim olursa olsun ihbar ederim Şeklinde cevap verirken diğer taraftan suç davranışına Şahit olmalarına rağmen ihbarda bulunmamışlardır.

Araştırmanın baŐlangıcında beş varsayım ortaya konulmuştur. Bunlardan ilki; avcılık suçlarının oluşmasında sosyal öğrenmenin yani çevrenin etkisinin olduğu ve çevrede bulunan kişiler tarafından teşvik edildikleridir. Avcılığın alt kültür olduğu ile değerleri ve normlarının grup içinde öğrenildiğine ilişkin bulgulara ulaşılmıştır. Ankete katılanların %23,1 çevrelerinde bulunan kişilerin tecrübelerinden faydalandıklarını, %17'3' de bu suçları işleme konusunda teşvik edildiklerini söylemişlerdir.

İkinci varsayım ise, öğrenim durumu ile suç işleme arasında anlamlı bir ilişkinin bulunduğu ve düşük öğrenim seviyesine sahip olanlarda av suçu işleme oranının daha yüksek olduğu savıdır. Araştırma sonucunda av suçları ve eğitim durumları arasındaki ilişki bulgularla ortaya konulmuş ve eğitim düzeyi daha düşük olanların daha yüksek suç işleme oranlarına sahip oldukları görülmüştür.

nc varsayımı, ekonomik durum ile suç işleme arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu ve ekonomik durumu düşük olanların av suçu işleme oranlarının yüksek olduğu savıdır. Katılımcıların aylık ortalama gelirlerinin dağılımı 200 ve 1.000TL. arasında yoęunlaŐmıŐ ve bu aralıkta geliri olan katılımcıların oranı %63,46 olarak çıkmıştır. Bu noktadan hareketle, araştırmanın üçüncü varsayımı doğrulanmaktadır.

Dördüncü varsayım ise, avcıların bilgilendirme düzeyleri ile suç işleme arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğu ve suç hakkında yeterli bilgiye sahip olmayanların av suçu işleme oranlarının daha yüksek olduğu Őeklinedir. Avcıların bilgi düzeylerinin ne kadar olduğunu tespit etmek çok zor olmasına rağmen, avcılık ile ilgili yasal mevzuat hakkında yeterli

bilgilerinin olmadığı bulgularla ortaya konmuştur. Av suçu işlemiş katılımcıların %71,2'si yaptıkları eylemin suç olduğunu bilmediklerini ifade etmeleri de bu varsayımı doğrulamaktadır.

Son varsayım ise, bu suçları işleyenlerin yaptıklarının suç olduğuna inanmadıklarıdır. Bu varsayım da, katılımcıların kendi eylemleri ve çevrelerinde bu suç eyleminde bulunanların görüşlerine ait bulgularla kısmen de olsa desteklenmiştir. Çünkü haklarında işlem yapılan katılımcıların %38,5'i yaptıkları eylemin suç olmadığına inandıklarını ifade etmişleridir. Çevrelerinde suç işleyen arkadaşlarından da bu şekilde düşünenlerin oranı benzer şekildedir.

Araştırmada kontrol grubunun olmaması, çalışmanın en önemli eksik yönünü oluşturmaktadır. Bu nedenle daha sonra yapılacak araştırmalarda, suç eyleminde bulunan avcılarının yanında, yasalara uygun avcılık yapanların da görüş ve tutumları incelenmelidir.

Ayrıca görüşülen kişi sayısının fazla olması, evrenin temsil edilme gücünü arttıracaktır. Özellikle kişilerin durumları konusunda oluşturulacak grupların birbirleri ile karşılaştırılmasına olanak tanıyacaktır. Araştırmada eğitim durumları, yaş aralıkları, gelir durumları, meslek grupları, avcılık süreleri, vb. grupların analizi yapılmaya çalışılmıştır. Ancak gruplar arasındaki orantısızlıklar nedeni ile yapılan değerlendirmelerin gücü tartışılabilir. Bu nedenle, daha sonra yapılacak araştırmalarda anket sayısının artırılması yararlı olacaktır.

Avcılık, bir alt kültür içinde öğrenilmekte ve devam ettirilmektedir. Araştırma sonuçları da bu fikri desteklemektedir. Dolayısıyla, yapılacak araştırmalarda, sosyal süreç ve kontrol teorilerine yönelik incelemelere daha fazla ağırlık verilmelidir. Av ve yaban hayatına yönelik avcılık alt gruplarına ait değerler ve normlar ayrıntılı incelenmelidir.

Araştırma, belirli bir bölgede ve sınırlı sayıda kişi üzerinde yapıldığından, sonuçları bölgesel olarak değerlendirmelidir. Başka bölgelerde benzer nitelikte çalışmaların yapılması ile genel bir tablonun ortaya konulmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

AKERS, Ronald L. **Social Learning and Social Structure: A general Theory of Crime and Deviance**, Boston, Northeastern University Press, 1998.

AYANOĞLU, Sedat. **Av Hukuku**, Ders Notları, 2002.

BAL, Hüseyin. **Hukuk Sosyolojisi**, Isparta, Süleyman Demirel Üniversitesi Yayınları, 2003.

BECCARIA, Cesare. **Suçlar ve Cezalar Hakkında (1764)**, (Çev. Sami SELÇUK), Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 2004.

BEKOFF, Marc. **Düşünen Hayvanlar (2002)**, (Çev. Serpil ÇAĞLAYAN), İstanbul, Kitap Yayınevi, 2002.

BORA, Mehmet Emin. **Söylenmedik Ne Kaldı?**, Renk Yayınları, 1997.

BORA, Mehmet Emin. "Avcılığın Kısa Tarihi ve Özü", M.E. BORA (Ed.), **Sürdürülebilir Avcılık İçin Temel Eğitim Kitabı, 1'inci Cilt**, Ankara, T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü Eğitim Yayınları, 2001, 25-63.

Burdur İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, **4915 Sayılı Kara Avcılığı Kanununa Göre 2008 Yılı İçin Av Suçlarına Uygulanacak İdari Para Cezaları**, 21 Ocak 2008, <<http://www.burdur-cevreorman.gov.tr/DKMP/tazminatcetveli.htm>>.

CENTEL, Nur ve Hamide ZAFER. **Ceza Muhakemesi Hukuku El Kitabı**, İstanbul, Beta Basım Yayın Dağıtım A. Ş., 2006.

CHANGEUX, Jean-Pierre. **Etiğin Doğal Kökenleri (1993)**, (Çev. Nermin ACAR), İstanbul, Mavi Ada, 2000.

CORNISH, Derek B. ve R.V. CLARKE. "Opportunities, Precipitators and Criminal Decisions: A Reply to Wortley's Critique of Situational Crime Preventions", **Crime Prevention Studies**, Vol. 16, 2003,41-96.

Çevre ve Orman Bakanlığı İnternet Sayfası, 7 Ocak 2008 <<http://www.cevreorman.gov.tr/>>.

DAWKINS, Marian Stamp. **Hayvanların Sessiz Dünyası (1998)** (2'nci Baskı), (Çev. Füsün BAYTOK), Ankara, TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları, 1999.

DEMİRBAŞ, Timur. **Kriminoloji**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2001.

DEMİRBAŞ, Timur. "Suçun Önlenmesinin Yolları", 16 Aralık 2007 <<http://www.hukukcu.net>>.

DEMİRBAŞ, Timur. “Suçun Önlenmesi”, 28 Ocak 2008 <<http://www.kriminoloji.com/sucun%20onlenmesi.htm>>.

Denizli İl Çevre ve Orman Müdürlüğü İnternet Sitesi. 8 Aralık 2007, <<http://www.denizli-cevreorman.gov.tr/>>.

Denizli Valiliği İnternet Sitesi. 16 Ocak 2008, < <http://www.denizli.gov.tr/>>.

DİKTAŞ, Dursun. **Kara Avcılığı Kanununun Uygulanmasından Kaynaklanan Hukuksal Sorunlar** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 2006.

DÖNMEZER, Sulhi. **Kriminoloji**, İstanbul, Beta Basım, 1994.

DUBY, Georges. **Ortaçağ İnsanları ve Kültürü**, (Çev. Mehmet Ali KILIÇBAY), Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 1990.

EGE, Zehra. **Bir Rekrasyon Türü Olarak Av Turizmi ve Türkiye’de Av Turizminin Geliştirilmesi İle İlgili Bir Model Önerisi** (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1996.

Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Akademisi Başkanlığı, **Önleyici Polis Hizmetleri**, Ankara, Grafik Tasarım-Baskı, 2002.

ERCAN, İsmail. **Türk Ceza Hukuku**, Ankara, Savaş Yayınevi, 2005.

ERDOĞAN, Yüksel. **Kabahatler Kanunu**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2005.

FELSON, M. ve Ronald V. CLARKE. **Opportunity Makes The Thief: Practical Theory For Crime Prevention**, London, Police Research Series Paper , 1998, 7.

FRANKFORT, Henri. **Uygarlığın Doğuşu**, (Çev. Alaeddin ŞENEL), Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 1989.

FREELY, John. **Osmanlı Sarayı; Bir Hanedanlığın Öyküsü** (5’inci Baskı), (Çev. Ayşegül ÇETİN), İstanbul, Remzi Kitabevi, 1999.

GASSET, Jose Ortega Y. **Avcılık Üstüne (1962)**, (Çev.Derin TÜRKÖMER), İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 1997.

GERAY U. ve AKESEN. “Av ve Yaban Hayatı Kaynaklarının Sürdürülebilir Yönetimi”, M.E. BORA (Ed.), **Sürdürülebilir Avcılık İçin Temel Eğitim Kitabı, 1nci Cilt**, Ankara, T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü Eğitim Yayınları, 2001, 75-152.

GIDDENS, Anthony. **Sosyoloji** (Haz.;Cemal GÜZEL) (2’nci Baskı), Ankara, Ayraç Yayınevi, 2005.

GİRİTLİ, İ., P. BİLGİN ve T. AKGÜNER. **İdare Hukuku**, İstanbul, Der Yayınları, 2001.

- GORDLEVSKI,V. **Anadolu Selçuklu Devleti (1941)**, (Çev. Azer YARAN), Ankara, Onur Yayınları, 1988.
- GÖKALP, Ziya. **Türk Medeniyeti Tarihi** (Kültür Bakanlığı Seri:8), İstanbul, Güneş Matbaacılık T.A.Ş., 1976.
- GÖZLER, Kemal. **İdare Hukuku Cilt I**, Bursa, Ekin Kitab Evi Yayınları, 2003.
- GÖZLER, Kemal. **İdare Hukuku Dersleri** (3'üncü Baskı), Bursa, Ekin Kitab Evi Yayınları, 2005.
- GÖZÜBÜYÜK, A.Ş. ve T. TAN. **İdare Hukuku** (3'üncü Baskı), Ankara, Turhan Kitab Evi, 2004.
- GÜNDOĞAN K., C. KOÇ ve C. ÖZBUDAK. **Kolluğun Önleyici ve Adli Görevleri (Kolluk Hukuku)** (2'nci Baskı), Ankara, Kartal Yayınevi, 2007.
- GÜVENÇ, Bozkurt. **Kültürün ABC'si**, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 1997.
- HAKERİ, Hakan. **Yeni Türk Ceza Hukukunun Temel Kavramları** (3'ncü Baskı), Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2005.
- HARRIS, Marvin. **İnekler, Domuzlar, Savaşlar ve Cadılar**, (Çev. M. Fatih GÜMÜŞ), Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 1995.
- HAVILAND, William A. **Kültürel Antropoloji**, (Çev. Hüsamettin İNAÇ ve Seda ÇİFTÇİ), İstanbul, Kaknüs Yayınları, 2002.
- İĞİRCİK, Memduh. **Türkiye'nin Av Potansiyelinin Geliştirilmesine İlişkin Sosyoekonomik Çözümleme** (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 2001.
- İçişleri Bakanlığı, Araştırma ve Etüdler Merkezi (AREM), Bir Toplum Destekli Polislik Hizmeti Modeli, Suçla Mücadele Stratejisi Araştırma Projesi, 16 Ocak 2008, <http://www.arem.gov.tr/proje/ars_rapor/td_polis.htm#onleme>.
- İÇLİ, Tülin. **Kriminoloji**, Ankara, Martı Kitap ve Yayınevi, 2004.
- İÇLİ, Tülin. "Toplum Destekli Polislik", 15 Kasım 2006, <http://www.egm.gov.tr/apk/dergi/45/web/makaleler/Tulin_Gunsen_ICLI.htm>.
- İLİN, M. ve SEGAL, E. **İnsan Nasıl İnsan Oldu** (12'nci Baskı), (Çev. Ahmet ZEKERİYA), İstanbul, Say Yayınları, 2001.
- İNAN, Abdülkadir. **Tarihte ve Bugün Şamanizm: Materyaller ve Araştırmalar**, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1954.
- JARDINS, Joseph R. **Çevre Etiği; Çevre Felsefesine Giriş**, (Çev. Ruşen KELEŞ), Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 2006.

KAFESOĞLU, İbrahim. “Asya Türk Devletleri”, **Türk Dünyası El Kitabı** (2’nci Baskı), Ankara, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Seri:1, Sayı: A-23, 1992.

KAFESOĞLU, İbrahim. **Türk Milli Kültürü** (6’ncı Baskı), İstanbul, Boğaziçi Yayınları, 2001.

KAHRAMAN, Atıf. **Osmanlı Devletinde Spor**, Ankara, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, 1995.

KARAGÜLMEZ, Ali. **Suç Olmaktan Çıkarma, İdari Para Cezaları, Açıklamalı Kabahatler Kanunu**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2005.

KIRATLI, Metin. **Koruyucu İdari Hizmetler**, Ankara, TODAİ Yayınları, 1973.

KIZMAZ, Zahir. “Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme”, **Cumhuriyet Üniversitesi Bilimler Dergisi**, Sivas, Cilt No:29, Aralık 2005,149-174.

KİZİROĞLU, İlhami. **Ekolojik Potpuri**, Ankara, TAKAV Matbaacılık Yayıncılık,2001.

KONGAR, Emre. **21. Yüzyılda Türkiye, 2000’li Yıllarda Türkiye’nin Toplumsal Yapısı** (14’üncü Baskı), İstanbul, Remzi Kitabevi, 1998.

KONGAR, Emre. **Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği** (6’ncı Baskı), İstanbul, Remzi Kitabevi, 1995.

KONGAR, Emre. **İmparatorluktan Günümüze Türkiye’nin Toplumsal Yapısı** (5’inci Baskı), İstanbul, Remzi Kitabevi, 1985.

KOTTAĞ, P. Conrad, **Antropoloji, İnsan Çeşitliliğine Bir Bakış**, (Çev. Serpil N. ALTUNTEK ve Diğerleri), Ankara, Ütopya Yayınevi, 2002.

KÖKNEL, Özcan. **Bireysel ve Toplumsal Şiddet**, İstanbul, Altın Kitaplar Yayınevi, 1996.

KÖSEOĞLU, Nevzat. **Türk Dünyası Tarihi ve Türk Medeniyeti Üzerine Düşünceler**, İstanbul,Ötüken Neşriyat A.Ş., 1990.

Kriminoloji Ders Kitabı, Jandarma Okullar Komutanlığı Yayınları, 2006.

LEAKEY, Richard. **İnsanın Kökeni**, (Çev. Sinem GÜL), İstanbul, Varlık Yayınları, 1998.

LEAKEY R. Ve Lewin R. **Göl İnsanları, Evrim Sürecinden Bir Kesit (1979)** (8’inci Baskı), (Çev. Füsun BAYTOK), Ankara, Ankara, TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları, 2000.

LEAWEN, Roger. **Modern İnsanın Kökeni (1993)** (11’inci Baskı), (Çev. Nazım ÖZÜAYDIN), Ankara, TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları, 2004.

MAISEL, K. Charles. **Uygarlığın Doğuşu, Yakındoğu'da Avcılık ve Toplayıcılıktan Tarıma Kentlere ve Devlete Geçiş**, (Çev. Alaeddin ŞENEL), Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 1999.

MORRIS, Desmond. **Çıplak Maymun (1985)** (6'ıncı Baskı), (Çev. Nuran YAVUZ), İstanbul, İnkılap Kitabevi, 1990.

MORRIS, Desmond. **Hayvan-İnsan Sözleşmesi**, (Çev. Mehmet HARMANCI), İstanbul, İnkılap Kitabevi, 1991.

MORRIS, Desmond. **Hayvansı İnsan (1994)**, (Çev. Seçil ÇETİNTAŞ), İstanbul, İnkılap Kitabevi, 1997.

OĞUZ, Burhan. **Türkiye Halkının Kültür Kökleri, Teknikleri, Müesseseleri, İnanç ve Adetleri (Giriş-Beslenme Teknikleri)**, İstanbul, İstanbul Matbaası, 1976.

ONGUN, Ahmet. **Türk Kültüründe Av** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1999.

ÖGEL, Bahaeddin. **Türk Kültürünün Gelişme Çağları II**, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1971a.

ÖGEL, Bahaeddin. **Türk Mitolojisi**, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1971b.

ÖGEL, Bahaeddin. **Türklerde Devlet Anlayışı (13. Yüzyıl Sonlarına Kadar)**, Ankara, Başbakanlık Basımevi, 1982.

ÖGEL, Bahaeddin. **İslamiyetten Önce Türk Kültür Tarihi** (3ncü Baskı), Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1988.

ÖĞÜN BOYACIOĞLU, Aslıhan. **Suç Sosyolojisi** (Ders Notları), 2007.

ÖNGEL, Hasan Basri. **Türk Kültür Tarihinde Spor**, Ankara, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, 2001.

ÖZBEK, Metin. **Dünden Bugüne İnsan**, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 2000.

ROUX, Jean-Paul. **Türklerin Tarihi: Büyük Okyanus'tan Akdeniz'e İki Bin Yıl** (4'üncü Baskı), (Çev. Galip ÜSTÜN), İstanbul, Milliyet Yayınları, 1995.

SERRES, Michel. **Doğayla Sözleşme (1990)**, (Çev. Turhan ILGAZ), İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 1994.

SEYHAN, Kazım. **Gelişmiş Ülkeler ve Türkiye Uygulamasında Suç Önleme Stratejileri**, Ders Notları, 2005.

SIEGEL, Larry J. **Criminology**, St.Pauli, West Publication, 1989.

SİNGER, Peter. **Hayvan Özgürleşmesi (2002)**, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2005.

SOKULLU AKINCI, Füsün. **Kriminoloji**, İstanbul, Beta Basım, 2002.

SOYASLAN, Doğan, **Kriminoloji**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2003.

Sürdürülebilir Av ve Yaban Hayatına Doğru, Cilt-1, (Ed. M. E. BORA), Ankara, T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü Eğitim Yayınları, 2002.

Sürdürülebilir Avcılık İçin Temel Eğitim Kitabı, 2'nci Cilt, (Ed. M. E. BORA), Ankara, T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü Eğitim Yayınları, 2005.

TUNCER, Hakkı. "Toplum Destekli Polislik" **Çağın Polis Dergisi**, Ankara, 2(23), Kasım 2003.

TURAN, Şerafettin. **Türk Kültür Tarihi: Türk Kültüründen Türkiye Kültürüne ve Evrenselliğe**, İstanbul, Bilgi Yayınevi, 1990.

TURHAN, Faruk. **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Ankara, Asil Yayın Dağıtım Ltd.Şti., 2006.

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, 02 Kasım 2007, <<http://www.tdk.gov.tr>>.

TÜRKDOĞAN, Orhan. **Osmanlıdan Günümüze Türk Toplum Yapısı** (2'nci Baskı), İstanbul, Çamlıca Yayınları, 2004.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı. **Osmanlı Devletinin Saray Teşkilatı** (3'üncü Baskı), Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1988.

YÜCEL, Mustafa T. **Kriminoloji**, İstanbul, Umut Vakfı Yayınları, 2004.

EKLER

EK-A : ANKET FORMU

EK-B : 4915 SAYILI KARA AVCILIĞI KANUNUNA GÖRE 2008 YILI İÇİN
AV SUÇLARINA UYGULANACAK CEZALAR

EK-C : 2007-2008 AV SEZONUNDA AV VE YABAN HAYVANLARININ YASA
DIŞI AVLANMALARI HALİNDE UYGULANACAK TAZMİNAT
BEDELLERİNE AİT TABLOLAR

ANKET FORMU

Sayın Katılımcı,

Bu anketin birinci amacı, bilimsel bir çalışmaya esas olmak üzere, Kara Avcılığı Kanununa aykırı eylemlerin nedenlerini belirlemektir. İkinci amacı ise, belirlenen nedenlere çözümler üretmek ve bu çözümlerin üretilmesinde duyulan ihtiyaçları ortaya çıkarmaktır. Elde edilecek sonuçlar ilgili kurum ve şahıslar ile bundan sonra yapılacak bilimsel çalışmalara ışık tutacaktır.

Anket geniş bir bölgede ve çok sayıda kişiye uygulanmakta olup, kimliğinizi belli edecek tarzda sorular bulunmamaktadır. Ankete katılımда gönüllülük aranmaktadır. Anket sonuçları kişisel bir değerlendirme amacı için kullanılmayacaktır. Önemli olan tecrübe, düşünce ve gözlemlerinizi doğru ve eksiksiz olarak cevaplara yansıtmanızdır.

Anketimiz dört bölüm ve 43 sorudan oluşmaktadır. Her bölüm başında size yardımcı olacak açıklamalar bulunmaktadır. Ankete katılım esnasında anlamında tereddüt ettiğiniz soruları çekinmeden sorabilirsiniz. Gerekli açıklamalar cevaplarınızı yönlendirmeyecek şekilde yapılacaktır. Soruları cevaplamanız esnasında kendi düşüncelerinizin bizim için çok daha değerli olduğunu bilerek çevreden müdahale edilmesine izin vermemenizi rica ediyoruz.

Yardımanız ve katkılarınız için şimdiden teşekkür eder, saygılarımızı sunarız.

Hakan ELMAS

1.BÖLÜM :

Bu bölüm sizinle ilgili sorulardan oluşmaktadır. Bölümün amacı katılımcıya ait araştırma konumuza etki eden faktörleri derlemektir. Anket geniş bir bölgede ve çok sayıda kişiye uygulanmakta olup, sorular içerisinde kimliğinizi belli edecek tarzda sorular bulunmamaktadır.

1. Doğum yılınız: 19____

2. Doğum yeriniz:_____

3. İkamet ettiğiniz il:_____

4. Ne kadar süredir bu ilde ikamet etmektesiniz? _____

5. Öğrenim durumunuz nedir?

- () Okur-yazar değil
- () Okur-yazar, ilkokul mezunu değil
- () İlköğretim mezunu
- () Lise mezunu
- () Yüksek okul veya üniversite mezunu
- () Lisansüstü

6. Medeni durumunuz?

- () Bekar
- () Sözlü / Nişanlı
- () Evli
- () Boşanmış veya eşi vefat etmiş

7. Geçiminizi nasıl sağlıyorsunuz?

- () Memur
- () İşçi
- () Esnaf
- () Tarım
- () Hayvancılık
- () Diğer _____

8. Aylık ortalama geliriniz ne kadar?_____

2. BÖLÜM :

Bu bölümün amacı avcılıkla ilgili durumunuzu ve görüşlerinizi öğrenmektir. Soruların hedefi bilginizi ölçmek değildir.

9. Hangi tarihten itibaren avcılık yapıyorsunuz? 19____

10. Durumunuz aşağıdaki durumlardan hangisine uyuyor? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

- ☐ Avcı çocuğuyum
- ☐ Avcı torunuyum
- ☐ Başka akrabalarım avcıdır
- ☐ Ailede yalnız ben avcıyım
- ☐ Yakın avcı arkadaş(lar)ım var

11. Sizi avcılığa iten nedir? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

- ☐ Doğa sevgisi
- ☐ Arkadaşlarla birlikte olma zevki
- ☐ Doğada yalnız olma isteği
- ☐ Ateş etme zevki
- ☐ Hayvan avlamak için
- ☐ Bedensel hareket (spor) yapmak için
- ☐ Arkadaşlarıma uyuyorum
- ☐ Ekonomik yarar sağlıyorum
- ☐ Besin sağlamak için
- ☐ Diğer_____

12. Avlanma giderleriniz bir av sezonunda yaklaşık olarak ne kadar? (Fişek maliyeti, av sahasına ulaşım, teçhizat, köpek bakımı, vergiler vb tüm giderler dahil olarak) _____ TL.

13. Avlanma hakkı (avcılık belgesi ve avlanma izni) karşılığında daha fazla para ödemeyi mi yoksa avcılıkla ilgili belirli bir saat kamu hizmeti yapmayı mı tercih edersiniz?

- ☐ Daha fazla para ödemeyi tercih ederim.
- ☐ Belirli bir saat kamu hizmetinde gönüllü çalışmayı tercih ederim.

14. Avcılıkla ilgili herhangi bir eğitim programına katıldınız mı?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

15. Bir av sezonunda ortalama kaç gün ava çıkarsınız? _____Gün

16. Avlanırken kullandığınız silahınız aşağıdakilerden hangi gruba girmektedir?

- () Yarı otomatik
- () Pompalı
- () Çifte
- () Tek Kırma
- () Süperpoze

17. Avlanırken hangi tür hayvanları avlamayı tercih ediyorsunuz?

- () Yerden havalanan av kuşlarını
- () Sudan havalanan av kuşlarını
- () Küçük memeli av hayvanlarını
- () Büyük memeli av hayvanlarını

3.BÖLÜM :

Bu bölümde yer alan sorular Kara Avcılığı Kanunu ve ilgili mevzuatta suç olarak kabul edilen fiillerle ilgilidir. Bölümün amacı, avcıların bu fiillerle ilgili tutumlarını öğrenmektir.

18. Bir avcı olarak, Kara Avcılığı Kanunu ve ilgili mevzuatta suç olarak kabul edilen fiiller konusunda bilgilendirildiniz mi? Bilgi verildi ise bu bilgilendirme kimin tarafından yapıldı? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- () Hayır, bu konuda bilgilendirmedim.
 - () Evet, bu konularda Çevre ve Orman Bakanlığı personeli tarafından bilgilendirildim.
 - () Evet, bu konularda Jandarma personeli tarafından bilgilendirildim.
 - () Evet, bu konuda yerel yönetim tarafından bilgilendirildim (Muhtar, belediye personeli).
 - () Evet, bu konuda sivil toplum kuruluşlarınca bilgilendirildim (Yaban hayatı koruma dernekleri, avcılık dernekleri, vb.).
 - () Evet, bu konuda diğer birimlerce bilgilendirildim.
- Açıklayınız: _____

19. Aşağıda yazılı eylemleri sizin düşüncenize göre suç olarak ağırlığına göre sıralayınız. (En ağır bulduğunuz suça 1, en hafif bulduğunuz suça 8 vererek değerlendiriniz.)

- () Avlanma süreleri dışında avlanmak
- () İzin verilen avlanma miktarı üzerinde avlanmak
- () Zehirle avlanmak
- () Usulüne uygun olmayan silah veya mühimmat ile avlanmak

- ☐ Yasal olmayan araç, cihaz, alet,vb. ile avlanmak
- ☐ Avcılık belgesi veya avlanma izni olmadan avlanmak
- ☐ Av yasağı olan bölgede avlanmak
- ☐ Koruma altındaki türleri avlamak

20. Avcı arkadaşlarınızın, Kara Avcılığı Kanunu ve ilgili mevzuatta suç olarak kabul edilen fillerde bulunduğuna şahit oldunuz mu?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

21. Aşağıda, Kara Avcılığı Kanunu ve ilgili mevzuatta suç olarak kabul edilen fiillerin işlenmesine engel olabileceği değerlendirilen seçenekler verilmiştir. Bu seçenekleri, en etkili olacak çözüm önerisine 1, en etkisize 5 vermek suretiyle değerlendiriniz.

- ☐ Verilecek ağır para cezaları
- ☐ Verilecek uzun süreli hapis cezaları
- ☐ Yapılan kontrollerin artırılması (Yakalanma riskinin artması)
- ☐ Avcıların bilinçlendirilmesi ve avcılarla işbirliği
- ☐ İhbarların ödüllendirilmesi

22. Size göre, Kara Avcılığı Kanunu ve ilgili mevzuatta yer alan suçlarının işlenmesinin en önemli sebebi nedir?

- ☐ Eğitim eksikliği (suç olduğunu bilmemek)
- ☐ Yakalanma korkusu olmaması (Denetim eksikliği)
- ☐ İnsanda var olan avlanma içgüdüğü
- ☐ Av hayvanlarını kendi malı gibi görme duygusu
- ☐ Fazla miktarda avlanmanın itibar görmesi
- ☐ Diğer _____

23. Avcılığın sorunlarının çözülebilmesi için siz tek ve mutlak otorite olsaydınız aşağıdaki seçeneklerden hangisini uygulardınız?

- ☐ Avlanma bedellerini arttırdım
- ☐ Cezaları arttırdım
- ☐ Avcı sayısını sabitledim
- ☐ Eğitime ağırlık verirdim
- ☐ Avı yasakladım
- ☐ Diğer _____

24. Hangi durumlarda Kara Avcılığı Kanunu ve ilgili mevzuata göre suç teşkil eden eylemlere tanık olduğunuzda ihbarda bulunursunuz?

- ☐ Asla ihbarda bulunmam
- ☐ Suçu işleyeni tanıyorsam ihbarda bulunmam
- ☐ Gördüğüm anda kim olursa olsun ihbarda bulunurum

25. Bugüne kadar her hangi bir makama böyle bir ihbarda bulundunuz mu?

- ☐ Evet
☐ Hayır

26. Kara Avcılığı Kanunu ve ilgili mevzuata göre suç kabul eden eylemde bulunan kişilerin yaptıklarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

- ☐ Yaptıklarını hatalı buluyorum
☐ Yaptıklarını hatalı bulmuyorum
☐ Çevremde bu tür kişiler yok

27. Çevrenizde bu eylemleri nedeni ile ceza almış kişiler, suç sonrası nasıl duygular içindeydiler?

- ☐ Pişmanlık duymaktaydılar
☐ Benzer suçları işleyen başkalarının da olması nedeniyle kendilerini şanssız saymaktadırlar
☐ Suçsuz olduklarına inanıyorlar
☐ Çevremde bu tür kişiler yok
☐ Diğer _____

28. Kara Avcılığı Kanunu ve ilgili mevzuatta suç kabul edilen eylemi neden yaptınız?

- ☐ Bu eylemin suç olduğunu bilmiyordum
☐ Avcılar arasında statü elde etmek için
☐ Diğer avcılarda bu eylemleri yapıyordu, ben de bu davranışları örnek aldım
☐ Diğer _____

29. Ceza aldığınız eylemde çevrenizdekilerin yaptıklarından faydalandınız mı?

- ☐ Evet, bu kişilerin tecrübelerinden yararlandım
☐ Hayır, bu kişilerin tecrübelerinin üzerimde etkisi olmadı

30. Yaptığınız eylemle ilgili nasıl duygular içindesiniz?

- ☐ Pişmanlık duymaktayım
☐ Bu eylemi yapan başkaları da olduğundan yakalanmamı şansızlık olarak değerlendirmekteyim
☐ Yaptığım eylemin suç olmadığına inanıyorum
☐ Diğer _____

31. Ceza aldığınız eylemi gerçekleştirmeniz konusunda teşvik edildiniz mi?

- ☐ Hayır, teşvik edilmedim
- ☐ Evet, arkadaşlarım tarafından teşvik edildim
- ☐ Hayır, ama bu eylemleri yapan arkadaşlarımla davranışları beni cesaretlendirdi

32. Aşağıda sayılan durumlardan herhangi birinin yaptığınız eylemde sizi teşvik edici bir etkisi oldu mu?

- ☐ Avcılar arasındaki sohbetler
- ☐ Gazetelere yansıyan haberler
- ☐ Kitaplardaki karakterler
- ☐ Televizyon veya sinemadaki karakterler
- ☐ Hayır, sayılanların hiçbirinin etkisi olmadı

33. Çevrenizde Kara Avcılığı Kanunu ve ilgili mevzuatta suç olarak kabul edilen eylemleri işleyenlere karşı nasıl davranılır?

- ☐ Hiçbir şey olmamış gibi
- ☐ İyi gözle bakılmaz, mesafeli davranılır
- ☐ Saygı gösterilir
- ☐ Diğer _____

34. Size göre avcılar arasında Kara Avcılığı Kanununa ve ilgili mevzuatta suç olarak kabul edilen eylemlere ilişkin nasıl bir tutum bulunmaktadır?

- ☐ Avcıların çoğu bu suçların işlenmesine karşıdır
- ☐ Avcıların çoğu bu suçların işlenmesini hoş karşılar
- ☐ Avcılar arasında iki gruba yakın oranlar mevcuttur ama suçun işlenmesine karşı olanlar daha etkindir
- ☐ Avcılar arasında iki gruba yakın oranlar mevcuttur ama suçun işlenmesini hoş karşılayanlar daha etkindir

35. Bölgenizde bu suçlarla ilgili en etkin mücadeleyi hangi kurum yapmaktadır?

- ☐ Av Kolluğu (Orman Koruma ekipleri)
- ☐ Jandarma
- ☐ Yerel yönetimler (Muhtar, Köy bekçisi, vb.)

4.BÖLÜM :

Bundan sonraki sorulara verilen ifadeye hangi oranda katılıp katılmadığınızı işaretleyerek cevaplayınız.

- (1) Kesinlikle Katılmıyorum (2) Katılmıyorum (3) Kararsızım
(4) Katılıyorum (5) Tamamen Katılıyorum

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
36. İnsanı arkadaş çevresi suça iter.					
37. Kişinin bu suçları işlemesinde ailesinin etkisi büyüktür.					
38. Avcılar, av belgesi alırken daha iyi eğitim alsalar, suç işleme azalırdı.					
39. Kara Avcılığı Kanunundan haksız yere ceza alan çok insan var.					
40. Devlet öncelikle avcılarının sorunları ile ilgilenmeli, daha sonra hesap sormalıdır.					

5. BÖLÜM :

Bu bölümde yer alan sorular, avcılıkla ilgili sizin görüşlerinizi paylaşmak amacı ile hazırlanmıştır. Görüşlerinizi herhangi sınırlama olmadan ifade etmeniz bizler için önemlidir.

41. Ava çıkmadan önce, av sırasında veya av sonrasında düzenli olarak tekrar ettiğiniz herhangi bir davranış var mı? Açıklayınız.

42. Av hayvanlarının korunması ve avcılığın geliştirilmesi için sizce ne tür önlemler gerekiyor?

43. Sizce Türkiye’de avcılığın ne gibi sorunları var?

Yardımlarınız ve katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

4915 SAYILI KARA AVCILIĞI KANUNU'NA GÖRE 2008 YILI İÇİN AV SUÇLARINA UYGULANACAK CEZALAR					
Hüküm Maddesi	Hüküm	Ceza Maddesi	Verilen Ceza	Suç Tekrarında Ceza Artırımı	Belge iptali Gereken Haller Süreli/Süresiz
4/1	1-) Koruma altındaki yaban hayvanlarının avlanması, 2-) Yaban hayvanlarının üreme, tüy değiştirme ve göç dönemlerinde rahatsız edilmesi, 3-) Yavru ve yumurtalarının toplanması, 4-) Yuvalarının dağıtılması, 5-) Memelilerin kış uykusunda rahatsız edilmesi, 6-) Lüzumu halinde yaban hayvanlarının kendilerinden, yavru ve yumurtalarından korundukları süre içinde faydalanma ve zararlı olanları ile mücadele esaslarına uyulmaması,	21/1	Her bir aykırılık için ayrı ayrı olmak üzere; 269 TL. idari para cezası	29/1 -Bu kanunda belirtilen idari para cezaları fiilin tekrarı halinde bir misli fazlası ile uygulanır.	29/2-21 inci maddenin birinci fıkrasında yazılı cezaya konu fiillerin tekrarı halinde faillerin avcılık belgeleri iptal edilir ve kendilerine bir daha avcılık belgesi verilmez.
4/2	Koruma altında olmayan yaban hayvanlarının; avlanmanın yasaklandığı gün ve sürelerde tarım alanları, besi ve yaban hayvanlarına zarar verecek sayıda çoğalmaları, hastalık taşıdıklarının tespiti durumunda söz konusu alanlarda mahalli tarım ve köy işleri ile orman teşkilatı görevlilerince hazırlanacak rapor doğrultusunda belli sayıda avlanabilmeleri için belirlenecek esas ve usullere uyulmaması.	21/1			
4/6	Yaban hayatı koruma ve geliştirme sahalarındaki kamuya ait açıklıkların ve mevcut olan ağaçların, bitki örtüsünün yanması, her ne sebeple olursa olsun kesilmesi, sökülmesi, boğulması, budanması sonucunda oluşacak açıklıkların ve arazinin düzeltilmesi sureliyle elde edilecek sahaların işgal edilmesi ve kullanılması.	21/1			
5/1-2	Avlanma süreleri ve avlanma miktarları dışında avlanma.	21/1			
12/3	Avlanmanın açık olduğu avlalarda; avlanmanın belli bir süre Bakanlıkça ava kapatılması yasağına uymama, (olağan üstü hava koşullarında vs. avın kapatılması)	21/1			
4/4	Av ve yaban hayvanlarının beslenmesine barınmasına üremesine ve korunmasına imkan veren doğal yaşama alanlarının zehirlenmesi,	21/2	2 yıldan 5 yıla kadar hapis cezası		Faillerin avcılık belgesi hemen iptal edilir.

Hüküm Maddesi	Hüküm	Ceza Maddesi	Verilen Ceza	Suç Tekrarında Ceza Artırımı	Belge iptali Gereken Haller Süreli/Süresiz
4/5	Yaban hayatı koruma ve geliştirme sahaları ile üretim istasyonları ve benzeri sahalarda, bina ve tesislerin atıklarının arıtılmadan doğal ortama bırakılması nedeni ile yaban hayatının veya ekosistemin olumsuz yönde etkilenmesine sebep olma ve tahrip etme.	21/3	2872 Sayılı Çevre Kanunu Hükümleri uygulanır.		
5/3	Ulusal ve yerel Radyo ve Televizyonların yayın zorunluluğuna uymama.	21/6	3984 sayılı Kanun Hükümleri uygulanır.		
11	Özel avlakların kuruluş amaçları dışında işletilmesi,	22	1.810,00 TL. idari para cezası	29/4- 22. maddede yazılı cezaya konu suçun tekrarı avlak kuruluş izni iptal edilir.	29/4- 22. maddede yazılı cezaya konu suçun tekrarı avlak kuruluşu iptal edilir.
12	Avlaklarda izin almadan avlanma ve MAK Komisyonunca avlanmaya yasaklanan avlaklarda avlanma,	23	269,00 TL. idari para cezası	“	29/5- 23. maddede yazılı cezaya konu suçların tekrarı avcılık belgeleri iptal edilir ve kendilerine bir daha avcılık belgesi verilmez.
12/2	Özel Kanunlarla avlanmanın yasaklandığı sahalarda 2 nci md. 11, 12, 13 bentlerinde tanımlanan (YHKS, YHGS, Üretim İstasyonları) saha ve istasyonlarda avlanma,	23	541,00 TL. idari para cezası	“	
6/2	1-) Yasaklanan avlanma esas ve usulleri ile avlanma, (Zehirle avlanma hariç) 2-) MAK Kararı ile avda kullanılması yasaklanan araç ve gereçlerin avlaklarda bulundurulması, pazar ve ticarethanelerde satışı yasağına uymama,	24/1	Her bir aykırılık için ayrı ayrı olmak üzere; 269,00 TL. idari para cezası	“	29/6- 24. maddenin birinci fıkrasında yazılı cezaya konu; 6 maddenin ikinci fıkrasındaki suçların tekrarı avcılık belgeleri iptal edilir ve kendilerine bir daha avcılık belgesi verilmez.

Hüküm Maddesi	Hüküm	Ceza Maddesi	Verilen Ceza	Suç Tekrarında Ceza Artırımı	Belge iptali Gereken Haller Süreli/Süresiz
6/3	3-) Av hayvanlarının taşınması, avlanma gayesi dışında mücadele kapsamında kişilerin kendilerini, tarlalarını, sürülerini korumak maksadı ile avlanma izni olmadan avlanmada kullanılan silahları ve araçları taşıma veya köpek bulundurma ile eğitilmiş hayvanlarla ve avlanma zamanı dışında avlanma esaslarına uymama,	24/1	Her bir aykırılık için ayrı olmak üzere; 269,00 TL idari para cezası		29/7- 24. maddenin birinci fıkrasında yazılı cezaya konu; 6 ncı maddenin üçüncü fıkrasındaki fiillerin tekrarında avcılık belgeleri yoksa iki yıl süreyle avcılık belgesi verilmez, belgesi olanlar iki yıl süreyle avdan men edilir.
6/2	Zehirle avlanma,	24/2	1-3 yıl hapis ve elli günden az olmamak üzere adli para cezası		24/2- Avcılık belgesi hemen iptal edilir ve bir daha avcılık belgesi verilmez.
14/2	Avcılık belgesini almadan avlanma (yerli avcılar),	24/3	541,00 TL idari para cezası		
14/1-2	Avlanma izni olmadan avlanma (yerli avcılar),	24/3	269,00 TL. idari para cezası		
14/4	Yabancı avcılık belgesi ve geçici avcılık belgesi almadan avlanma, (yabancı avcılar)	24/4	1.810,00 TL idari para cezası		
14/2	Avcılık belgesi ve avlanma izin belgesini yanında bulundurmada avlanma,	24/5	Her belge için. 52,00 TL. İdari Para Cezası		
15/1	Av turizmi izin belgesi almadan av turu, foto-film, gözlem turu yaptırma veya yabancıların geçici avcılık belgesi olmadan avlanmasına aracılık etme, (av turizmi seyahat acenteleri, kişi ve kuruluşlara)	25	18.129,00 TL. idari para cezası		
15/1	Yabancıların geçici avcılık belgesinde yazılı türler ve izin verilen yerler dışında avlanmaları.	25	9.063,00 TL idari para cezası		

Hüküm Maddesi	Hüküm	Ceza Maddesi	Verilen Ceza	Suç Tekrarında Ceza Artırımı	Belge iptali Gereken Haller Süreli/Süresiz
18/1	1-) Taraf olunan uluslar arası sözleşmelerle ticareti yasaklanan yerli ve yabancı yaban hayvanları ve yasaklanan avlanma esas ve usulleri ile avlanan yaban hayvanları canlı ve cansız olarak veya bunların et, yumurta, deri, post, boynuz ve benzeri parçaları ile bunların türevlerini satmak, satın almak, nakletmek, ithalatını ve ihracatını yapmak .	26/1	500 TL'ndan 2.500 TL'na kadar ağır para cezası		26 ncı maddenin birinci fıkrasındaki cezaya konu fiillerin tekrarı halinde ilgililerin ayrıca, 18/1 ve 18/2 fıkralarındaki faaliyetlerinden iki yıl men cezası verilir. 19 uncu maddedeki iznin iptaline karar verilir.
18/2	2-) Taraf olunan uluslar arası sözleşmelerle ticaretine düzenleme getirilen türler ile bu Kanun kapsamında yasal olarak avlanan av hayvanları ve bunların parçalarının ticaretine ve kısmen veya tamamen yasaklamaya ilişkin esaslara uymama,				
19	3-) Kamu kurum ve kuruluşları ile tüzel kişilerin yaban hayvanlarını üretmeleri ve doğaya salma esaslarına uymamaları,				
18/3	Yurt içinde sergilenmek üzere veya gösteri amaçlı ithalatına izin verilen yaban hayvanlarının satılması,	26/2	5.438,00 TL idari para cezası		
21/5	Fahri Av Müfettişlerinin bu Kanunda yazılı yasak fiillerin işlemleri	Bütün Cezalar	Cezalar iki misli uygulanır. (idari para cezası dahil)		Fahri Av Müfettişliği belgeleri iptal edilir.
28	Bu Kanunla yasak edilen fiilleri işleyenler derhal avdan men edilir. Bu Kanunun 20 nci maddesi kapsamında el konulan av hayvanları ve türevleri ile sair eşyanın mülkiyetinin kamuya geçirilmesine mahallî mülkî amir tarafından karar verilir. Bu madde hükümlerine göre mülkiyetin kamuya geçirilmesi kararı verilmiş olsa bile, yasak avlanma ile yaban hayatında ve ekosistemde meydana gelen tahribat ve eksilme nedeniyle Bakanlıkça tespit edilen değerler üzerinden tazminata hüküm verilir.				

**2007-2008 AV SEZONUNDA AV VE YABAN HAYVANLARININ YASA DIŞI
AVLANMALARI HALİNDE UYGULANACAK TAZMİNAT BEDELLERİNE AİT TABLOLAR**

A-Bakanlık ve Merkez Av Komisyonunca Koruma Altına Alınan Av ve Yaban Hayvanları

MEMELİLER VE SÜRÜNGENLER	TAZMİNAT BEDELİ 1 Adet için (TL)
Pars (Leopar)	35.000,00
Sırtlan	12.000,00
*Akdeniz Foku	8.000,00
Ala Geyik, Kızılgeyik, Yaban Koyunu, Anadolu Yaban Koyunu, Ayı	18.000,00
Yaban Keçisi, Çengel Boynuzlu Dağkeçisi	7.000,00
Karaca, Ceylan (Ahu) ve *Vaşak	5.000,00
*Dorkas Ceylanı	6.000,00
Su Samuru, Yaban Kedisi, Sazlık Kedisi, Karakulak	4.000,00
Kurt, Alaca Sansar	850,00
Porsuk, Gelincik, Kokarca, Kakım, Sincapgiller Familyasındaki bütün türler	450,00
Korunan Memeli ve Sürüngenlerden Yukarıda Belirtilmeyen diğer türler	450,00
Kuyruksüren	100,00
KUŞLAR	
Atmacagiller ve Doğanğiller Familyasındaki bütün türler	6.000,00
*Tepeli Pelikan, *Mezgeldek, *Yakalı Toy, *Kelaynak	3.000,00
Ak Pelikan, Toy, Orman Horozu, Huş Tavuğu, Flamingo, Turnagiller, Leylekğiller Familyasındaki bütün türler ve Kuğular	2.000,00
*Küçük Karabatak, *Dikkuyruk, *Paşpaş Patka, *Yaz Ördęi, *Küçük Sakarca, *Sibirya Kazı, *Bıldırcın Kılavuzu, *İncegağalı kervançulluğu	600,00
Örkeklik, Çitkeklik, Sülün, Turaç Balıkçılğiller Familyasındaki bütün türler (gri balıkçıl hariç) Ördekğiller Familyasındaki korunan diğer türler (Dikkuyruk, *Paşpaş Patka, *Yaz Ördęi, *Küçük Sakarca, *Sibirya Kazı ve Kuğu Türleri hariç.), Kızkuşu	500,00
Küçük su çulluğu	200,00
Kargalar	100,00
Korunan Kuşlardan yukarıda belirtilmeyen diğer türler.	400,00

B) Merkez Av Komisyonunca Belli Edilen Sürede Avlanmasına İzin Verilen Av ve Yaban Hayvanları

MEMELİLER)	TAZMİNAT BEDELİ 1 Adet için (YTL)
Tilki, Ağaçsansarı, Kayasansarı	650,00
Yaban Domuzu	550,00
Yabani Tavşan, Ada Tavşanı	400,00
Çakal, Kuyruksüren	100,00
KUŞLAR	
Sakarca Kazı ve Yaban Ördekleri	500,00
Kınalıkeklik, Kumkekliğı, Kayakekliğı, Kaya Güvercini, Tahtalı, Üveyik	450,00
Kargalar	50,00
Sakarmeke, Bıldırcın, Çulluk, Su Çulluğu (Bekasin), Karatavuk, Serçe	200,00
Canlı Mühre olarak kullanılan Yaban Ördekleri ve Yaban Kazları, Keklikler	550,00

* Uluslar arası kırmızı listede bulunan memeli ve kuşlar,

- (A) ve (B) şıklarında belirtilen kuş türlerinin yumurtaları yukarıda belirtilen bedellerin %5'i kadardır.
- Yukarıda belirtilen av ve yaban hayvanlarının trofe ve tahnitlerinin ele geçirildiğı suçlara da aynı tazminat bedelleri uygulanır.
- Yabancı uyruklu avcılar için tespit edilen bu değerlerin beş misli uygulanır.